217.a.11.

NOVUM TESTAMENTUM

EX

SEBASTIANI CASTALIONIS

INTERPRETATIONE.

TOM. I.

GLASGUAE:
CUDEBANT ROBERTUS ET ANDREAS FOULIS
M.DCC.LVIII.

GR. III.
BR. MUS.

EVANGELIUM
AUTHORE
MATTHAEO.

CAPUT I.

Chriſti genealogia, et conceptus, Joſephi ſuſpicio, et confirmatio de virgine. Jeſu nomen.

ENUMERATIO generis Jeſu Chriſti, prognati Davide, prognati Abrahamo. [2]Abrahamus genuit Iſaacum, Iſaacus Jacobum, Jacobus Judam, et ejus fratres. [3]Judas Pharem et Zaram, ex Thamare. Phares Eſromum, Eſromus Aramum. [4]Aramus Aminadabum, Aminadabus Naaſſonem, Naaſſon Salmonem. [5]Salmon Boozum ex Rachaba, Boozus Obedum ex Rutha, Obed Jeſſaeum. [6]Jeſſaeus Davidem regem, David rex Solomonem, ex ea quae fuerat Uriae. [7]Solomo Roboamum, Roboamus Abiam. Abias Aſam. [8]Aſa Joſaphatum, Joſaphatus Joramum, Joramus Oziam. [9]Ozias Joathamum, Joathamus Achazum, Achazus Ezeciam. [10]Ezecias Manaſſem, Manaſſes Amonem, Amon Joſiam. [11]Joſias Joacimum, Joacimus Jechoniam et ejus fratres, in exilio Babylonico. [12]Poſt exilium Babylonicum Jechonias genuit Salathielem, Salathiel Zoroba-

belem. [13]Zorobabel Abiudem, Abiud Eliacimum, Eliacimus Azorem. [14]Azor Sadocum, Sadocus Achimum, Achimus Eliudem. [15]Eliud Eleazarum, Eleazarus Matthanem, Matthan Jacobum. [16]Jacobus Joſephum Mariae virum, ex qua natus eſt Jeſus nomine Chriſtus. [17]Igitur in univerſum ab Abrahamo ad Davidem genera ſunt quatuordecim. A Davide item ad exilium Babylonicum, quatuordecim. Ab exilio Babylonico ad Chriſtum, quatuordecim. [18]Jeſu Chriſti autem nativitas ſic ſe habet: Cum eſſet deſponſa mater ejus Maria Joſepho, priuſquam conveniſſent, comperta eſt uterum ferre ex ſpiritu ſancto. [19]Joſephus vero vir ejus, qui juſtus eſſet, nec in eam vellet exemplum edere, ſtatuit eam clam repudiare. [20]Haec cum haberet in animo, ecce Domini angelus in ſomnis apparuit ei, et ita locutus eſt: Joſephe Davide prognate, ne metue aſciſcere Mariam uxorem tuam: nam quod in ea genitum eſt, ex ſancto ſpiritu eſt. [21]Pariet autem filium, quem Jeſum nomine vocabis: is enim ſuos ab ipſorum peccatis vindicabit. [22]Hoc autem totum factum eſt, ut confieret quod a Domino dictum fuerat per vatem ita dicentem: [23]Virgo ventrem latura eſt, et editura filium, qui nominabitur Emmanuel: quod perinde eſt ac ſi dicas, Nobiſcum Deus. [24]Igitur experrectus a ſomno Joſephus, fecit ut ei praeceperat Domini angelus, aſcivitque ſuam conjugem: [25]Nec eam cognovit, donec ea peperit filium ſuum primogenitum, quem Jeſum nomine vocavit.

Chriſti ortus. Per Magos Herodis furor: eorundem adoratio, et munera. Joſephi fuga. Infantum caedes. Joſephi reditus. Nazaraei cognomen.

JESU autem Bethlehemae in Judaea nato, tempore regis Herodis, venerunt ab Oriente Magi Hieroſolymam, [2] et ubinam eſſet Judaeorum natus rex quaeſiverunt. Seſe enim ejus vidiſſe ſtellam in Oriente, itaque eum adoratum veniſſe. [3] Quibus auditis, turbatus una cum tota Hieroſolyma rex, [4] convocatis omnibus pontificibus, et ſcribis populi, ſciſcitatus eſt ab eis, ubinam Chriſtus naſciturus eſſet. [5] Cui illi reſponderunt: Bethlehemae Judaeae, ſic enim a vate ſcriptum eſſe: [6] Et tu Bethlehema Judaeae terra, nequaquam minima es praefecturarum Judaeae: ex te enim mihi prodibit dux, qui meum reget Iſraeliticum populum. [7] Tunc Herodes clam vocatis Magis, perquiſivit ab eis tempus quo ſtella apparuiſſet. [8] Eoſque Bethlehemam dimiſit, ita dicens: Ite, et de puero diligenter inquirite: ac cum inveneritis, certiorem me facitote, ut ego quoque ad eum adorandum proficiſcar. [9] Igitur illi, audito rege, profecti ſunt: ac tum ſtella, quam in Oriente viderant, eos anteceſſit, donec venit ſtetitque ſupra locum ubi puer erat. [10] Illi, viſa ſtella, maximo gaudio laetati ſunt: [11] et domum ingreſſi, puerumque cum ejus matre Maria nacti, prociderunt, eumque adorarunt: et apertis ſuis capſis, obtulerunt ei munera, aurum, thus, et myrrham. [12] Deinde oraculo moniti in ſomnis, ne ad Herodem reverterentur, per aliam viam ſe receperunt in patriam. [13] Di-

greſſis illis, Domini angelus Joſepho in ſomnis apparet: Surge, inquit, et aſſumpto puero ejuſque matre, fuge in Aegyptum, et illic eſto, donec ego te moneam. Quaeſiturus eſt enim puerum Herodes, ad necem. [14] Igitur ille ſurgit, et una cum puero, ejuſque matre, noctu conceſſit in Aegyptum, [15] ibique fuit uſque ad Herodis obitum: ut confieret quod fuerat a Domino dictum per vatem ita dicentem: Ex Aegypto evocavi filium meum. [16] Tunc Herodes, videns ſe a Magis illuſum eſſe, adeo iratus eſt, ut miſerit interfectum pueros, quotquot Bethlehemae, et in toto ejus territorio erant, infra bimatum, pro tempore quod a Magis perquiſierat. [17] Tunc accidit id, quod a Jeremia vate ita dictum fuerat. [18] Auditur apud Ramam vox, lamentatio, comploratioque, et multus queſtus. Rachel eſt, ſuos natos deplorans inſolabiliter, quia perierunt. [19] Defuncto autem Herode, Domini angelus Joſepho in ſomnis apparet in Aegypto, et eum ſic alloquitur: [20] Surge, et una cum puero, ejuſque matre, proficiſcere in Iſraeliticam terram: mortui ſunt enim, qui pueri vitam petebant. [21] Ita ille ſurgit, et aſſumpto puero, ejuſque matre, contendit in terram Iſraeliticam. [22] Sed audiens Archelaum in Judaea Herodi patri ſuo in regnum ſucceſſiſſe, timuit illo ire: et oraculo ſecundum quietem admonitus, contulit ſe in agrum Galilaeum: [23] ivitque commoratum in oppidum quoddam Nazaretha dictum: ut id fieret quod a vatibus praedictum erat, Nazaraeum vocatum iri.

Sedes, victus, doctrina Johannis: cum eo Chriſti colloquium, et baptiſmus. Vox coeleſtis.

QUODAM autem tempore venit Johannes Baptiſta, qui in Judaeae ſolitudine praedicaret, [2] ac diceret: Corrigite vos: inſtat enim coeleſte regnum. [3] Is eſt enim qui dictus eſt ab Eſaia vate, dicente: Vox clamantis in ſolitudine: Parate viam Domini, rectas facite ſemitas ejus. [4] Habebat autem Johannes ex camelinis pilis indumentum, lateribus pelliceo cingulo circundatis. Cibus ejus erant locuſtae, et mel ſylveſtre. [5] Tunc ad eum proficiſcebatur Hieroſolyma, omniſque Judaea, et Jordanis ora, [6] ab eoque baptizabantur in Jordane, confitentes peccata ſua. [7] Cum vidiſſet autem multos Phariſaeorum et Sadducaeorum ad ſuum baptiſma venientes, dixit eis: Progenies viperina, quis vos ſummonuit futuram iram fugere? [8] Edite ergo fructus emendata vita dignos: [9] neve animum inducite ſic apud vos dicere, Patrem habemus Abrahamum. Dico enim vobis poſſe Deum ex his ſaxis ſuſcitare natos Abrahamo. [10] Jam vero ſecuris arborum radici admota eſt. Itaque arbor omnis fructum bonum non edens, excidenda eſt, et in ignem injicienda. [11] Ego quidem baptizo vos aqua, ad vitae emendationem: ſed poſt me venit, qui quidem adeo me praeſtantior eſt, ut ego non ſim dignus qui ejus calceamenta portem. Is vos ſancto ſpiritu et igne baptizabit. [12] Is in manu ſuum habens ventilabrum, aream ſuam expurgabit, frumentumque ſuum comportabit in horreum: paleam autem igni cremabit inextincto,

13 Tunc adiit ex Galilaea Johannem Jeſus ad Jordanem, ut ab eo baptizaretur. 14 Sed eum prohibebat Johannes, dicens: Mihi ut a te baptizer opus eſt, et tu venis ad me? 15 Cui reſpondens Jeſus: Sine modo, inquit: ſic enim decet nos omni juſtitia perfungi. Tunc ille eum ſinit, 16 et Jeſus, ſimulac baptizatus eſt, aſcendit ab aqua: Et ecce apertis ei coelis, vidit Johannes Dei ſpiritum deſcendentem quaſi columbam, et in eum venientem. 17 Et ecce vox ex coelis, dicens: Hic eſt meus chariſſimus filius, qui mihi acceptus eſt.

CAPUT IV.

Jejunium, tentatio, victoria Chriſti de Satana. Angeli ad Chriſtum: ejuſdem receſſus, concio, delectus Petri, Andreae, Jacobi, Johannis. Miracula.

TUM Jeſus a ſpiritu ſubductus eſt in ſolitudinem, ut tentaretur a diabolo. 2 Cumque quadraginta dies, et totidem noctes jejunaſſet, tandem eſuriit. 3 Igitur aggreditur eum tentator: Si Dei filius es, inquit, jube ut hi lapides panes fiant. 4 Cui ita reſpondit ille: Scriptum eſt, Non ſolo pane vivit homo, ſed omni verbo per os Dei prodeunte. 5 Tunc adducit eum diabolus in ſanctam urbem, et in templi pinnis conſtitutum, ſic alloquitur, 6 Si Dei filius es, jace te deorſum. Scriptum eſt enim: Angelis ſuis de te mandabit, ut te manibus tollant, ne pedem ad lapides offendas. 7 At Jeſus: Rurſum ſcriptum eſt (inquit ille,) Ne tentato Dominum Deum tuum. 8 Rurſus adducit eum Diabolus in praeal-

tum montem, eique omnia regna mundi, et eorum gloriam oſtendit: [9] et, haec omnia tibi dabo, inquit, ſi procubueris, et me adoraveris. [10] Hic Jeſus: abi e conſpectu meo, Satana, inquit ei. Scriptum eſt enim: Dominum Deum tuum adorato, eumque ſolum colito. [11] Tunc omittit eum Diabolus: Et ecce advenerunt angeli, qui ei miniſtrarent. [12] Audiens autem Jeſus captum eſſe Johannem, petiit Galilaeam: [13] Et relicta Nazaretha, Capharnaum profectus, ibi commoratus eſt (ea eſt maritima, in finibus Zabuloniis et Nephthalenſibus) [14] Ut fieret quod erat ab Eſaia vate dictum in hunc modum, [15] Zabulonia Nephthalenſiſque terra, mare verſus, trans Jordanem, Galilaea extraneorum, [16] populus in tenebris degens, vidit lucem magnam, et manentibus in tetrae noctis regione lux orta eſt. [17] Ex eo coepit Jeſus praedicare, et dicere. Corrigite vos: inſtat enim coeleſte regnum. [18] Ambulans autem Jeſus apud lacum Galilaeae, cum vidiſſet fratres duos, Simonem cognomine Petrum, et Andream ejus germanum, rete jacientes in lacum (erant enim piſcatores.) [19] Dixit eis: Sequimini me, et faciam vos hominum piſcatores. [20] Atque illi continuo, relictis retibus, eum ſecuti ſunt. [21] Inde progreſſus vidit alios duos fratres, Jacobum Zebedaei filium, et Johannem ejus fratrem, in navi cum ſuo patre Zebedaeo ſarcientes ſua retia, eoſque vocavit: [22] Atque illi protinus, relicta navi, patreque ſuo, ſecuti ſunt eum. [23] Obibat autem totam Galilaeam Jeſus, docens in eorum collegiis, et regium publicans Evangelium, omneſque morbos et languores

vulgo ſanans. [24] Itaque tanta ejus fama totam Syriam pervaſit, ut afferrentur ei quicunque male affecti diverſis morbis et cruciatibus tenebantur, furioſi, lunatici, membris capti, quos ille ſanabat: [25] Eumque ſecuta eſt ingens hominum turba a Galilaea et Decapoli, et Hieroſolymis, et Judaea, et ora transjordanina.

CAPUT V.

Viventis pii beatitates. Apoſt. dignitas: munus: culpave: de lege Chriſti partes, ejuſdem falſi doctores, ac novi. Antiquorum et Chriſti collatus: de homicidio, rixa, reconciliatione, adulterio, repudio: de juramento, patientia, lite, benignitate, ſtudioque in hoſtes: perfectio noſtra.

VIDENS autem tantam hominum multitudinem, conſcendit in montem. Cumque ſediſſet, adierunt eum ejus diſcipuli. [2] et ille eos hujuſmodi oratione docere aggreſſus eſt. [3] Beati pauperes animo: nam eorum eſt coeleſte regnum. [4] Beati qui lugent: nam ii conſolandi ſunt. [5] Beati mites: nam ii terram poſſidebunt. [6] Beati qui eſuriunt ſitiuntque juſtitiam: nam ii ſaturabuntur. [7] Beati miſericordes: nam eis tribuetur miſericordia. [8] Beati mente puri: nam ii Deum videbunt. [9] Beati pacifici: nam ii Dei filii vocabuntur. [10] Beati qui juſtitiae cauſa infeſtantur: nam eorum eſt coeleſte regnum. [11] Beati eſtis, quandocunque vobis conviciabuntur homines, et vos inſectabuntur, et in vos omnia maledicta conjicient, mentientes propter me. [12] Gaudete et laetamini: nam multa vobis in coelo merces eſt: ſic

enim infectati sunt vates majores vestros. [13] Vos estis sal terrae. Quod si sal infatuatum fuerit, quo salietur? ad nullam rem jam idoneum est, nisi ut foras projiciatur, et ab hominibus conculcetur. [14] Vos estis lux mundi. Non potest urbs latere in monte sita: [15] Nec accenditur lucerna ut sub modio, sed ut in candelabro ponatur: atque ita omnibus qui domi sunt illuceat. [16] Sic luceat vestra lux apud homines, ut vestra recte facta videntes, collaudent vestrum patrem, qui est in coelis. [17] Ne putate venisse me, ut legem aut vates abrogem. Non ut abrogem veni, sed ut perficiam. [18] Hoc enim vobis confirmo, citius periturum coelum atque terram, quam ut unum iota aut unus apex pereat ex lege, quin fiant omnia. [19] Igitur qui contra vel minimum horum praeceptorum fecerit, licet ita doceat homines, tamen minimus numerabitur in regno coelesti. Qui vero et praestiterit et docuerit, is magnus numerabitur in regno coelesti. [20] Hoc enim vobis dico, nisi justitia Scribis et Pharisaeis excellueritis, non estis in coeleste regnum ingressuri. [21] Audivistis antiquis esse dictum: ne occidito: quod qui occiderit, eum teneri judicio. [22] Ego vero dico vobis: Quisquis immerito fratri suo irascitur, tenebitur judicio: et qui fratrem suum balatronem vocaverit, tenebitur confessu: et qui fatuum vocaverit, tenebitur ignis gehenna. [23] Itaque si oblaturus tuum munus ad aram, ibi recordatus fueris tuum fratrem habere quod de te queratur, [24] relinque illic tuum munus ad aram, et prius i, reconciliare tuo fratri, atque ita demum i oblatum munus tuum. [25] Compone cum adversario tuo

mature, dum es in via cum eo, ne te tradat adverſarius judici, et judex miniſtro, atque ita in cuſtodiam deris, 26 Profecto (inquam ego tibi) non exibis inde, quin ultimum ſolveris quadrantem. 27 Audiviſtis antiquis eſſe dictum: Ne adulterato. 28 Ego vero vobis dico, quiſquis foeminam ſic aſpicit, ut eam concupiſcat, jam eam animo adulteravit. 29 Quod ſi tibi vel oculus tuus dexter officit, erue eum, et abjice. Praeſtat enim tibi, unum membrorum tuorum perdi, quam totum corpus tuum in gehennam dejici. 30 Et ſi tibi vel dextera tua manus officit, amputa eam, et abjice. Praeſtat enim tibi unum membrorum tuorum perdi, quam totum corpus tuum in gehennam dejici. 31 Dictum eſt item: Qui uxorem ſuam repudiabit, det ei inſtrumentum divortii. 32 Ego vero vobis dico: qui uxorem ſuam repudiat (excepta ſtupri cauſa) in cauſa eſt ut ea adulteret: et qui repudiatam ducit, adulterat. 33 Rurſus audiviſtis dictum veteribus: Ne pejerato, ſed Domino quae juraveris reddito. 34 At ego vobis dico, omnino non eſſe jurandum: neque per coelum, quoniam Dei ſolium eſt: 35 neque per terram, quia ejus pedum ſubſellium eſt: neque per Hieroſolyma, quoniam urbs magni regis eſt: 36 neque per tuum caput juraveris, quoniam non poſſis vel unum crinem album nigrumve facere: 37 ſed eſto ſermo veſter, etiam, etiam: non, non. Quod praeter haec eſt, id a Malo eſt. 38 Audiviſtis ut dictum ſit: Oculum pro oculo, et dentem pro dente: 39 ego vero vobis dico, non eſſe reſiſtendum injuriae: quin ſi quis tibi colaphum in dexteram malam impegerit, obverte ei etiam

alteram: [40] Et ſi quis tecum litigare, et tunicam tuam velit auferre, concede ei etiam togam: [41] Et ſi quis te cogere velit ad unum milliare, comitare eum vel duo. [42] A te petenti dato: Et ſi quis velit a te mutuari, ne recuſato. [43] Audiviſtis dictum: Proximum tuum amato, et inimicum tuum oderis. [44] At ego vobis dico: Amate inimicos veſtros: bene precamini iis qui vobis imprecantur: benefacite veſtris malevolis, et orate pro laedentibus et inſectantibus vos, [45] ut filii ſitis veſtri patris qui in coelis eſt, qui ſolem ſuum oriri faciat in malos juxta ac bonos: et juſtos injuſtoſque compluat. [46] Nam ſi eos demum amatis qui vos amant, quam mercedem habituri eſtis? annon vel publicani idem faciunt? [47] Et ſi veſtros duntaxat fratres ſalutatis, quid egregium facitis? nonne vel publicani ſimiliter faciunt? [48] Eritis igitur perfecti vos, quemadmodum pater veſter qui in coelis eſt, perfectus eſt.

CAPUT VI.

Eleemoſyna, oratio, quibus ignoſcetur, jejunium, theſaurus, adverſi Domini, cura, quae mala, quae bona.

CAVETE, ne benignitatem in hominum conſpectu exerceatis, per oſtentationem: alioquin praemium non eſtis habituri apud patrem veſtrum, qui in coelis eſt. [2] Igitur quandocunque benigne facis, noli prae te tuba clangere, ut ſimulatores faciunt in collegiis atque vicis, ut collaudentur ab hominibus. Hoc vobis confirmo, eos jam habere ſuam mercedem. [3] At te benigne

faciente, neſciat tua ſiniſtra quid faciat dextera, [4] ut ſit tua liberalitas in occulto: et tuus pater, qui occulta videt, tibi palam reddet. [5] Item cum ſupplicas, ne eſto ſimulatorum ſimilis, qui cum ſupplicant, amant in collegiis eſſe, et platearum angiportis, ut ſint hominibus conſpicui. Hoc vobis confirmo, eos habere ſuam mercedem. [6] At tu ſupplicaturus ingredere conclave tuum, et clauſa janua tua, ſupplica tuo patri in occulto: et pater tuus, qui occulta videt, tibi palam reddet. [7] Supplicantes autem ne garrite, ut extranei, qui ſe putant ob loquacitatem ſuam exaudiendos, [8] Ne eſte igitur eorum ſimiles: ſcit enim pater veſter, quibus egeatis, antequam eum rogetis. [9] Sic igitur ſupplicate vos. Pater noſter qui es in coelis, ſancte colatur Nomen tuum. [10] Veniat regnum tuum. Fiat voluntas tua, ut in coelo, ſic et in terra. [11] Victum noſtrum alimentarium da nobis hodie. [12] Et remitte nobis debita noſtra, ut et nos remittimus debitoribus noſtris. [13] Neve nos in tentationem inducito, ſed a malo tuere: quoniam tuum eſt regnum et potentia, et gloria, in ſempiternum. Amen. [14] Si enim remiſeritis aliis hominibus ſua delicta, remittet et vobis pater veſter coeleſtis. [15] Sin minus remiſeritis aliis ſua delicta, ne pater quidem veſter remittet veſtra delicta. [16] Cum autem jejunatis, ne eſte tetrici, quales ſimulatores, qui vultus ſuos deformant, ut aliis appareat eos jejunare. Hoc vobis confirmo, eos ſuum abſtuliſſe praemium. [17] At tu jejunans, ungito tibi caput, et vultum lavato, [18] ne perſpicuum ſit aliis hominibus jejunare te, ſed patri tuo, qui occultus eſt, et pater

tuus, qui occulta cernit, tibi palam reddet. [19]Ne congerite vobis opes in terris, ubi et corrumpit tinea aerugoque, et fures perfodiunt ac furantur. [20]Sed vobis opes in coelo congerite, ubi nec aerugo aut tinea corrumpit, nec fures perfodiunt aut furantur. [21]Nam ubi veſtrae erunt opes, ibidem erit et veſter animus. [22]Lucerna corporis eſt oculus. Quod ſi erit oculus tuus ſimplex, totum corpus tuum erit lucidum: [23]ſin erit oculus tuus nequam, totum tuum corpus erit tenebroſum. Si igitur quod in te lumen eſt, tenebrae ſunt, quantae erunt ipſae tenebrae? [24]Nemo poteſt duobus ſervire dominis, aut enim hunc oderit, illum amabit: aut hunc tuebitur, illum contemnet. Non poteſtis Deo ſervire et opibus. [25]Hanc ob rem (inquam ego vobis) ne eſte de vita veſtra ſoliciti, quid eſuri, bibiturive: neque de corpore, quid veſtituri ſitis. Quaſi vero non et vita pluris ſit, quam alimonia, et corpus, quam veſtitus. [26]Aſpicite volucres aëreas, ut neque ſerant neque metant, nec in cellas congerant, tamen veſter coeleſtis pater eas alit. Quaſi vero non vos multo ſitis eis praeſtantiores? [27]Quis autem veſtrum ſua ſolicitudine poteſt unum cubitum addere ſuae ſaturae? [28]Item de veſtitu quid ſolicitamini? Diſcite ut terreſtria creſcant lilia, neque laborando, neque nendo. [29]Atqui hoc vobis dico, ne Solomonem quidem cum omni ſplendore ſuo ita veſtitum fuiſſe, ut horum quodlibet. [30]Quod ſi terreſtrem herbam (quae hodie eſt, et cras in clibanum conjicitur) Deus ſic veſtit, nonne multo magis vos, o parum fidentes? [31]Ne eſte igitur ſoliciti, dicentes: Quid edemus? aut quid bibemus, aut

quid induemus? 32 Iſta enim omnia requirunt extranei. Scit enim veſter coeleſtis pater, vos iſtis omnibus egere. 33 Sed quaerite primum regnum, juſtitiamque Dei, et iſta omnia vobis addentur. 34 Ne eſte igitur in craſtinum ſoliciti: nam craſtinus dies ſua curabit: ſatis eſt ſuum cuique diei malum.

CAPUT VII.

Temerarius judex. Rei ſanctae pretium. Conſolatio. Legis caput. Vitae lethique janua. Falſi vatis nota. Arbor diverſa. Ficta pietas: hujus poenae. Legis cultor ac deriſor. Chriſti authoritas.

NE judicate, et non judicabimini: 2 Nam quo judicio judicabitis, eodem judicabimini: et qua menſura menſi fueritis, eadem vobis remetietur. 3 Quid autem feſtucam cernis in oculo tui fratris, et trabem in oculo tuo non animadvertis? 4 Aut audebis dicere tuo fratri: Sine eximam ex oculo tuo feſtucam, cum ſit in oculo tuo trabs. 5 Simulator, exime prius ex oculo tuo trabem: et ita demum cernes ad eximendam ex tui fratris oculo feſtucam. 6 Ne date rem ſacram canibus, neve margaritas veſtras porcis apponite: ne hi eos pedibus conculcent, illi verſi lacerent vos. 7 Petite et dabitur vobis: quaerite, et invenietis: pulſate, et vobis aperietur. 8 Quiſquis enim petit, obtinet: et quiſquis quaerit invenit: et pulſanti aperitur. 9 Jam quis eſt veſtrum homo, qui petenti filio ſuo panem, det lapidem? 10 Aut piſcem petenti, anguem det? 11 Quod ſi vos,

qui mali eſtis, tamen ſcitis bona dona dare veſtris liberis: quanto magis pater veſter, qui in coelis eſt, dabit bona poſcentibus ſe? [12] Quicquid igitur vultis ut vobis faciant alii, idem vos quoque eis facite: nam ea lex eſt atque vates. [13] Intrate per anguſtam portam: nam lata eſt porta, et ampla via quae ducit ad interitum, multique ſunt qui per eam ingrediuntur: [14] Sed anguſta porta, et arcta via eſt, quae ducit ad vitam, paucique ſunt, qui eam inveniant. [15] Cavete autem falſos vates, qui quidem veniunt ad vos in veſtimentis ovium, cum intus ſint rapaces lupi. [16] Eos ex ſuis fructibus cognoſcetis. Scilicet colligitur ex ſpinis uva? aut ex tribulis ficus? [17] Ita omnis arbor bona fructus bonos edit: tetra autem arbor fructus malos edit. [18] Non poteſt arbor bona fructus ferre malos: nec arbor tetra fructus ferre bonos. [19] Omnis arbor bonum fructum non ferens, exciditur, et in ignem conjicitur. [20] Igitur ex ſuis illos fructibus cognoſcetis. [21] Non quiſquis mihi dicet, Domine, Domine, intrabit in coeleſte regnum: ſed qui fecerit quod vult pater meus, qui eſt in coelis. [22] Multi mihi dicent in illa die: Domine, Domine, nonne tuo nomine vaticinati ſumus? Et, tuo nomine daemonia expulimus? Et, tuo nomine multa prodigioſe fecimus? [23] Quibus ego tum aperte dicam. Nunquam cognovi vos: Faceſſite a me malefici. [24] Igitur quiſquis haec mea dicta et audit et exequitur, eum ego cum viro prudenti comparo, qui ſuam domum in rupem conſtruit: [25] quae domus delapſo imbre, venientibus fluviis, ſpirantibus ventis, et in eam irruentibus, non tamen ca-

dit, quippe fundata in rupe. [26] Quiſquis vero haec mea dicta audit, nec exequitur, ſimiliter facit, ac ſi quis ſtultus homo ſuam domum in arena conſtruat: [27] quae domus, delapſa pluvia, venientibus fluviis, ſpirantibuſque ventis, et in eam impingentibus, corruat, et ingentem ruinam det. [28] Poſtquam hanc orationem finivit Jeſus, ſtupebat illa hominum turba ad ejus doctrinam, [29] quippe cum doceret eos, ut poteſtate praeditus, non ut ſcribae.

CAPUT VIII.

Leproſi ſanitas, et inſtructio. Centurio pro puero: fideles et infideles ignorati. Petri ſocrus, miracula, Chriſti tenuitas. Vana ſolicitudo. Chriſtus in tempeſtates, Daemones in ſues. Dimiſſus Jeſus.

DEGRESSUM autem eum de monte, ſecuta eſt ingens hominum turba. [2] Tum venit leproſus, qui eum veneratus dixit: Domine, ſi vis, potes me mundare. [3] Et Jeſus illum porrecta manu tetigit, dicens: Volo, mundus eſto. Ac ſtatim mundata eſt illius lepra. [4] Et Jeſus: vide, inquit, ne cui dicas: ſed i oſtenſum te ſacerdoti, et munus offer, quod praecepit Moſes, ut eſſet eis teſtimonio. [5] Ingreſſum autem Jeſum Capharnaum, convenit Centurio quidam, et hujuſmodi verbis oravit. [6] Domine, puer meus jacet domi ſideratus, graviterque cruciatur. [7] Cui Jeſus: Ego eum ſanatum ibo, inquit. [8] At centurio reſpondens: Domine, non ſum dignus, inquit, cujus tu tectum ſubeas, ſed tantum jube verbo,

et ſanabitur puer meus. [9]Nam ego quoque qui ſub alterius ſum poteſtate, ſi quem eorum quibus praeſum militum ire jubeo, it: ſi alium venire, venit: ſi ſervum meum aliquid facere, facit. [10]Hoc audito, miratus Jeſus, ita dixit ſequentibus: Hoc vobis confirmo, me ne in Iſraelitis quidem tantam inveniſſe fidem. [11]Et ſane ſic habetote, multos ab oriente et occidente venturos, qui cum Abrahamo, Iſaaco, et Jacobo accumbant in regno coeleſti: [12]cum interea regii in imas ejicientur tenebras, ubi fletus ſtridorque dentium futurus eſt. [13]Tum centurionem alloquens Jeſus: Abi, inquit, et ut confidiſti, ſic tibi accidat. Itaque ſanatus eſt illius puer eadem illa hora: reverſuſque domum ſuam centurio eadem illa hora, puerum offendit valentem. [14]Ingreſſus autem Jeſus domum Petri, videns ejus ſocrum jacentem, ac febricitantem, [15]ejus manum tetigit, atque eam reliquit febris: illa vero ſurgere, et eis miniſtrare. [16]Ubi autem adveſperavit, adducti ſunt ei furioſi multi: iſque verbo ſpiritus ejecit, et omnes male affectos ſanavit: [17]Ut fieret quod fuerat ab Eſaia vate dictum his verbis: Is noſtras infirmitates, morboſque ſuſcepit atque tulit. [18]Videns autem Jeſus ingentem circum ſeſe turbam hominum, juſſit *L.* diſcipulos *G.* trajicere. [19]Et aggreſſus eum quidam Scriba, inquit ei: Magiſter, ſequar te quocunque ibis. [20]Cui Jeſus: Vulpes latebras habent, et aëreae volucres nidos, at filius hominis non habet ubi caput reclinet. [21]Alius item ejus diſcipulorum dixit ei: Domine, permitte mihi prius ire ſepultum patrem meum. [22]At Jeſus: Sequere me (inquit ei) et mortuos ſine

ſuos ſepelire mortuos. [23]Ingreſſum autem eum in navem, ſecuti ſunt ejus diſcipuli: [24]et ecce tanta tempeſtas extitit in lacu, ut fluctibus obrueretur navis. Ipſe autem dormiebat. [25]Igitur eum aggreſſi ejus diſcipuli excitant: Domine, inquiunt, ſerva nos, perimus. [26]At ille: Cur timidi eſtis? (inquit eis) o parum fidentes. Deinde ſurrexit, et ventos ac lacum increpuit: unde tanta tranquillitas extitit, ut admirati homines ita dicerent: [27]Qualis eſt hic vir, ut ei venti et lacus obediant? [28]Deinde ubi in Gergeſenorum agrum trajecit, occurrerunt ei duo furioſi ex monimentis prodeuntes, adeo feri, ut illac tranſire nemo poſſet. [29]Atque ii ſic tum clamarunt: Quid tibi nobiſcum rei eſt, Jeſu Dei fili? Huccine veniſti ante tempus vexatum nos? [30]Cum eſſet autem procul ab eis numeroſus porcorum grex paſcentium, [31]daemones eum ita rogant: Si nos ejicis, permitte nobis in porcorum gregem immigrare. [32]Quibus ille: Ite, inquit. Atque illi egreſſi, in porcorum gregem immigrarunt: Et ecce ruit univerſus porcorum grex per praeceps in lacum, ſuntque in aqua mortui. [33]Paſtores autem fugerunt: et in oppidum profecti, cum alia omnia, tum de furioſis nunciarunt. [34]Tum tota civitas exiit obviam Jeſu, eoque viſo rogarunt ut a ſuis finibus diſcederet.

CAPUT IX.

Paralyticus. Chriſtus in noxas. Matthaeus electus, publicani Jeſu convivae. Medicus cui: miſeratio quanta, ad Johannis diſcipulos reſponſio, proſluvium muliebre, puella rediviva. Caeci duo, mutus daemone vexatus, meſſorum inopia.

IGITUR navem ingreſſus trajecit, et in oppidum ſuum venit. [2]Tum ei allatus eſt jacens in lecto ſideratus. Et Jeſus, videns illorum fidem, dixit ſiderato: Confide nate, remittuntur tibi peccata tua. [3]Hic Scribarum quidam ſecum cogitare, eum impie loqui. [4]Quorum cogitationes videns Jeſus, ita dixit: Cur vos prave cogitatis cum veſtris animis? [5]Utrum enim facilius eſt dicere: Remittuntur tibi peccata: an dicere: Surge et ambula? [6]Atque ut ſciatis poteſtatem habere filium hominis in terris peccata condonandi: Surge (inquit tum ſiderato) tolle tuum lectum, et abi domum tuam. [7]Atque ille ſurrexit, domumque ſuam diſceſſit. [8]Id quod videns hominum turba mirata Deum collaudavit, qui tantam hominibus poteſtatem dediſſet. [9]Illinc digrediens Jeſus, conſpicatus hominem ad publicanorum menſam ſedentem Matthaeum nomine, dicit ei: Sequere me. Atque ille ſurrexit, et eum eſt ſecutus. [10]Eo autem domi accumbente, cum frequentes publicani et improbi veniſſent, et cum Jeſu ejuſque diſcipulis diſcumberent, [11]Phariſaei id videntes, quaeſierunt ex ejus diſcipulis, cur cum publicanis, et improbis cibum caperet eorum magiſter. [12]Quo audito, Jeſus dixit eis: Non egent valentes medico, ſed male affecti. [13]Ite nunc, et diſcite quid ſit: Pietatem malo quam ſacrificium. Non enim veni vocatum inſontes, ſed ſontes ad bonam frugem. [14]Tunc Johannis diſcipuli eum hujuſmodi verbis aggreſſi ſunt: Cur cum nos et Phariſaei multum jejunemus, diſcipuli tui non jejunant? [15]Quibus Jeſus: Poſſuntne moerere qui celebrant nuptias, quamdiu cum eis ſponſus adeſt? Sed veniet

tempus, cum eis ſponſus auferetur: tum demum jejunabunt. [16]Neque vero quiſquam adhibet rudis panni pittacium veteri veſtimento: auferret enim id ſupplementum partem veſtis, atque ita deterior ruptura fieret. [17]Neque recondi ſolet vinum novum in veteres utres, alioquin rumperentur utres, et vinum effunderetur, et utres perirent. Sed vinum novum in recentibus conditur utribus, atque ita ambo conſervantur. [18]Haec eo illis loquente, venit quidam de magiſtratu, qui ei honore praeſtito ita dixit: Filia mea modo obiit: ſed veni ei impoſitum manum tuam, et reviviſcet. [19]Tum Jeſus ſurrexit, et eum ſecutus eſt una cum ſuis diſcipulis. [20]Hîc quaedam mulier, quae ſanguinis profluvio duodecimum annum laborabat, eum aggreſſa a tergo, ejus togae oram tetigit. [21]Sic enim ſecum ipſa cogitabat: Si vel ejus togam tetigero, ſalva ſum. [22]Jeſus autem converſus, ea viſa dixit: Confide filia, tua te fiducia ſervavit. Itaque ſanata eſt mulier eadem illa hora. [23]Ut venit autem Jeſus in aedes illius qui magiſtratum gerebat, viditque tibicines, et turbam tumultuantem, [24]Dixit eis: Diſcedite, non enim mortua eſt puella, ſed dormit. Illi vero eum deridere. [25]Deinde ejecta turba, prehendit puellae manum, atque illa ſurrexit, [26]emanavitque ejus rei fama in totam illam regionem. [27]Inde digredientem Jeſum ſecuti ſunt duo caeci, clamantes in hunc modum: Miſerere noſtri Davidide. [28]Deinde ingreſſum in aedes adiere caeci. Et Jeſus: Creditis, inquit eis, poſſe me iſtud facere? Etiam Domine, inquiunt. [29]Tunc ille eorum tetigit oculos, dicens: Ut veſ-

tra eſt fiducia, ita vobis accidat. 30Itaque aperti ſunt eorum oculi. Comminatus eſt autem eis Jeſus in hunc modum: Videte ne quis hoc reſciſcat. 31At illi digreſſi, eum per totam illam regionem divulgarunt. 32Illis autem digredientibus, allatus eſt ei mutus homo, furioſus. 33Unde ejecto daemonio locutus eſt mutus: id quod homines vulgo mirati ſunt, negantes unquam talia apud Iſraelitas fuiſſe viſa. 34At Phariſaei dicebant, eum per daemoniorum principem ejicere daemonia. 35Obibat autem Jeſus urbes omnes, atque vicos, docens in eorum conventibus, et regium evangelium publicans, omnemque morbum et languorem ſanans vulgo. 36Viſa autem hominum multitudine, miſertus eſt eorum, quod palantes errarent tanquam paſtore carentes oves. 37Tum ſuos diſcipulos ſic alloquitur: Meſſis quidem multa eſt, ſed operarii pauci. 38Orate igitur meſſis Dominum, ut operarios emittat in meſſem ſuam.

CAPUT X.

Apoſtolorum poteſtas, numerus, legatio, nuditas, mandata, diſcrimina, prudentia, probitas, aerumnae, conſolatio, orbis diſſidia, beati, piorum fuga, et praeſidium. Chriſtus quid praeſtet: munificentiae pondus.

ITAQUE advocatis duodecim diſcipulis ſuis, dedit eis contra ſpiritus impuros poteſtatem, ut eos expellerent, et omnes morbos, omneſque languores ſanarent. 2Duodecim autem Apoſtolorum nomina ſunt haec. Primus Simon cognomine Petrus, et Andreas ejus frater.

Jacobus Zebedaei filius, et Johannes ejus frater. [3]Philippus et Bartholomaeus. Thomas et Matthaeus publicanus, Jacobus Alphaei, et Lebbaeus cognominatus Thaddaeus. [4]Simon Cananita, et Judas Iſcariota, is qui eum prodidit. [5]Hos duodecim dimiſit Jeſus, eis ita praecipiens: Ad exteras gentes iter ne habueritis, neve in ullam Samaritanorum urbem intraveritis: [6]Sed ite potius ad perditas Iſraeliticae domus oves. [7]Euntes autem praedicate, dicentes inſtare coeleſte regnum. [8]Aegros curate; leproſos purgate: mortuos ſuſcitate: daemonia ejicite: gratis accepiſtis, gratis date. [9]Ne habete aurum, nec argentum, nec aes in crumenis veſtris: [10]Neve peram ad iter, neve binas tunicas, neve calceos, neve baculum. Dignus eſt enim operarius alimento ſuo. [11]In quamcunque autem urbem aut vicum intraveritis, exquirite ecquis ſit in eo dignitate praeditus: atque illic manete, donec diſcedatis. [12]Intrantes autem domum, ſalutate eam, dicentes: Salveat haec domus, [13]et ſiquidem erit digna domus, eveniat ei veſtra ſalus. Si non erit digna, revertatur ad vos veſtra ſalus. [14]Quod ſi quis vos non admiſerit, neque veſtra dicta audiverit, vos exeuntes ex ea domo, aut urbe, excutite pedum veſtrorum pulverem. [15]Hoc a me certo habete, tolerabilius actum iri cum Sodomitanorum Gomorranorumque gente, in die judicii, quam cum illa urbe. [16]En ego vos dimitto tanquam oves inter lupos. Eſtote ergo, et aſtuti ut ſerpentes, et ſinceri ut columbae. [17]Cavete autem homines: ſiſtent enim vos in conſilia, inque ſuis collegiis verberabunt. [18]Quin ad principes quoque regeſque ducemini propter

me, ut eis exteriſque gentibus ſitis teſtimonio. [19] Cum autem ſiſtent vos, nolite curare quomodo aut quid loquamini: ſuggeretur enim vobis eadem hora, quid loquamini. [20] Non enim vos eritis qui loquemini, ſed patris veſtri ſpiritus in vobis loquens. [21] Tradet autem fratrem frater in mortem, et pater filium, conſurgentque nati in parentes, et eos occident: [22] eritiſque omnibus inviſi, propter nomen meum. Qui autem pertulerit ad extremum, is ſervabitur. [23] Cum autem vos inſectabuntur in aliqua urbe, fugite in aliam. Hoc vobis confirmo, non vos ante perluſtraveritis urbes Iſraeliticas, quam veniat filius hominis. [24] Non eſt diſcipulus ſupra magiſtrum, neque ſervus ſupra dominum ſuum. [25] Bene agitur cum diſcipulo, ſi eadem conditione eſt, qua ejus magiſter: et cum ſervo, ſi eadem qua dominus. Si patrem familias Beelzebulem vocarunt, quanto magis ejus domeſticos? [26] Ne igitur eos timueritis. Nihil enim tam tectum eſt, quod non ſit detegendum: aut tam occultum, quod non ſit cognoſcendum. [27] Quod vobis in tenebris dico, dicite in luce: Et quod in aurem auditis, praedicate in tectis: [28] et ne formidate eos, qui corpus interficiunt, ſed animam interficere nequeunt. Quin magis eum formidate, qui poteſt et animam et corpus in gehennam perdere. [29] Cum duo paſſerculi aſſe veneant, tamen nullus eorum cadit humi ſine patre veſtro. [30] At veſtrum etiam capilli capitis omnes numerati ſunt. [31] Ne formidaveritis igitur: longe paſſeribus antecellitis vos. [32] Quiſquis ergo me agnoverit apud homines, ego eum quoque agnoſcam apud patrem meum, qui in coelis eſt,

33 Qui vero me negaverit apud homines, eum ego quoque negabo apud patrem meum, qui in coelis eſt. 34 Nolite arbitrari, me veniſſe conciliatum pacem in terris: non veni conciliatum pacem, ſed bellum. 35 Veni enim ad diſſociandum filium a patre ſuo, et filiam a matre, et nurum a ſocru, 36 ita ut homines inimicos habituri ſunt ſuos domeſticos. 37 Qui patrem aut matrem amat ſupra me, non eſt me dignus: Et qui filium aut filiam amat ſupra me, me non eſt dignus: 38 et qui non ſumit ſuam crucem, et me ſequitur, non eſt me dignus. 39 Animam ſuam qui invenerit, perdet: Et qui animam ſuam mea cauſa perdiderit, inveniet. 40 Qui vos accipit, me accipit: Et qui me accipit, eum accipit qui me miſit. 41 Qui vatem nomine vatis accipit, vatis mercedem accipiet: Et qui juſtum juſti nomine accipit, juſti mercedem accipiet: 42 Et qui horum minimo vel poculum frigidae bibendum dederit nomine diſcipuli, ſcitote eum non fruſtratum iri mercede ſua.

CAPUT XI.

Ad Johannem Chriſti reſponſum; Baptiſtae laus, iſto quis prior. Increpati Judaei, omnia dira in oppida. Chriſti ad patrem preces, afflictorum ſolamen, Chriſti jugum.

POSTQUAM deſiit Jeſus ſuis praecipere duodecim diſcipulis, digreſſus eſt illinc, ut in illorum urbibus doceret ac concionaretur. 2 Johannes autem, cum audiviſſet in vinculis opera Chriſti, miſit ſuorum diſcipulorum duos, qui ei ita dicerent: 3 Tune is es qui venturus

eſt: an alius nobis eſt expectandus? [4]Quibus reſpondit Jeſus in hunc modum? Ite renunciatum Johanni quae auditis et videtis. [5] Caeci vident, et claudi ambulant: Leproſi purgantur, et ſurdi audiunt: Mortui reſurgunt, et pauperes Evangelium docentur: [6]et foelix eſt qui in me non offenderit. [7]Eis autem abeuntibus, coepit Jeſus hominum turbae ſic de Johanne dicere: Ad quid ſpectandum egreſſi eſtis in ſolitudinem? Arundinem vento agitatam? [8] Veruntamen ad quid videndum exiiſtis? Hominem mollibus indutum veſtibus? At qui molles geſtant ſunt in regum domibus. [9]Sed ad quem tandem videndum exiiſtis? Vatem? Etiam (inquam vobis) et pluſquam vatem. [10]Hic eſt enim de quo ſcriptum eſt: Ego tibi meum nuncium praemiſſurus ſum, qui tibi viam praeparet. [11]Scitote enim nullum in foeminarum natis majorem extitiſſe Johanne Baptiſta, et tamen qui eſt in regno coeleſti minimus major eſt eo. [12]A tempore autem Johannis Baptiſtae hactenus, coeleſte regnum expugnatur, idque rapiunt violenti. [13]Omnes enim vates atque lex ad Johannem uſque vaticinati ſunt: [14]et ſi eum vultis accipere, is eſt Elias ille venturus. [15] Qui aures habet ad audiendum, audiat. [16]Cui vero comparabo hanc nationem? Perinde eſt, ac cum verſantes in foro pueri clamant ad aequales ſuos in hunc modum: [17]Fiſtulavimus vobis, neque ſaltaſtis: Ejulavimus vobis, neque planxiſtis. [18]Venit enim Johannes, qui neque comedit neque bibit; et eum dicunt eſſe furioſum. [19]Venit filius hominis, qui et comedit et bibit; et eum dicunt hominem eſſe voracem, vinoſum, publicanorum,

et improborum amicum: Eſtque ſuis aliena ſapientia, [20]Deinde coepit in civitates invehi, quae cum in eis tot fuiſſent ejus edita miracula, tamen non rediiſſent ad frugem. [21]Vae tibi Chorazim, vae tibi Bethſaidan: Nam ſi Tyri et Sidone edita forent, quae in vobis edita ſunt miracula, jam pridem in centonibus et pulvere vitam correxiſſent. [22]Itaque ſic habetote, cum Tyro et Sidone mitius actum iri in die judicii, quam vobiſcum. [23]Et tu Capharnaum, quae ad coelum uſque elata es, ad inferos deprimeris, Nam ſi Sodomis eadem, quae in te, edita fuiſſent miracula, manſiſſent ad hodiernum diem. [24]Itaque ſcitote tolerabiliorem fore Sodomitanae nationis conditionem in die judicii, quam tuam. [25]Aliquando Jeſus locutus in hunc modum eſt: Ago tibi gratias pater, coeli terraeque Domine, qui haec ſapientes, peritoſque celaveris, et infantibus patefeceris; [26]Idque, o pater, quoniam ſic tibi placitum eſt. [27]Omnia mihi tradita ſunt a patre meo, neque quiſquam filium cognoſcit, niſi pater: neque patrem quiſquam cognoſcit, niſi filius, et cui voluerit filius patefacere. [28]Venite ad me omnes laborantes et onuſti, et ego recreabo vos: [29]ſubite jugum meum, et a me diſcite, qui mitis ſum, et animo ſummiſſus: Et invenietis animis veſtris requiem. [30]Meum enim et jugum commodum, et onus leve eſt.

CAPUT XII.

Cauſa de ſpicis pro diſcipulis in Judaeos, miſeratio. Jeſu majeſtas. Judaei confutati, contracta manus. In Chriſtum conjuratio. Vaticinium de Chriſti ingenio. In Jeſum calumniae dilutae.

Peccatum inexpiabile. Phariſaei increpati. Judicii ſeveritas. Qui petant ſigna. Spiritus oberrans. Jeſu conſanguinei.

QUODAM tempore ibat Jeſus Sabbatis per ſata: ejus autem diſcipuli cum eſurirent, coeperunt ſpicas vellere atque veſci. [2]Quo viſo, Phariſaei dixerunt ei: En faciunt tui diſcipuli, quod in Sabbato facere non licet. [3]Quibus ille: Non legiſtis, inquit, quid fecerit David cum aliquando eſuriret ipſe et ejus comites? [4]Ut ingreſſus ſit Dei domum, et appoſititios panes comederit, quibus nec ei licebat, nec ejus comitibus veſci, ſed ſolis ſacerdotibus? [5]An non legiſtis in lege, Sabbatis in fano ſacerdotes Sabbatum profanare? et tamen inſontes ſunt. [6]Atqui ſcitote, hîc majorem eſſe fano. [7]Quod ſi ſciretis quid ſit, Pietatem malo, quam ſacrificium: non damnaretis inſontes. [8]Eſt enim Sabbati quoque dominus filius hominis. [9]Inde profectus venit in eorum collegium, [10]ubi cum homo eſſet manum habens tabidam, illi ex eo, an Sabbatis ſanare licet, quaeſiverunt, ut eum criminarentur. [11]Quibus ille: Quis homo veſtrûm eſt, inquit, qui ſi vel unam ovem habeat, quae Sabbatis in foveam deciderit, non eam prehendat et attollat? [12]Quantum autem ovi praeſtat homo? Ergo licet Sabbatis benefacere. [13]Deinde dicit homini, Porrige manum tuam: atque ille porrexit, eaque tam ſana reddita eſt, quam erat altera. [14]Phariſaei vero egreſſi, conſilium de eo perimendo ceperunt. [15]Quo cognito, Jeſus illinc diſceſſit, ſequente eum ingenti hominum multitudine, quos omnes ſanavit, [16]eiſque interminatus eſt, ne ſe palam facerent, [17]ut fieret illud ab Eſaia vate dictum his verbis,

[18]Ecce meus ſervus, quem elegi: dilectus meus, animo meo chariſſimus. Eum ſpiritu meo donabo, iſque jus dicet gentibus. [19]Non rixabitur, nec clamabit, nec ejus vocem quiſquam per plateas audiet: [20]quaſſatam arundinem non perfringet, neque fumigans linum extinguet, eouſque ut jus perducat ad victoriam, [21]atque in ejus nomine ſpem gentes habebunt. [22]Tunc allatus eſt ei furioſus coecus et mutus quem ille ſanavit, ita ut coecus et mutus loqueretur ac videret. [23]Qua re attonitum omne hominum vulgus ſic dictitare: Num hic eſt Davidides? [24]Et Phariſaei eis auditis, dicere, eum non niſi per Beelzebulem daemoniorum principem ejicere daemonia. [25]Quorum cogitationes intelligens Jeſus, dixit eis. Omne regnum ab ſeſe diſſidens, deſolatur, et omnis civitas aut familia ſecum ipſa diſſidens, non ſtat. [26]Quod ſi Satanas Satanam expellit, ipſe ſibi adverſatur, Quî fieri poteſt igitur, ut ſtet ejus regnum? [27]Quod ſi ego per Beelzebulem ejicio daemonia, veſtri generis homines per quem ejiciunt? Itaque ii veſtri erunt judices. [28]Sin ego per Dei ſpiritum ejicio daemonia, ſequitur vobis adveniſſe divinum regnum. [29]Quî poſſet enim quis in alicujus potentis ingredi domum, ejuſque ſupellectilem diripere, niſi prius potentem illum vinciat, ut tum demum ejus diripiat domum? [30]Qui a me non eſt, contra me eſt: et qui mecum non congerit, diſſipat. [31]Itaque ſic habetote: omne peccatum ac maledictum ignoſcetur hominibus, at maledictum adverſus ſpiritum non ignoſcetur. [32]Et ſi quis quid dixerit contra filium hominis, ignoſcetur ei: at ſi quis contra ſanctum ſpiritum

dixerit, non ignoſcetur ei, nec in hoc ſeculo, nec in futuro. [33]Aut facite arborem bonam, et ejus fructum bonum: aut facite arborem tetram, et ejus fructum tetrum: ex fructu enim arbor cognoſcitur. [34]Viperina proles, quomodo poſſetis bene loqui, cum ſitis mali? Nam ex animi redundantia loquitur os. [35]Bonus homo ex bono animi promptuario bona depromit: item malus homo ex malo promptuario mala depromit. [36]Scitote autem quodcunque malum verbum locuti fuerint homines, reddituros eſſe ejus rationem in die judicii. [37]Ex tuis enim dictis abſolveris, et ex tuis dictis damnaberis. [38]Tum Scribarum et Phariſaeorum quidam ſic locuti ſunt: Magiſter, vellemus a te ſignum videre. [39]Quibus ille reſpondens: Prava et adulterina natio ſignum quaerit, et ſignum ei non dabitur niſi ſignum Jonae vatis. [40]Ut enim fuit Jonas in ventre ceti tres dies, et totidem noctes: ſic erit filius hominis in terrae meditullio tres dies et totidem noctes. [41]Homines Ninivitae ſurgent in judicio cum hac natione, eamque condemnabunt, quod ad Jonae praeconium redierint ad frugem, cum hic ſit plus quiddam quam Jonas. [42]Regina Auſtri ſurget in judicio cum hac natione, eamque condemnabit, quod ab ultimis uſque terris venerit ad audiendum Solomonis ſapientiam, cum hic ſit quiddam Solomone praeſtantius. [43]Cum autem ſpiritus impurus ex homine migravit, peragrat ſiticuloſa loca, requietem quaerens: quam ubi non invenit, [44]ſtatuit domum ſuam, unde migraverat, repetere. Poſtquam eo venit, ubi eam vacantem, verſam, ornatamque nanciſcitur, [45]va-

dit aſcitum ſibi ſeptem alios ſpiritus pejores ſe, eoque ingreſſi ibi degunt, ſitque poſterior illius hominis conditio priore deterior. Sic erit et malae huic nationi. [46]Adhuc eo vulgus alloquente, aderant foris ejus mater et fratres eum volentes alloqui. [47]Et quidam ei ita dixit: Adſunt foris tua mater et fratres, te volentes alloqui. [48]At ille ei, qui id ſibi dixerat, ita reſpondit: Quae eſt mea mater, et qui ſunt mei fratres? [49]Tum porrecta ad diſcipulos ſuos manu, Ecce mea mater, inquit, fratreſque mei. [50]Quiſquis enim voluntatem exequitur mei patris, qui eſt in coelis, is meus frater, et ſoror, et mater eſt.

CAPUT XIII.

Parabola ſati ſeminis, Zizaniorum, ſinapis, fermenti, theſauri, mercatoris, retis. Chriſti populares.

QUODAM autem die egreſſus domo, Jeſus ſedit apud lacum: [2]tantaque ad eum convenit hominum multitudo, ut ipſe conſcenſa navi ſederet, et aſtante ad littus omni multitudine, [3]eos multis per ſimilitudines alloqueretur in hunc modum: Aliquando profectus eſt quidam ſator ad ſerendum. [4]atque eo ſerente, alia ceciderunt ad viam, ſed venerunt volucres, quae ea comederunt. [5]Alia ceciderunt in ſaxetum: ubi cum non multum terrae haberent, celeriter exorta ſunt, quod profunda terra carerent. [6]Deinde orto Sole aeſtuantia, defectu radicis aruerunt. [7]Alia ceciderunt in ſpinas, eaque creſcentibus ſpinis ſuffocata ſunt. [8]Alia in bonam

delapſa terram, fructum extulerunt, partim cum centeſimo, partim cum ſexageſimo, partim cum trigeſimo. [9]Qui aures habet ad audiendum, audiat. [10]Tum eum his verbis convenerunt ejus diſcipuli; Cur eos per ſimilitudines alloqueris? [11]Quibus ille reſpondit ita: Quoniam vobis regni coeleſtis arcana noſſe datum eſt: at illis non datum eſt. [12]Qui enim habet, huic dabitur, iſque abundabit; qui vero non habet, huic etiam quod habet, auferetur. [13]Propterea per ſimilitudines eos alloquor, quoniam videntes non vident, et audientes non audiunt, nec intelligunt. [14]In eiſque comprobatur illud Eſaiae oraculum, quod ſic habet: Audietis quidem, ſed non intelligetis: et ita videbitis, ut non perſpiciatis. [15]Obtorpuit enim animus hujus populi, et auribus obtuſe audiunt, et claudunt oculos, ne et oculis videant, et auribus audiant, et animo intelligant, redeantque ad frugem, atque ita ego eis medear. [16]Veſtri vero beati ſunt oculi, qui videant: et aures quae audiant. [17]Scitote enim, multos vates et juſtos cupiiſſe videre quae cernitis vos, neque tamen vidiſſe: et audire quae auditis vos, nec tamen audiviſſe. [18]Vos igitur audite de ſatore ſimilitudinem. [19]Cum quis regium ſermonem audit, nec intelligit, ſupervenit Malus, qui ſatum in ejus animo rapit. Hic eſt qui ſecundum viam ſatus eſt. [20]Qui autem in ſaxetum ſatus eſt, is eſt qui ſermonem audiens, protinus accipit cum laetitia. [21]Sed radicem in ſeſe non habet, eſtque temporarius: ac exorta propter ſermonem calamitate ac vexatione ſtatim deſciſcit. [22]Qui autem in ſpinas ſatus eſt, is eſt qui ſermonem audit, quem ſermo-

nem hujus vitae ſolicitudo, et divitiarum fraus ita ſuffocat, ut ſit infructuoſus. [23]Qui vero in terram bonam ſatus eſt, is eſt qui ſermonem et audit et intelligit, qui ſane fructum fert: redditque alius centuplum, alius ſexagecuplum, alius trigecuplum. [24]Aliam ſimilitudinem eis propoſuit his verbis: Similiter accidit in coeleſti regno, ut in homine qui bonum ſemen ſevit in fundo ſuo: [25]Sed dormientibus hominibus, ivit ejus inimicus ſatum malas herbas inter frumentum ac diſceſſit. [26]Deinde, ubi germinavit herba, ediditque fructum, tunc apparuerunt etiam malae herbae. [27]Igitur ſervi patrem familias ſic convenerunt: Here, nonne bonum ſemen in fundo tuo ſeminaſti? Unde igitur habet malas herbas? [28]Quibus ille: Inimicus homo id fecit, inquit. Et ſervi: Vis igitur ut eas lectum eamus? [29]Non (inquit ille) ne forte legentes malas herbas, frumentum una cum eis eradicetis. [30]Sinite ambo creſcere uſque ad meſſem. Meſſis tempore mandabo meſſoribus, ut primum malas herbas legant, et in manipulos colligant comburendas: frumentum autem in meum comportent horreum. [31]Aliam ſimilitudinem illis propoſuit his verbis: Simile eſt coeleſte regnum grano ſinapis, quod capit homo, et in fundo ſuo ſerit: [32]quod, cum minimum ſit omnium ſeminum, ubi adolevit, eſt olerum maximum; arboreſcitque ita, ut in ejus ramis nidificatum veniant aëreae volucres. [33]Aliam ſimilitudinem locutus eſt eis: Simile eſt coeleſte regnum fermento, quod capit mulier et in farinae ſata tria abdit, donec tota fermententur. [34]Haec omnia plebi elocutus eſt Jeſus per ſimilitudines, nec eos

ſine ſimilitudine alloquebatur. [35]ut fieret quod ab Eſaia vate praedictum fuerat his verbis: Aperiam in ſimilitudines os meum, effabor quae ab orbe condito abdita ſunt. [36]Deinde relicta hominum multitudine, venit domum Jeſus, quem ſui diſcipuli convenerunt hujuſmodi verbis: Ediſſere nobis ſimilitudinem de fundi malis herbis. [37]Quibus ille reſpondit in hunc modum: Qui bonum ſemen ſerit, filius hominis eſt. [38]Fundus eſt mundus, Bonum ſemen, regii ſunt. Malae herbae ſunt Mali filii. [39]Inimicus, earum ſator, eſt Diabolus. Meſſis eſt finis aevi, meſſores angeli ſunt. [40]Ut igitur colliguntur herbae malae, et igni cremantur, ſic erit in hujus aevi fine. [41]Mittet filius hominis ſuos angelos qui ex ejus regno omnia detrimenta maleficoſque colligent. [42]et in ignis fornacem conjicient, ubi ploratus erit, dentiumque ſtridor. [43]Tunc juſti Solis ritu relucebunt in regno ſui patris. Qui habet aures ad audiendum, audiat. [44]Item ſimile eſt coeleſte regnum abdito theſauro in agro, quem nactus aliquis homo occulit, et prae laetitia it venditum ſuas omnes facultates, eumque fundum emit. [45]Item perinde eſt coeleſte regnum, ac ſi quis mercator homo bonos quaerat uniones, [46]et unum nactus precioſum unionem, eat venditum ſuas omnes facultates, eumque comparet. [47]Item ſimile eſt coeleſte regnum, jacto in mare everriculo, et cujuſque modi res colligenti. [48]Quod repletum ſubducunt in littus, et ſedentes, quae bona ſunt congerunt in vaſa, mala autem foras jaciunt. [49]Sic erit in aevi fine. Prodibunt angeli qui malos ſeparabunt a juſtis, [50]et in ignis fornacem conjicient, ubi ploratus

erit ſtridorque dentium. [51]Intelligitis haec omnia? inquit eis Jeſus: etiam Domine, inquiunt illi. [52]Et ille: itaque (inquit eis) omnis eruditus, regni coeleſtis res edoctus, ſimilis eſt homini patrifamilias, qui ex promptuario ſuo et recentia depromit et vetera. [53]Poſtquam finem fecit Jeſus his ſimilitudinibus, diſceſſit illinc, [54]et in ſuam patriam profectus, docebat conterraneos ſuos in eorum collegio, ita ut attoniti ſic dicerent: Unde huic ea ſapientia atque vires? [55]Nonne hic eſt fabri filius? nonne ejus mater ea eſt quae Maria vocatur? ejuſque fratres Jacobus, et Joſes, et Simon, et Judas. [56]et ejus ſorores nonne ſunt omnes apud nos? Unde igitur huic haec omnia? [57]Itaque in eo offendebantur. At Jeſus: Non eſt (inquit illis) vates inglorius, niſi in ſua patria atque domo. [58]Itaque non multa illic edidit miracula, propter eorum incredulitatem.

CAPUT XIV.

Baptiſtae obtruncatio, ac ſepultura. Jeſu receſſus, panes quinque duoque piſces. Per undas Jeſus. Petri diſcrimen. Chriſtus in fluctus, ac morbos.

PER id tempus audiens Herodes, quartae partis rex, quae de Jeſu dicebantur, [2]dixit ſuis, eum eſſe Johannem Baptiſtam, qui revixiſſet, ideoque eam miraculorum efficaciam haberet. [3]Ceperat enim Johannem Herodes, et vinctum dederat in cuſtodiam, propter Herodiadem Philippi ſui fratris uxorem, [4]quod Herodi dixiſſet Johannes, ei non licere eam habere. [5]Cumque

vellet eum occidere, metuebat vulgus, quod illum pro vate habebant. [6]Celebrandis autem Herodis natalibus, ſaltavit Herodiadis filia in medio: adeoque placuit Herodi; [7]ut ei cum jurejurando promiſerit, daturum eſſe, quicquid ea poſtulaſſet. [8]Illa vero ſubornata a matre ſua, dixit: Da mihi hic in patina caput Johannis Baptiſtae. [9]Doluit rex, ſed propter jusjurandum et convivas, juſſit ei dari: [10]miſitque decollatum Johannem in carcere. [11]allatumque eſt ejus caput in patina, et puellae traditum, quae id matri ſuae tulit. [12]Ejus autem diſcipuli ejus corpus ſublatum iverunt, ac ſepeliverunt, et rem Jeſu nunciatum iverunt. [13]Eo audito Jeſus diſceſſit illinc, in navi, in deſertum locum, ſeorſum: quo audito, ſecutum eſt eum pedibus vulgus hominum ex urbibus. [14]Et egreſſus Jeſus animadvertens tantam hominum multitudinem, miſertus eſt eorum, ſanavitque aegrotos eorum. [15]Sub veſperam autem aggreſſi ſunt eum ejus diſcipuli hujuſmodi verbis. Deſertus eſt locus, et hora jam praeteriit, dimitte hanc hominum turbam, ut in vicos eant emptum ſibi cibaria, [16]Quibus Jeſus: Non eſt opus ut abeant, inquit: praebete vos eis quod comedant. [17]At illi: Non habemus hic niſi quinque panes, et duos piſces. [18]Et ille: Afferte huc, inquit, eos mihi. [19]Deinde juſſa hominum multitudine per gramina diſcumbere, ſumptis quinque panibus duobuſque piſcibus, in coelum intuens, laudes egit: fractoſque panes tradidit diſcipulis, diſcipuli porro multitudini: [20]Atque illi comederunt omnes ad ſatietatem, ſublataque ſunt reliquiarum fragmentorum duodecim caniſtra plena.

21 Qui comederunt autem, erant virorum circiter quinque millia, praeter foeminas et parvulos. 22 Deinde ſtatim coëgit Jeſus ſuos diſcipulos navim conſcendere, et ante ſe trajicere, dum ipſe hominum multitudinem dimittit. 23 Multitudine dimiſſa, montem conſcendit ſeorſum precandi gratia. Veſpere autem cum ſolus illic eſſet, 24 jam navis erat in medio lacu, et fluctibus vexabatur: quippe contrario vento. 25 Quarta autem noctis vigilia, venit ad eos Jeſus, per lacum ambulans. 26 Quem in lacu ambulantem conſpicati ejus diſcipuli, turbati ſunt, ſpectrum eſſe dicentes, et prae timore exclamarunt. 27 Hic protinus eos alloquens Jeſus: Bono eſte animo, inquit, ego ſum, ne metuite. 28 Et Petrus reſpondens: Domine, inquit, ſi tu es, jube me ad te venire per aquam. 29 Et ille: Veni. Tum degreſſus de navi Petrus, ingreditur per aquam, ut Jeſum adiret. 30 Sed ventum cernens vehementem timuit: et ſummergi incipiens, ſic exclamavit: Domine, ſerva me. 31 Tum Jeſus continuo porrecta manu eum prehendit, et, O parum fidens, inquit ei, cur dubitaſti? 32 Deinde eis navem ingreſſis, placatus eſt ventus. 33 Qui vero erant in navi, ei honorem praebitum venerunt, dicentes: Vere Dei filius es. 34 Ita trajecto lacu venerunt in Gennezarethanum agrum. 35 Eo cognito: incolae ſignificarunt per omnem finitimam regionem, ut ei adducerentur quibuſcunque male erat. 36 eumque orabant ut vel ejus togae laciniam tangerent, ac quotquot tetigerunt, ſanati ſunt.

Pro ſuis Chriſtus; de lotione manuum objurgantur iniqui. Quae vitient. Chananeae repulſa: favor. Miracula multa. Septem panes piſciculique.

TUM Hieroſolymitani Scribae et Phariſaei Jeſum his verbis conveniunt: [2]Cur faciunt tui diſcipuli contra veterum inſtitutum? quippe qui non lavent manus cum cibum capiunt. [3]Quibus ille reſpondit in hunc modum: Cur et vos inſtituto veſtro contra Dei praeceptum facitis? [4]Deus enim ſic praecepit: Honora patrem atque matrem: et qui patri matrive maledixerit, morte plectatur: [5]At vos dicitis, ſi quis ſuo patri matrive dixerit, ſua donaria illi profutura; [6]nihil opus eſſe ut patrem matremve honoret. Atque ita veſtro inſtituto Dei praeceptum reſcidiſtis. [7]Simulatores, recte vaticinatus eſt de vobis Eſaias, dicens: [8]Hic populus me et ore accedit, et labiis honorat, ſed eorum animus procul abeſt a me. [9]Fruſtra autem me venerantur, humanorum praeceptorum doctrinam docentes. [10]Deinde advocata hominum multitudine: Audite (inquit eis) et intelligite. [11]Non quod in os intrat, coinquinat hominem, ſed quod ex ore prodit, id coinquinat hominem. [12]Tunc eum aggreſſi ejus diſcipuli, dixerunt ei: Ecquid ſcis Phariſaeos, audito iſto dicto, eſſe offenſos? [13]At ille reſpondens: Omnis planta, inquit, quam meus pater coeleſtis non plantavit, extirpabitur. [14]Sinite eos, duces ſunt caeci caecorum. Caecus autem caecum ſi ducat, ambo in foveam cadent. [15]Hic Petrus eum allocutus eſt in hunc modum: Explica nobis hanc ſimilitudinem. [16]Et Jeſus:

Adeone etiam vos tardi eſtis? inquit: [17]An nondum intelligitis, quicquid in os intrat, id in ventrem ferri, et in latrinam ejici? [18]At quae ex ore egrediuntur, ex animo prodeunt, atque ea polluunt hominem. [19]Ex animo enim prodeunt malae cogitationes, caedes, adulteria, ſtupra, furta, falſa teſtimonia, maledicta: [20]Haec ſunt quae polluunt hominem. Sed illotis manibus cibum capere, non polluit hominem. [21]Inde profectus Jeſus, contulit ſe in Tyrios Sidonioſque tractus. [22]Et ecce mulier Chananaea, ab illis profecta finibus, clamabat ad eum his verbis: Miſerere mei Domine Davidide; filia mea male furiata eſt. [23]Sed cum ille nihil ei reſpondiſſet, aggreſſi eum ejus diſcipuli ſic rogare: Abſolve eam, clamat enim pone nos. [24]At ille reſpondens: Non ſum miſſus, inquit, niſi ad oves perditas Iſraeliticae domus. [25]Cumque illa veniſſet, et ei praebens honorem diceret: Domine, ſuccurre mihi: [26]ille ſic reſpondit: Non convenit ſumere liberorum panem, et objicere catellis. [27]Et illa: Ita eſt, Domine, et tamen catelli quoque comedunt de micis, quae decidunt de menſa dominorum ſuorum. [28]Tum Jeſus reſpondens: O mulier, inquit ei, magna eſt tua fiducia: obtineto quod vis. Ita ſanata eſt ejus filia, eadem illa hora. [29]Illinc digreſſus Jeſus venit ad lacum Galilaeae, et conſcenſo monte conſedit ibi. [30]ad eumque venit ingens hominum multitudo qui ſecum habebant claudos, caecos, mutos, mutilos, et alios multos, quos ad Jeſu pedes abjecerunt: atque ille eos ſanavit, [31]ita ut vulgo, videntes mutos loquentes, mutilos ſanos, claudos ambulantes, caecos videntes, mira-

rentur, Iſraelitarumque Deum collaudarent. [32]Jeſus autem, advocatis diſcipulis ſuis, dixit: Miſeret me hujus hominum multitudinis, qui jam triduum apud me haerentes, non habent quod comedant, et eos dimittere jejunos nolo, ne defetiſcantur in via. [33]Cui diſcipuli: Unde nobis in ſolitudine tot panes, inquiunt, ut ſatietur tanta multitudo? [34]Et Jeſus: Quot panes habetis? inquit eis. Septem, inquiunt: et paucos piſciculos. [35]Tum ille juſſit multitudinem humi diſcumbere: [36]ſumptoſque ſeptem panes, et piſces actis laudibus, fregit, ſuiſque diſcipulis tradidit, et diſcipuli multitudini. [37]omneſque comederunt ad ſatietatem, ſuntque ſublatae fruſtorum reliquiae plenis ſeptem ſportis. [38]Qui comederunt autem, erant virorum quatuor millia, praeter foeminas et pueros. [39]Deinde dimiſſa hominum multitudine, conſcenſa navi, venit in fines Magdalanos.

CAPUT XVI.

Phariſaeorum quaeſtiones, objurgatio, fermentum. Apoſtolorum infirmitas. Quis Chriſti naturam doceat. Eccleſiae fundamentum, robur, claves. Imperatum de Chriſto ſilentium. Praedicta mors. Petri temeritas. Crux fidelium. Quanti beatitudo.

TUM eum aggreſſi Phariſaei et Sadducaei, tentandi gratia rogant, ut ſibi ſignum de coelo oſtendat. [2]Quibus ille reſpondens: Sub veſperum, inquit, dicitis Serenum erit, rubet enim coelum. [3]Et mane: Hodie tempeſtas erit, nam triſte rubet coelum. Simulatores, caeli faciem ſcitis dignoſcere: temporum ſigna non po-

teſtis? [4]Prava adulterinaque natio ſignum quaerit, nec ullum ei ſignum dabitur, niſi ſignum Jonae vatis. Deinde relictis illis diſceſſit. [5]Cum trajeciſſent autem ejus diſcipuli, obliti fuerant panes ſumere. [6]Et Jeſus dixit eis: Videte ut Phariſaeorum Sadducaeorumque fermentum caveatis: [7]Illi vero ſecum ipſi cogitabant, illud eo pertinere, quod non ſumpſiſſent panes. [8]Id quod intelligens Jeſus, dixit eis: Quid apud vos cogitatis, parum fidentes: non ſumpſiſſe panes? [9]An nondum intelligitis, neque meminiſtis quinque panes illorum quinque millium, et quot caniſtra receperitis? [10]Neque ſeptem panes quatuor millium, et quot receperitis ſportas? [11]Quî fit ut non intelligatis, non me vobis de pane dixiſſe, cavendum eſſe fermentum Phariſaeorum, ac Sadducaeorum? [12]Tunc illi intellexerunt, non eum hoc dixiſſe, cavendum eſſe panis fermentum, ſed Phariſaeorum, Sadducaeorumque doctrinam. [13]Cum veniſſet autem Jeſus in tractum Caeſareae Philippi, interrogavit ſuos diſcipulos his verbis: quem me dicunt homines eſſe, me filium hominis? [14]Cui illi: Hi Johannem Baptiſtam, illi Eliam, alii Jeremiam, aut vatum aliquem. [15]Et ille: Vos vero (inquit eis) quem me eſſe dicitis? [16]Cui Simon Petrus ita reſpondit: Tu es Chriſtus Dei viventis filius. [17]Et Jeſus ei reſpondens: Beatus es, inquit Simon Jonaïde, quoniam non patefecit iſtud tibi caro et ſanguis, ſed pater meus qui in coelis eſt. [18]Ego quoque tibi dico: Tu es Petrus, et in hac petra conſtruam meam eccleſiam, quam Orci portae non ſuperabunt: [19]Tibique coeleſtis regni claves dabo, ac quicquid in terra ligave-

ris, erit ligatum in coelis: et quicquid in terra ſolveris, erit ſolutum in coelis. [20]Tunc praecepit ſuis diſcipulis, ut nemini dicerent ſe eſſe Jeſum Chriſtum. [21]Deinceps coepit Jeſus demonſtrare ſuis diſcipulis, ſibi eundum eſſe Hieroſolymam, et multa a ſenatoribus et pontificibus ſcribiſque patienda, ſeque occidendum, et tertio die revicturum. [22]Hic Petrus eum prehenſum coepit objurgare, dicens: Parce tibi, Domine, non accidet iſtud tibi. [23]At ille verſus: Abi pone me, Satana, inquit Petro: impedimento mihi es: quippe qui non divina, ſed humana ſapias. [24]Deinde dixit Jeſus diſcipulis ſuis, Si quis me vult ſequi renunciet ipſe ſibi, tollatque crucem ſuam, et me ſequatur. [25]Nam qui animam ſuam ſervare voluerit, eam perdet: qui vero animam ſuam mea cauſa perdiderit, eam inveniet. [26]Quid enim proderit homini, ſi vel totum mundum lucretur, et animae ſuae jacturam faciat? aut quid dabit homo, quo animam ſuam aequiparet? [27]Eſt enim venturus filius hominis in ſui patris gloria, cum ſuis angelis: ac tum pro ſuis quemque factis remunerabitur. [28]Hoc vobis certo dico, eſſe quoſdam eorum qui hîc adſunt, qui non prius mortem guſtabunt, quam videant filium hominis venientem in regno ſuo.

CAPUT XVII.

Chriſti transformatio. Moſes et Elias. Petri futilitas. Vox coeleſtis. Johannes, Elias, Lunaticus. Apoſtolorum diffidentiae. Fidei, precum, et jejunii virtus. Supplicium praedictum. Chriſti tributum, ac Petri.

Post ſex autem dies adhibet Jeſus Petrum, et Jacobum ejuſque fratrem Johannem, et in arduum montem ſeducit, [2]ac coram eis transfiguratus eſt, ejuſque et facies ſolis modo reſplenduit, et veſtimenta tam candida facta ſunt, quam eſt lux. [3]Et ecce conſpecti ſunt eis Moſes et Elias cum eo colloquentes. [4]Tum Petrus Jeſum alloquens: Domine, inquit, bonum eſt hic eſſe nos, Si vis, faciamus hic tria tabernacula: tibi unum, Moſi unum, et Eliae unum. [5]Adhuc eo loquente, ecce, lucida nubes illos obumbravit et ex nube vox extitit, ita dicens: Hic eſt meus chariſſimus filius, qui mihi acceptus eſt: hunc audite. [6]Hoc audito, magnopere territi diſcipuli, cecidere proni. [7]At Jeſus eos aggreſſus, tetigit. Surgite, inquit, neve metuite. [8]Tum illi ſublatis oculis neminem viderunt, niſi ſolum Jeſum. [9]Deſcendentibus autem eis de monte, praecepit eis Jeſus, ne cui viſum illud dicerent, donec filius hominis a mortuis reſurrexiſſet. [10]Tunc diſcipuli ſic eum interrogant: Quid ergo dicunt Scribae, Eliam oportere venire prius? [11]Quibus reſpondens Jeſus: Venturus eſt quidem prius Elias, et inſtauraturus omnia. [12]Sed ſcitote Eliam jam veniſſe, quem illi non agnoverunt, ſed ei quae voluêre fecerunt. Sic et filius hominis ab eis paſſurus eſt. [13]Tunc intellexerunt diſcipuli, eum id ſibi de Johanne Baptiſta dixiſſe. [14]Ut autem pervenerunt ad hominum multitudinem, aggreſſus eum quidam homo, congenulans: [15]ſic dixit: Domine miſerere mei filii, qui lunaticus eſt, et male habet. Nam ſaepe in ignem, ſaepe cadit in aquam. [16]Et quidem eum tuis diſcipulis

adduxi: ſed eum non potuerunt ſanare. [17]Et Jeſus reſpondens: O incredula, inquit, pravaque natio, quouſque vobiſcum ero? quouſque vos feram? Adducite huc eum mihi. [18]Deinde illum increpuit Jeſus, exiitque ex eo daemonium, et ſanatus eſt puer eadem illa hora. [19]Tum aggreſſi Jeſum diſcipuli ſeorſum, quaeſiverunt, cur ipſi non potuiſſent illud expellere. [20]Propter incredulitatem veſtram, inquit eis. Hoc enim vobis confirmo, ſi tantum fidei habueritis, quantum eſt granum ſinapis, ſi dixeritis huic monti, Migra iſtinc, illuc migrabit: nihilque non poteritis. [21]Caeterum hoc genus non exit, niſi per preces et jejunium. [22]Verſantibus autem eis in Galilaea, dixit eis Jeſus: Tradendus eſt filius hominis in hominum manus. [23]Qui eum interficient, iſque tertio die reſurget. Id illis valde doluit. [24]Cum veniſſent autem Capharnaum, hujuſmodi verbis adorti ſunt Petrum, qui didrachma exigebant. Non pendit magiſter veſter didrachma? [25]Etiam, inquit ille. Deinde ubi domum ingreſſus eſt, praevenit eum Jeſus his verbis: Quid tibi videtur, Simon? reges orbis a quibus tributa aut cenſum exigunt? a ſuiſne, an ab alienis? [26]Ab alienis, inquit ei Petrus. Et Jeſus: Ergo ſui ſunt liberi, inquit ei. [27]Sed ne nos offendamus, i ad lacum, et hamum jacito: et qui primus extrahetur piſcis, eum tollito, et aperto ejus ore ſtaterem invenies: eum capito, et illis pro me teque dato.

CAPUT XVIII.

Manſuetudo quanta, offenſi humiles. Scandala. Chriſti munus.

Paſtoris comparatio. Laedentium caſtigatio. Diſcipulorum autoritas. Concordia. Chriſtus ubi. Condonata injuria. Rex rationes repoſcens, inclementum poena.

ILLA hora diſcipuli Jeſum convenerunt, quaerentes quis futurus eſſet in regno coeleſti maximus. [2]Et Jeſus advocatum puerum collocavit inter eos, et Hoc vobis, inquit, confirmo, niſi mutati fueritis, [3]et pueris ſimiles redditi, non intrabitis in coeleſte regnum. [4]Quiſquis ergo ſeipſum ſummiſerit, ut eſt hic puer, is erit in regno coeleſti maximus. [5]Et quiſquis hujuſmodi puerum meo nomine accipit, me accipit. [6]Quiſquis vero vel minimum horum mihi fidem habentium offenderit, praeſtaret ei ſuſpenſa de ejus collo aſinaria mola, in maris aequor demergi. [7]Sunt quidem calamitoſae mundo offenſiones, tamen offenſiones accidere neceſſe eſt: ſed vae homini per quem accidit offenſio. [8]Quod ſi te tua manus aut pes offendit, abſcinde eum, et abjice. Satius eſt tibi claudum aut mancum in vitam ingredi, quam duas manus aut pedes habentem in ſempiternum ignem conjici. [9]Et ſi te tuus oculus offendit, erue eum, et abjice: ſatius eſt tibi unoculum in vitam ingredi, quam duos oculos habentem, in ignis gehennam conjici. [10]Videte ne vel minimum horum contemnatis. Scitote enim eorum angelos in coelis ſemper aſpicere faciem patris mei, qui in coelis eſt. [11]Venit enim filius hominis ſervatum perdita. [12]Quid vobis videtur? Si cui homini centum ſint oves, et earum una deerraverit, nonne relictis nonaginta novem in montibus, it quaeſitum erran-

tem? [13]et ſi eam invenire contigerit, hoc vobis pro certo dico, eum illa magis gaudere, quam nonaginta novem non palatis. [14]Sic voluntas non eſt veſtri patris, qui eſt in coelis, ut pereat vel minimus horum. [15]Quod ſi in te peccaverit frater tuus, i reprehenſum eum, ita ut tecum ipſe ſolus adſit. Si te audiverit, lucratus es fratrem tuum. [16]Sin minus audiverit, adhibe una tecum inſuper unum aut alterum, ut ex ore duorum triumve teſtium de re omni ſtatuatur. [17]Quod ſi eos non audierit, dicito eccleſiae. Quod ſi ne eccleſiam quidem audierit, eſto tibi perinde ac extraneus et publicanus. [18]Sic certo habetote, quaecunque in terra ligaveritis, ligata fore in coelo: et quaecunque in terra ſolveritis, in coelo ſoluta fore. [19]Item certo ſcitote, ſi duo veſtrûm in terra conſenſerint, quamcunque rem petierint, impetraturos a patre meo, qui in coelis eſt: [20]Ubi ſunt enim duo treſve meo nomine congregati, illic ego ſum inter eos. [21]Tunc aggreſſus eum Petrus: Domine, inquit, quoties peccanti in me fratri meo ignoſcere debeo, ad ſeptieſne? [22]Cui Jeſus: non dicam tibi ad ſepties, ſed ad ſeptuagies ſepties. [23]Itaque ſimiliter accidit in regno coeleſti, ac in homine rege, qui voluit rationes conferre cum ſuis ſervis. [24]Cum coepiſſet autem conferre, adductus eſt ei quidam decies mille talentorum debitor, [25]qui cum ſolvendo non eſſet, juſſit eum dominus ejus, uxoremque et liberos et omnes ejus facultates vendi, atque ita ſolvi; [26]Sed ſervus procubuit, et ei praebens honorem dixit: Domine, expecta me diutius, et omnia tibi ſolvam. [27]Ita illius ſervi miſertus dominus, eum di-

miſit, eique debitum condonavit. [28]At ſervus ille digreſſus, quendam nactus conſervorum ſuorum, qui debebat ei centum denarios, comprehendit, et ei collum obtorquet: Solve mihi, inquit, quod debes. [29]Cumque ejus conſervus procubuiſſet, et eum oraret, ut ſe diutius expectaret, ſeſe ei omnia ſoluturum; [30]noluit, ſed eum in cuſtodiam datum ivit, donec ſolviſſet debitum. [31]Quam rem videntes ejus conſervi, aegerrime tulerunt, dominoque ſuo rem omnem declaratum iverunt. [32]Tunc eum dominus ejus accerſitum ſic alloquitur: Serve nequam, ego tibi totum nomen illud, rogatus a te, condonavi: [33]nonne debebas tu viciſſim tui conſervi miſereri, ut et ego tui miſertus eram? [34]Ita iratus ejus dominus, tradidit eum tortoribus, donec ſolviſſet quicquid ſibi debebatur. [35]Sic meus quoque coeleſtis pater vobis faciet, niſi alii aliis ex animo delicta condonaveritis.

CAPUT XIX.

Conjugium, repudium, adulterium. Duplex eunuchus. Quorum ſit coelum. Quis bonus. Opum pericula. Piorum praemia. In eccleſia anceps eventus.

POSTQUAM hanc orationem finivit Jeſus, ex Galilaea profectus venit in Judaeae fines trans Jordanem, [2]eumque ſecuta eſt ingens hominum multitudo, quos illic ſanavit. [3]Phariſaei vero eum, tentandi gratia, convenerunt, quaerentes an liceret viro uxorem ſuam qualibet de cauſa repudiare? [4]Quibus ille reſpondit in hunc mo-

dum: Non legiſtis qui principio fecit *L.* hominem, *G.* eos marem et foeminam feciſſe,[5] atque ita pronunciatum eſſe? Propterea relinquet vir patrem atque matrem, et adhaerebit uxori ſuae, fietque ex duobus una caro.[6] Itaque non jam ſunt duo ſed una caro. Proinde quod Deus conjunxit, homo ne disjungat. [7] Et illi: Cur ergo praecepit Moſes divortii tabulam dari uxoremque repudiari? [8] Quibus ille: Moſes utique propter veſtram pervicaciam vobis uxores veſtras repudiare permiſit: verùm principio non fuerat ita factitatum. [9] Atque hoc ſcitote, quiſquis uxorem ſuam repudiaverit (niſi ob ſtuprum) et aliam duxerit, eum adulterare: et qui repudiatam duxerit, eum adulterare. [10] Huic diſcipuli: Si ea eſt (inquiunt ei) viri cum uxore conditio, non expedit connubia conjungere. [11] Quibus ille: Non omnes hanc rem praeſtare poſſunt: ſed quibus datum eſt. [12] Sunt enim quidam caſtrati, qui ſic ab utero matris nati ſunt. Sunt et caſtrati qui ab hominibus caſtrati ſunt: item ſunt caſtrati, qui ſeipſos, propter regnum coeleſte caſtrarunt. Qui praeſtare poteſt, praeſtato. [13] Tunc adducti ſunt ei pueri, ut manus eis imponeret, et oraret. Ac diſcipulis illos objurgantibus, [14] Jeſus ita dixit: Sinite pueros, nec eos ad me venire prohibete. Nam talium eſt coeleſte regnum. [15] Deinde cum illis manus impoſuiſſet, digreſſus eſt illinc. [16] Tum quidam eum convenit his verbis: Magiſter bone, quid boni faciam, ut vitam adipiſcar aeternam? [17] Cui ille: Quid me dicis bonum? Nullus eſt bonus, niſi unus Deus. Quod ſi vis in vitam ingredi, exequere praecepta. [18] Quaenam? inquit ille. Et Jeſus:

Illa inquit: Ne occidito: Ne adulterato: Ne furator: Falſum teſtimonium ne dicito: [19]Honora patrem atque matrem: et, Alterum ut teipſum diligito. [20]Et adoleſcens: Omnia iſta (inquit ei) executus ſum a pueritia. Quid mihi reſtat? [21]Et Jeſus: Si vis eſſe perfectus (inquit ei) i venditum facultates tuas; inque pauperes erogato, habiturus in coelo theſaurum: deinde adeſto, et me ſequere. [22]His verbis auditis adoleſcens abiit, dolens: quippe qui multas facultates haberet. [23]At Jeſus ſuos diſcipulos alloquens: Hoc vobis, inquit, confirmo, divitem difficulter in coeleſte regnum ingredi. [24]Iterumque hoc vobis dico, facilius eſſe rudentem per foramen acus trajici, quam divitem in Dei regnum intrare. [25]Hoc audito, admodum ſtupefacti ejus diſcipuli, dicere, Quis ergo ſervari poteſt? [26]Quos intuitus Jeſus, dixit eis: Ab hominibus hoc fieri non poteſt: at a Deo fieri poſſunt omnia. [27]Tum Petrus ita loquitur: En nos reliquimus omnia, teque ſecuti ſumus: quod ergo hinc aſſequemur? [28]Et Jeſus: Hoc vobis confirmo (inquit eis) vos qui me ſecuti eſtis, in renovata vita, cum ſedebit filius hominis in ſuo glorioſo tribunali, ſeſſuros eſſe vos quoque in duodecim tribunalibus, judicantes duodecim tribus Iſraelitarum. [29]Et quiſquis domos, aut fratres, aut ſorores, aut patrem, aut matrem aut uxorem, aut liberos aut agros mei nominis cauſa reliquerit, is centuplum adipiſcetur, et vitam obtinebit ſempiternam. [30]Sed multi primi erunt ultimi, et ultimi primi.

In vinea, operariorum praemia. Mors Chriſti praedicta, et reditus in vitam. Quis Chriſto primus, quis poſtremus. Quorſum Chriſtus. Caeci duo.

PERINDE enim accidit in coeleſti regno, ac in homine patrefamilias, qui exiit primo mane ad conducendos operarios in vineam ſuam, [2] pactuſque operariis ſingulos denarios in diem, dimiſit eos in vineam ſuam. [3] Deinde circa tertiam horam egreſſus vidit alios in foro ſtantes ocioſos. [4] Et, Ite (inquit eis) vos quoque in vineam meam: et quod aequum erit dabo vobis. [5] Atque illi iverunt. Item circa ſeptimam et nonam horam egreſſus, fecit ſimiliter. [6] Circa undecimam autem horam egreſſus, offendit alios ſtantes ocioſos: et, Quid hîc ſtatis (inquit eis) totum diem ocioſi? [7] Cui illi: Quia nemo nos conduxit, inquiunt. Et ille: Ite et vos (inquit) in vineam meam, et quod erit aequum, accipietis. [8] Sub veſperam autem jubet vineae dominus procuratori ſuo, ut vocet operarios, eiſque ab ultimis exorſus ad primos, mercedem ſolvat. [9] Ita cum veniſſent qui circa undecimam horam venerant, acceperunt ſingulos denarios: [10] Item primi cum veniſſent, arbitrati ſe plus accepturos, acceperunt et ipſi ſingulos denarios: [11] quibus acceptis, fremebant contra patremfamilias, [12] dicentes: Hi poſtremi unam horam operati ſunt, et tu eos nobis pares feciſti, qui diei onus ardoremque pertulimus. [13] At ille reſpondens dixit eorum uni: Amice, non facio tibi injuriam. Nonne mecum denario conveniſti? [14] Auferr tuum et abi. Volo autem huic ultimo tantum dare,

quantum tibi. [15]An mihi non licet meis uti meo arbitratu? An tuus oculus malus eſt, quoniam ego bonus ſum? [16]Ita erunt et ultimi primi, et primi ultimi. Multi enim ſunt vocati, ſed pauci electi. [17]Aſcendens autem Jeſus Hieroſolyma, aſſumpſit duodecim diſcipulos ſeorſum in via, eiſque dixit, [18]En aſcendimus Hieroſolyma, et filius hominis Pontificibus Scribiſque tradetur, qui eum capite damnatum, [19]tradent externis illudendum, et verberandum et crucifigendum, iſque die tertio reſurget. [20]Tunc eum aggreſſa mater filiorum Zebedaei cum ſuis filiis, honore praebito, petebat aliquid ab eo. [21]Cui ille: Quid vis? inquit. Et illa: Jube (inquit ei) ut hi duo mei filii tibi alter dexter, alter ſiniſter aſſideant in regno tuo. [22]At Jeſus reſpondens: Neſcitis quid petatis. Poteſtis idem bibere poculum, quod ego bibiturus ſum? et eodem baptiſmate, quo ego baptizandus ſum, baptizari? Poſſumus, inquiunt illi. [23]Et ille: Meum quidem poculum bibetis; inquit, meoque baptiſmate baptizabimini. Sed ut mihi dextra laevaque aſſideatur, non eſt meum dare, niſi quibus id paratum eſt a patre meo. [24]Hoc audito, reliqui decem indignati ſunt ob duos fratres. [25]At Jeſus advocatis eis dixit: Scitis, gentium principes in eas dominari et magnos viros in eas poteſtatem obtinere. [26]Inter vos non ſic agetur: quin qui volet in vobis maximus fieri, ſit veſter famulus: [27]et qui volet in vobis eſſe primus, eſto ſervus veſter: [28]ſicut filius hominis non venit ut ſibi miniſtretur, ſed ut miniſtret ipſe, animamque ſuam in multorum liberationem impendat. [29]Eis autem Hierichunte diſce-

dentibus, cum eum ſequeretur frequens hominum multitudo, [30]caeci duo ſecundum viam ſedentes, ubi audiverunt praeterire Jeſum, ſic exclamarunt: Miſerere noſtri, Domine Davidide. [31]Cumque vulgo objurgarentur, ut tacerent, eo clamabant altius, dicentes: miſerere noſtri, Domine Davidide. [32]Tum Jeſus reſtitit, et eos vocavit: Quid vultis, inquit, ut vobis faciam? [33]Cui illi: Domine, inquiunt, ut noſtri aperiantur oculi. [34]Jeſus vero miſericordia motus, eorum tetigit oculos, ſtatimque illi oculis viderunt, et eum ſecuti ſunt.

CAPUT XXI.

Chriſtus ovans aſina. Profanatum templum. Ficus arida. Fidei vis, ac precum. Seniorum confutatio. Gemini fratres ad vineam. Vineae parabola ſecunda. Repudiatus lapis. Gentium gratia: in Chriſtum inſidiae.

POSTQUAM autem Hieroſolymis propinquarunt, et Bethphage ad olivarum montem venerunt, miſit Jeſus duos diſcipulos, [2]dicens eis: Ite in vicum qui contra vos eſt, et protinus invenietis aſinam ligatam, et pullum cum ea: ſolvitote, et mihi adducitote. [3]Quod ſi quis vobis aliquid dixerit, dicetis, Dominum eis egere, et ſtatim dimittet eos. [4]Hoc autem totum factum eſt, ut id accideret quod a vate dictum fuerat his verbis. [5]Dicite puellae Sioni: Ecce rex tuus tibi venit manſuetus, inſidens aſinae, et aſello jumenti pullo. [6]Igitur profecti diſcipuli, fecerunt ſicut mandaverat eis Jeſus, [7]aſinamque et pullum adduxerunt, et eis veſtimenta ſua im-

poſuerunt, et eum ſuper ea collocarunt. [8]Maxima autem hominum multitudo ſuis veſtimentis viam conſternere: alii abſciſſos ex arboribus ramos per viam ſternere. [9]Vulgus autem partim praecedens, partim ſubſequens, ſic acclamare: Hoſanna Davididae, bene ſit ei qui venit in nomine Domini. Hoſanna in ſupremis. [10]Eo autem ingreſſo Hieroſolyma, commota eſt tota civitas, dicens: Quis eſt hic? [11]Vulgus autem dicebat: Hic eſt Jeſus vates, a Nazaretha Galilaeae. [12]Et Jeſus in Dei templum ingreſſus, ejecit omnes in templo vendentes et ementes, et nummulariorum menſas ſellaſque vendentium columbas evertit. [13]Scriptum eſt, inquit eis: Domus mea domus ſupplicationis vocabitur: at vos ex ea feciſtis ſpeluncam latronum. [14]Cumque eum caeci et claudi in templo adiiſſent, ſanavit eos. [15]Pontifices et Scribae videntes quam mira feciſſet, et pueros in fano Hoſanna Davididae acclamantes, indignati dixerunt ei: [16]Audis quid hi dicant? Etiam, inquit eis Jeſus. Nunquamne legiſtis? Per os infantium ac lactentium laudem condis. [17]Deinde relictis illis, profectus ab urbe eſt Bethaniam, ibique diverſatus. [18]Mane autem urbem repetens eſuriit: [19]et animadverſa quadam apud viam ficu, venit ad eam: cumque nihil in ea, niſi folia duntaxat, inveniſſet, dixit ei: Ne poſthac ex te fructus oriatur unquam: ſtatimque ficus aruit. [20]Quo viſo, admirati diſcipuli dicere: Ut ſubito aruit ficus! [21]Quibus reſpondit Jeſus: Hoc vobis confirmo, ſi fiduciam habebitis, neque dubitabitis, non ſolum hoc de ficu facietis, verum etiam ſi huic monti juſſeritis ut amoveatur, et in

mare projiciatur, fiet: [22]ac quicquid precibus fidenter petieritis, obtinebitis. [23]Cum veniſſet autem in fanum, pontifices et populi ſenatores eum docentem convenerunt his verbis: Qua poteſtate iſta facis: et quis tibi poteſtatem iſtam dedit? [24]Quibus reſpondens Jeſus, Rogabo vos ego viciſſim quiddam, quod ſi mihi dixeritis, ego quoque vobis dicam qua poteſtate haec faciam. [25]Baptiſma Johannis unde erat; a coelone, an ab hominibus? At illi ſic apud ſeſe ratiocinari: Si dixerimus a coelo, dicet nobis, Cur ergo ei non credidiſtis? [26]Sin dixerimus ab hominibus, vulgus metuimus: omnes enim Johannem pro vate habent. [27]Itaque Jeſu ſic reſponderunt: Neſcimus. Et ille: Nec ego vobis dico, inquit, qua haec poteſtate faciam. [28]Quid vobis autem videtur? Habebat homo quidam duos natos, quorum priorem aggreſſus eſt his verbis: Nate, abi ad faciendum opus hodie in vinea mea. [29]Cui ille reſpondens: Nolo, inquit: poſt tamen mutata ſententia ivit. [30]Alterum item iiſdem verbis aggreſſus eſt. Atque ille, Faciam, Domine, inquit reſpondens: neque tamen ivit. [31]Uter paruit voluntati patris? Prior, inquiunt ei. Et Jeſus: Credite mihi, publicani et meretrices antecedunt vos in regnum Dei. [32]Venit enim ad vos Johannes juſtitiae via, cui vos tamen non credidiſtis, cum publicani et meretrices crediderint: quod vos cum videritis, non mutaſtis tandem ſententiam, ut ei crederetis. [33]Aliud exemplum audite. Fuit quidam paterfamilias, qui vineam conſevit, et ſepto circumdedit, in eaque torcular defixit et turrim extruxit, eamque agricolis elocavit,

deinde peregre profectus est. [34]Postea instante tempore fructuum, misit servos suos ad agricolas ad ejus fructus percipiendos. [35]At agricolae comprehensos ejus servos partim pulsarunt, partim interfecerunt, partim lapidaverunt. [36]Ille rursus alios plures prioribus misit, sed illi eis idem fecerunt. [37]Postremo misit ad eos filium suum, ita cogitans: reverebuntur filium meum. [38]Agricolae vero, viso filio, sic inter sese dixere: Hic est haeres, agite interficiamus eum, et ejus haereditatem occupemus. [39]Itaque eum ceperunt; et ejectum extra vineam peremerunt. [40]Cum ergo venerit vineae dominus, quid faciet illis agricolis? [41]Cui illi: Malos male perdet, inquiunt, et vineam aliis elocabit agricolis, qui ei fructus pendent suis temporibus. [42]Et Jesus: Nunquamne legistis (inquit eis) in literis? Quem lapidem improbaverant structores, is adhibitus est ad caput anguli: id quod a Domino profectum est, et nobis mirum videtur. [43]Quamobrem scitote, auferendum a vobis Dei regnum, et genti dandum fructus edituraе. [44]Ac qui in eum lapidem ceciderit, confringetur: et in quem lapis inciderit, eum conteret. [45]Igitur Pontifices et Pharisaei, auditis ejus exemplis, intellexerunt eum de ipsis dicere: [46]sed eum volentes comprehendere, timuere vulgus, quod eum pro vate habebat.

CAPUT XXII.

Regiae nuptiae. Sordidus conviva. Electi. Judaeorum insidiae, captiones. Tributa. Sadducaeorum rejectio. Praeceptorum summa. Pharisaeorum ignorantia.

AT Jeſus eos iterum his verbis per ſimilitudines allocutus eſt, [2]In regno coeleſti ſimiliter accidit atque in rege quodam, qui, filii ſui nuptias facturus, [3]dimiſit ſervos ſuos, qui invitatos ad nuptias vocarent. Sed illi noluerunt venire. [4]Itaque alios item ſervos miſit, dicens: Dicite invitatis, me meum paraſſe prandium: meos juvencos et altilia eſſe mactata, et omnia parata, veniant ad nuptias. [5]At illi neglexerunt, et diſceſſerunt alius in ſuum praedium, alius ad mercaturam ſuam. [6]Caeteri comprehenſos ejus ſervos cum ignominia peremerunt. [7]Quo audito iratus rex, miſſis eo ſuis copiis, homicidas illos perdidit, eorumque urbem cremavit. [8]Deinde ſuis ſervis ita dixit: Nuptiae quidem paratae ſunt: ſed invitati non erant digni. [9]Quamobrem abite in trivia, et quoſcunque inveneritis, vocate ad nuptias. [10]Ita profecti in vias illi ſervi, congregarunt quotquot invenerunt, tum malos, tum bonos, ita ut complerentur nuptiae convivis. [11]Ingreſſus autem rex ad convivas ſpectandos, animadvertit ibi quendam non nuptiali veſtitu indutum, [12]et, Amice, inquit ei, quî ſit ut huc intraveris ſine veſtimento nuptiali? Cumque ille obmutuiſſet, [13]juſſit rex famulis, ut eum pedibus manibuſque conſtrictum, in penitiſſimas tenebras compingerent, ubi futurus eſſet ploratus ſtridorque dentium. [14]Multi enim ſunt vocati, ſed pauci electi. [15]Tunc Phariſaei conſilium captum iverunt, de eo in verbis illaqueando, [16]Eique diſcipulos ſuos cum Herodianis miſerunt, qui dicerent: Magiſter, ſcimus te veracem eſſe, divinamque vitae viam vere docere, neque quenquam curare, quippe qui

non ſpectes hominum perſonam. [17]Dic ergo nobis quid cenſeas, liceatne pendere tributum Caeſari, necne? [18]At Jeſus cognita eorum malitia, dixit: Quid me tentatis? ſimulatores: [19]Oſtendite mihi nummum tributarium. Illi ei denarium attulerunt. [20]Et ille: Cujus eſt imago haec, inquit eis, et inſcriptio? [21]Cui illi, Caeſaris, inquiunt. Tunc ille, Solvite igitur (inquit eis) quae ſunt Caeſaris Caeſari, et quae Dei Deo. [22]Hoc audito, admirati illi, eo relicto diſceſſerunt. [23]Illo die convenerunt eum Sadducaei, qui negant eſſe reſurrectionem, eumque in hunc modum interrogarunt: [24]Magiſter, juſſit Moſes, ut ſi quis mortuus fuerit ſine liberis, ducat ejus frater ejus uxorem, fratrique ſuo prolem ſuſcitet. [25]Fuerunt autem apud nos fratres ſeptem, quorum primus uxore ducta obiit, et prole carens reliquit uxorem ſuam fratri ſuo. [26]Itidem et alter, et tertius, uſque ad ſeptem. [27]Poſtremo omnium mortua eſt etiam mulier. [28]Igitur, in reſurrectione, cujus ex ſeptem erit uxor, cum omnes eam habuerint? [29]At Jeſus reſpondens illis: Erratis, inquit, non intelligentes literas, neque Dei poteſtatem. [30]Siquidem in reſurrectione nec viri ducunt uxores, nec foeminae nubunt: ſed divinorum angelorum ſimiles ſunt in coelo. [31]De reſurrectione autem mortuorum non legiſtis quod vobis a Deo his verbis dictum eſt? [32]Ego ſum Deus Abrahami, Deus Iſaaci, et Deus Jacobi. Non eſt Deus mortuorum Deus, ſed viventium. [33]Hoc audito, ſtupebant vulgo ejus doctrinam. [34]Phariſaei vero audientes ab eo confutatos Sadducaeos, coiverunt eodem: [35]eumque quidam eorum, legiſperitus,

tentandi gratia ſic interrogavit: [36]Magiſter, quodnam praeceptum eſt in lege maximum? Cui Jeſus: [37]Dominum Deum tuum toto corde, toto animo, tota mente amato: [38]hoc eſt primum et maximum praeceptum. Alterum autem eſt huic ſimile. [39]Alterum ut teipſum amato: [40]Ab his duobus praeceptis tota lex vateſque pendent. [41]Congregatis autem Phariſaeis, interrogavit eos Jeſus in hunc modum: [42]Quid cenſetis de Chriſto? cujus prognatum fore? Davidis, inquiunt ei. [43]Et ille: Quî fit ergo (inquit eis) ut eum David afflatu divino Dominum vocet, ita dicens: [44]Ait Dominus Domino meo, ſede ad meam dextram, donec tuos hoſtes effecero ſcabellum pedum tuorum. [45]Quod ſi eum David Dominum vocat, quî fit ut ſit ejus prognatus? [46]Itaque nemo ei quicquam reſpondere potuit, nec eum ab illo die quiſquam deinceps interrogare auſus eſt.

CAPUT XXIII.

Verus doctor; ſceleratus, Phariſaei in praeceptis, fimbriis, menſis, conſilio, foro, titulis. Magiſter qui. Studium mutuum. Pater quis, ac doctor. Elatio: Humilitas. Hypocritae increpati. Hieroſolyma pertinax.

TUNC Jeſus plebem diſcipuloſque ſuos ſic allocutus eſt. [2]In Moſis ſede ſedent Scribae et Phariſaei. [3]Quicquid igitur vobis dixerint exequendum, exequimini et facite; ſed eorum facta nolite imitari. Dicunt enim, nec faciunt: [4]quippe qui colligent onera gravia et portatu difficilia, aliorumque humeris imponant, cum

ea ipſi ne digito quidem movere velint. [5]Omnia autem opera ſua faciunt, ut ſpectentur ab hominibus: utuntur autem latis cuſtoditoriis magniſque veſtimentorum limbis atque laciniis, [6]amantque primas in coenis accubationes, et primas in collegiis ſeſſiones, [7]et in foris ſalutationes, et ab hominibus vocitari Rabbi. [8]At vos nolite vocari Rabbi: unus eſt enim rector veſter Chriſtus, vos vero omnes eſtis fratres. [9]Neve patrem vobis in terris vocate: unus eſt enim veſter pater qui eſt in coelis. [10]Neque rectores vocemini: unus eſt enim veſter rector Chriſtus, [11]quin veſtrûm maximus veſter ſit famulus. [12]Quiſquis vero ſeipſum extulerit deprimetur: et quiſquis ſeipſum depreſſerit, extolletur. [13]Vae vobis autem Scribae et Phariſaei ſimulatores, qui coeleſte regnum aliis praecluditis, utpote qui nec intretis ipſi, nec intrare conantes ſinatis intrare. [14]Vae vobis Scribae et Phariſaei ſimulatores, qui viduarum domos comeditis, idque longarum precum praetextu, itaque eo graviores dabitis poenas. [15]Vae vobis Scribae et Phariſaei ſimulatores, qui et mare et terram peragratis, ut unum aſciſcatis adventitium: quod ubi factum eſt, efficitis eum duplo gehenna digniorem quam eſtis vos. [16]Vae vobis duces caeci, qui dicitis, ſi quis per templum juret, nihil eſſe; ſin quis per templi aurum juret, eum teneri. [17]O ſtulti et caeci: utrum enim majus eſt, aurum an templum quod aurum conſecrat? [18]Item ſi quis per aram juraverit, id nihil eſſe: at ſi quis per donarium quod in ea eſt juraverit, eum teneri. [19]O ſtulti et caeci, utrum enim majus eſt? donarium? an ara quae donarium con-

fecrat? [20]Itaque qui per aram jurat, is et per eam jurat, et per quicquid eſt ſuper ea. [21]Et qui per templum jurat, is et per id jurat, et per ejus incolam. [22]Et qui per coelum jurat, is et per Dei ſolium jurat, et per eum qui ſedet in eo. [23]Vae vobis Scribae et Phariſaei ſimulatores, qui mentam et anethum, et cuminum decumatis, omiſſis quae ſunt in lege graviora, ſcilicet jure, et pietate, atque fide. Oportebat et haec facere, et illa non omittere. [24]O duces caeci, qui culicem percolatis, et camelum deglutitis. [25]Vae vobis Scribae et Phariſaei ſimulatores; qui poculi ſcutellaeque partem exteriorem purgatis, cum ea intus rapinâ intemperantiaque referta ſint. [26]O Phariſaee caece, purga prius interiora poculi et ſcutellae; ut eorum exteriora quoque pura ſint. [27]Vae vobis Scribae et Phariſaei ſimulatores, qui ſimiles eſtis incruſtatis ſepulchris, quae foris quidem pulchra videntur, ſed intus oſſibus mortuorum, et omni foeditate plena ſunt. [28]Sic et vos foris quidem aliis juſti eſſe videmini, ſed intus ſimulationis eſtis ſceleriſque pleni. [29]Vae vobis Scribae et Phariſaei ſimulatores, qui vatum ſepulchra extruitis, et juſtorum monumenta ornatis, [30]dicitiſque: Si majorum noſtrorum temporibus fuiſſemus, non fuiſſemus eorum in vatum ſanguine ſocii. [31]Itaque ipſi de vobis teſtamini, vos eorum eſſe poſteros, qui vates interfecerunt. [32]Et vos majorum veſtrorum menſuram complere. [33]Serpentes, viperina progenies, poteritiſne gehennae ſupplicium effugere? [34]Itaque ego ad vos miſſurus ſum vates, et ſapientes et literatos, quos partim interficietis, ac in crucem tolletis, partim verberabitis

in veſtris collegiis, ac ex alia in aliam urbem perſequemini, [35]ut in vos expetat omnis innocens ſanguis in terris effuſus, ab Abelis juſti ſanguine, uſque ad Zachariae ſanguinem, Barachae filii, quem vos inter aedem et aram necaſtis. [36]Itaque certo ſcitote horum omnium poenas daturam eſſe nationem hanc. [37]Hieroſolyma, Hieroſolyma, quae vates occidis, et ad te miſſos lapidas, quoties volui congregare tuos natos, quomodo gallina ſuos pullos ſub alas congregat; et noluiſtis. [38]Scitote veſtram domum vobis deſertam relictum iri. [39]Sic enim habetote, vos non eſſe me viſuros deinceps, donec dicatis, Bene ſit venienti in nomine Domini.

CAPUT XXIV.

Templi ſolo aequatio. Caedes. Fidelium anguſtiae. Pſeudo-vates: Conſilium afflictis. Orbis judicium. Chriſti reditus. Veritatis firmitas. Cui nota judicii momenta. Servus diligens ac nequam.

Cum autem egreſſus Jeſus diſcederet ex fano, venerunt ejus diſcipuli oſtenſum ei templi ſtructuram. [2]At Jeſus: Videtiſne haec omnia; inquit eis: hoc vobis confirmo, fore ut hîc nullus lapis ſuper lapide relinquatur, quin diruatur. [3]Sedentem autem eum in monte olivarum, aggreſſi ſunt diſcipuli ſeorſum his verbis, Dic nobis quando haec futura ſint, et quod ſignum ſit adventus tui, interituſque mundi. [4]Quibus Jeſus ita reſpondit: Videte ne quis vos fallat. [5]Multi enim venient

in meo nomine, qui ſe Chriſtos eſſe dicent, multoſque decipient. [6]Futurum eſt autem ut bella bellorumque rumores audiatis: videte ne perturbemini: oportet enim omnia fieri, ſed nondum finis erit. [7]Conſurget enim gens contra gentem, et regnum contra regnum, eruntque fames et peſtes et terrae motus certis locis: [8]quae omnia principium erunt dolorum. [9]Tunc in calamitatem trademini, et occidemini, eritiſque cunctis gentibus inviſi propter nomen meum. [10]Ac tum quidem deficient multi, et alius alium prodent, atque oderint: [11]exiſtentque multi falſi vates, qui multos decipient. [12]Et quia tot erunt ſcelera, refrigeſcet multorum charitas. [13]Qui autem ad finem perſeveraverit, is ſervabitur. [14]Praedicabitur autem hoc regium evangelium per totum orbem, quod ſit cunctis gentibus teſtimonio, ac tum veniet finis. [15]Cum autem calamitoſum nefas (quod a Daniele vate praedictum eſt) ſtare videritis in loco ſacro; qui legit, intelligat: [16]tunc qui erunt in Judaea, fugiant in montes: [17]qui erit in tecto, ne deſcendat ad auferendum aliquid ex domo ſua: [18]et qui erit ruri, ne retro revertatur ad tollenda ſua veſtimenta. [19]Hei ventrem ferentibus, et lactantibus in illo tempore. [20]Optate vero, ut non accidat veſtra fuga in hyeme, nec in Sabbato. [21]Erit enim tunc tanta calamitas, quanta nec hactenus ab orbe condito fuit, nec futura eſt: [22]quod niſi decurtaretur illud tempus, nemo prorſus evaderet: ſed propter electos decurtabitur illud tempus. [23]Tunc, ſi quis vobis dixerit: Ecce hîc Chriſtus, aut hîc, ne creditote; [24]exiſtent enim falſi Chriſti, falſique vates, qui tanta por-

tenta ac prodigia edent, ut decipiantur (ſi fieri poſſet) etiam electi. [25]En praedixi vobis. [26]Si igitur vobis dicetur in ſylvis adeſſe, ne exitote: ſi in penetralibus, ne creditote. [27]Ut enim fulgur ab Oriente profectum apparet ad Occidentem, ſic erit adventus filii hominis. [28]Nam ubicunque erit cadaver, eo congregabuntur aquilae. [29]Protinus autem poſt illius temporis calamitatem, ſol obſcurabitur, neque luna ſuum ſplendorem emittet, et ſtellae de coelo cadent, coelique poteſtates concutientur; [30]ac tum apparebit in coelo ſignum filii hominis. Tum vero plangent omnes terrarum nationes, videbuntque filium hominis venientem in coeleſtibus nubibus, cum multa potentia atque gloria, [31]qui ſuos nuncios mittet cum vocaliſſima tuba, qui ejus electos a quatuor ventis, ab extremo coeli ad alterum extremum congregabunt. [32]A ficu autem diſcite ſimilitudinem. Cum jam ejus rami tenereſcunt, et enaſcuntur folia, cognoſcitis inſtare aeſtatem. [33]Sic vos quoque, cum haec omnia videbitis, ſcitote inſtare prae foribus, [34]Hoc vobis confirmo, non prius hanc aetatem praeterituram eſſe, quam fiant haec omnia. [35]Etiamſi coelum et terra intereant, mea dicta non interiebunt. [36]Caeterum illam diem atque horam nullus ſcit, ne coeleſtes quidem angeli, ſed meus pater ſolus. [37]Ut autem accidit tempore Noe, ſic etiam erit adventus filii hominis. [38]Ut enim tempore, quod fuit ante diluvium, comedebatur, potabatur, contrahebantur invicem matrimonia, uſque ad diem quo Noe in arcam ingreſſus eſt, [39]nec ante cognitum eſt quam venit diluvium, quod omnes ſuſtulit: ſic

erit etiam adventus filii hominis. [40]Tunc ex duobus, qui ruri erunt, alter assumetur, alter relinquetur: [41]ex duabus in pistrino molentibus, altera assumetur, altera relinquetur. [42]Vigilate igitur, quandoquidem nescitis qua hora vester herus venturus sit. [43]Illud autem scitis, si sciret paterfamilias qua vigilia fur venturus esset, vigilaturum esse, neque domum suam perfodi passurum: [44]Quapropter vos quoque estote parati: nam qua hora non arbitramini, venturus est filius hominis. [45]Quod si quis est fidelis servus, atque prudens, quem herus praefecerit suae familiae, ut ei alimoniam suo tempore praebeat; [46]beatus est ille servus quem cum venerit ejus herus, offenderit suum officium facientem: [47]profecto (inquam vobis) eum suis omnibus praeponet facultatibus: [48]Quod si malus ille servus cum suo animo cogitans, herum suum diu adventum differre; [49]coeperit pulsare conservos, epularique et potare cum vinolentis: [50]veniet illius servi dominus inexpectato ei die, ignotaque hora, [51]et eum dissecabit, ac ad simulatorum conditionem rediget, ubi ploratus erit stridorque dentium.

CAPUT XXV.

Virgines obviae sponso. Vigilantia. Attributa talenta. Orbis judicium. Beati, miserique.

TUNC similiter accidet in regno coelesti, atque in decem virginibus, quae sumptis suis lucernis profectae sunt obviam sponso. [2]Erant autem earum quinque stultae, et totidem prudentes: [3]quae quidem stultae,

ſumptis ſuis lucernis, non ſumpſere ſecum oleum: [4]at prudentes oleum cum lucernis ſumpſerunt in ſuis vaſis. [5]Tardante autem ſponſo, dormitarunt omnes, dormieruntque. [6]Deinde media nocte clamor extitit: Adventat ſponſus, prodite ei obviam. [7]Tunc ſurrexerunt omnes illae virgines, ſuaſque lucernas adornarunt. [8]At fatuae prudentibus dixerunt: Impertite nobis de oleo veſtro, nam lucernae noſtrae extinguuntur. [9]Sed prudentes eis ita reſponderunt: Quid ſi non ſatis ſit nobis et vobis? quin ite potius ad venditores et vobis emite. [10]Euntibus autem illis ad emendum, venit ſponſus cum quo quae paratae erant ingreſſae ſunt ad nuptias, clauſaeque ſunt fores. [11]Poſtea veniunt et reliquae virgines: et Domine, Domine, inquiunt, aperi nobis. [12]At ille; profecto non novi vos, inquit reſpondens; [13]Quamobrem vigilate, quandoquidem diem aut horam neſcitis, qua ſit venturus filius hominis. [14]Quemadmodum homo quidam peregre profecturus, vocavit ſervos ſuos, eiſque facultates ſuas tradidit: [15]et uni quinque talenta dedit, alteri duo, alteri unum, pro ſua cuique facultate: deinde continuo peregre profectus eſt. [16]Igitur qui quinque talenta acceperat, ivit ea negotiatum, et alia quinque talenta peperit. [17]Similiter et qui duo, lucratus eſt ipſe quoque altera duo. [18]Qui vero unum acceperat, ivit cavatum terram, dominique ſui pecuniam abdidit. [19]Multo poſt tempore venit ſervorum illorum dominus, et cum eis rationes confert. [20]Igitur qui quinque talenta acceperat, acceſſit, et altera quinque obtulit, dicens: Domine, tu mihi quinque talenta tradidiſti: en ego al-

tera quinque per ea lucratus ſum. [21]Et Dominus: Recte (inquit ei) ſerve bone et fidelis: ego te, qui in paucis fidelis fueris, multis praeficiam: ingredere in Domini tui voluptatem. [22]Item qui duo talenta acceperat, acceſſit: et Domine, inquit, tu mihi duo talenta tradidiſti: per quae ego altera duo lucratus ſum. [23]Et Dominus: Recte (inquit ei) ſerve bone et fidelis, quoniam tu in paucis fidus fuiſti, ego te multis praeficiam: ingredere in Domini tui voluptatem. [24]Qui vero unum talentum acceperat, acceſſit et ipſe: et, Domine, inquit, ſciebam te hominem eſſe ſeverum, qui et metas ubi non ſeminaſti, et inde colligas ubi non impendiſti. [25]Id veritus, ivi obrutum humi tuum talentum: en habes tuum. [26]At Dominus ei reſpondens: Nequam, inquit, et ignave ſerve, cum ſcires me et metere ubi non ſeminavi, et inde colligere ubi non impendi. [27]Debuiſti meam pecuniam committere menſariis: ita ego cum veniſſem, meum cum foenore recepiſſem. [28]Quamobrem auferte ei talentum, et ei date qui habet talenta decem. [29]Nam omni habenti dabitur; ita ut abundet: ab eo vero qui non habet, etiam quod habet auferetur. [30]Inutilem vero ſervum conjicite in imas tenebras, ubi ſit ploratus ſtridorque dentium. [31]Cum autem venerit filius hominis cum ſua gloria, necnon omnes ſancti angeli cum eo, tum ſedebit in ſuo glorioſo tribunali, [32]coramque eo congregabuntur gentes omnes, iſque eos alios ab aliis ſeparabit, quemadmodum ſeparat paſtor oves ab hoedis, [33]ſtatuetque oves ad dexteram ſuam, hoedos autem ad laevam. [34]Deinde dicet rex eis qui erunt ad ejus dexteram:

Adeſte beati patris mei, poſſidete paratum vobis regnum ab orbe condito; [35]Nam cum eſurirem, dediſtis mihi comedere: cum ſitirem, bibere: me, cum hoſpes eſſem, accepiſtis: [36]cum nudus, veſtiviſtis: cum aeger, viſitaſtis: cum in cuſtodia, viſiſtis. [37]Tum juſti ſic ei reſpondebunt: Domine, quando te vidimus eſurientem, ut paverimus? aut ſitientem, ut potum dederimus? [38]quando autem te vidimus hoſpitem, ut acceperimus? aut nudum, ut veſtierimus? [39]quando autem te vidimus aegrum aut vinctum ut inviſerimus? [40]Quibus reſpondebit rex: Certo ſcitote, quatenus vel minimo horum meorum fratrum feciſtis, vos mihi feciſſe. [41]Deinde dicet ſiniſtris: Faceſſite a me, execrabiles, in ignem ſempiternum, Diabolo ejuſque angelis paratum: [42]qui mihi nec eſurienti cibum, nec ſitienti potionem dederitis, [43]nec hoſpitem acceperitis, nec nudum veſtieritis, nec aegrum et vinctum viſitaveritis. [44]Tum illi quoque ſic ei reſpondebunt: Domine, quando te vidimus eſurientem, aut ſitientem, aut hoſpitem, aut nudum, aut aegrum, aut vinctum, neque ſubvenimus? [45]Quibus ille ſic reſpondebit: Profecto (inquam vobis) quatenus vel minimo horum non feciſtis, mihi non feciſtis. [46]Ita abibunt hi in poenam ſempiternam: juſti vero in vitam ſempiternam.

CAPUT XXVI.

In Jeſum conſilium. Apud Simonem unguentum. Judas proditor. Paſcha, Coena Chriſti. Petrus audax. Jeſus orans. Diſcipulorum Sopor. Petrus vulnerat. Vulnerantis poena. Diſcipul-

rum fuga. Jesus tractus ad Caiaphan. Petri abnegatio, perjurium, poenitentia.

POSTEAQUAM hanc omnem orationem absolvit Jesus, sic allocutus est suos discipulos. [2]Scitis post biduum actum iri Pascha, cum quidem filius hominis tradetur ad crucifigendum. [3]Tunc coiverunt Pontifices, et Scribae, et senatores populi, in atrium Pontificis qui dicebatur Caiaphas, [4]et consultarunt de Jesu fraudulenter capiendo, ac interficiendo. [5]Sed id festo die faciendum esse negabant, ne tumultus fieret in populo. [6]Cum esset autem Jesus Bethaniae in aedibus Simonis Leprosi, [7]accessit ad eum mulier, alabastrum habens unguenti precioſi; quo ejus accumbentis caput perfudit. [8]Quo viso, ejus discipuli indignati dicere: Quorsum ista profusio? [9]cum posset unguentum hoc vaenire multo, et in pauperes erogari: [10]id quidem animadvertens Jesus dixit eis? Quid negotium facessitis mulieri? cum opere bono functa sit erga me. [11]Semper enim pauperes habebitis vobiscum, at me non semper habebitis. [12]Nam quod haec unguentum hoc in corpus meum contulit, id ad me sepeliendum fecit. [13]Pro certo habetote, fore ut ubicunque publicabitur evangelium hoc per totum orbem, dicatur id quoque, quod ea fecit, ad ejus memoriam. [14]Deinde unus ex duodecim, nomine Judas Iscariota, Pontifices aggressus, quaesiit ex eis, [15]ecquid sibi dare vellent, ut eum illis proderet. Cui illi triginta pacti sunt nummos argenteos. [16]Itaque deinceps quaerebat opportunitatem eum prodendi. [17]Primo autem Azymalium die, discipuli Jesum convenerunt, quaerentes ubinam vellet ut ei Pascha

epulandum pararent. [18]Quibus ille praecepit, ut in urbem irent ad quendam, eique ſic dicerent: Magiſter dicit ſuum inſtare tempus, quo ſit apud te acturus Paſcha cum ſuis diſcipulis. [19]Igitur fecerunt diſcipuli ut eis mandaverat Jeſus, et Paſcha praepararunt. [20]Veſpere autem cum accumberet cum duodecim, [21]epulantibus eis dixit: Certo ſcitote, fore ut unus veſtrûm me prodat. [22]Hic illi vehementer dolentes, coeperunt ei ſinguli dicere: Egone is ſum, Domine? [23]Et ille reſpondens: Qui mecum manum, inquit, in catino intinxerit, is me prodet. [24]Abit quidem filius hominis, quomodo de eo ſcriptum eſt. Sed vae homini illi, per quem filius hominis prodendus eſt. Satius fuiſſet homini illi, non naſci. [25]Et Judas, ejus proditor, ſic eſt locutus: Iſne ego ſum, Rabbi? Cui ille: Tu dixiſti. [26]Epulantibus autem eis, Jeſus panem cepit, actiſque laudibus, fregit, deditque diſcipulis, et Accipite, inquit, comedite: hoc eſt corpus meum. [27]Deinde capto poculo, actiſque laudibus, dedit eis, dicens: Bibite ex eo omnes: [28]Hic eſt enim ſanguis meus novi foederis, pro multis effundendus ad veniam peccatorum. [29]Sic autem habetote, non me dehinc bibiturum eſſe de hoc fructu viteo, uſque ad illam diem, qua eum bibam vobiſcum novum in regno patris mei. [30]Deinde dictis laudibus, profecti ſunt ad montem olivarum. [31]Tum Jeſus: Vos omnes, inquit eis, me deſeretis hac nocte. Scriptum eſt enim: Percutiam paſtorem et diſpergentur oves gregis. [32]Sed poſtquam reſurrexero, praecedam vos in Galilaeam. [33]At Petrus ei reſpondens: Etiamſi te deſeruerint omnes, ego tamen nun-

quam deſeram. [34]Et Jeſus: Hoc tibi confirmo, inquit ei, fore ut hac ipſa nocte, priuſquam gallus cantet, tu me ter neges. [35]At Petrus: Etiamſi mihi tecum moriendum ſit, non te negabo. Similiterque etiam omnes diſcipuli dixerunt. [36]Tunc venit cum eis Jeſus in locum nomine Gethſemane, et diſcipulos ſic alloquitur: Sedete hîc, dum ego illuc ad precandum eo. [37]Tum aſſumpto Petro, et duobus Zebedaei filiis, dolere coepit atque angi. [38]Deinde dicit eis Jeſus: In tanto ſum animi dolore, ut emoriar. Manete hîc, et vigilate mecum. [39]Deinde paululum progreſſus, pronus procidit, et hunc in modum ſupplicat: Mi pater, ſi fieri poteſt, fac ut effugiam hoc poculum: quanquam non ut ego volo, ſed ut tu. [40]Deinde venit ad diſcipulos, quos nactus dormientes, dicit Petro: Adeone non potuiſtis unam horam vigilare mecum? [41]vigilate et orate, ne intretis in tentationem. Spiritus quidem promptus eſt, ſed caro infirma. [42]Rurſus iterato ſupplicatum ivit his verbis: Mi pater, ſi non poteſt hoc a me declinari poculum, quo minus id bibam, fiat quod tu vis. [43] Deinde ubi venit, offendit eos rurſum dormientes: erant enim eorum oculi gravati. [44]Igitur relictis eis, rurſus ivit oratum tertio iiſdem verbis. [45]Deinde venit ad ſuos diſcipulos, et, Dormite dehinc, inquit eis, ac requieſcite. En adeſt hora, qua filius hominis tradatur in manus improborum. [46]Surgite, eamus: en adeſt meus proditor. [47]Adhuc eo loquente, ecce aderat Judas unus ex duodecim, et una cum eo ingens multitudo, cum gladiis, et fuſtibus, a pontificibus ſenatoribuſque populi. [48]Qui eum autem prodidit, de-

derat eis ſignum, dicens. Quem oſculatus fuero, is eſt, eum comprehendite. [49]Igitur Jeſum protinus aggreſſus, dixit: Ave Rabbi, eumque deoſculatus eſt. [50]Et Jeſus: Amice (inquit ei) quorſum ades? [51]Tum illi Jeſum aggreſſi manus in eum injecerunt, eumque comprehenderunt. Ecce autem unus comitum Jeſu gladium ſuum admota manu ſtrinxit, et Pontificis ſervum percuſſit, eique auriculam amputavit. [52]Tum Jeſus: Refer, inquit ei, gladium tuum in locum ſuum. Omnes enim qui gladio utuntur, gladio peribunt. [53]An exiſtimas non poſſe me jam exorare patrem meum, ut mihi pluſquam duodecim angelorum legiones praebeat? [54]Sed quo pacto confierent, quae fieri oportere proditum eſt literis? [55]Ea hora dixit Jeſus illi multitudini: Vos quaſi ad latronem profecti eſtis cum gladiis et fuſtibus ad me capiendum. Quotidie apud vos degebam, docens in fano, neque me comprehendiſtis. [56]Hoc vero totum factum eſt, ut vatum ſcripta comprobarentur. Tunc diſcipuli omnes, eo relicto, fugerunt. [57]Illi autem comprehenſum Jeſum abduxerunt ad Caiapham Pontificem, quo Scribae Senatoreſque convenerant. [58]Petrus vero eum procul ſecutus eſt uſque ad Pontificis atrium, et introgreſſus reſedit cum miniſtris, ut exitum videret. [59]Pontifices autem et ſenatores totuſque conſeſſus quaerebant falſum teſtimonium contra Jeſum, ut eum occiderent, [60]nec inveniebant: cumque multi acceſſiſſent falſi teſtes, tamen non inveniebant. Tandem acceſſerunt duo falſi teſtes, [61]qui dixerunt eum dixiſſe, poſſe ſe Dei templum diruere, et triduo inſtaurare. [62]Tum Pontifex ſur-

rexit, et ei dixit: Nihilne reſpondes? quid teſtantur hi contra te? [63]Cumque fleret Jeſus, Pontifex eum his verbis affatus eſt: Obteſtor te per Deum viventem, ut nobis dicas an tu ſis Chriſtus Dei filius. [64]Cui Jeſus: Eſt ut dixiſti, inquit: ac ſcitote futurum eſſe, ut filium hominis videatis ſedentem ad dexteram poteſtatis, et in nubibus venientem cœleſtibus. [65]Tum Pontifex veſtimenta ſua lacerare, eum impie locutum eſſe dicens: Quid jam nobis opus eſt teſtibus? en nunc audiviſtis ejus impiam vocem. [66]Quid cenſetis? Illi vero morte dignum eſſe reſpondere. Tum ei faciem conſpuere, et colaphos impingere. Alii alapis ferire, [67]dicentes: Divina nobis, Chriſte, quis ſit qui te percuſſit. [68]Interea Petrum foris in atrio ſedentem, aggreſſa eſt his verbis ancilla quaedam: [69]Tu quoque eras cum Jeſu Galilaeo. [70]At ille coram omnibus negavit ſcire ſe quid illa diceret. [71]Deinde egreſſum eum in veſtibulum conſpicata alia, dixit eis qui illic erant: Hic quoque erat cum Jeſu Nazareno. [72]Ille vero rurſum jurejurando negavit, ſe noviſſe hominem. [73]Paulo poſt qui aderant aggrediuntur Petrum: Profecto, inquiunt, tu quoque ex iis es, nam tua te locutio manifeſtum reddit. [74]Tum ille ſe diris agere, et jurare coepit, ſe non noviſſe hominem: ſtatimque gallus cantavit. [75]et Petrus Jeſu dictum recordatus, qui ſibi dixiſſet, fore ut priuſquam gallus cantaret, ter eum negaret: foras egreſſus eſt, et acerbe flevit.

CAPUT XXVII.

Judae mors. Ager emptus. Chriſti ſilentium. Barrabas. Mulieris inſomnium. Pilati lotio. Judaeorum in ſemet dirae. Jeſu cruciatus. Cruci ſuffixus, potatus. Veſtes Chriſti, titulus. Latrones. Probra. Tenebrae. Jeſus ad patrem, ejus mors. Portenta, Milites. Humatio Jeſu, ſepulchrum obſignatum, cuſtoditum.

MANE autem conſilium inierunt omnes Pontifices, et ſenatores populi contra Jeſum, de eo interficiendo, [2]eumque vinctum abduxerunt, et Pontio Pilato praetori tradiderunt. [3]Tum Judas ejus proditor videns eum eſſe damnatum, poenitens reddidit triginta nummos argenteos Pontificibus et Senatoribus, [4]ſeſe peccaviſſe dicens: qui ſanguinem prodidiſſet innocentem. At illi: Quid ad nos? inquiunt: tu videris. [5]Ille vero, abjectis in templo nummis, diſceſſit et ſe laqueo praefocatum ivit. [6]Pontifices autem, ſumptis nummis, dixerunt eos non licere in templi fiſcum referre, quippe cum precium eſſet ſanguinis. [7]Itaque capto conſilio, emerunt eis agrum figuli, ad peregrinorum ſepulturam. [8]Ideoque vocatus eſt ager ille, ager ſanguinis, ad hunc diem. [9]Tunc accidit quod a Jeremia vate dictum fuerat his verbis: Itaque ſumpſerunt triginta argenteos, precium aeſtimati, quem licitati emerunt ab Iſraelitis, [10]eoſque impenderunt in agrum figuli, quemadmodum mihi praecepit Dominus. [11]Jeſus autem ſtetit ante praetorem, eumque ſic praetor interrogavit: Eſne tu rex Judaeorum? Cui Jeſus: Eſt

ut dicis, inquit. [12]Cumque a Pontificibus et ſenatoribus accuſaretur, nihil reſpondit. [13]Tum Pilatus dixit ei: Non audis quae contra te teſtentur? [14]At ille ei ad nullum prorſus verbum reſpondit, adeo ut valde miraretur praetor. [15]Per feſtum autem ſolebat praetor unum vinctum plebi remittere quem vellent. [16]Habebant tum quendam vinctum illuſtrem, nomine Barrabam. [17]Igitur cum conveniſſent: dixit eis Pilatus, Utrum vultis vobis remittam: Barrabam, an Jeſum, cognomine Chriſtum? [18]Sciebat enim eum per invidiam ab eis eſſe traditum. [19]Sedente autem eo pro tribunali, ſic ei ſignificandum curavit ejus uxor: nihil tibi rei ſit cum innocente iſto: multa enim hodie ſecundum quietem paſſa ſum propter eum. [20]Pontifices vero et ſenatores plebi perſuaſerunt, ut Barrabam peterent, Jeſumque perderent. [21]Itaque cum praetor ex eis quaeſiviſſet, utrum duorum vellent ut eis remitteret, dixerunt Barrabam. [22]Et Pilatus: Quid ergo, inquit eis, faciam de Jeſu nomine Chriſto? Cui omnes, crucifigatur, inquiunt. [23]Et Praetor: Quid enim mali fecit? At illi vehementius clamare: Crucifigatur. [24]Igitur videns Pilatus ſe non ſolum nihil proficere, ſed etiam majorem tumultum fieri, ſumpta aqua manus coram plebe lavit, dicens: Ego inſons hujus innocentis ſanguinis ſum; vos videritis. [25]Et univerſus populus ſic reſpondit: ejus ſanguinem luamus nos noſtrique nati. [26]Tunc ille Barrabam remiſit eis. Jeſum autem verberavit, et crucifigendum tradidit. [27]Tum praetoriani milites Jeſum in praetorium ducunt, et ad eum totam cohortem congregant, [28]eumque ſpoliatum

induunt chlamyde coccino, [29]et contextam ex ſpinis coronam imponunt ejus capiti, et arundinem in ejus dexteram, atque ita ante eum congenulantes, illudunt ei dicentes: Salve rex Judaeorum: [30]eumque conſpuunt, et ſumpta arundine ei caput contundunt. [31]Deinde, poſtquam ei illuſerunt, ſpoliant eum chlamyde, ipſiuſque veſtibus induunt, et in crucem tollendum abducunt. [32]Exeuntes autem nacti ſunt hominem Cyrenaeum, nomine Simonem, quem coëgerunt Jeſu ferre crucem. [33]Deinde ubi venerunt in locum nomine Golgotha, qui Calvariae locus appellatur, [34]dederunt ei bibere acetum cum felle mixtum: quod ille cum guſtaſſet, noluit bibere. [35]Eo autem crucifixo, ejus veſtimenta ſorte jacta diſpertiverunt, ut comprobaretur dictum illud vatis: Mea inter ſeſe veſtimenta partiti, ſuper veſte mea ſortem jecerunt. [36]Igitur ſedentes eum illic obſervabant, [37]Poſuerant autem ſupra caput ejus, ſcriptam ejus cauſam: Hic eſt Jeſus rex Judaeorum. [38]Tum crucifiguntur cum eo latrones duo, alter ad dexteram, alter ad ſiniſtram. [39]Qui praeteribant autem, ei maledicebant, motantes ſua capita, [40]et dicentes: Qui templum deſtruis, et triduo inſtauras, ſerva teipſum. Si Dei filius es, deſcende de cruce. [41]Similiter et Pontifices cum Scribis et Senatoribus illudentes dicebant, [42]Alios ſervavit, ſeipſum ſervare non poteſt. Si Iſraelitarum rex eſt, deſcendat nunc de cruce et ei credemus. [43]Deo confidit, liberet nunc eum, ſi ei favet: quandoquidem dixit eſſe ſe Dei filium. [44]Atque idem ei etiam latrones cum eo crucifixi exprobrabant. [45]A ſexta autem hora extite-

runt per universam terram tenebrae usque ad horam nonam. [46]Circa nonam horam exclamavit Jesus magna voce, dicens: Eli eli lamasabachthani: hoc est, Mi Deus, mi Deus, cur me dereliquisti? [47]Quo audito, quidam horum, qui illic aderant, dicebant eum vocare Eliam. [48]Ac statim cucurrit eorum unus, sumptaque spongia, et aceto repleta, affixaque arundini, dabat ei bibere. [49]At reliqui dicere: Sine, videamus an veniat Elias servatum eum. [50]Jesus autem, cùm rursum ingenti voce clamasset, emisit spiritum. [51]Et ecce templi velum in duas partes a summo ad imum fissum est, et terra commota est et saxa fissa. [52]et monimenta aperta, multaque corpora sanctorum, qui obdormiverant, surrexerunt, [53]qui ex monimentis egressi, post ejus resurrectionem, ingressi sunt in sanctam urbem, et multis apparuerunt. [54]Centurio vero, et ejus comites, Jesum custodientes; viso terrae motu, et iis quae acciderant, vehementer territi, confessi sunt eum vere Dei filium fuisse. [55]Erant autem illic multae mulieres, procul spectantes, quae Jesum ex Galilaea secutae fuerant, ei ministrantes; [56]in quibus erat Maria Magdalena, et Maria Jacobi et Josis mater; et mater filiorum Zebedaei. [57]Sub vesperum autem venit dives homo ab Arimathaea, nomine Josephus, qui et ipse fuerat a Jesu disciplina; [58]Is Pilatum aggressus, petiit Jesu corpus. Tum Pilatus jussit tradi corpus, [59]Et Josephus sumptum corpus involvit mundo linteo, [60]et in suo novo monimento posuit, quod in saxo exciderat, advolutoque ingenti lapide ad ostium monimenti discessit, [61]cum quidem illic esset Maria Magda-

lena, et altera Maria, e regione ſepulchri ſedentes. [62]Poſtero die, qui eſt poſt praeparationem, coiverunt Pontifices et Phariſaei ad Pilatum, [63]et eum ſic allocuti ſunt: Domine, meminimus deceptorem illum dicere, cum adhuc viveret, ſeſe intra tres dies eſſe reſurrecturum. [65]Quare jube muniri ſepulchrum uſque ad diem tertium, ne forte ejus diſcipuli eum ſurreptum eant, dicantque populo, eum ex mortuis ſurrexiſſe, atque ita novus oriatur error priore deterior. [65]Quibus Pilatus: Habetis cuſtodiam, inquit: ite id munitum veſtro modo. [66]Ita illi ſepulchrum munitum iverunt: et lapidem, praeter adhibitam cuſtodiam, ſigillarunt.

CAPUT XXVIII.

Angelus ad ſepulchrum, Cuſtodum pavor. Angelus ad mulieres, iiſdem Jeſus obvius. Obaerati cuſtodes. Jeſus in Galilaea: doctrina ad ſuos et Baptiſmus.

EA autem nocte ſeptidui, quae in primam a Sabbato diem illuceſcit, venit Maria Magdalena, et altera Maria, ſpectatum ſepulchrum. [2]Ecce autem magnus terrae motus. Angelus enim Domini coelo degreſſus, venerat avolutum lapidem ab oſtio, et ſuper eo ſedebat. [3]Erat autem ejus ſpecies fulguris ſimilis, et indumentum tam album quam eſt nix, [4]Atque ejus metu perculſi cuſtodes, pene exanimati ſunt. [5]Is angelus ſic eſt mulieres allocutus: Ne metuite vos: Scio vos Jeſum quaerere crucifixum. [6]Non eſt hîc: ſurrexit enim, quemadmodum praedixerat. Adeſte, videte locum ubi jace-

bat Dominus: [7]ac protinus ite nunciatum diſcipulis, eum a mortuis ſurrexiſſe, et vos in Galilaeam antecedere: illic eum viſuros eſſe. Hoc ego vobis dico. [8]Igitur illae confeſtim ex monimento cum metu et ingenti laetitia egreſſae, id ejus diſcipulis renunciatum concurrerunt. [9]Ut autem id diſcipulis renunciatum ibant, ecce Jeſus occurrit eis. Salvete, inquit. Atque illae acceſſerunt, ejuſque pedes prehenderunt, et eum veneratae ſunt. [10]Tum Jeſus: Ne metuite, inquit eis: ite nunciatum meis fratribus, ut abeant in Galilaeam, et ibi me videbunt. [11]Euntibus autem illis, quidam cuſtodum venerunt in urbem, et Pontificibus rem omnem nunciarunt. [12]Atque illi cum ſenatoribus coiverunt: et capto conſilio, ſatis grandem pecuniam militibus dederunt, [13]atque ita dixerunt: Dicite, ejus diſcipulos veniſſe noctu, et eum vobis dormientibus ſurripuiſſe. [14]Quod ſi hoc apud praetorem fuerit auditum, nos id ei perſuadebimus, ſecuroſque reddemus vos. [15]Igitur illi, accepta pecunia, fecerunt ut erant edocti, eſtque res illa divulgata apud Judaeos ad hunc diem. [16]Undecim autem diſcipuli in Galilaeam profecti ſunt in montem, quo eis Jeſus praeceperat. [17]eumque viſum adorarunt: nonnulli dubitarunt, [18]Et Jeſus aggreſſus eos, ſic eſt locutus: Mihi data eſt omnis poteſtas in coelo et in terra. [19]Vadite igitur doctum omnes gentes, eoſque baptizate in nomen patris et filii, et ſpiritus ſancti, [20]docentes eos exequi quaecunque vobis praecepi. Ego vobis adfuturus ſum perpetuo, uſque ad finem ſeculi.

EVANGELIUM
AUTHORE
MARCO.

CAPUT I.

De Johanne vaticinium: ejuſdem locus, actio, concio, veſtis, cibus, Chriſti baptiſmus, et Johannis. Baptizatus Jeſus. Vox cum columba. Chriſti tentatio: ad hunc angeli: ejus doctrina. Simonis, Andreae, Jacobi, Johannis vocatio. Spiritus impurus. Petri ſocrus. Ad ſacerdotem leproſus.

INITIUM Evangelii Jeſu Chriſti Dei filii, [2]ut ſcriptum eſt in vatibus: Ego tibi meum praemittam nuncium, qui tibi viam praeparet. [3]Vox clamantis in ſolitudine: Parate viam Domini: dirigite ſemitas ejus. [4]Baptizabat Johannes in ſolitudine et emendationis vitae baptiſma publicabat ad peccatorum veniam: [5]ad eumque proficiſcebatur tota Judaea regio, ac Hieroſolymitani, et ab eo baptizabantur omnes in Jordane fluvio, conſitentes peccata ſua. [6]Erat autem Johannes indutus camelinis pilis, lateribus pelliceo cingulo cinctis, veſcebaturque locuſtis et melle ſylveſtri. [7]atque hujuſmodi verbis publice docebat: Venit quidam poſt me, adeo me praeſtantior, ut ego non ſim dignus qui

ejus calceorum corrigiam pronus ſolvam. [8]Ego quidem vos aqua baptizavi: at is vos ſancto ſpiritu baptizabit. [9]Accidit autem ut per eos dies veniret Jeſus a Nazaretha Galilaeae, iſque a Johanne baptizatus eſt in Jordane: [10]qui Johannes ſimulac ex aqua egreſſus eſt, vidit coelum findi, et ſpiritum quaſi columbam deſcendere in eum, [11]extititque vox ex coelo: Tu es meus chariſſimus filius, qui mihi acceptus es. [12]Statimque ſpiritus eum egit in ſolitudinem, [13]ibique fuit in ſolitudine dies quadraginta, tentatuſque eſt a Satana, eratque cum feris, et ei miniſtrabant angeli. [14]Poſtquam autem captus eſt Johannes, venit Jeſus in Galilaeam, divinique regni evangelium publicavit, [15]dicens, completum eſſe tempus, et inſtare Dei regnum, corrigerent ſe, et evangelio crederent. [16]Ambulans autem apud Galilaeae lacum, vidit Simonem et Andream ejus fratrem jacientes in lacum retia: erant enim piſcatores. [17]Et Jeſus dixit eis: Venite poſt me, et efficiam ut ſitis hominum piſcatores. [18]Atque illi confeſtim, relictis ſuis retibus, eum ſecuti ſunt. [19]Inde paululum progreſſus vidit Jacobum Zebedaei filium, et Johannem ejus fratrem, qui et ipſi in navi reficiebant fundas, [20]eoſque protinus vocavit, atque illi, patre ſuo Zebedaeo in navi cum mercenariis relicto, eum ſubſecuti ſunt: [21]Profecti ſunt autem Capharnaum, atque ille continuo ingreſſus Sabbatis in collegium docet, [22]illis ad ejus doctrinam attonitis: quippe qui eos doceret ut poteſtate praeditus non ut Scribae. [23]Erat autem in eorum collegio homo impurum habens ſpiritum, qui ſic exclamavit: [24]Heu, quid tibi nobiſ-

cum rei est, Jesu Nazarene? venisti perditum nos? Scio te quis sis, Sanctus Dei. [25]At Jesus eum increpuit, dicens: Obmutesce, et ex isto migra. [26]Tum illum spiritus impurus laceravit, et ingenti cum clamore exiit ex eo. [27]Id quod admirati sunt omnes, ita ut inter sese disceptarent quidnam id esset? quaenam ea foret nova doctrina? quod per potestatem etiam impuris spiritibus imperaret iique ei parerent. [28]Itaque dimanavit celeriter ejus fama in omnia Galilaeae finitima. [29]Simulac autem ex collegio egressi sunt, venerunt in aedes Simonis et Andreae, cum Jacobo et Johanne. [30]Socrus autem Simonis jacebat febricitans, id quod illi ei statim dixerunt: [31]atque ipse eam aggressus, ejus manu prehensa allevavit, eaque protinus liberata febre, coepit eis ministrare. [32]Sub vesperam autem, occidente sole, adferebantur ad eum omnes male affecti, ac furiosi, [33]totaque civitas convenerat ad fores, [34]atque ille multos, qui variis morbis vexabantur, sanavit, et multa daemonia ejecit, neque sinebat dicere daemonia, se scire eum esse Christum. [35]Mane autem, multa adhuc nocte, surrexit exiitque Jesus, et abiit in desertum locum, atque illic orabat. [36]Quem consecuti Simon et ejus comites, [37]eumque nacti, dicunt ei eum ab omnibus conquiri. [38]Quibus ille: Eamus, inquit, in finitima oppidula, ut illic quoque praedicem. Hac enim de causa profectus sum. [39]Itaque publice docebat in eorum collegiis per totam Galilaeam, et daemonia ejiciebat. [40]Aggressus autem eum leprosus, congenulans, hujusmodi verbis rogavit: Si vis, potes me purgare. [41]Et Jesus misertus, illum porrecta manu teti-

git: Volo, inquit ei, purgator. [42]Et ſimul eo locuto, diſceſſit ab illo lepra, iſque purgatus eſt, [43]Ei autem interminatus, eum protinus ejecit. [44]et Vide, inquit, ne cui quid dicas: ſed i oſtenſum te ſacerdoti, et offer ob tui purgationem quae praecepit Moſes ut eis eſſent teſtimonio. [45]At ille egreſſus coepit multa praedicare, et rem ita divulgare, ut Jeſus non jam poſſet palam in urbes ingredi, ſed foris deſertis in locis eſſet, cum quidem ad eum veniretur undique.

CAPUT II.

Paralyticus. In peccata Jeſus. Levi. Cum Chriſto peccatores. Cui Chriſtus. Pro diſcipulis de jejunio, ac ſpicis.

CUM autem rurſus poſt aliquot dies ingreſſus eſſet Capharnaum, [2]ubi auditum eſt eum eſſe domi, protinus tam multi convenerunt, ut eos ne veſtibulum quidem caperet. [3]Ad quos cum verba faceret, veniunt ad eum quidam membris captum ferentes, qui a quatuor portabatur. [4]Qui cum ad eum accedere propter hominum turbam non poſſent, detexerunt tectum ubi erat ille, factoque foramine demiſere grabatum in quo jacebat ſideratus. [5]Eorum viſa fiducia Jeſus, dicit ſiderato: Nate, ignoſcuntur tibi peccata tua. [6]Erant autem Scribarum quidam illic ſedentes qui cum ſuis animis ſic cogitabant: [7]Quî fit, ut hic ita loquatur impie? Quis poteſt ignoſcere peccata, niſi unus Deus? [8]Tum Jeſus cum protinus animo ſuo eos ſic ſecum cogitare cognoviſſet, dixit eis: Quid iſta cogitatis cum veſtris animis?

[9]Utrum facilius est dicere siderato: Ignoscuntur tibi peccata? an dicere: Surge, et tolle grabatum tuum et ambula? [10]Atqui ut sciatis potestatem habere filium hominis ignoscendi in terris peccata, [11]tibi dico (inquit siderato) surge, et sublato grabato tuo abi domum tuam. [12]Atque ille protinus surrexit, sublatoque grabato exiit coram omnibus, adeo ut omnes attoniti Deum collaudarent, sese nihil unquam tale vidisse confitentes. [13]Profectus est autem rursus ad lacum et ad eum omnes vulgo veniebant, isque eos docebat. [14]Praeteriens autem Jesus, conspicatus Levim Alphaei filium, ad publicanorum mensam sedentem dicit ei: Sequere me. Atque ille surrexit, eumque secutus est. [15]Accidit autem ut Jesu in illius aedibus convivante, cum multi publicani et improbi cum eo ejusque discipulis accumberent (erant enim multi qui eum secuti fuerant.) [16]Scribae et Pharisaei, eo viso cum publicanis et improbis cibum capiente, quaererent ex ejus discipulis, quî fieret ut cum publicanis et improbis cibum potionemque sumeret? [17]Quo audito, Jesus dixit eis: Non egent valentes medico, sed male affecti. Non veni vocatum insontes, sed sontes ad frugem. [18]Cum solerent autem Johannis et Pharisaeorum discipuli jejunare, eum hujusmodi verbis convenerunt: Quî fit ut Johannis et Pharisaeorum discipuli jejunent? tui discipuli non jejunent? [19]Quibus Jesus: possuntne qui nuptias celebrant, inquit, dum eis sponsus adest, jejunare? Quandiu habent secum sponsum, non possunt jejunare. [20]Sed veniet tempus quum eis sponsus auferetur: quo quidem tempore jejunabunt. [21]Neque vero

quiſquam panni rudis pittacium aſſuit veteri veſtimento. Alioquin novum illud ejus ſupplementum auferret veteris partem, atque ita deterior fieret fiſſura. [22]Neque quiſquam vinum novum in veteres utres recondit: alioquin rumperet utres vinum novum, et vinum effunderetur, et utres perderentur: ſed eſt vinum novum in novos utres condendum. [23]Accidit autem ut eo per ſata tranſeunte, cum Sabbati dies eſſet, ejus diſcipuli iter facientes ſpicas vellerent. [24]Itaque Phariſaei dixerunt ei: En, cur faciunt Sabbatis, quod non licet? [25]Quibus ille: Nunquamne legiſtis, inquit, quid fecerit David, cum aliquando egeret, et eſuriret, ipſe ejuſque comites? [26]ut Dei domum ingreſſus, Abiathare Pontifice, appoſititios panes (quibus non niſi ſacerdotibus veſci fas eſt) comederit, et ſuis etiam comitibus impertiverit? [27]Sabbatum (inquit eis) propter hominem factum eſt, non homo propter Sabbatum. [28]Itaque Dominus filius eſt hominis, etiam Sabbati.

CAPUT III.

Arida manus. Conſilium in Jeſum. Diſcipulorum numerus, legatio, virtutes. Calumnia in Chriſtum de Beelzebul. Peccatum inexpiabile. Quis Chriſto cognatus.

INGRESSUS eſt autem rurſus in collegium, ubi cum homo eſſet aridam habens manum, [2]illi eum obſervabant, an Sabbato eum ſanaret, ut eum incuſarent. [3]Igitur ille homini ſiccam habenti manum dixit: Surge in medium. [4]Tum illos alloquens: Licetne Sabbatis be-

nefacere, an malefacere? vitam ſervare, an interficere? [5]Cumque illi tacerent, ille eos irate circum intuitus, eorum animi callum dolens, dicit homini: Extende manum tuam. Atque ille extendit, eaque tam ſana reddita eſt, quam erat altera. [6]Phariſaei vero egreſſi, protinus cum Herodianis conſilium de eo perimendo ceperunt. [7]At Jeſus ſeſe cum ſuis diſcipulis recepit ad lacum, eumque ingens hominum multitudo a Galilaea ſecuta eſt, et a Judaea, [8]et a Hieroſolymis, et ab Idumaea, et ab agro Transjordanino; Tyroque et Sidoni finitimi, cum audiviſſent quae faceret, ad eum ingenti multitudine venerunt, [9]Itaque ille ſuis diſcipulis mandavit, ut ſibi praeſto eſſet navicula, propter turbam, ne ab illis premeretur: [10]multos enim ſanaverat: itaque ruebant in eum, ut eum tangerent, quotquot erant in aliquo cruciatu. [11]Item ſpiritus impuri, cum eum aſpexerant, accidebant ei, et ita clamabant: Tu es Dei filius. [12]Quos ille multum objurgabat, ne ſe manifeſtum facerent. [13]Aſcendit autem in montem, et advocavit quos voluit, atque ubi illi ad eum venerunt, [14]conſtituit duodecim, qui ſe comitarentur, et quos ad publice docendum dimitteret, [15]quique poteſtatem haberent curandi morbos, et daemonia ejiciendi. [16]Impoſuit autem Simoni nomen Petrum [17]itemque Jacobum Zebedaei filium, et Johannem Jacobi fratrem, quibus nomina impoſuit Boanerges, hoc eſt tonitrui filii: [18]et Andream, et Philippum, et Bartholomaeum, et Matthaeum, et Thomam, et Jacobum Alphaei filium, et Thaddaeum, et Simonem Cananitam, [19]et Judam Iſcariotam, eum a quo proditus

eſt. [20]Deinde ubi domum venerunt, convenit rurſum multitudo, adeo, ut ne cibum quidem capere poſſent. [21]Quo audito, ſui ad eum capiendum profecti ſunt: dicebant enim eum eſſe inſanum. [22]Scribae autem, qui a Hieroſolymis deſcenderant, dicebant eum habere Beelzebulem, et per daemoniorum principem ejicere daemonia. [23]At ille eos advocatos ſic eſt per ſimilitudines allocutus: Poteſtne Satanas Satanam ejicere? [24]Quod ſi quod regnum ab ſeſe diſſidet, id regnum ſtare non poteſt. [25]Aut ſiqua domus ſecum ipſa diſſidet, ea domus ſtare non poteſt. [26]Quod ſi Satanas ſecum ipſe pugnat, ac diſſidet, ſtare nequit, ſed finem habebit. [27]Non poteſt quiſquam alicujus potentis ſupellectilem, in ejus aedes ingreſſus, diripere, niſi prius potentem illum vinciat, atque ita demum ejus aedes diripiat. [28]Certo ſcitote, omnia hominum generi peccata, et quaecunque maledicta dixerint ea eſſe ignoſcenda. [29]Sed qui ſancto ſpiritui maledixerit, nunquam aſſecuturus eſt veniam, ſed obnoxius eſt ſupplicio ſempiterno: [30]Quoniam dicebant eum immundum habere ſpiritum. [31]Venerunt autem ejus mater et fratres, foriſque manentes curarunt eum accerſendum, [32]cum quidem eum circumſideret hominum multitudo. Cum igitur illi ei dixiſſent, adeſſe foris ejus matrem, et fratres qui eum quaererent, [33]ille ſic eis reſpondit: Quae eſt mea mater: meique fratres? [34]Tum circumſpectis diſcipulis, qui ſe circumſidebant: Ecce mea mater, inquit, meique fratres. [35]Quiſquis enim Dei voluntati paret, is meus frater, et ſoror, et mater eſt.

CAPUT IV.

Semen jacientis parabola. Cur quibuſdam per parabolas Chriſtus. Obſcuri declaratio. Lucernae locus, uſus. An quid vere latens. Relatio par. Seminator ac meſſor. Sinapis ſemen. Jeſus in tempeſtates.

RURSUS autem coepit ad lacum docere tantaque ad eum convenit hominum multitudo, ut navem ingreſſus ſederet in lacu, et omnem multitudinem, quae apud lacum in terra erat, [2]multa per ſimilitudines doceret, et inter docendum ſic eis diceret: [3]Audite, profectus eſt aliquando quidam ſator ad ſerendum: [4]atque inter ſerendum accidit ut aliud caderet apud viam, id quod comederunt aëreae volucres, quae ſupervenerunt. [5]Aliud cecidit in ſaxetum, ubi non multam habebat humum, idque ſtatim exortum eſt, quod profundam terram non haberet: [6]deinde orto Sole, aeſtuavit, et, quoniam radicem non habebat, aruit. [7]Aliud cecidit in ſpinas, quae ſpinae creverunt, idque ſuffocarunt, ita ut fructum non ediderit. [8]Aliud cecidit in bonam terram, ediditque fructum, qui tanto incremento auctus eſt, ut extulerit, partim cum trigeſimo, partim cum ſexageſimo, partim cum centeſimo. [9]Qui aures habet ad audiendum (inquit eis) audiat. [10]Cum autem ſeorſum eſſet, interrogarunt eum ſui, cum duodecim, de ea ſimilitudine. [11]Quibus ille: Vobis datum eſt, inquit, regni Dei arcanum noſſe: at cum illis exteris omnia per ſimilitudines aguntur, [12]ut aſpiciant, neque videant: et audiant, nec intelli-

gant, ne ad frugem redeant, atque ita eis ignoſcantur peccata. [13]An neſcitis hanc ſimilitudinem? inquit eis: quo pacto vero ſimilitudines omnes cognoſcetis? [14]Sator ſermonem ſerit. [15]Secundum viam autem ubi ſeritur ſermo, ii ſunt qui ſimul ac audiverunt, venit Satanas, tollitque ſatum in eorum animis ſermonem. [16]Similiter qui in ſaxetum ſeruntur, ii ſunt, qui cum ſermonem audiunt, eum protinus accipiunt cum laetitia. [17]Verum non habent in ſeſe radicem, ſed temporarii ſunt: deinde orta propter ſermonem calamitate, aut inſectatione, cito dimoventur. [18]Qui autem in ſpinas ſeruntur, ii ſunt qui ſermonem audiunt, [19]ſed ſuperveniunt hujus vitae curae, et divitiarum fallacia, reliquarumque rerum cupiditates, quae ſermonem ita ſuffocant, ut ſit infructuoſus. [20]At in bonam terram ſati, ii ſunt qui ſermonem et audiunt et admittunt, et fructum ferunt partim trigecuplum, partim ſexagecuplum, partim centuplum. [21]Item hoc dixit eis, Nunquid accenditur lucerna, ut ſub modio ponatur, aut ſub lecto? Nonne ut in candelabro ponatur? [22]Nihil enim eſt tam occultum quod non ſit patefaciendum, neque quicquam tam arcane fit, quod non palam futurum ſit. [23]Si quis aures ad audiendum habet, audiat. [24]Videte quid audiatis, inquit eis, qua menſura metiemini, metiendum vobis eſt, et vobis addetur audientibus. [25]Nam qui habet, ei dabitur, qui vero non habet, etiam quod habet eripietur ei. [26]Deinde dicebat: perinde eſt coeleſte regnum, ac ſi quis jaciat humi ſemen, [27]deinde dormiat, atque ſurgat noctes et dies, ſemenque germinet, et grandeſcat, eo neſciente. [28]Nam terra

ſponte ſua parit primum herbam, deinde ſpicam, deinde plenum in ſpica frumentum. [29]Simulac autem fructus adolevit, ille falcem immittit, quoniam meſſis adeſt. [30]Item dicebat: Cui aſſimilabimus regnum Dei? aut qua id comparatione comparabimus? [31]Perinde eſt ac granum ſinapi, quod cum in terra ſatum eſt, eſt quidem omnium terreſtrium ſeminum vel minimum: [32]ſed cum eſt ſatum, creſcit, fitque omnium maximum olerum, tantoſque ramos procreat, ut poſſint ſub ejus umbra aëreae volucres nidulari. [33]Hujuſmodi ſimilitudinibus multis ad illos verba faciebat prout audire poterant; [34]nec eos abſque ſimilitudine alloquebatur, ſed ſeorſum diſcipulis ſuis explicabat omnia. [35]Dixit autem eis illo die ſub veſperam: Trajiciamus. [36]Itaque illi, omiſſa hominum multitudine, eum admiſerunt, ut erat in navi, cum quidem aliae quoque naviculae eſſent una cum eo. [37]Extitit autem tanta venti procella, ut fluctus adeo navem invaderent, ut ea jam repleretur, [38]cum eſſet ipſe in puppi, ſuper cervicali dormiens. Igitur illi eum excitant, et Magiſter inquiunt, nihilne hoc curas, quod perimus? [39]At ille expergefactus, ventum objurgavit, et lacui dixit: Tace, obmuteſce. Itaque ſedato vento, magna tranquillitas extitit. [40]Et ille: Adeone timidi eſtis, inquit eis: quî fit ut fiduciam non habeatis? [41]Illi vero ingenti metu perculſi, dicere inter ſeſe: Et quis eſt hic, ut ei ventus et lacus obediant?

Daemoniacus a legione. Demerſi ſues. Jeſus dimiſſus. Perſanati officium grati. Filia rediviva. Profluvium vetus.

VENERUNT autem trans lacum in agrum Gadarenorum, [2]eique ſimulac ex navi egreſſus eſt, occurrit ex monimentis homo impurum habens ſpiritum, [3]in monimentis degere ſolitus, quem ne catenis quidem poterat vincire quiſquam: [4]quippe a quo ſaepe compedibus cateniſque vincto, diſcerptae fuerant catenae, et compedes comminutae: nec eum quiſquam domare potuerat. [5]Semper autem noctes dieſque in montibus et ſepulchretis agens, clamabat, et ſeipſum lapidibus contundebat. [6]Is viſo procul Jeſu accurrit, eique honorem praebuit; [7]et ingenti voce clamans, inquit: Quid tibi mecum rei eſt, Jeſu ſupremi Dei fili? Obteſtor te per Deum, ne me torqueas. [8]Ille enim ei dicebat: Exi impure ſpiritus ex homine, [9]eumque interrogabat, quod ei nomen eſſet, Cui ille reſpondit: Legio mihi nomen eſt, quoniam multi ſumus: [10]eumque multum orabat, ne eos extra eam regionem mitteret. [11]Erat autem illic apud montes porcorum grex ingens qui paſcebat. [12]Igitur eum rogarunt daemones omnes ut ſe in porcos mitteret, ut in eos ingrederentur. [13]Id quod ſimulac eis permiſit Jeſus, egreſſi ſpiritus impuri, ingreſſi ſunt in porcos: atque grex per praeceps in lacum decurrit (erant autem circiter duo millia) inque lacu ſuffocati ſunt. [14]Subulci autem fugerunt, idque et in urbe, et per rura nunciarunt; Itaque profecti homines ad videndum quid accidiſſet, [15]veniunt ad Jeſum, ſpectantque furio-

ſum illum, ſedentem, veſtitumque, et ſanum mentis, qui legionem habuerat, timueruntque. [16]Cumque eis narraſſent, qui viderant, quid accidiſſet furioſo, itemque de poreis; [17]coeperunt eum orare, ut ex ſuis finibus diſcederet. [18]Eum autem in navem ingreſſum, rogabat qui furioſus fuerat, ut eſſet ei comes. [19]Verum Jeſus non permiſit ei, ſed dixit: Abi domum tuam ad tuos: eiſque nunciato quae tibi dominus, tui miſertus, fecerit, [20]Ita ille diſceſſit, coepitque per Decapolim praedicare, quae ſibi feciſſet Jeſus: id quod mirabantur omnes. [21]Jeſu autem rurſus in navi trajecto, convenit ad eum frequens hominum multitudo: [22]cumque eſſet apud lacum, venit quidam magiſtrorum collegii, nomine Jairus, qui eo viſo ei ad pedes accidit, [23]eumque multum oravit, dicens, filiolam ſuam in extremo eſſe periculo: veniret, eique manus imponeret ut ſervaretur, ac revaleſceret. [24]Ita ille cum eo abiit, tanta eum ſequente hominum multitudine, ut eum premerent. [25]Quaedam autem mulier quae ſanguinis profluvio duodecim jam annos laborabat, [26]et multa a multis paſſa medicis, omni ſua re conſumpta, non ſolum nihil profecerat, ſed id deterius venerat, [27]cum de Jeſu audiviſſet, venit a tergo inter turbam ejuſque veſtimentum tetigit: [28]Cogitabat enim, ſi vel ejus veſtes attingeret, ſe ſalvam fore: [29]et protinus aruit ejus fons ſanguinis, ſenſitque ſe corpore eſſe ab ea miſeria ſanatam. [30]Et Jeſus ſtatim apud ſeſe vim a ſe profectam cognoſcens, converſus in turba dixit: Quis mea veſtimenta tetigit? [31]Cui ejus diſcipuli: Vides te a turba premi, et quaeris quis te tetigerit? [32]Sed

cum ille circumſpiceret, ut eam videret, quae id fecerat, [33]territa mulier et tremebunda, ſciens quid ſibi accidiſſet, venit, et ei accidit; remque omnem, ut ſeſe habebat, dixit. [34]Et ille: Filia, inquit ei, tua te fiducia ſervavit: abi ſalva, et eſto a tuo malo ſana. [35]Adhuc eo loquente, veniunt a magiſtro collegii, qui ei dicunt: Tua filia mortua eſt, quid jam moleſtus es magiſtro? [36]At Jeſus ſimulac quid diceretur audivit, dixit magiſtro collegii: Ne metue, tantum crede. [37]Non ſivit autem quenquam ſe ſubſequi, praeter Petrum, et Jacobum et Johannem Jacobi fratrem. [38]Deinde ubi venit in aedes magiſtri collegii, videt tumultum, et plorantes, multumque ejulantes; [39]ingreſſuſque dicit eis: Quid tumultuamini et ploratis? Puella non eſt mortua, ſed dormit. [40]At illi eum deridere. Ipſe, ejectis omnibus, aſſumpto puellae patre atque matre, et ſuis comitibus, ingreditur eo ubi jacebat puella: [41]ejuſque manu prehenſa, dicit ei: Talitha cumi: quae verba ſic ſonant: Puella (inquam tibi) ſurge: [42]ſtatimque ſurrexit puella et ambulare coepit (erat autem annorum duodecim) unde illi vehementer attoniti ſunt. [43]Praecepit autem eis Jeſus magnopere, ne quis id reſciſceret, eique cibum dari juſſit.

CAPUT VI.

In patria propheta. Apoſtolorum miſſio, virtutes, habitus, egeſtas, mandata opera. De Jeſu ſententiae. Joannis vincula, mors, humatio. Panes quinque, ac duo piſces, malacia, alia.

ILLINC deinde profectus, venit in ſuam patriam, ſequentibus eum ejus diſcipulis. [2]Atque ubi advenit Sabbatum, coepit in collegio docere, ita ut multi audientes, attoniti dicerent: Unde ei haec? et quae eſt quae ei data eſt ſapientia, et quae fiunt ejus manibus miracula? [3]Annon is eſt faber, Mariae filius, Jacobi et Joſis, et Judae, et Simonis frater? et nonne ſunt hîc apud nos ejus ſorores? Itaque in eo offendebantur. [4]Et Jeſus dicebat eis, non eſſe vatem inhonoratum, niſi in ſua patria, et apud conſanguineos domique ſuae. [5]Itaque non potuit illic ullum facere miraculum niſi quod paucos aegrotos impoſitis manibus ſanavit, [6]admiratus eorum infidentiam. Obibat autem vicos undique finitimos, docens: [7]vocatoſque duodecim, coepit binos dimittere eiſque in ſpiritus impuros poteſtatem dedit: [8]praecepitque ne quid ad iter circumferrent, niſi baculum tantum, non peram, non panem, non aes in crumena: [9]Sed ſandaliis calcearentur, neque binas induerent tunicas, [10]Item eis dixit: Ubicunque domum ingreſſi fueritis, illic manete tote, donec inde migretis. [11]Et quicunque vos non admiſerint, nec audiverint, vos illinc proficiſcentes, excutite pulverem qui ſuberit veſtris pedibus, quod ſit eis teſtimonio. Hoc vobis confirmo, mitius actum iri cum Sodomis et Gomorris in die judicii, quam cum illa civitate. [12]Igitur illi profecti, mores corrigere publice docebant, [13]multaque daemonia ejiciebant, et multos aegrotos oleo ungebant ac ſanabant. [14]Id cum audiviſſet rex Herodes (nam celebre factum erat ejus nomen) dicebat, Johannem, qui baptizare ſolitus fuerat, ex mor-

tuis ſurrexiſſe, ideoque eum tam eſſe factis potentem.
[15]Alii dicebant Eliam eſſe, alii vatem eſſe, aut ut aliquem vatum. [16]Quo audito, Herodes dicebat, quem ipſe decollaſſet Johannem, eum eſſe: ex mortuis ſurrexiſſe.
[17]Nam ipſe Herodes Johannem capiendum curaverat, et in cuſtodia vinciendum, propter Herodiadem Philippi ſui fratris uxorem, quam ipſe duxerat in matrimonium.
[18]Dicebat enim Johannes Herodi, non licere ei uxorem habere ſui fratris. [19]Herodias autem imminebat Johanni, eumque interficere volebat: ſed non poterat, [20]propterea quod Herodes Johannem verebatur, ſciens virum eſſe juſtum, atque ſanctum, eumque obſervabat, eique multis in rebus auſcultabat, et eum libenter audiebat.
[21]Accidit autem opportuna dies, qua Herodes optimatibus tribuniſque et primatibus Galilaeae natalitia dabat: [22]et ingreſſa ipſius Herodiadis filia ſaltavit, Herodique et convivis ita placuit, ut dixerit rex puellae: Poſce me quicquid voles, tibi dabo: [23]eique ſic juravit: Quicquid a me petieris, id tibi dabo, etiam ſi ſit regni mei dimidium. [24]At illa egreſſa conſuluit ſuam matrem, ecquid peteret? Et mater juſſit, ut Johannis Baptiſtae caput. [25]Itaque illa ſtatim feſtinanter ad regem ingreſſa, petiit his verbis: Volo ut mihi des protinus in catino caput Johannis Baptiſtae. [26]Id quod dolens rex, tamen propter jusjurandum et convivas noluit ei denegare:
[27]miſitque confeſtim rex ſpiculatorem; et ei, ut illius caput afferret; imperavit: ille eum in carcere decollatum ivit, [28]et ejus caput in catino attulit, ac puellae tradidit: quod puella porro ſuae matri dedit. [29]Hoc

audito, Johannis discipuli venerunt sublatum ejus corpus, idque in monimento posuerunt. 30 Convenerunt autem ad Jesum apostoli, eique omnia quaeque fecerant, quaeque docuerant, renunciaverunt. 31 Et Jesus jussit eis, ut adessent ipsi seorsum in desertum locum, paululumque requiescerent. Erant enim qui veniebant, et qui abibant tam multi, ut eis ne cibi quidem capiendi otium suppeteret. 32 Itaque discessit in desertum locum, in navi seorsum: 33 quos cum vulgus abire videret, agnoverunt eum multi, et illuc pedestres ex omnibus urbibus concurrerunt; eosque aggressi, ad eum convenerunt. 34 Itaque egressus Jesus, tantam conspicatus multitudinem, misertus est eorum, quod erant perinde ac pastorem non habentes oves, eosque multa docere aggressus est. 35 Postquam autem jam sera venit hora, ejus discipuli eum hujusmodi verbis sunt aggressi. Desertus est hic locus, et jam sera hora: 36 dimitte eos, ut in finitimos pagos vicosque profecti panes sibi comparent; nam quod comedant non habent. 37 Et Jesus eis respondens, Praebete vos eis cibum, inquit. Cui illi: Eamus emptum ducentis denariis panes, quibus eos pascamus. 38 Et ille: Quot panes habetis? inquit eis: Ite visum. Quo cognito, cum quinque, et duos pisces dixissent; 39 Jussit illos omnes discumbere catervatim in viridi gramine. 40 Ac postquam in classes distributi centeni et quinquageni discubuerunt; 41 ille sumptis quinque panibus, et duobus piscibus, coelum suspiciens laudes egit, fregitque panes, et suis discipulis tradidit, ut illis apponerent, duosque pisces distribuit omnibus, 42 comederuntque cuncti ad satietatem.

[43]et ſublata ſunt fragmentorum duodecim caniſtra plena, necnon ex piſcibus: [44]et erant qui comederant virorum circiter quinque millia. [45]Deinde confeſtim coëgit diſcipulos ſuos navim conſcendere, et ante trajicere ad Bethſaidam, dum ipſe turbam illam dimitteret. [46]Poſtquam illis valedixit, diſceſſit in montem orandi gratia. [47]Sub veſperam cum eſſet navis in medio lacu, et ipſe ſolus in terra, [48]vidit eos in remigando vexari: quippe cum ventus eſſet eis contrarius. Deinde circa quartam noctis vigiliam venit ad eos, per lacum ingrediens, eoſque volebat praeterire. [49]At illi eum lacu ambulantem conſpicati, et ſpectrum eſſe rati, exclamare: [50]omnes enim eum viderunt; turbatique ſunt. Tum ille continuo eos allocutus: Bono eſte animo, inquit: ego ſum, ne timete: [51]ad eoſque aſcendit in navem et ventos poſuit: id quod illi ſupra modum attoniti, apud ſeſe mirari. [52]Non enim conſiderabant illos panes, utpote qui torpentibus eſſent animis. [53]Poſtquam trajecerunt, venerunt in agrum Genezarethanum: [54]ac ſimulac appulſi, ex navi egreſſi ſunt, incolae eo cognito, [55]totam illam finitimam regionem percurrerunt, coeperuntque in grabatis male affectos eo auferre ubi eum eſſe audiebant: [56]Ac quocunque intrabat in vicos, in urbes aut pagos, proponebant per fora aegrotantes, eumque rogabant, ut vel ejus togae limbum tangerent: ac quicunque eum tangebant, ſanabantur.

CAPUT VII.

Pro discipulis illotis. Pharisaeorum increpatio. Nos foedantia. Syrophaenissae nata, fides, gratia.

CONVENERUNT autem ad eum Pharisaei, et quidam Scribarum, qui Hierosolymis venerant: [2]Qui quum vidissent quosdam ejus discipulorum profanis, hoc est, illotis manibus cibum capere, reprehenderunt. [3]Nam Pharisaei, Judaeique omnes non nisi saepe lotis manibus epulantur, tenentes veterum institutum. [4]Item a foro non nisi loti epulantur, aliaque multa sunt, quae tenenda acceperunt, poculorum lotiones, et urceorum, et aeramentorum, et lectorum. [5]Deinde sic eum interrogant Pharisaei, et Scribae: Cur non agunt tui discipuli, ut veterum postulat institutio, sed illotis manibus cibum capiunt? [6]Quibus ille sic respondit: Recte de vobis simulatoribus vaticinatus est Esaias, ut scriptum est: Hic populus me labiis honorat, quum eorum cor absit a me procul. [7]Verum frustra me venerantur, docentes doctrinas, quae sunt hominum praecepta. [8]Nam relicto Dei praecepto, tenetis hominum institutum, urceorum, poculorumque lotiones: et alia his consimilia multa facitis. [9]Probe, inquit eis: Dei praeceptum antiquatis, ut vestram conservetis institutionem. [10]Moses enim dixit: Honora tuum patrem atque matrem: et, Qui patri matrive maledixerit, morte plectatur. [11]At vos dicitis: Si quis patri matrive dixerit: Corban, hoc est, donarium, quod a me proficiscetur, id tibi proderit: [12]Ita non sinitis

eum jam quicquam ſuo patri matrive praeſtare, [13]Dei dictum iſta, quam tradidiſtis, inſtitutione reſcindentes. Atque hujuſcemodi multa facitis. [14]Tum advocata omni multitudine, dixit eis: Audite me, omnes, et intelligite. [15]Nihil eſt extra hominem quod in eum intret, quod eum poſſit inquinare: ſed quae ex eo prodeunt, ea ſunt quae hominem polluunt. [16]Si quis aures habet ad audiendum, audiat. [17]Ubi autem a turba domum ingreſſus eſt, interrogarunt eum ejus diſcipuli de illa ſimilitudine. [18]Quibus ille: Adeone vos quoque tardi eſtis? An nondum intelligitis, nihil quod extrinſecus in hominem intrat, poſſe eum coinquinare? [19]Utpote quum non in ejus cor, ſed in ventrem et in latrinam feratur, expurgans omnes cibos. [20]Sed quod ex homine exit, inquit, polluit hominem. [21]Interne enim ex hominum corde prodeunt pravae cogitationes, adulteria, ſtupra, caedes, [22]furta, avaritiae, malitiae, fraus, libido, malus oculus, maledicta, ſuperbia, dementia. [23]Haec omnia mala intrinſecus prodeunt, et hominem polluunt. [24]Illinc profectus, diſceſſit in Tyri Sidoniſque confinia, ingreſſuſque domum, nolebat id ſcire quenquam: ſed non potuit latere. [25]Nam quum de eo audiviſſet quaedam mulier, cujus filia ſpiritum habebat impurum, venit, et ei ad pedes accidit. [26]Erat autem mulier Graeca, genere Syrophoeniſſa. Ea rogabat eum, ut daemonium expelleret ex ſua filia. [27]At Jeſus dixit ei: Sine prius ſatiari natos. Non enim convenit ſumere natorum panem, et catellis objicere. [28]Et illa: Etſi ita eſt, Domine (inquit ei reſpondens) tamen catelli ſub menſa comedunt

de puerorum micis. [29]Tum ille: propter iſtud dictum, inquit ei, abi: migravit daemonium ex tua filia. [30]Itaque illa domum ſuam profecta, invenit egreſſum daemonium, et jacentem in lecto filiam. [31]Rurſum profectus ex Tyriis, Sidoniiſque finibus venit ad Galilaeae lacum, per medios fines Decapolis, [32]eique adductus eſt ſurdus tardiloquus, cui ut manum imponeret, rogatus eſt. [33]Atque ille eo ſeorſum extra turbam ſeducto, immiſit ſuos digitos in ejus aures, ſpuitque, et ejus linguam tetigit, [34]Et in coelum intuens, ingemuit, eique dixit, EPHATA: hoc eſt, aperitor: [35]Ac protinus illius, et aures apertae, et ſolutum eſt linguae vinculum, ita ut recte loqueretur. [36]Praecepit autem eis, ut id nemini dicerent. Sed quo magis eis praecipiebat, eo magis praedicabant, [37]et majorem in modum obſtupeſcebant, dicentes eum omnia recte feciſſe, ut ſurdi audirent, et ut muti loquerentur, efficere.

CAPUT VIII.

Septem panes. Oſtentorum cupidi. Fermentum Phariſaeorum. Caecus. Petrus de Chriſto. Jeſu mors praedicta. Petrus Satanas, piorum crux.

PER eos dies erat permagna hominum multitudo, nec habebant quod comeſſent, et Jeſus advocatis ſuis diſcipulis, inquit: [2]Miſeret me hujus multitudinis: ſi quidem jam tres dies me comitantur, nec habent quod comedant. [3]Quod ſi eos domum jejunos dimiſero, deficiſcentur in via: nam eorum nonnulli procul venerunt

4Et discipuli ejus sic ei responderunt: Unde possit eos quisquam panibus hîc in solitudine satiare? 5At ille eos interrogavit: Quot habetis panes? Septem inquiunt. 6Tum ille jussit multitudinem humi discumbere: sumptosque septem panes, actis gratiis, fregit, suisque tradidit discipulis, ut apponerent, quos illi appossuerunt multitudini. 7Cumque paucos haberent pisciculos, ille actis laudibus, jussit eos quoque apponi. 8Illi vero epulati sunt ad satietatem, suntque sublatae reliquorum fragmentorum sportae septem. 9Erant autem qui comederunt, circiter quatuor millia: 10Quibus ille dimissis, confestim conscensa navi cum suis discipulis, venit in tractus Dalmanuthanos. 11Eò profecti Pharisaei, coeperunt cum eo contendere, postulantes ab eo signum de coelo, ejus tentandi gratia. 12At ille animo ingemuit, et dixit: Quid signum quaerit haec natio? Pro certo habetote, nullum huic nationi signum datum iri. 13Deinde relictis eis, rursum conscensa navi trajecit. 14Obliti autem erant panes sumere, nec nisi unum panem secum habebant in navi. 15Itaque cum ille eis praeciperet, viderent ut Pharisaeorum Herodisque fermentum caverent, 16Illi inter sese cogitabant ac dicebant, id eo pertinere, quod non haberent panes. 17Quo cognito Jesus, eis inquit: Quid cogitatis? vos non habere panes? An nondum animadvertitis, nec intelligitis? adhuc torpentia habetis corda? 18Oculos habentes non videtis? et aures habentes non auditis? neque meministis, 19cum illos quinque panes ad hominum quinque millia fregi, quot canistra plena fragmentorum sustuleritis? Duodecim inquiunt ei. 20Quid

cum ſeptem ad quatuor millia? quot plenas fragmentorum ſportas ſuſtuliſtis? Septem inquiunt. [21]Et ille: Quî fit, inquit eis, ut non animadvertatis? [22]Deinde ubi Bethſaidam venit, allatus eſt ei caecus, quem ut tangeret, rogatus eſt. [23]Et ille prehenſa caeci manu, eum eduxit ex vico, et ejus oculos conſpuit, eique manus impoſuit, et eum interrogavit, ecquid videret. [24]Et ille intuitus, dixit: Video homines: nam arborum ritu video ambulantes. [25]Deinde rurſus ille ejus oculis manus impoſuit, effecitque ut videret, ita ut reſtitutus, omnes perſpicue diſcerneret. [26]Atque ille eum domum dimiſit, vetans ne vel in vicum ingrederetur, vel id cuiquam in vico diceret. [27]Profectus eſt autem Jeſus, ejuſque diſcipuli, in vicos Caeſariae Philippi, atque in via ſuos diſcipulos hujuſmodi verbis interrogavit: Quem me dicunt homines eſſe? [28]Cui illi reſponderunt, Johannem Baptiſtam, alii Eliam, alii vatem aliquem. [29]Et ille: Vos vero, inquit eis, quem dicitis me eſſe? Cui Petrus ita reſpondit: Tu es Chriſtus. [30]At ille eis interdixit, ne cui ſe indicarent: [31]Eoſque docere coepit, oportere filium hominis pati multa, et a Senatoribus et Pontificibus, et Scribis improbari, ac interfici, et triduo poſt reſurgere. [32]Dum ita aperte verba facit, prehendit eum Petrus, et objurgare coepit. [33]At ille converſus, diſcipuloſque ſuos intuitus, Petrum his verbis objurgavit: Abi poſt me Satana: quandoquidem non divina, ſed humana ſapis. [34]Tum advocato vulgo cum ſuis diſcipulis, dixit eis: Qui me pone vult ſequi, renunciet ſibimetipſi, ſuamque crucem tollat, et me ſequatur. [35]Nam qui vo-

let animam ſuam ſervare, eam perdet: qui vero animam ſuam mea et Evangelii cauſa perdiderit, eam ſervabit. [36]Quid vero proderit homini, ſi vel totum mundum lucratus fuerit, et animae ſuae jacturam faciat? [37]Aut quam dabit homo animae ſuae compenſationem? [38]Nam quem mei meorumque dictorum in hac adulterina improbaque natione puduerit, ejus viciſſim pudebit filium hominis, cum in patris ſui gloria venerit una cum ſanctis angelis. [39]Tum eis dicit: Hoc certo ſcitote, eſſe quoſdam eorum qui hîc adſunt, qui non ante mortem ſenſuri ſint, quam Dei regnum videant veniſſe cum potentia.

CAPUT IX.

Chriſtus transfiguratur, coelitus celebratur. Precum, ac jejunii contra ſpiritus virtus. Praedicta mors, et exſuſcitatio. Piorum dominatus. Puerorum beatitas. Quis cum Jeſu. Offenſarum poena. Salis, ac pacis momentum.

DEINDE ſexto poſt die aſſumit Jeſus Petrum, et Jacobum, et Johannem, eiſque in arduum montem ſolis ſeorſum ductis, transfiguratus eſt coram eis. [2]Ejuſque veſtimenta facta ſunt fulgentia, tam alba, quam eſt nix, quomodo nullus in orbe fullo dealbare poſſit: [3]Eiſque conſpectus eſt Elias cum Moſe, qui cum Jeſu colloquebantur. [4]Tum Petrus ſic Jeſum allocutus eſt: Rabbi, bonum eſt nos hîc eſſe: itaque faciamus tria tabernacula, tibi unum, Moſi unum, et Eliae unum. [5]Neſciebat autem quid diceret, quippe cum eſſent territi. [6]Exti-

tit autem nubes, quae illos inumbravit, venitque vox ex nube, dicens: Hic eſt meus chariſſimus filius, hunc audite. [7]Et ſubito circumſpicientes, nullum jam viderunt niſi Jeſum ſolum cum ipſis. [8]Deſcendentibus autem eis de monte, praecepit eis, ne cui, quae viderant, narrarent, niſi poſtquam filius hominis ex mortuis reſurrexiſſet. [9]Illi vero apud ſeſe id dictum retinuerunt, quaerentes quid eſſet, ex mortuis reſurgere. [10]Itaque eum interrogarunt de eo quod dicerent Scribae, Eliam oportere venire prius. [11]Et ille reſpondens eis: Elias quidem prius venturus, et omnia inſtauraturus eſt, idque quemadmodum de filio hominis ſcriptum eſt, multa paſſurum, et contemnendum eſſe. [12]Sed ſcitote Eliam veniſſe, et illos ei, quae voluerint, feciſſe, quemadmodum de eo ſcriptum eſt. [13]Deinde ubi venit ad diſcipulos, vidit circa eos ingentem hominum multitudinem, et cum eis contendentes Scribas: [14]ac vulgo ſimulac eum viderunt admirati, eum ſalutatum accurrunt. [15]Ipſe Scribas interrogavit, quid cum illis contenderent. [16]Cui unus ex turba reſpondit in hunc modum: Magiſter, adduxi tibi meum filium, qui mutum habet ſpiritum: [17]qui ubi eum corripuit, ita lacerat, ut ſpumet, et dentibus ſtrideat ac tabeſcat. Eum ut ejicerent, petii a tuis diſcipulis, ſed nequiverunt. [18]Tum ille ei reſpondens: O diffidens natio, inquit, quouſque tandem apud vos ero? quouſque tandem vos feram? Adducite eum ad me. [19]Atque ille ad eum adducitur, et ſimulac ille eum vidit, convulſit eum ſpiritus, ita ut collapſus humi, volutaretur ſpumans. [20]Ille ex ejus patre ſciſcitatus eſt, quamdiu

eſſet cum id ei accidiſſet? Et pater reſpondit: Jam a pueris: [21]ac ſaepe eum et in ignem jecit, et in aquam, ut eum perderet. Sed ſi quid potes, ſuccurre nobis, noſtri miſertus. [22]Et Jeſus: Siquidem potes (inquit ei) fidere, omnia fieri poſſunt fidenti. [23]Hic protinus exclamans pueri pater, cum lachrymis: Fido, inquit, Domine, ſuccurre meae diffidentiae. [24]Videns autem Jeſus vulgus accurrere, increpuit impurum ſpiritum, dicens ei: Spiritus mute et ſurde, ego tibi impero, ut ex eo emigres, nec amplius in eum intres. [25]Tum ille exclamando, eumque vehementer laniando exiit. Atque is perinde fuit ac mortuus, ita ut multi mortuum eſſe dicerent. [26]At Jeſus eum manu prehenſum allevavit, atque ille ſurrexit. [27]Eum autem domum ingreſſum, diſcipuli ſeorſum interrogarunt, cur ipſi eum expellere nequiviſſent? [28]Quibus ille: Hoc genus, inquit, nulla re ejici poteſt, niſi precibus et jejuniis. [29]Illinc profecti iter faciebant per Galilaeam, nec ille volebat, ut id ſciret quiſquam. [30]Docebat enim diſcipulos ſuos, eiſque dicebat, filium hominis tradendum eſſe in hominum manus, qui eum interficerent, iſque interfectus, tertio die reſurgeret. [31]At illi eam rem ignorabant, et eum interrogare verebantur. [32]Venit autem Capharnaum: atque ubi domum venit, quaeſivit ex eis quid in via inter ſeſe diſceptaſſent? [33]Cumque illi ſilerent (nam inter ſeſe diſputaverant in via, quis eſſet maximus) [34]ille conſedit, et vocatis duodecim dixit: Si quis primus eſſe vult, erit omnium ultimus, omniumque famulus. [35]Tum puerum ſumpſit, et in eorum medio ſtatuit,

eumque complexus ulnis, inquit eis. [36]Qui aliquem talium puerorum accipit meo nomine, me accipit: et qui me accipit, non me accipit, sed eum qui me misit. [37]Tum Johannes sic eum est allocutus: Magister, vidimus quendam in tuo nomine ejicientem daemonia, qui non sequitur nos: itaque eum prohibuimus, quoniam non sequitur nos. [38]At Jesus: Ne prohibete eum, inquit. Nemo enim est qui meo nomine miraculum faciat, qui cito possit mihi maledicere. [39]Nam qui contra nos non est, a nobis est. [40]Etenim qui vobis vel aquae poculum meo nomine bibendum dederit, quod Christi sitis, certo scitote, eum non perditurum operam. [41]Et qui vel minimum eorum, qui mihi fidem habent, laeserit, satius esset ei, ejus collo molarem lapidem circumponi, eumque in mare dejici. [42]Quod si tibi tua manus officit, abscinde eam. Satius enim est tibi mancum in vitam ingredi, quam duas habentem manus abire in gehennam, in ignem inextinctum, [43]ubi nec eorum vermis interit, nec ignis extinguitur. [44]Et si tibi pes tuus officit, abscinde eum: satius est te in vitam claudum ingredi, quam duos habentem pedes in gehennam conjici, in ignem inextinctum, [45]ubi nec eorum vermis interit, nec ignis extinguitur. [46]Et si tibi tuus oculus officit, erue eum: satius est tibi unoculum in Dei regnum ingredi, quam duos habentem oculos in ignis gehennam conjici, [47]ubi nec eorum vermis interit, nec ignis extinguitur, [48]nam et omnes igne saliendi, et omne sacrificium sale saliendum est. [49]Bonum est sal: sed si sal insulsum fiat, quo condietur ipsum? Habete in vobis salem, et pacem inter vos gerite.

Moſis repudium. Chriſti conjugium, repudium. Puerorum ſalus ac fauſtitas. Bonus quis. Fortunarum diſcrimen. Dei omnipotentia. Piorum remuneratio. Inſtans lethum Chriſti. A quo piis dignitas. Chriſtus ad quid. Caecus Bartimaeus.

ILLINC profectus venit in fines Judaeae, per transjordaninum agrum: eumque rurſum convenit vulgus hominum, quos ille rurſum, ut ſolitus erat docet. [2]Aggreſſi autem eum Phariſaei interrogarunt, liceretne viro uxorem repudiare? tentantes eum. [3]Quibus ille ſic reſpondit: Quid vobis praecepit Moſes? [4]Et illi: Moſes permiſit ſcripto divortii inſtrumento repudiare. [5]At Jeſus reſpondens: Propter veſtram (inquit eis) pervicaciam ſcripſit ille vobis illud praeceptum. [6]Sed a creationis primordio marem et foeminam fecit eos Deus. [7]Hujus cauſa homo, relicto ſuo patre atque matre, haerebit uxori ſuae, [8]fietque ex duobus una caro: itaque non jam ſunt duo ſed una caro. [9]Quod ergo Deus conjunxit, homo ne disjungat. [10]Itemque domi rurſus eum eadem de re interrogarunt ejus diſcipuli. [11]Quibus ille: Quiſquis uxorem ſuam repudiat, aliamque ducit, adulterat in eam. [12]Et ſi uxor, repudiato viro ſuo, nupſerit alteri, adulterat. [13]Adducebantur autem ei pueri, ut eos tangeret: diſcipuli vero eos a quibus adducebantur, objurgabant: [14]Quo viſo, indignatus Jeſus, dixit eis: Sinite pueros ad me venire, neve eos prohibete: talium enim eſt Dei regnum. [15]Hoc pro certo habetote, qui Dei regnum non acceperit ut puer, non eſſe in id ingreſſurum. [16]Deinde eos complexus ulnis, et manibus eis impoſitis,

eis bene precatus est. [17]Eo autem iter faciente, accurrit quidam, qui eum flexis ad eum genibus, sic interrogavit: Magister bone, quid faciam, ut vitam adipiscar aeternam? [18]Cui Jesus: Quid me dicis bonum? inquit. Nullus est bonus, nisi unus Deus. [19]Praecepta nosti: Ne adulterato: ne occidito: ne furator: ne falsum testimonium dicito: ne fraudato: honorato tuum patrem atque matrem. [20]Et ille respondens: Magister, inquit, haec omnia a pueris servavi. [21]Hic Jesus eum intuitus, amavit, eique dixit: Unum tibi deest. I venditum quicquid habes, et in pauperes erogato, habiturus in coelo thesaurum: deinde me, crucem ferens, sequutum venito. [22]At ille eo dicto moestus abiit, dolens: quippe qui multis praeditus esset opibus. [23]Et Jesus circum intuitus, dicit discipulis suis: O quam difficulter, qui pecunias habent, in Dei regnum ingredientur! [24]Hic cum discipuli ejus dicta demirarentur, Jesus rursum sic eos alloquitur: O nati, quam difficile est, fretos pecuniis in Dei regnum ingredi! [25]Facilius est rudentem per foramen acus trajici, quam divitem in Dei regnum intrare. [26]Cumque illi vehementius stuperent, sic secum ipsi cogitantes: Quis ergo servari potest? [27]Intuitus eos Jesus, dixit: Ab hominibus fieri non potest, at a Deo potest: omnia enim a Deo possunt fieri. [28]Tum Petrus sic dicit ei: Nos quidem, relictis omnibus, te secuti sumus. [29]Et Jesus: Hoc vobis confirmo, inquit respondens, nullum esse, qui domum, aut fratres, aut sorores, aut patrem, aut matrem, aut uxorem, aut liberos, aut agros, mea et Evangelii causa reliquerit, [30]quin sit et nunc, hoc

tempore centuplum, domos, et fratres, et ſorores, et matres, et liberos, et agros inter adverſa, et in futuro aevo ſempiternam vitam conſecuturus. [31]Sed multi et primi erunt ultimi, et ultimi primi. [32]Cum autem Hieroſolyma aſcenderent, et eos antecederet Jeſus, pavebant, et inter ſequendum formidabant. Et Jeſus aſſumptis rurſum duodecim, coepit eis eventura ſibi praedicere. [33]Nos quidem aſcendimus Hieroſolyma, inquit, et filius hominis tradetur Pontificibus atque Scribis, qui eum morte damnabunt, exteriſque tradent, [34]illudendum, verberandum, conſpuendum, et interficiendum, et tertia die reſurrecturum. Convenerunt autem eum Jacobus et Johannes, [35]Zebedaei filii, in haec verba: Magiſter, velimus, ut quod a te poſtulabimus, in nobis praeſtes. [36]Quibus ille: Quid vultis ut vobis praeſtem. [37]Et illi. Da nobis (inquiunt ei) ut tibi alter ad dexteram, alter ad ſiniſtram aſſideamus in tua gloria. [38]At Jeſus dixit eis: Neſcitis quid poſtuletis. Poteſtis poculum potare, quod ego potaturus ſum? et eodem mecum baptiſmate baptizari? [39]Poſſumus, inquiunt. Et Jeſus: Poculum quidem, quod ego potaturus ſum, potabitis, eodemque mecum baptiſmate baptizabimini: [40]Sed ut mihi dextra, laevaque aſſideatur, non eſt meum dare, niſi quibus id paratum eſt. [41]Hoc audito, decem coeperunt de Jacobo et Johanne indignari. [42]At Jeſus advocatis eis dixit: Scitis eos, quos videmus imperare extraneis, in eos dominari, et eorum maximos quoſque, in eos maxime poteſtatem obtinere. [43]At in vobis non ſic fiet: ſed qui veſtrûm volet fieri inter vos maximus,

erit veſter famulus: [44]Et qui volet fieri veſtrûm primus, erit omnium ſervus. [45]Nam filius hominis non venit, ut ipſi miniſtretur, ſed ut miniſtret ipſe, animamque ſuam in multorum redemptionem impendat. [46]Venerunt autem Hierichuntem: eoque et ejus diſcipulis ab Hierichunte cum frequenti multitudine diſcedentibus, Timaei filius Bartimaeus, caecus, qui apud viam ſedens mendicabat, [47]Ut audivit Jeſum eſſe Nazarenum, coepit ita clamare: Davidide Jeſu, miſerere mei. [48]Ac multis eum ut taceret objurgantibus, multo magis clamabat: Davidide, miſerere mei. [49]Tum Jeſus reſtitit, eumque juſſit accerſi. Cumque illi eum accerſerunt, et, Bono es animo dicerent, ſurge, accerſit te: [50]Ille abjecta veſte ſua ſurrexit, et ad Jeſum venit. [51]Et Jeſus ſic eum alloquitur: Quid tibi vis faciam? Cui caecus: Magiſter, inquit ei, ut diſpiciam. [52]Et Jeſus dixit ei: Abi, tua te fiducia ſervavit. Atque ille protinus diſpexit, et Jeſum in via ſecutus eſt.

CAPUT XI.

Chriſtus ovans in urbem. In ficum dirae. Purgatum templum. Conjuratio in Jeſum. Fidei virtus ac precationis. In invidos clementia. Sacerdotum confutatio.

CUM autem Hieroſolymae propinquarent ad Bethphage, et Bethaniam, ad montem olivarum, mittit ſuorum diſcipulorum duos: [2]Ite, inquit, in vicum qui eſt e regione veſtri, et protinus in eum intrantes, invenietis vinctum aſellum, quem nullus hominum inſedit:

eum ſolvitote, et mihi adducitote. [3]Quod ſi quis ex vobis quaeſierit, cur id faciatis? dicitote Dominum eo egere: et ſtatim eum huc dimittet. [4]Ita illi profecti, et aſellum foris ad portam vinctum in bivio nacti ſolvunt. [5]Et eorum quidam qui illic aderant, ex eis quaeſiverunt, quid facerent, qui aſellum ſolverent? [6]Quibus illi dixerunt quemadmodum mandaverat Jeſus: [7]Atque ita permittentibus illis, adduxerunt aſellum ad Jeſum, eique ſua veſtimenta ſuperinjecerunt, atque ille ſuperinſedit. [8]Frequentes autem ſuis veſtimentis viam inſternebant: alii abſciſſas ex arboribus frondes per viam ſternere: [9]Quique antecedebant, quique ſubſequebantur, ſic clamare: Hoſanna, bene ſit venienti in nomine Domini: [10]Felix veniens regnum in nomine Domini patris noſtri Davidis: Hoſanna in ſupremis. [11]Ingreſſus eſt autem Hieroſolyma Dominus, et in templum: omnibuſque circumſpectis, cum jam ſera eſſet hora, profectus eſt Bethaniam cum duodecim, [12]Poſtridie eis Bethania egreſſis eſuriit, [13]Ficumque procul folioſam conſpicatus acceſſit, ſi quid in ea forte inveniret. Sed ut ad eam venit, nihil invenit niſi folia: nec enim tempus erat ficuum. [14]Itaque ſic eam allocutus eſt Jeſus: Nunquam deinceps quiſquam ex te fructum comedat. Audiebant autem ejus diſcipuli. [15]Deinde veniunt Hieroſolymam, et ingreſſus in fanum Jeſus, coepit ejicere vendentes et ementes in fano, nummulariorum menſas et ſellas vendentium columbas evertit, [16]neque ſinebat quenquam per fanum ferre vaſa. [17]Atque his verbis eos alloquens docebat: Nonne eſt ſcriptum, Domus

mea domus ſupplicationis vocabitur cunctis gentibus? et vos ex ea latronum ſpeluncam feciſtis. [18]Hoc audito, Scribae, et Pontifices eum perdere ſtudebant. Metuebant enim eum: quippe cujus doctrinam ſtuperet omne vulgus. [19]Sub veſperam autem egreſſus eſt ex urbe. [20]Mane praetereuntes, vident ſiccatam a radicibus ficum: [21]id quod recordatus Petrus, dicit ei: Rabbi, ecce ficus, quam tu execratus es, aruit. [22]Et Jeſus reſpondens, inquit eis: Habete fidem Deo: [23]Hoc vobis confirmo, ſi quis juſſerit huic monti, ut amoveatur, et in mare jaciatur, nec animo dubitaverit, ſed quae dicet crediderit eventura, continget ei quicquid dixerit: [24]Itaque ſic vobis dico: quicquid orantes poſtulatis, credite vos aſſecuturos, et vobis continget. [25]Oraturi autem ignoſcite, ſi quid habetis, quod de quopiam expoſtuletis: ut veſter quoque pater, qui in coelis eſt, veſtra delicta vobis ignoſcet. [26]Quod niſi ignoſcetis, ne pater quidem veſter, qui in coelis eſt, vobis delicta veſtra ignoſcet. [27]Deinde rurſum veniunt Hieroſolymam, eumque in fano ambulantem Pontifices, Scribaeque et Senatores conveniunt his verbis: [28]Qua poteſtate iſta facis? et quis iſtam tibi iſta faciendi poteſtatem dedit? [29]Quibus reſpondens Jeſus: Interrogabo ego quoque vos quiddam, inquit: quod ſi mihi reſponderitis, dicam vobis qua poteſtate haec faciam. [30]Johannis baptiſma a coelo ne erat, an ab hominibus? reſpondete mihi. [31]At illi ſic ſecum cogitare: Si a coelo dixerimus, dicet: Cur ergo ei non credidiſtis? [32]Sin ab hominibus dixiſſent, metuebant populum: omnes enim Johannem vere vatem eſſe

ducebant. 33Itaque Jesu responderunt, nescire se. Et Jesus eis sic respondit: Nec ego vobis dico, qua haec potestate faciam.

CAPUT XII.

Vinea bene instructa, servi, Haeres. Cultorum punitio, et vineae locatio. Lapis offendiculi. Deo Caesarique danda. Sadducaeorum confutatio. Deus quorum sit. Praecepta duo. Quaestio Christi de Davide. Scribarum ambitio, avaritia, viduae munusculum.

TUM per similitudines eos alloqui orsus est. Vineam consevit quidam, et sepe circundedit, et torcular defixit, turrimque construxit, et eam locavit agricolis, deinde peregre profectus est. 2Post suo tempore misit ad agricolas servum, ut ab eis de vineae fructu perciperet. 3At illi eum ceperunt, verberaruntque, et inanem dimiserunt. 4Cumque rursus ad eos misisset alium servum, illi ei quoque caput lapidibus contuderunt, eumque contumeliose dimiserunt. 5Rursus alium misit, quem etiam interfecerunt, alioque multos partim verberarunt, partim necarunt. 6Igitur cum adhuc unum haberet filium sibi chariſſimum, misit eum quoque ad illos ultimum, cogitans fore, ut suum filium revererentur. 7At illi agricolae sic inter sese dicere: Hic est haeres, agite, interficiamus eum, et nostra erit haereditas. 8Itaque ceperunt eum, necaruntque, et ex vinea ejecerunt. 9Quid ergo faciet vineae dominus? Veniet, agricolasque perdet, et aliis vineam dabit. 10An ne illud quidem scrip-

tum legiſtis? Quem lapidem improbaverant ſtructores, is adhibitus eſt ad caput anguli: [11]Id quod a Domino profectum eſt, et nobis mirum videtur. [12]At illi eum capere conari, quippe qui eum ſimilitudinem illam contra ipſos dixiſſe intelligerent: ſed metuerunt plebem. Igitur eo relicto digreſſi, [13]mittunt ad eum Phariſaeorum et Herodianorum quoſdam, qui eum verbis irretirent. [14]Hi eum hujuſmodi oratione aggreſſi ſunt: Magiſter, ſcimus veracem eſſe te, neque quenquam curare, quippe qui ad hominum perſonam non ſpectes, ſed vere divinam vitae viam doceas. Licetne cenſum Caeſari pendere, an non? pendamus, an non pendamus? [15]At ille eorum ſimulationem intelligens: Quid me tentatis? inquit eis: afferte mihi denarium, ut videam. [16]Cumque illi attuliſſent: Cujus eſt, inquit eis, imago haec et inſcriptio? Caeſaris inquiunt. [17]Et Jeſus reſpondens eis: Solvite igitur, inquit, Caeſariana Caeſari, et divina Deo. Illi vero eum admirari. [18]Tum eum convenerunt Sadducaei, qui quidem reſurrectionem eſſe negant, et ſic interrogarunt: [19]Magiſter, ſcripſit nobis Moſes, ſi cujus frater moriatur uxore ſuperſtite, nec liberos relinquat, ut ducat ejus frater, ejus uxorem, fratrique ſuo prolem ſuſcitet. [20]Septem fratres fuerunt, quorum primus ducta uxore mortuus eſt, nulla prole ſuperſtite. [21]Itemque ſecundus eadem ducta mortuus eſt, nec ipſe prolem reliquit. Similiterque tertius. [22]Denique ſeptem illi eam duxerunt, neque progeniem reliquerunt. Poſtrema omnium mortua eſt etiam foemina. [23]Igitur in reſurrectione, cum reſurrectum fuerit, cujus eorum

erit uxor? cum ſeptem eam habuerint in matrimonio?
[24]Et Jeſus reſpondens: Nimirum ideo erratis, inquit eis, quod ſcripta non intelligitis, neque Dei potentiam.
[25]Cum enim a morte reſurrectum fuerit, nulla conjungentur connubia, ſed erunt angelorum ſimiles, qui ſunt in coelis. [26]De mortuis autem, quod reſurgant, non legiſtis in Moſis libro, in rubo, ut eum ſic allocutus ſit Deus? Ego Deus Abrahami, et Iſaaci, et Jacobi.[27]Non eſt mortuorum Deus, ſed viventium Deus. Itaque vos multum erratis. [28]Tum Scribarum quidam, auditis eis diſceptantibus, videns eum illis recte reſpondiſſe, acceſſit, et ex eo quaeſivit, quodnam eſſet omnium praeceptorum primum? [29]Cui Jeſus ſic reſpondit: Primum omnium praeceptorum eſt: Audi Iſraelita: Dominus Deus veſter, Dominus unus eſt: [30]Itaque Dominum Deum tuum, toto corde, toto animo, tota mente, totiſque viribus amato. Hoc primum eſt praeceptum.[31]Huic ſimile eſt alterum: alterum ut teipſum amato. His majus aliud praeceptum nullum eſt. [32]Et Scriba: Recte magiſter, profecto, dixiſti. Nam unus eſt Deus, praeterea nullus: [33]Quem toto corde, omni ſtudio, toto animo, ſummaque ope amare, nec non alios ut ſeipſum amare, plus eſt quam omnes victimae et ſacrificia.[34]Hic Jeſus eum cordate reſpondiſſe videns, dixit ei: Non procul abes a regno Dei. Ac deinceps eum interrogare audebat nemo. [35]Et Jeſus in fano docens, ſic verba fecit: Quî fit ut dicant Scribae, fore ut Chriſtus genus ducat a Davide? [36]Cum ipſe David ſancti ſpiritus inflinctu dixerit: Ait Dominus Domino meo, ſede ad

meam dexteram donec efficiam ex hoſtibus tuis tuorum pedum ſubſellium? [37]Cum igitur eum dicat ipſe David Dominum, unde fit ut ſit ejus prognatus. Cumque frequens hominum multitudo eum libenter audiret, [38]ſic eis inter docendum dicebat: Cavete a Scribis qui ſtolati incedere amant et in foris ſalutationes, [39]et in collegiis primas ſeſſiones, et in coenis prima accubandi loca: [40]Qui viduarum domos devorant, et per oſtentationem prolixe orant. Hi graviores poenas dabunt. [41]Sedens autem Jeſus e regione fiſci, ſpectabat, ut multitudo conferret aes in fiſcum. Ac multis divitibus multa conferentibus, [42]venit quaedam vidua pauper, quae duos teruncios contulit. Eſt autem teruncius idem quod quadrans. [43]Tum ille advocatis ſuis diſcipulis: Certo ſcitote, inquit eis, hanc pauperem viduam plurimum omnium contuliſſe, qui contulerunt in fiſcum. [44]Omnes enim ex eo quod ipſis ſupererat, contulerunt: at haec ſua penuria, quicquid habebat, totum victum ſuum contulit.

CAPUT XIII.

Templi ruina. Pſeudo-chriſti. Orbis calamitates. Piorum aerumnae, conſolatio. Familiae diſſidia, beati. Coeli prodigia, coacti pii. Chriſti veritas perpetua. Judicii hora cui nota. Vigilantia.

EXEUNTI autem ex fano, quidam ejus diſcipulorum ſic dixit: Magiſter, vide quanti lapides, et ſtructurae. [2]Cui reſpondens Jeſus: Vides, inquit, has ingen-

tes ſtructuras? ita diſſolventur, ut nullus lapidi lapis impoſitus relinquatur. [3]Deinde ſedentem eum in monte olivarum, e regione fani, interrogarunt ſeorſum Petrus et Jacobus, et Johannes, et Andreas, his verbis: [4]Dic nobis quando haec futura ſint, et quod ſignum ſignificabit, haec perficienda omnia? [5]Et Jeſus eis reſpondens, ſic loquitur: Videte ne quis vos fallat. [6]Venient enim multi in meo nomine: dicentes ſe eum eſſe, multoſque fallent. [7]Cum autem bella, bellique rumores audietis, nolite turbari: oportet enim ea fieri, ſed nondum erit finis. [8]Conſurget enim gens in gentem, et regnum in regnum, eruntque terrae motus certis locis, et fames et turbae. Ea erunt dolorum principia. [9]Sed proſpicitote vos vobiſipſis: ſiſtemini enim in conſeſſus, et collegia: vapulabitis, et ad magiſtratus, regeſque ducemini mea cauſa, quod ſit eis teſtimonio. [10]Ac per omnes gentes oportet prius Evangelium publicari: [11]Cum autem ducemini, ac ſiſtemini, nolite prius cogitare aut praemeditari dicenda, ſed quod vobis eadem hora ſuggeretur, id dicitote. Non enim vos eritis qui loquimini, ſed ſpiritus ſanctus. [12]Tradet autem fratrem frater ad mortem, et pater filium, conſurgentque in parentes nati, et eos necabunt, [13]eritiſque omnibus inviſi propter nomen meum: ſed qui ad finem pertulerit, is ſervabitur. [14]Cum autem calamitoſum nefas a Daniele vate praedictum, ſtare videbitis ubi non debet, qui legit animadvertat: tum qui erunt in Judaea, fugiant in montes. [15]Et qui erit in tecto, ne deſcendat in aedes, nec ingrediatur ad auferendum aliquid ex ſuis aedibus: [16]Et qui ruri erit,

ne gradum referat, ſuae veſtis auferendae gratia. [17]Hei uterum ferentibus, et lactantibus illo tempore. [18]Optate vero, ne accidat hyeme veſtra fuga. [19]Erit enim temporis illius calamitas, quanta nec a rerum, quas Deus creavit, creatione fuit adhuc, nec poſtea futura eſt. [20]Quod niſi Dominus tempus illud decurtaret, nullus mortalium evaderet: ſed propter electos, quos delegit, decurtabit id tempus. [21]Tum ſi quis vobis dixerit, hic aut illic adeſſe Chriſtum, ne creditote. [22]Exiſtent enim falſi Chriſti, falſique vates, qui prodigioſa et portentoſa deſignabunt, ad decipiendos, ſi fieri poſſet, etiam electos. [23]Vos vero proſpicite: en praedixi vobis omnia. [24]Sed illo tempore, poſt calamitatem illam, ſol obſcurabitur, et luna ſuum ſplendorem non emittet, [25]et coeli ſtellae decident, coeleſteſque poteſtates commovebuntur. [26]Deinde cernetur filius hominis veniens in nubibus cum magna potentia atque gloria, [27]ac tum ſuis dimiſſis nunciis congregabit electos ſuos a quatuor ventis, ab ultimis terris ad extremum coeli. [28]A ficu autem diſcite exemplum: Cum jam ejus rami teneri ſunt, eaque folia procreat, intelligitis inſtare aeſtatem. [29]Sic et vos cum haec fieri videbitis, ſcitote prope adeſſe pro foribus. [30]Hoc vobis confirmo, non ante praeteriturum eſſe hoc ſeculum, quam fiant haec omnia. [31]Coelum licet et terra intereant, mea dicta non interibunt. [32]Caeterum diem illam, et horam, nullus ſcit, ne angeli quidem coeleſtes, neque filius, ſed tantum pater. [33]Videte ut vigiletis, et oretis: neſcitis enim quando tempus futurum ſit: [34]Quemadmodum pere-

grinans homo, qui ſuam domum reliquit, ſuiſque ſervis poteſtatem, et ſuum cuique munus aſſignavit, et janitori ut vigilaret, mandavit. [35]Vigilate igitur: neſcitis enim quando domûs dominus venturus ſit, ſero, an media nocte, an gallicinio, an mane: [36]Ne ſi de improviſo venerit, offendat vos dormientes. [37]Quae autem vobis dico, omnibus dico, vigilate.

CAPUT XIV.

In Chriſtum inſidiae. Unguentum apud Simonem: defenſa mulier. Judas proditor. Paſcha. Coena dominica. Petri temeritas. Jeſu angor, precatio terna, diſcipulorum ſopor. Captus Jeſus, ſuorum fuga. Falſi teſtes. Jeſus de ſeipſo, ſpretus, ictus. Petrus deficiens, perjurus, lugens.

CUM autem futurum eſſet Paſcha et Azymalia poſt biduum, ſtudebant Pontifices et Scribae eum fraudulenter captum interficere: [2]Sed id die feſto faciendum negabant, ne quis fieret populi tumultus. [3]Et dum erat Bethaniae in domo Simonis leproſi, eo accubante, venit mulier, habens alabaſtrum unguenti ſpicatae nardi, precioſi, quae confracto alabaſtro perfudit ejus caput. [4]Erant autem quidam qui apud ſeſe indignabantur, atque ita dicebant: Quorſum haec unguenti jactura facta eſt? [5]Poterat hoc pluſquam trecentis denariis vendi, et in pauperes erogari. Dum illi ſic adverſus eam fremunt, [6]Jeſus dixit: Sinite eam: quid negotium ei faceſſitis? bono opere functa eſt erga me. [7]Semper enim pauperes habebitis vobiſcum, quibus quandocunque vo-

letis, benefacere poſſitis: at me non ſemper habebitis. [8]Quod potuit haec, fecit: anticipavit meum corpus ad ſepulturam ungere. [9]Hoc vobis confirmo, ubicunque toto orbe publicabitur hoc evangelium, etiam quid ea fecerit, dicetur, ad ejus memoriam. [10]Judas autem Iſcariota, unus ex duodecim, Pontifices adiit, ut eum illis traderet. [11]Quo illi audito laetati, promiſerunt ei pecuniam ſe daturos. Itaque quaerebat, quo pacto eum poſſet opportune prodere. [12]Primo autem azymalium die, cum Paſcha immolandum foret, ſic ei dicunt ejus diſcipuli: Ubi vis ut tibi epulandum Paſcha praeparatum eamus? [13]Tum ille diſcipulorum ſuorum duos dimittit, eiſque dicit: Ite in urbem: occurret vobis quidam aquae fictile portans: eum ſequimini, [14]et quo intraverit, ſic dicitote patrifamilias: Quaerit magiſter ubi ſit manſio, ubi Paſcha cum diſcipulis ſuis polluceat? [15]Ipſe vero vobis ingens coenaculum oſtendet, inſtratum ac paratum, illic nobis praeparatote. [16]Ita profecti ejus diſcipuli, venerunt in urbem: et nacti quae ille eis dixerat, Paſcha praepararunt. [17]Deinde ſub veſperum venit Jeſus cum duodecim, [18]ac diſcumbentibus et epulantibus eis, dixit: Certo ſcitote fore, ut unus ex vobis me prodat, qui mecum epulatur. [19]Illi vero dolere coeperunt, eique ſinguli dicere: Iſne ego ſum? Et alius: Iſne ego ſum? [20]Quibus ille reſpondens: Unus eſt ex duodecim, inquit, qui mecum intingit in catinum. [21]Filius quidem hominis abit quemadmodum de eo ſcriptum eſt. Sed vae homini illi per quem filius hominis prodendus eſt. Praeſtaret homini illi, nunquam eſſe

natum. [22]Epulantibus autem eis, Jeſus ſumptum panem, actis laudibus, fregit, eiſque dedit, et dixit: Accipite, comedite, hoc eſt corpus meum. [23]Deinde ſumptum poculum, gratiis actis, dedit eis: biberuntque ex eo omnes: [24]Atque ille eis dixit: Hic eſt ſanguis meus novi foederis, pro multis effundendus. [25]Hoc vobis certo dico, non me amplius bibiturum ex foetu viteo, uſque ad illam diem, cum eum bibam novum in regno Dei. [26]Deinde laudibus dictis, profecti ſunt in montem olivarum, [27]eiſque ſic dicit Jeſus: Vos me omnes hac nocte deſeretis: ſiquidem ſcriptum eſt: Percutiam paſtorem, et diſpergentur oves. [28]Sed poſtquam reſurrexero, praecedam vos in Galilaeam. [29]At Petrus dixit ei: Etiamſi omnes deſerant, at ego non item. [30]Cui Jeſus: Hoc tibi confirmo, inquit, fore ut hodie in hac nocte, priuſquam bis gallus cantet, tu me ter abneges. [31]At ille multo magis dicere: Imo etiamſi me una tecum mori oporteat, non abnegabo te: itidemque etiam omnes alii dicebant. [32]Deinde ubi venerunt in locum, cui nomen eſt Gethſemani, dixit ſuis diſcipulis: Sedete hîc, dum ego oratum eo: [33]Aſſumptiſque una ſecum Petro et Jacobo, et Johanne, coepit turbari atque angi, [34]eiſque dixit: Prae animi dolore emorior. Manete hîc, et vigilate. [35]Tum paululum progreſſus, procidit humi, oravitque, ut ſi fieri poſſet, horam illam declinaret: [36]et: Abba pater, inquit, omnia tu potes: averte hoc a me poculum, Verum non quod ego volo, ſed quod tu. [37]Deinde venit, et eos dormientes nactus, dicit Petro: Simon dormis? non potuiſti unam horam vigilare? [38]Vi-

gilate, et orate, ne veniatis in tentationem. Spiritus quidem promptus eſt, ſed caro infirma. [39]Deinde rurſus oratum ivit, eademque verba dixit: [40]Ac reverſus, eos rurſum dormientes offendit: eorum oculis ita gravatis, ut neſcirent quid ei reſponderent. [41]Deinde tertio venit, et: Dormite jam, inquit, et requieſcite. Satis eſt, venit hora, ecce traditur filius hominis in manus improborum. [42]Surgite, eamus. En, qui me prodit, adventat. [43]Et protinus adhuc eo loquente, advenit Judas, qui unus erat ex duodecim, comitante frequenti multitudine cum gladiis et fuſtibus, a Pontificibus et Scribis, ac ſenatoribus, [44]dederat autem illis ejus proditor ſignum, dicens: Quem oſculatus fuero is eſt: eum capite, et tuto abducite. [45]Igitur ſimulac venit, eum adit, et ei dicit: Magiſter, magiſter: eumque deoſculatus eſt. [46]Illi vero in eum manus injecerunt, eumque ceperunt. [47]Quidam autem eorum qui aderant, ſtricto enſe percuſſit Pontificis ſervum, eique abſtulit auriculam. [48]Et Jeſus illos ſic eſt allocutus: Tanquam ad latronem exiiſtis cum gladiis et fuſtibus, ad me comprehendendum. [49]Quotidie eram apud vos in fano docens, neque me cepiſtis: ſed ea fieri oportet, quae ſcripta ſunt. [50]Tum omnes eo relicto fugerunt. [51]Cumque adoleſcens quidam eum ſequeretur, linteo nudum corpus indutus, adoleſcentes eum ceperunt. [52]Ille vero relicto linteo, nudus eos effugit. [53]Abduxerunt autem Jeſum ad Pontificem, ad eumque convenerunt omnes Pontifices, et ſenatores atque Scribae. [54]Eum procul ſecutus Petrus uſque in Pontificis atrium, una cum famulis reſidet,

èque ad ignem calefacit. [55]Pontifices vero, totuſque
onſeſſus, quaerebant contra Jeſum teſtimonium, ut
um necarent, nec inveniebant. [56]Nam multi quidem
dverſus eum falſa teſtificabantur, ſed conſentanea non
rant teſtimonia. [57]Et quidam extiterunt, qui contra
um falſa teſtabantur, [58]dicentes. Nos eum audivi-
us dicentem, ſe templum hoc manufactum eſſe diſſo-
uturum, et triduo aliud non manu factum extructurum.
[59]Sed ne ſic quidem conſentanea erant eorum teſtimo-
ia. [60]Tum Pontifex in medium ſurrexit, et Jeſum ſic
nterrogavit: Nihilne reſpondes? quid eſt, quod hi con-
ra te teſtantur? [61]At Jeſus ſilebat, nihilque reſponde-
bat. Rurſum Pontifex eum hujuſmodi verbis interro-
gavit: Tune es Chriſtus celebrandi Dei filius? [62]Et
Jeſus: Sum, inquit: et videbitis hominis filium ſeden-
tem ad dextram potentiae, et cum coeleſtibus venien-
tem nubibus. [63]Tum Pontifex lacerare ſuas veſtes:
Quid adhuc nobis opus eſt teſtibus? inquit: [64]Audiviſ-
tis impiam vocem: quid vobis videtur? Illi vero eum
omnes ut morte dignum damnarunt: [65]Coeperuntque
eum quidam conſpuere, eique faciem obvelare, et co-
laphos impingere, ac dicere, Divina: eique alapas im-
pingebant miniſtri. [66]Cum eſſet autem Petrus infra in
atrio, venit quaedam ancillarum Pontificis, [67]et viſo
Petro ſeſe calefaciente, intuita eum, dicit: Tu quoque
cum Nazareno Jeſu eras. [68]At ille negavit, ita dicens:
neſcio, nec intelligo quid dicas. Deinde foras in veſti-
bulum egreſſus eſt, et gallus cecinit. [69]Et ancilla eo viſo
rurſum coepit dicere eis qui aderant, eum ex illis eſſe.

70 At ille rurſum negavit. Paulo poſt rurſum qui aderant dicunt Petro: Profecto tu ex illis es: nam Galilaeus es, et locutio tua congruit. 71 At ille coepit deteſtari, et jurare, ſeſe non noviſſe hominem illum, quem illi dicerent: 72 Et iterum gallus cecinit. Tum Petrus recordatus ejus, quod ei dixerat Jeſus, fore ut priuſquam bis caneret gallus, ter eum negaret, coepit flere.

CAPUT XV.

Chriſtus ad Pilatum. Judaeorum rex. Barrabas abſolutus. Jeſu ſupplicium, titulus, dicteria, tenebrae. Chriſti gemitus, potatio, mors. Veli ſciſſura, militum profeſſio. Chriſti monimentum.

MANE protinus inito conſilio, Pontifices una cum Senatoribus, et Scribis, totuſque conſeſſus, Jeſum colligant, abductumque Pilato tradunt. 2 Eum Pilatus interrogavit, eſſetne Judaeorum rex? Cui ille reſpondens: Ut tu dicis, inquit. 3 Cumque eum vehementer accuſarent Pontifices, 4 Pilatus eum rurſus his verbis interrogavit: Nihilne reſpondes? vide quanta contra te teſtificentur. 5 At Jeſus nihil amplius reſpondit, adeo ut miraretur Pilatus. 6 Solebat autem in illis feſtis eis laxare unum vinctum, quemcunque poſtulaſſent. 7 Erat quidam nomine Barrabas cum ſeditioſis vinctus, qui in ſeditione caedem fecerant. 8 Itaque coeperunt vulgo clamantes id exigere, quod ille ſemper eis erat facere ſolitus. 9 Et Pilatus ſic eis reſpondit: Vultis ut vobis Judaeorum regem ſolvam? 10 Sciebat enim, eum per invidiam a Pontificibus eſſe traditum. 11 Pontifices vero

plebem inſtigarunt, ut ſibi Barrabam potius ab illo laxari poſtularet. [12]Et Pilatus rurſus eos alloquens: Quid ergo vultis, inquit, ut de eo faciam, quem Judaeorum regem dicitis? [13]At illi denuo clamabant: Crucifige eum. [14]Et Pilatus: Quid enim mali fecit? inquit eis. At illi eo acrius clamare: Crucifige eum. [15]Igitur Pilatus volens plebi ſatisfacere, laxavit eis Barrabam, Jeſumque verberavit, et eis crucifigendum tradidit. [16]Et milites eo extra atrium, hoc eſt praetorium, educto, totam cohortem convocant, [17]eumque purpura induunt, et ei implexam ſpineam coronam imponunt, [18]Eumque ſic ſalutare incipiunt: Salve rex Judaeorum: [19]Ejuſque caput arundine tundunt, et eum conſpuunt, ac poſitis genibus venerantur. [20]Deinde poſtquam ei illuſerunt, ſpoliant eum purpura, ipſiuſque veſtimentis induunt: tum crucifigendum educunt: [21]Et praetereuntem quendam Simonem Cyrenaeum, rure venientem, Alexandri Rufique patrem cogunt ejus ferre crucem: [22]Eumque ad locum Golgotha ducunt, quod Calvariae locum ſignificat: [23]Et ei myrrhynum vinum bibere dant, id quod ille non accepit. [24]Eo autem crucifixo, partiti ſunt ejus veſtimenta, jacta ſuper eis ſorte, quid quiſque auferret. [25]Erat hora tertia cum eum crucifixerunt, [26]inſcripto hoc ejus criminis titulo: REX JUDAEORUM. [27]Et cum eo latrones duos, alterum ad dexteram, alterum ad ſiniſtram, crucifixerunt. [28]Ita comprobatum eſt ſcriptum illud, quod ſic habet: Et inter ſceleratos habitus eſt. [29]Praetereuntes autem ei maledicebant, capita quaſſantes, et dicentes: Vah qui

templum diſſolvis, et triduo inſtauras, [30]Serva teipſum, et de cruce deſcende. [31]Similiter et Pontifices inter ſeſe illudentes, cum Scribis dicebant: Alios ſervavit, ſeipſum ſervare non poteſt. [32]Chriſtus ille Iſraelitarum rex, deſcendat nunc de cruce, ut eo viſo credamus. Item qui cum eo erant crucifixi, convicium ei faciebant. [33]Hora ſexta autem extiterunt per totam terram tenebrae, uſque ad horam nonam. [34]Ac hora nona exclamavit Jeſus magna voce, dicens: Eloi eloi lama ſabachthani: quorum verborum haec notio eſt: Mi Deus, mi Deus, cur me dereliquiſti? [35]Quo audito, quidam eorum qui aderant, dicebant eum Eliam vocare. [36]Quidam autem accurrit, et impleta aceto ſpongia, arundinique affixa, ei bibere dat, dicens: Sinite videamus an eum ereptum veniat Elias. [37]Et Jeſus, emiſſa magna voce expiravit, [38]Et templi velum a ſummo ad imum in duas partes fiſſum eſt. [39]Ac videns Centurio, qui ei ex adverſo aſtabat, eum ita clamantem expiraſſe, dixit: Profecto hic homo filius erat Dei. [40]Erant etiam mulieres procul ſpectantes, in quibus erat Maria Magdalena, et Maria Jacobi minoris, Joſiſque mater, et Salome, [41]Quae etiam dum ille erat in Galilaea, eum ſequi, eique miniſtrare conſueverant: itemque aliae multae, quae cum eo Hieroſolymam aſcenderant. [42]Poſtquam jam adveſperavit, cum eſſet Praeparatio, hoc eſt Anteſabbatum, [43]venit Joſephus ab Arimathaea honeſtus ſenator, qui et ipſe Dei regnum expectabat: et ad Pilatum auſus ingredi, petiit Jeſu corpus, [44]Pilatus miratus ſi jam mortuus eſſet, accerſito Centurione, ſciſcitatus eſt ex eo,

quam dudum eſſet mortuus? [45]Quo a Centurione cognito, donavit Joſepho corpus. [46]Et ille empto linteo eum demiſit, et involutum linteo poſuit in monimento, quod ex petra exciſum aderat: et monimenti oſtium ingens ſaxum advolvit, [47]ſpectantibus Maria Magdalena, et Maria Joſis matre, ubinam poneretur.

CAPUT XVI.

Mulierum unguenta. Redivivus Jeſus in Galilaeam. Idem ter viſus. Diſcipulorum incredulitas. Miſſio evangelii, et Baptiſmi mandata. Notae credentium. In coelum Jeſus. Apoſtolorum officium.

EXACTO Sabbato, Maria Magdalena, et Maria Jacobi mater, et Salome, emptis aromatis, ut eum unctum irent. [2]Valde mane prima poſt Sabbatum die veniunt ad monimentum, orto jam ſole. [3]Ac dum inter ſeſe quaerunt, quis ſibi ſaxum avolveret ab oſtio monimenti, [4]intuitae vident avolutum eſſe ſaxum, quod erat permagnum. [5]Ac monimentum ingreſſae, viderunt adoleſcentem ad dexteram ſedentem, alba ſtola veſtitum, et expaverunt. [6]Et ille: Ne expaveſcite, inquit eis. Jeſum quaeritis Nazarenum crucifixum: ſurrexit, non eſt hîc: en locus ubi poſitus fuit. [7]Sed ite nunciatum ejus diſcipulis, et Petro, eum praeire eis in Galilaeam: illic eum eſſe viſuros, ut eis praedixit. [8]Igitur illae egreſſae celeriter ex monimento, fugerunt, idque tremore correptae, atque attonitae: neque cuiquam quicquam dixerunt, utpote quae metuerent. [9]Reſurrexit autem mane,

primo poſt Sabbatum die, et apparuit primum Mariae Magdalenae, ex qua ſeptem ejecerat daemonia. [10]Id quod illa nunciatum ivit eis, qui cum eo fuerant, lugentibus atque plorantibus. [11]At illi audientes eum vivere, et ab ea viſum eſſe, non crediderunt. [12]Poſtea duobus eorum ambulantibus apparuit alia forma, rus euntibus, [13]id quod illi caeteris nunciatum iverunt: ſed ne illis quidem crediderunt. [14]Tandem diſcumbentibus illis undecim apparuit, et eis incredulitatem ac pervicaciam exprobravit, quod eis, qui ſe reſurrexiſſe viderant, non credidiſſent: [15]Eiſque dixit: Ite in totum orbem, praedicate Evangelium omni creaturae: [16]Qui crediderit, et baptizatus fuerit, ſervabitur: qui vero non crediderit, condemnabitur. [17]Signa autem eos qui crediderint, haec ſequentur: in nomine meo daemonia ejicient: linguis loquentur novis: [18]Serpentes tollent: et ſi quid mortiferum biberint, non eis nocebit: cum aegrotis manus imponent, illi bene habebunt. [19]Igitur Dominus poſtquam eos allocutus eſt, ſublatus eſt in coelum, et ad Dei dextram ſedit. [20]Illi vero digreſſi, ubique praedicarunt Domino adjuvante, et orationem ſequentibus ſignis confirmante.

EVANGELIUM
AUTHORE
LUCA.

IN PRIMUM CAPUT ARGUMENTUM.

Evangeliſtae multi. Lucae ſectator Theophilus. Zacharias et conjux ſenes, juſti, ſoli. Gabriel de puero cum gaudio, gratia, dignitate, victu, ſpiritu Eliano, fructu. Senex diffidens fit mutus. Anus gravida. Angeli ad Mariam aditio. Inter hos colloquium: illius diſceſſio. Virgo ad cognatam. Foetus in utero exultatio. Eliſabetae gratulatio. Virginis hymnus, mora, reditio. Pueri ortus, circumciſio, nomen. Seni eloquium reſtitutum. Popularium pavor. Nati favor. Patris hymnus. Pueri profectus et habitatio.

PRAEFATIO.

QUANDOQUIDEM aggreſſi ſunt multi narrationem contexere compertarum apud nos rerum, [2]Quemadmodum nobis tradiderunt, qui ab initio et ſpectatores et adminiſtratores rei fuerunt: [3]Viſum eſt etiam mihi, qui omnia a capite diligenter confectatus ſim, tibi ordine ſcribere, optime Theophile, [4]ut quas auditione accepiſti res, eas certo cognoſcas.

CAPUT PRIMUM.

FUIT temporibus Herodis Judaeae regis ſacerdos quidam nomine Zacharias, Abianae claſſis: cujus uxor erat Aharone prognata, nomine Eliſabeta. [6]Erant autem ambo apud Deum juſti, ſeſe in omnibus Domini praeceptis ac inſtitutis gerentes inculpatos. [7]Sed non erant eis liberi: quandoquidem et Eliſabeta ſterilis erat, et ambo aetate provecta. [8]Accidit, dum is in ſuae claſſis ordine ſacerdotio coram Deo fungitur, [9]ex more ſacerdotii ut ei ſuffiendi ſors obtingeret. Itaque in Domini aedem ingreſſus eſt, [10]omni populi multitudine foris hora ſuffitionis orante. [11]Apparuit autem ei Domini angelus ad arae ſuffitoriae dexteram aſtans. [12]Quo viſo, turbatus Zacharias, et timore perculſus eſt. [13]Sed eum ſic allocutus eſt angelus: Ne metue, Zacharia, nam exauditae ſunt tuae preces: et tua conjux Eliſabeta tibi filium pariet, quem Johannem nomine vocabis, [14]qui tibi gaudio erit et laetitiae, multique ex ejus nativitate gaudebunt: [15]Erit enim in Domini conſpectu magnus: nec vinum, nec temetum bibet, ac ſacro ſpiritu plenus erit jam ab utero matris, [16]et Iſraelitarum multos ad Dominum ipſorum Deum reconciliabit, [17]eumque antecedet ipſe, Eliano ſpiritu potentiaque praeditus, ut patrum animos ad natos convertat, et contumaces ad juſtorum prudentiam perducat, Dominoque compoſitum populum praeparet. [18]At Zacharias: Unde iſtud cognoſcam? inquit angelo: cum et ego ſim ſenex, et uxor mea jam grandis natu? [19]Cui angelus reſpondens

inquit: Ego ſum Gabriel, qui Deo appareo, et miſſus ſum ut te alloquerer, tibique haec laeta nunciarem. [20]Atque hoc ſic habeto te fore mutum, et loquendi impotem donec haec evenerint: quoniam meis dictis non credidiſti, quae ſuo tempore comprobabuntur. [21]Expectabat autem populus Zachariam, eumque tamdiu in aede morari mirabatur. [22]Is vero egreſſus, eos alloqui non poterat: itaque intellexerunt, eum viſum aliquod in aede vidiſſe. Ipſe vero eis innuebat, remanſitque mutus: [23]ac peracto ſui muneris ſpacio, domum petiit. [24]Poſt id tempus concepit ejus uxor Eliſabeta, et ſe quinque menſes abdidit, [25]propterea quod haec ei praeſtitiſſet Dominus, dum ejus inter homines dedecus abolere curat. [26]Menſe autem ſexto miſſus eſt a Deo angelus Gabriel, in oppidum Galilaeae, nomine Nazaretham, [27]ad virginem deſponſam viro, qui nomen habebat Joſephus, ex domo Davidis: Virginis autem Maria nomen erat. [28]Ad eam ingreſſus angelus, dixit: Salve accepta, cui Dominus adeſt, quaeque es mulierum fortunatiſſima. [29]At illa eo viſo, ejus ſermone turbata, cogitabat qualis eſſet ea ſalutatio. [30]Et angelus: Ne metue, Maria: nam propitium habes Deum: [31]ac ſcito, te utero concepturam, parituramque filium quem Jeſum nomine vocabis. [32]Is erit magnus, et Supremi filius vocabitur: eique dabit Dominus Deus ſolium Davidis, ejus parentis, [33]iſque in Jacobeorum domum regnabit in perpetuum, nec ullus ejus regni finis erit. [34]At Maria: Quo pacto fiet iſtud? inquit angelo: cum ego virum neſciam? [35]Et ille reſpondens: Te ſpiritus ſanctus, in-

quit, invadet, et Supremi vis inumbrabit: itaque ſanctus iſte partus dicetur Dei filius. [36]Et quidem Eliſabeta, cognata tua, concepit et ipſa filium in ſenectute ſua: eique jam ſextus hic menſis agitur, quae tamen ſterilis dicebatur. [37]Adeo nulla res eſt, quam Deus facere non poſſit. [38]Tum Maria: Ecce me Domini ſervam, eveniat mihi ita ut tu dixiſti. Ita angelus ab ea diſceſſit. [39]Per eos dies profecta eſt Maria feſtinanter in montana, in urbem Judaeae: [40]Et ingreſſa domum Zachariae, ſalutavit Eliſabetam. [41]Atque ubi audivit Eliſabeta Mariae ſalutationem, exultavit infans in ejus utero: repletaque ſancto ſpiritu Eliſabeta, [42]exclamavit magna voce, et inquit: Tu es mulierum feliciſſima: felix et iſtius ventris foetus. [43]Unde autem hoc mihi, ut me mei Domini mater inviſat? [44]Nam ſimulac tuae ſalutationis vox pervenit ad meas aures, exultavit laetitia infans in ventre meo. [45]Beatam te, quae credideris perfectum iri quae tibi a Domino ſignificata ſunt. [46]Tum Maria ſic fatur: Magnificat animus meus Dominum, [47]Exultatque mea mens de Deo ſervatore meo: [48]Qui ſpectaverit humilitatem ancillae ſuae, unde me in poſterum beatam praedicatura ſunt omnia ſecula. [49]Quoniam mihi magna fecit praepotens ille, cujus et nomen ſanctum eſt, [50]et clementia perennis erga reverentes eum. [51]Qui fortia patrat ſuo brachio, profligat eos qui animi faſtu inſoleſcunt. [52]Deturbat potentes de ſoliis, et humiles extollit. [53]Eſurientes bonis explet, et divites inanes dimittit. [54]Subvenit Iſraelitis ſuis clementiae memor. [55]Quemadmodum majoribus promiſerat noſtris, Abrahamo, et

ejus futurae poſteritati. [56]Manſit autem Maria cum ea circiter menſes tres: deinde domum revertit. [57]Eliſabeta autem, exacto ad pariendum tempore, filium genuit. [58]Et ejus vicini atque cognati, audientes quanta Dominus erga eam uſus eſſet clementia, congratulabantur ei. [59]Octavo autem die puerum circumciſum iverunt: et eum patris ejus nomine Zachariam appellabant: [60]Sed contradixit ejus mater: Non ita, inquit, ſed vocabitur Johannes. [61]Cui illi: Nullus eſt, inquiunt, in cognatione tua, qui iſto nomine nuncupetur. [62]Deinde innuunt ejus patri, quid eum vellet appellari. [63]Et ille, petita tabella, ſcripſit, ejus nomen eſſe Johannem: id quod mirati ſunt omnes. [64]Atque ille aperto protinus ejus ore, ſolutaque lingua, loqui coepit, Deo gratias agens. [65]Metuque correpti ſunt omnes eorum finitimi, ac per omnia Judaeae montana dictitabantur haec omnia: [66]Quae quicunque audierant, in animo reponebant, cogitantes, quidnam futurus eſſet ille puer? Atque ei Domini manus aderat. [67]Zacharias autem pater ejus, ſancto ſpiritu plenus, vaticinatus eſt his verbis: [68]Grates Domino Iſraelitarum Deo, qui populi ſui liberationem procuret, [69]erigatque nobis cornu ſalutis in domo ſui Davidis: [70]Quemadmodum promiſerat priſcorum ore ſanctorum ſuorum vatum, [71]quo vindicemur ab hoſtibus noſtris, et ex omnium manu qui nos odere: [72]Ut utatur clementia erga majores noſtros, et ſui ſancti foederis recordetur: [73]Qui jurejurando promiſerit Abrahamo patri noſtro, [74]daturum ſe nobis, ut intrepide, ex hoſtium noſtrorum manu liberati, [75]ipſum coram

pie juſteque colamus, toto vitae noſtrae tempore. [76]Et tu puer Supremi vates vocabere: praeibis enim Domino, paratum vias ejus, [77]ad dandam ſalutis cognitionem ejus populo, quod eis venia datur peccatorum, [78]per intimam Dei noſtri miſericordiam, qua nos ex alto viſit ortus, [79]qui appareat iis qui in tenebris et atra nocte degunt, ad dirigendos pedes noſtros in viam pacis. [80]Puer autem creſcebat, et ſpiritu confirmabatur, ac in deſertis agebat uſque ad diem, qua Iſraelitis oſtenderetur.

CAPUT II.

Orbis cenſus. Mariae partus in ſtabulo: ad paſtores angelus de Chriſto, vox coeleſtis: paſtores ad infantem. Mariae cura: in circumciſione Jeſus: puer Deo ſiſtitur: fertur ex lege. Simeonis canticum, ad Mariam vaticinium. Vates Anna. Joſephi reditus Nazarethum. Pueri ingenium, virtus, ejuſdem in fano diſſertatio. Mariae natique dicta. Parentum ignorantia: pueri obſequium, et profectus in horas.

PER id tempus decreto promulgatum eſt ab Auguſto Caeſare, ut cenſeretur totus orbis, [2]qui primus cenſus habitus eſt Quirino praetore Syriae. [3]Igitur cum omnes ad profitendum in ſuam quiſque civitatem proficiſcerentur, [4]aſcendit etiam Joſephus ex Galilaea, ex oppido Nazaretha, in Judaeam, in Davidis oppidum, quae Bethlehema vocatur, quod eſſet ipſe Davidicae domus atque familiae: [5]ut profiteretur una cum Maria deſponſa ſibi uxore praegnante. [6]Accidit autem, ut dum illic ſunt, illa exacto ad pariendum tempore, [7]filium

ſuum pareret primogenitum: quem faſciis involvit, et in praeſepi reclinavit, quod eis in diverſorio locus non eſſet. [8]Erant paſtores in eadem regione excubantes, et nocturnis vigiliis ovile ſuum cuſtodientes: [9]quibus ecce Domini angelus aſtitit, eoſque Domini ſplendor circumfulſit, et magno timore perterritos, [10]ſic eſt angelus allocutus. Ne timete: en ego vobis enim ingentem nuncio laetitiam, toti populo futuram: [11]videlicet vobis hodie natum eſſe ſervatorem, qui eſt Chriſtus Dominus, in oppido Davidis: [12]Atque hoc vobis ſignum erit: invenietis infantem faſciis involutum, jacentem in praeſepi. [13]Et repente extitit cum angelo coeleſtium copiarum multitudo, Deum laudantium, et ita dicentium: [14]Gloria in ſupremis Deo, et in terra pax: erga homines benevolentia. [15]Deinde ubi ab eis diſceſſerunt in coelum angeli, paſtores illi cohortati ſunt invicem, ut Bethlehemam peterent, et viſerent quid rei accidiſſet, quod Dominus ſibi declaraſſet. [16]Itaque celeriter profecti, invenerunt Mariam et Joſephum, et jacentem in praeſepi infantem: [17]Quo viſo, praedicarunt quid ſibi de puero illo dictum fuiſſet. [18]Ac quotquot audierunt, ea mirati ſunt, quae eis a paſtoribus dicta ſunt. [19]Maria vero eas res omnes obſervabat, cum animo ſuo perpendens. [20]Redierunt autem paſtores Deum celebrantes atque collaudantes, propter ea omnia quae et audiverant, et quemadmodum eis praedictum fuerat, viderant. [21]Poſtquam dies octo ad circumcidendum puerum completi ſunt, nuncupatum ejus eſt nomen JESUS: quod nuncupatum fuerat ab angelo, priuſquam in utero

conciperetur: [22]Completis autem eorum purificationis diebus, ex lege Moſis tulerunt eum Hieroſolymam, ut Domino ſiſterent, [23](quemadmodum in Domini lege ſcriptum eſt, ſcilicet omnem marem, qui vulvam aperuiſſet, Domino ſacrum eſſe dicendum,) [24]utque munus conferrent, quemadmodum in Domini lege dictum eſt, par turturum, aut duos pipiones. [25]Erat tum Hieroſolymae homo nomine Simeon, qui homo juſtus erat, et religioſus, expectans Iſraelitarum conſolationem, et ſancto ſpiritu praeditus. [26]Huic fuerat ſancti ſpiritus oraculo dictum, non prius eſſe mortem ſenſurum, quam Domini Chriſtum vidiſſet, [27]is inſtinctu ſpiritus venit in fanum, atque ubi intulerunt parentes puerum Jeſum, ut de eo ex legis ritu facerent, [28]ipſe eum ſuis ulnis excepit, Deoque gratias egit his verbis: [29]Nunc dimittis tuum me Domine, ſecundum promiſſionem tuam placide. [30]Quandoquidem vidi meis oculis ſalutem tuam, [31]quam omnibus expoſitam populis paraſti: [32]Lumen gentibus patefaciendum, et tuorum Iſraelitarum gloriam. [33]Mirabantur autem ejus pater atque mater, ea quae de eo dicebantur. [34]Eiſque fauſta precatus Simeon, ejus matrem Mariam ſic affatus eſt: Scito hunc multorum vel caſui vel reſurrectioni in Iſraelitis deſtinatum eſſe, et ſignum fore cui contradicatur. [35]Quin tuum quoque animum penetrabit gladius, ut patefiant multarum mentium cogitationes. [36]Erat autem Anna vates, Phanuelis filia, ex Aſeriana tribu: quae multum aetate provecta, vixerat annos cum viro ſeptem a virginitate ſua: [37]Eratque eadem vidua annorum circiter

quatuor et octoginta, quae ex fano non diſcedebat, jejuniis precibuſque noctes et dies Deum colens. [38]Haec eadem hora ſupervenit, et Domino gratias agere, deque eo loqui coepit omnibus, qui Hieroſolymis liberationem expectabant. [39]Et illi omnibus ex lege Domini peractis redierunt in Galilaeam, in oppidum ſuum Nazaretham. [40]Puer vero creſcebat, et ſpiritu confirmabatur, ſapientiaque replebatur, eique aderat Dei gratia. [41]Proficiſcebantur autem ejus parentes quotannis Hieroſolymam feſtis Paſchae. [42]Igitur dum jam erat annorum duodecim, cum illi Hieroſolymam ex more feſtorum aſcendiſſent, [43]dieſque peregiſſent, eis revertentibus remanſit puer Jeſus Hieroſolymae. [44]Id quod ignorantes ejus parentes, eum in comitatu eſſe rati, poſtquam iter unius diei fecerunt coeperunt eum inter cognatos et familiares conquirere: [45]eoque non invento, reverterunt Hieroſolymam eum quaeſitum. [46]Accidit autem ut poſt triduum eum in fano invenerint, inter magiſtros ſedentem, eoſque audientem ac interrogantem. [47]Stupebant autem omnes eum audientes, ejus acumen, ac reſponſiones. [48]Atque eo viſo attoniti ſunt illi, eumque ſic eſt allocuta mater: Nate, cur nobis ita feciſti? en pater tuus et ego te dolentes quaerebamus. [49]At ille: Quorſum me quaerebatis? inquit eis. An neſciebatis, mihi agenda eſſe mei patris negotia? [50]At illi, quid ille ſibi dixiſſet, non intellexerunt. [51]Et ille cum eis deſcendit, venitque Nazaretham, et eis erat morigerus. Ejus autem mater eas res omnes animo obſervabat, [52]et Jeſus

ſapientia, et aetate, et gratia, tum apud Deum proficiebat, tum apud homines.

CAPUT III.

Johannis habitatio, concio, objurgatio acerba, praecepta: hujus et Chriſti collatio, item baptiſmatum. Chriſti poteſtas. Herodis ſcelus. Baptiſtae carcer. Chriſti baptiſmus. Vox coeleſtis, cum ſpiritu Sancto imagine columbae. Jeſu aetas, genealogia adusque Adamum, et Deum.

ANNO autem imperii Tiberii Caeſaris decimo quinto, Pontio Pilato Judaeae praetore, Herode Galilaeae tetrarcha: Philippo ejus fratre Ituraeae et Trachonitidis regionis tetrarcha, et Lyſania Abylenae tetrarcha, [2]Pontificibus Anna et Caiapha, habitus eſt a Deo ſermo ad Johannem Zachariae filium in ſolitudine: [3]iſque venit per omnem Jordanis oram, emendationis vitae baptiſma publicatum, ad peccatorum veniam: [4]Quemadmodum in vatis Eſaiae effatorum libro ſcriptum eſt, dum dicit: Vox clamantis in ſolitudine: Praeparate Domini viam, rectas facite ſemitas ejus. [5]Omnis et vallis complebitur, et mons colliſque deprimetur, et prava in recta, et aſperae viae redigentur in planas, [6]aſpicientque mortales omnes divinam ſalutem. [7]Dicebat igitur hominum vulgo, qui proficiſcebantur ut ab eo baptizarentur: Viperina progenies, quis vos ſummovit futuram iram fugere: [8]Edite ergo dignos correcta vita fructus: neu velitis apud vos ſic cogitare, Patrem habemus Abrahamum. Dico enim vobis: poſſe Deum ex

his lapidibus Abrahamo ſuſcitare natos. [9]Jam vero ſecuris arborum radici admota eſt. Itaque omnis arbor bonum fructum non edens, excidenda et in ignem eſt conjicienda. [10]Et a vulgo ſic interrogatus: Quid ergo agemus? [11]Reſpondit eis in hunc modum: Qui duas habet tunicas, impertiat non habenti, et qui habet cibaria, itidem faciat. [12]Venerunt item publicani ut lavarentur: eique dixerunt: Magiſter, quid agemus? [13]Quibus ille: Nihil amplius inquit, exigite, quam quantum vobis praeſcriptum eſt. [14]Interrogarunt eum etiam milites his verbis: Et nos quid agemus? Quibus ille: Neminem, inquit concutite, neve calumniamini, et veſtris eſte ſtipendiis contenti. [15]Dubitante autem populo, omnibuſque de Johanne animo cogitantibus, num is eſſet Chriſtus, [16]Johannes ſic eſt omnes allocutus: Ego quidem aqua vos baptizo: ſed adventat quidem ita me praeſtantior, ut ego dignus non ſim qui ejus calceorum ſolvam corrigiam. Is vos ſancto ſpiritu et igne baptizabit. [17]Habet autem in manu vannum ſuam, areamque ſuam perpurgabit, et frumentum in horreum ſuum comportabit, paleam autem igni cremabit inextincto. [18]Ita multa etiam alia monens, populum inſtituebat. [19]At Herodes tetrarcha, cum ab eo de Herodiade, ſui fratris uxore, deque tot quae committebat, ſceleribus argueretur, [20]hoc inſuper ad omnia alia adjecit, quod Johannem in carcerem concluſit. [21]Accidit autem, ut baptizato omni populo, necnon Jeſu baptizato, ac orante, aperiretur coelum, [22]deſcenderetque Spiritus ſanctus corporea ſpecie, quaſi columba, in

eum, et exiſteret de coelo vox dicens: Tu es meus chariſſimus filius, tu mihi acceptus es. [23]Incipiebat autem Jeſus annorum eſſe fere triginta, Joſephi (ut putabatur) filius, Elis filii, [24]Mathati filii, Levis filii, Melchis filii, Jannae filii, Joſephi filii, [25]Mattathiae filii, Amoſi filii, Naumi filii, Eſſis filii, Naggae filii, [26]Maathi filii, Mathathiae filii, Semeis filii, Joſephi filii, Judae filii, [27]Jahannae filii, Reſiae filii, Zorobabelis filii, Salathielis filii, Niris filii, [28]Melchis filii, Addis filii, Coſami filii, Elmadami filii, Heris filii, [29]Hieſonis filii, Eliezeris filii, Joremi filii, Matthae filii, Levis filii, [30]Simeonis filii, Judae filii, Joſephi filii, Jonami filii, Eliacimi filii, [31]Meleae filii, Menami filii, Mathathami filii, Nathami filii, Davidis filii, [32]Iſaei filii, Obedis filii, Boozi filii, Salmonis filii, Naaſſonis filii, [33]Aminidabi filii, Arami filii, Eſromi filii, Pharis filii, Judae filii, [34]Jacobi filii, Iſaaci filii, Abrahami filii, Tharae filii, Nacoris filii, [35]Saruchi filii, Ragavi filii, Phaleci filii, Hebris filii, Salae filii, [36]Cainanis filii, Arphaxati filii, Semi filii, Noae filii, Lamechi filii, [37]Mathuſalae filii, Enochi filii, Jarethi filii, Maleleelis filii, Cainanis filii, [38]Enoſi filii, Sethi filii, Adami filii, Dei filii.

CAPUT IV.

In ſolitudine Chriſtus: tentatus, jejunus, eſuriens, contra diabolum. Chriſti in Galilaea doctrina. Nazarethae lectio, de Jeſu vaticinium. Concio, reſponſum Jeſu de vate in patria, de Elia, et Syro. Jeſu a ſuis evaſio. Capernai concio. Daemoniacus. Simonis ſocrus. Daemones de Jeſu, objurgati.

JESUS vero ſancto ſpiritu plenus, reverſus eſt a Jordane, et ſpiritus inſtinctu actus in ſolitudinem, [2]ac quadraginta dies tentatus eſt a diabolo, per quos dies cum nihil comediſſet, et eis finitis tandem eſuriret, [3]dixit ei diabolus: Si Dei filius es, jube huic lapidi ut fiat panis. [4]Cui Jeſus reſpondens: Scriptum eſt, inquit, non ſolo pane vivere hominem, ſed etiam eo omni quod ex ore Dei proficiſcitur. [5]Tum diabolus eum in excelſum montem ſubduxit, et ei omnia mundi regna momento temporis oſtendit, [6]eumque ſic allocutus eſt diabolus: Hanc ego omnem poteſtatem, eorumque gloriam omnem tibi dabo. Nam ea mihi tradita eſt, ita ut cuicunque velim, eam donem. [7]Quod ſi tu me coram adoraveris, erunt omnia tua. [8]At Jeſus ei reſpondens: Abi ex conſpectu meo, Satana, inquit. Scriptum eſt enim: Dominum Deum tuum adorato, eumque ſolum colito. [9]Duxit item eum Hieroſolymam, et in templi pinnis collocavit, atque ita allocutus eſt: Si Dei filius es, jace teipſum hinc deorſum. [10]Nam ita ſcriptum eſt: Angelis ſuis de te mandabit, ut te cuſtodiant, [11]manibuſque ſuſtineant, ne pedibus in lapides impingas. [12]At Jeſus ſic ei reſpondit: Dictum eſt, Dominum Deum tuum ne tentato. [13]Et diabolus, peracta omni tentatione, ab eo diſceſſit ad tempus. [14]Jeſus vero vi ſpiritus rediit in Galilaeam, dimanavitque ejus fama per totam regionem finitimam: [15]et ipſe docebat in eorum collegiis, ab omnibuſque celebrabatur. [16]Venit autem Nazaretham, ubi fuerat educatus: et ingreſſus (ut erat ei mos) die Sabbati in collegium, ſurrexit ad legendum. [17]Tra-

ditus est autem ei vatis Esaiae liber: quo libro explicato, reperit locum, ubi sic scriptum erat. [18]Spiritus Domini praeditus sum, quandoquidem me unxit, me ad laeta pauperibus nuncianda misit, ad medicandum mente fractis, [19]ad edicendum captivis libertatem, et caecis visum, ad calamitosos in libertatem emittendos, ad edicendum favorabilem Domini annum. [20]Deinde plicato libro, et ministro tradito, resedit: et omnium in collegio oculis in eum intentis, [21]coepit eis dicere: Id scriptum hodie esse audientibus eis comprobatum. [22]Atque omnes de eo testabantur, et orationis gratiam mirabantur, quae ex ejus ore manabat, ac ita dicebant: Nonne hic est Josephi filius? [23]Et ille: Omnino (inquit eis) mihi dicetis hoc proverbium, Medice cura teipsum. Quae Capharnai facta audivimus, fac etiam hîc in tua patria. [24]Hoc vobis confirmo, inquit, nullum vatem acceptum esse in sua patria. [25]Atque hoc a me certo sic habetote: Multae viduae erant Eliae temporibus apud Israelitas, cum coelo per tres annos et sex menses clauso, extitit gravis fames per totam terram: [26]et tamen ad earum nullam missus est Elias, sed tantum ad Sarephtham Sidonium oppidum, ad mulierem viduam: [27]et multi erant sub Elisaeo vate leprosi apud Israelitas, et tamen nullus eorum purgatus est, sed tantum Naaman Syrus. [28]Haec audientes omnes in collegio, ira pleni surrexerunt, [29]eumque ex oppido ejecerunt, et usque ad montis cacumen (in quo constructum erat eorum oppidum) duxerunt, ut eum praecipitarent. [30]At ille per medios digressus abiit, [31]et Capharnaum Galilaeae oppi-

dum digreſſus, docebat eos Sabbatis: [32]atque illi ejus doctrinam ſtupebant, quippe cujus in oratione ineſſet autoritas. [33]Erat autem in collegio homo habens impuri daemonii ſpiritum, qui magna voce ſic exclamavit: [34]Heu, quid tibi nobiſcum rei eſt, Jeſu Nazarene? veniſti perditum nos? Novi te qui ſis, Sanctus Dei. [35]At Jeſus eum objurgavit: Obmuteſce, inquit, et ex iſto exi. Tum daemonium, illo in medium proſtrato, exivit ex eo, nihilque laeſit eum. [36]Qua re attoniti omnes, inter ſeſe hunc in modum colloqui: Quae eſt haec oratio, quod cum autoritate potentiaque ſpiritibus immundis ita imperat, ut exeant? [37]Atque ejus fama in omnia finitimae regionis loca dimanabat. [38]Digreſſus autem ex collegio, intravit in Simonis domum, laborabat autem Simonis ſocrus gravi febre. Itaque illi eum pro ea rogarunt. [39]Et ille ſupra eam aſtans, febrem objurgavit, et febris eam reliquit: atque illa continuo ſurrexit, eiſque miniſtrare coepit. [40]Occidente autem ſole, omnes, quicunque variis morbis aegrotos habebant, eos ad eum adducebant: et eos ille, impoſitus unicuique manibus, ſanavit. [41]Exibant etiam ex multis daemonia, ita clamantia: Tu es Chriſtus Dei filius. Sed objurgans ille, non ſinebat ea dicere, ſe ſcire eum eſſe Chriſtum. [42]Deinde orta die, digreſſus, conceſſit in deſertum locum: eumque vulgo quaerentes homines, ad eum venerunt, eumque ne ab ipſis diſcederet retinebant. [43]At ille eis dixit, oportere ſe aliis quoque civitatibus nunciare Dei regnum: ad id enim ſe eſſe miſſum. [44]Ita per Galilaeae collegia praedicabat.

CAPUT V.

Chriſtus e navi docens. Piſcium praeda. Piſcatores Jeſu ſectatores. Leproſus ad fanum. Jeſus orans. Per tegulas paralyticus. Jeſus in noxas, et morbum. Levi vocatio. Pravi Jeſu convivae. Phariſaei confutati. Chriſti munus. Collationes aegrorum, nuptiarum, veſtis, vini.

CUM autem hominum turba divini ſermonis audiendi gratia ei incumberet, ad Generaſarethicum lacum aſtanti, [2]conſpicatus duo navigia ad lacum ſtantia (de quibus digreſſi piſcatores retia lavabant) conſcendit navigiorum alterum, quod Simonis erat: [3]eumque monuit ut paulum a terra ſummoveret, reſeditque et hominum turbam ex navigio docere coepit. [4]Deinde facto loquendi fine, Simoni juſſit, ut in altum ſubduceret, utque ſua retia laxarent ad praedam. [5]Cui Simon reſpondit: Praeceptor, tametſi totam noctem laborantes nihil cepimus, tamen ad tuum dictum laxabo rete. [6]Atque eo facto, tantam piſcium multitudinem concluſerunt, ut diſrumperetur eorum rete. [7]Itaque ſociis innuerunt, qui in altero erant navigio, ut ſe adjutum venirent. Qui ubi venerunt, utramque navem adeo repleverunt, ut eae ſummergerentur. [8]Eo viſo, Simon Petrus ad ejus genua ſe abjecit, et, Diſcede a me, inquit, nam ego nocens homo ſum Domine. [9]Erat enim ſtupore correptus tum ipſe tum omnes ejus comites, ob piſcium quam ceperant praedam. Similiter et Jacobus ac Johannes, Zebedaei filii, qui erant Simoni ſocii.

[10]At Jeſus Simoni dixit: ne metue, deinceps homines capies. [11]Deinde illi deductis ad terram navibus, eum, relictis omnibus, ſecuti ſunt. [12]Cum eſſet autem in quodam oppido, ecce vir quidam lepra ſcatens, qui viſo Jeſu pronus accidit, eumque ſic oravit: Domine, ſi vis, potes me purgare. [13]Et ille porrecta manu eum tetigit, et, Volo, inquit, purgator: et protinus ab eo lepra diſceſſit. [14]Ille autem ei praecepit ne cui diceret: ſed i oſtenſum te ſacerdoti, et ob tui purgationem libato quod praecepit Moſes, ut ſit eis teſtimonio. [15]Increbreſcente autem ſermone de eo, ingens ad eum conveniebat hominum multitudo, ut audirent, et ab eo a ſuis morbis ſanarentur. [16]Ipſe vero in deſerta loca ſecedebat, ac ſupplicabat. [17]Quodam autem die cum doceret, aſſidentibus Phariſaeis, ac legiſperitis, qui paſſim ex Galilaeae et Judaeae vicis, et a Hieroſolyma convenerant, cumque Domini vis in illis ſanandis adeſſet, [18]viri quidam ferebant in lecto hominem, qui erat ſideratus, eumque conabantur introferre, et ei proponere. [19]Cumque non invenirent qua eum introferrent propter turbam, conſcenſo tecto, per tegulas eum una cum lectulo, in medium demiſerunt ante Jeſum. [20]Et ille videns eorum fiduciam, dixit ei: Homo, ignoſcuntur tibi tua peccata. [21]At Scribae et Phariſaei coeperunt hunc in modum cogitare: Quis eſt hic, qui tam impia loquatur? Quis ignoſcere peccata poteſt, niſi ſolus Deus? [22]Et Jeſus, cognitis eorum cogitationibus, ſic eos affatus eſt: Quid cogitatis cum veſtris animis? [23]Utrum facilius eſt dicere, Ignoſcuntur tibi peccata

tua? an dicere, Surge et ambula? [24]Atqui ut intelligatis poteſtatem habere filium hominis in terra ignoſcendi peccata: Tibi dico (inquit ſiderato) ſurge, et ſublato lectulo tuo, i domum tuam. [25]Atque ille continuo in eorum conſpectu ſurrexit: et eo, in quo jacebat, lectulo, ſublato, abiit domum ſuam, Deum laudans. [26]Ea re attoniti omnes Deum collaudare, metuque repleri, dicentes ſeſe hodie incredibilia vidiſſe. [27]Poſtea egreſſus, et publicanum Levim nomine conſpicatus ad publicanorum menſam ſedentem, dixit ei: Sequere me. [28]Et ille, relictis omnibus, ſurrexit, eumque ſecutus eſt. [29]Fecit autem ei celebre convivum Levis domi ſuae: ubi cum ingens publicanorum aliorumque cum eis epulantium turba foret. [30]Fremebant Scribae et Phariſaei contra ejus diſcipulos, hujuſmodi verbis: Cur cum publicanis et improbis cibum et potionem ſumitis? [31]Quibus reſpondit Jeſus in hunc modum: Non egent valentes medico, ſed quibus male eſt. [32]Non veni vocatum inſontes, ſed ſontes, ad frugem. [33]Illi vero ſic ei dixerunt: Quî fit ut Johannis diſcipuli crebro jejunent, ac precibus utantur, itidem et Phariſaeorum? tui vero epulentur atque potent? [34]Quibus ille: Poteſtiſne efficere, inquit, ut qui nuptias celebrant, donec eis ſponſus adeſt, jejunent. [35]Sed veniet tempus, cum ſponſo privabuntur, atque eo quidem tempore jejunabunt. [36]Dicebat item eis hanc collationem: Nemo novae veſtis pittacium adhibet veteri veſti, alioquin et novam ſcinderet, nec veteri quadraret ex nova pittacium. [37]Neque quiſquam condit vinum novum in utres

veteres: alioquin rumperet vinum novum utres et ipſum effluereret, et utres perirent. [38]Sed vinum novum in novos utres condendum eſt: ita ſit ut ambo conſerventur. [39]Neque vero quiſquam potato vetere, protinus vult novum: dicit enim vetus eſſe melius.

CAPUT VI.

De ſpicis refutati Phariſaei. Tabida manus. In Chriſtum inſidiae, is pernox orans: xii. Apoſtoli. Beati qui. Qui miſeri. Amandus hoſtis, plagae, vis, furta, lex naturae, mutuum, clementia. Temerarium judicium: largitas. Caeci cadentes, feſtuca, trabs. Arbos varia. Varius aedificator.

ACCIDIT autem, ut cum Sabbato ſecundo primo iter per ſata faceret, vellerent ejus diſcipuli ſpicas, manibuſque confricatas comederent. [2]Quibus Phariſaeorum quidam ſic dixerunt: Cur facitis quod Sabbatis facere non licet? [3]At Jeſus eis reſpondens: Illudne non legiſtis, inquit, quod fecerit David, cum eſuriret ipſe et ejus comites? [4]Ut in Dei aedem ingreſſus, appoſititios panes ſumpſerit, comederitque, et ſuis dederit comitibus: quibus tamen veſci non licet, niſi ſolis ſacerdotibus. [5]Dominus eſt filius hominis (inquit eis) etiam Sabbati. [6]Accidit autem etiam alio Sabbato, ut in collegium ingreſſus doceret: ubi cum homo eſſet dextera manu tabida, [7]obſervabant eum Scribae et Phariſaei, an in Sabbato curaret, ut crimen adverſus eum invenirent. [8]At ille eorum cogitationes intelligens, dixit homini ſiccam habenti manum: Surge, et ſta in medio.

Cumque ille ſurrexiſſet et ſtaret, [9]Dixit Jeſus illis: Interrogabo vos, utrum Sabbatis benefacere liceat, an malefacere: vitam ſervare, an perdere? [10]Deinde omnes illos circum intuitus, dixit homini: Porrige manum tuam. Quod poſtquam ille fecit, reddita eſt ejus manus tam ſana, quam erat altera. [11]At illi furoris pleni, colloqui inter ſeſe, quid Jeſu facerent. [12]Per eos autem dies profectus eſt in montem ad orandum, et pernox oravit. [13]Deinde orto die, diſcipulos ſuos convocavit, ex eiſque duodecim elegit, quos etiam Apoſtolos nominavit: [14]Simonem, quem etiam Petrum nominavit, et Andream ejus fratrem: Jacobum et Johannem: Philippum et Bartholomaeum: [15]Matthaeum et Thomam: Jacobum Alphaei filium, et Simonem nomine Zelotam: [16]Judam Jacobi fratrem, et Judam Iſcariotam, eum qui fuit proditor. [17]Cum his digreſſus, ſtetit in campeſtri loco, nec non ejus diſcipulorum grex et ingens hominum multitudo, ex omni Judaea, et Hieroſolyma, et Tyria Sidoniaque ora, qui venerant ut eum audirent, et a ſuis morbis curarentur: [18]Item qui ab impuris ſpiritibus vexabantur. Atque illi ſanabantur, [19]eumque vulgus omne tangere conabatur: ſiquidem vis ab eo proficiſcebatur, quae ſanabat omnes. [20]Atque ille conjectis in diſcipulos ſuos oculis, ſic dicere: Beati pauperes: nam veſtrum eſt Dei regnum. [21]Beati qui nunc eſuritis: nam ſaturabimini. Beati qui nunc ploratis: nam ridebitis. [22]Beati eritis, cum vos oderint homines, et ſeparabunt, et conviciabuntur, veſtrumque nomen tanquam malum propter filium hominis abjicient. [23]Gau-

dete tum, et exultate: ſcitote enim, grandem vobis eſſe mercedem in coelis. Eodem enim modo faciebant vatibus majores eorum. [24]Verum vae vobis divitibus: ſiquidem jam habetis veſtrum ſolatium. [25]Vae vobis qui pleni eſtis: nam eſurietis. Vae vobis qui nunc ridetis: nam lugebitis, atque plorabitis. [26]Vae vobis cum vobis bene dicunt omnes homines: idem enim faciebant falſis vatibus majores eorum. [27]Sed vobis hoc dico, auditores: amate inimicos veſtros, benefacite eis qui vos odere, [28]bene precamini iis qui vobis imprecantur, et pro eis orate qui vos afficiunt injuria, [29]ferienti tibi malam, praebe etiam alteram: et auferentem tuum pallium, ne a tunica quidem prohibe. [30]Quin omnibus a te petentibus dato, et ab auferente tua ne repete: [31]Ac quemadmodum vultis ut vobis alii faciant, ita et vos eis facitote. [32]Quod ſi veſtros amatores amatis, quae vobis debetur gratia? cum etiam improbi ſuos amatores ament. [33]Item, ſi iis benefacitis qui vobis benefaciunt, quae vobis gratia debetur, cum vel improbi idem faciant. [34]Et ſi iis commodatis, a quibus vos mutuum beneficium ſperatis, quae vobis debetur gratia? cum etiam improbi commodent improbis, ut paria recipiant. [35]Enimvero amate veſtros inimicos, et benefacite et commodate, nihil inde ſperantes: et vobis merces erit grandis, eritiſque Supremi filii, qui ſit erga ingratos ac malos benignus. [36]Eſte igitur miſericordes, ut veſter etiam pater eſt miſericors. [37]Ne judicate, et non judicabimini: ne damnate, et non damnabimini. Remittite et vobis remittetur: [38]Donate, et vobis do-

nabitur: vobis menſura bona, conferta, concuſſa, ac ſuperfluens in ſinum donabitur: eadem enim menſura qua metiemini, remetietur vobis. [39]Dicebat autem eis ſimilitudinem: Poteſtne caecus caecum ducere? nonne ambo in foveam cadent? [40]Non eſt diſcipulus ſupra magiſtrum ſuum: quin praeclare cum quoque agitur, ſi eadem conditione eſt qua ejus magiſter. [41]Quid autem cernis feſtucam in tui fratris oculo, et trabem in tuo ipſius oculo non animadvertis? [42]Aut quî potes dicere fratri tuo: Frater, ſine ut extraham feſtucam quae eſt in oculo tuo: ipſe trabem, quae in oculo tuo eſt, non cernens? Hiſtrio, extrahe prius trabem ex oculo tuo, tum demum cernes ut feſtucam extrahas, quae eſt in tui fratris oculo. [43]Nulla enim nec bona arbor eſt, quae tetrum ferat fructum: nec arbor mala, quae bonum ferat fructum. [44]Nam ex ſuo quaeque fructu arbor cognoſcitur. Non enim ex ſpinis colliguntur ficus, nec ex rubo vindemiatur uva, [45]vir bonus ex bona ſui cordis cella bonum profert: itemque vir malus ex mala ſui cordis cella malum profert: utpote cum ex ejus cordis redundantia loquatur ejus os. [46]Quid vero me vocatis, Domine, Domine, cum quae ego dico non faciatis? [47]Quiſquis ad me venit, meaque dicta et audit et exequitur, demonſtrabo vobis cui ſit ſimilis. [48]Eſt ſimilis homini domum conſtruenti, qui alte fodit, et fundamentum in petra jacit. Deinde ſi accidit inundatio, quamvis torrens in domum illam impingat, eam tamen convellere nequit, quippe in petra fundatam. [49]Qui vero audit, nec exequitur, ſimilis eſt homini qui domum

in terra ſine fundamento conſtruxit, in quam domum ſi torrens irruit, ea protinus corruit, et ingentem trahit ruinam.

CAPUT VII.

Centurionis modeſtia, fides, laus. Servi ſanitas. Filius viduae redivivus. Legatis a Johanne reſponſum: hujus laudes. Judaei puerorum ſimiles. Mulieris unguentum ad menſam Phariſaei: hujus confutatio. Creditores duo. Collatio Simonis ac foeminae: iſtius fides.

POSTQUAM omnem orationem ſuam audiente populo abſolvit, ingreſſus eſt Capharnaum. [2]Cujuſdam autem centurionis ſervus adeo graviter laborabat, ut jamjam obiturus eſſet, quem ſervum ille in precio habebat. [3]Itaque audiens de Jeſu, miſit ad eum Judaeorum ſenatores oratum, ut ſuum ſervum ſanatum veniret. [4]Et illi Jeſum aggreſſi ſedulo rogant, ita dicentes: Dignus eſt cui tu id praeſtes: [5]amat enim gentem noſtram, idemque nobis collegium conſtruxit. [6]Jeſus vero cum eis profectus eſt. Cumque jam domo non procul abeſſet, centurio, miſſis ad eum amicis, ſic monuit: Domine, ne labora: non enim ſum dignus cujus tu tectum ſubeas: [7]ideoque mihi ipſi ad te veniendum non putavi. Sed jube verbo, et ſanabitur puer meus. [8]Nam ego quoque, qui homo ſum alterius poteſtati ſubjectus, et militibus praeſum, ſi cui dico, vade, vadit: ſi alii, veni, venit: ſi ſervo meo, fac hoc, facit. [9]His auditis, Jeſus miratus eſt eum: et converſus, ſequenti hominum mul-

titudini dixit: Scitote me ne in Iſraelitis quidem tantam inveniſſe fidem. [10]Igitur domum reverſi qui fuerant miſſi, aegrotum ſervum invenere ſanum. [11]Accidit poſtridie ut proficiſceretur in oppidum nomine Naim, comitantibus eum frequentibus ejus diſcipulis, et ingenti hominum turba. [12]Atque ut oppidi portae appropinquavit, ecce efferebatur mortuus, unicus matri filius, eique viduae, comitanti eam frequente oppidanorum turba. [13]Ea viſa, miſeratus eam Dominus, dixit ei: Ne plora. [14]Deinde ad feretrum acceſſit, et id tetigit, cumque reſtitiſſent qui portabant, dixit: Adoleſcens, inquam tibi, ſurge. [15]Tum mortuus ſedit, loquique coepit, atque ille eum matri ſuae tradidit. [16]Inde omnes metu correpti, Deum collaudare, dicentes, magnum apud ipſos ortum eſſe vatem, Deumque ſuorum curam habere. [17]Atque is ſermo de eo totam Judaeam finitimamque regionem pervaſit. [18]Haec omnia Johanni ſui diſcipuli nunciarunt: [19]et Johannes advocatos duos quoſdam ſuorum diſcipulorum, miſit ad Jeſum, qui ita dicerent: Tune is es qui venturus eſt? an alium expectemus? [20]Igitur homines Jeſum aggreſſi, dixerunt: Johannes Baptiſta nos ad te miſit, ut ita diceremus, Tune is es qui venturus eſt? an alium expectemus? [21]At Jeſus eadem hora multos a morbis miſeriiſque, et malis ſpiritibus curavit, multoſque coecos viſu donavit. [22]Deinde illis in haec verba reſpondit: Ite renunciatum Johanni quae videritis ac audiveritis: coeci cernunt, claudi gradiuntur, leproſi purgantur, ſurdi audiunt, mortui reſurgunt, pauperes evangelium docentur, [23]et

beatus eſt qui in me non offenderit. [24]Deinde, digreſſis Johannis nunciis, coepit ad vulgus hominum ita dicere de Johanne: Ad quid ſpectandum profecti eſtis in ſolitudinem? arundinem vento agitatam? [25]Sed quid ſpectatum profecti eſtis? hominem mollibus indutum veſtibus? At qui ſplendido veſtitu et deliciis utuntur, degunt in regiis. [26]Sed ad quid videndum profecti eſtis? Vatem? Imo vero, inquam vobis, etiam plus quam vatem. [27]Is eſt de quo ſcriptum eſt: Ego tibi meum praemiſſurus ſum nuncium, qui tibi viam praeparet. [28]Hoc enim vobis dico: Major in mulierum progenie, vates Johanne Baptiſta nullus eſt: et tamen qui in Dei regno minimus eſt, major eſt eo. [29]Hoc audito, populus omnis et publicani Deum collaudarunt, Johannis baptiſmate baptizati. [30]At Phariſaei et legiſperiti, Dei conſilium (quantum in ſe fuit) reſciderunt, ab illo non baptizati. [31]Et Dominus: Cui igitur rei, inquit, hujus nationis homines comparabo, et cui ſunt ſimiles? [32]Similes ſunt, ut cum pueri in foro manentes, alii ad alios clamant in hunc modum: Nos vobis fiſtula cecinimus, et non ſaltaſtis; vobis luximus, et non ploraſtis. [33]Venit enim Johannes Baptiſta, qui nec panem comedit, nec vinum bibit: et dicitis eum habere daemonium. [34]Venit filius hominis, qui et comedit et bibit: et dicitis hominem eſſe edacem, vinoſumque, et publicanorum ac improborum amicum: [35]ita ſuis omnibus aliena eſt ſapientia. [36]Rogavit autem eum Phariſaeorum quidam, ut ſecum epularetur; itaque ille in Phariſaei domum ingreſſus accubuit. [37]Tum mulier quaedam in

urbe, eaque impudica, quod eum in Phariſaei aedibus epulari intellexerat, unguenti alabaſtrum ferens, [38]ei a tergo flens, aſtitit ad pedes, coepitque ejus pedes lacrymis rigare, et capitis ſui capillis abſtergere, ac deoſculari, et unguento ungere. [39]Quo viſo Phariſaeus, qui eum invitaverat; ſic apud ſeſe cogitavit: Hic ſi vates eſſet, cognoſceret quae qualiſque foemina ſit, quae eum attractat: eſt enim impudica. [40]At Jeſus ſic eum contra allocutus eſt: Simon, habeo quod tibi dicam. Cui ille, Dic, magiſter, inquit. [41]Duo debitores erant cuidam creditori, quorum alter quingentos debebat denarios, alter quinquaginta. [42]Ii quoniam ſolvendo non erant, ille utrique condonavit. Dic igitur, uter eorum plus eum amabit? [43]Cui Simon reſpondens: Is opinor, inquit, cui plus condonavit. Et ille: Recte judicas. [44]Deinde ad foeminam converſus: Vides hanc foeminam? inquit Simoni, Tu mihi domum tuam ingreſſo, ne aquam quidem ad lavandos pedes meos dediſti: at ea pedes meos et lacrymis rigavit, et ſui capitis capillis exterſit. [45]Tu mihi oſculum non dediſti: ea vero, ex quo ſum ingreſſus, mihi pedes deoſculari non deſtitit. [46]Tu nec oleo mihi caput unxiſti: at ea unguento mihi pedes etiam unxit. [47]Quamobrem ſic habeto, ei ejus peccata, quae multa ſunt, ignoſci, quoniam multum amavit. Cui vero paulum ignoſcitur, paulum amat. [48]Ignoſcuntur tibi peccata, inquit ei. [49]At convivae apud ſeſe cogitare coeperunt, quiſnam is eſſet, qui etiam peccata ignoſceret? [50]Et ille ad mulierem: Tua te fides ſervavit, inquit: abi ſalva.

Seminis varia ſors, explicatio. Candela in domo. Chriſti proximi. Procella. Chriſti quies. Pavor ſuorum. Tranquillitas. Legio in porcos. Gadareni contra Jeſum. Profluvium diuturnum. Jairi filia rediviva.

DEINCEPS vadebat oppidatim et pagatim praedicans, Deique regnum nuncians, comitantibus eum duodecim. [2]Et quibuſdam foeminis, quae fuerant a malis ſpiritibus morbiſque curatae, Maria nomine Magdalena, ex qua ſeptem exierant daemonia. [3]Et Johanna Chuzae uxore, procuratoris Herodis, et Suſanna, aliiſque multis, quae ei de ſuis facultatibus miniſtrabant. [4]Confluente autem ingenti multitudine, et hominibus paſſim ex oppidis eum adeuntibus, ſic per ſimilitudinem locutus eſt: [5]Ivit ſator quidam ſatum ſuum ſemen: quo ſerente, aliud cecidit apud viam, idque conculcatum eſt, et ab aeris volucribus comeſum. [6]Aliud in petram cecidit, idque exortum aruit, quod humorem non haberet. [7]Item aliud cecidit inter ſpinas, idque enatae ſimul ſpinae ſuffocarunt. [8]Aliud cecidit in bonam terram, et enatum edidit fructum cum centeſimo. Haec dicens clamabat: Qui aures habet, quibus audire poſſit, audiat. [9]Interrogarunt autem eum ſui diſcipuli, quaenam eſſet ea ſimilitudo? [10]Quibus ille: Vobis datum eſt, inquit, divini regni arcana cognoſcere: cum caeteris vero per ſimilitudines agitur, ut videntes non videant, et audientes non intelligant. [11]Eſt autem haec ſimilitudo. Semen eſt divinus ſermo. [12]Qui apud viam, ii ſunt, qui audiunt, deinde venit diabolus, qui ſermonem

ex eorum animis aufert, ne credant atque ita ſalvi fiant. [13]Qui vero in petra, ii ſunt, qui dum audiunt, cum laetitia accipiunt illi quidem ſermonem, ſed radicem non habent: itaque credunt ad tempus, et periculorum tempore deſciſcunt. [14]Quod vero in ſpinas cecidit, ii ſunt; qui ubi audiverunt, eò veniunt ut curis et divitiis vitaeque voluptatibus ſuffocentur, neque fructum perferant. [15]Quod vero in bona terra, ii ſunt, qui probo et bono animo auditum verbum retinent, et fructum cum patientia ferunt. [16]Nemo vero accenſam a ſe candelam operit aliquo vaſe, ſub lectove ponit, ſed candelabro imponit, ut ingredientes lumen aſpiciant. [17]Nihil enim tam tectum eſt, quod non ſit perſpicuum futurum: neque tam occultum, quod non ſit cognoſcendum, et in apertum venturum. [18]Videte igitur quomodo audiatis: nam qui habet, ei dabitur, qui vero non habet, ei id etiam, quod videtur habere, eripietur. [19]Venerant autem ad eum ejus mater et fratres, qui cum prae turba cum eo congredi non poſſent, [20]et ei a quibuſdam nunciatum eſſet, ejus matrem et fratres foris adeſſe, eum videre volentes. [21]Ille ſic eis reſpondit: Mea mater meique fratres ii ſunt, qui Dei ſermonem audiunt et obeunt. [22]Quodam autem die conſcendit ipſe cum ſuis diſcipulis navem, eiſque juſſit ut lacum trajicerent. [23]Poſtquam autem ſolverunt, navigantibus eis ipſe obdormivit: et tanta venti procella in lacum delapſa eſt, ut illi complerentur, ac periclitarentur. [24]Itaque eum adorti excitarunt, dicentes: Praeceptor, praeceptor, perimus. At ille ſurrexit, ventumque et aquae fluctus objurgavit: atque illa pa-

cata ſunt, et facta tranquillitas. [25]Deinde eos ſic alloquitur: Ubi eſt veſtra fiducia? At illi territi, mirati ſunt, ſic inter ſeſe dicentes: Quiſnam hic eſt, qui et ventis et aquae ſic imperet, ut ei obediant? [26]Navigarunt autem in agrum Gadarenorum, qui contra Galilaeam eſt: [27]Atque ei in terram egreſſo occurrit vir quidam ex urbe, qui daemonia longo jam tempore habebat, nec veſtem induebat, nec domi manebat, ſed in monimentis. [28]Is viſo Jeſu, exclamavit, eumque accidit, et magna voce dixit: Quid tibi mecum eſt, Jeſu ſupremi Dei fili? oro te, ne me torqueas. [29]Jufſerat enim impuro ſpiritui, ut ex homine exiret. Nam longo tempore eum ita correptum habebat, ut licet catenis compedibuſque vinctus cuſtodiretur, ruptis vinculis ageretur a daemone in deſerta. [30]Interrogavit autem eum Jeſus, quodnam ei nomen eſſet? Cui ille reſpondit, Legio, ſiquidem multa daemonia in eum intraverant, [31]eaque illum rogabant, ne ſibi imperaret ut in tartara abirent. [32]Erat illic numeroſus porcorum grex, in monte paſcentium: itaque daemonia eum orabant ut ſibi in illos intrare permitteret. [33]Ac illo permittente, egreſſa ex homine daemonia, ingreſſa ſunt in porcos: atque grex per praeceps delatus in lacum, ſuffocatus eſt. [34]Hac re viſa, ſubulci fugerunt, idque in oppido et per rura nunciarunt. [35]Et homines videndae rei cauſa egreſſi, venerunt ad Jeſum: et ſedentem ad Jeſu pedes hominem, ex quo exierant daemonia, veſtitum et ſanae mentis nacti, timuerunt. [36]Cumque eis expoſuiſſent qui viderant quo pacto ſanatus fuiſſet furioſus, [37]rogavit eum omnis finitimae

Gadarenorum regionis multitudo, ut ab ipſis diſcederet, quoniam magno metu tenebantur. Itaque ille, conſcenſa navi, reverſus eſt. [38]Et eum quidem orabat ille vir, ex quo exierant daemonia, ut eſſet cum eo: ſed dimiſit eum Jeſus, ita dicens, [39]revertere domum tuam, et quae tibi fecerit Deus narrato. Itaque ille diſceſſit, et toto oppido quid ſibi Jeſus feciſſet divulgavit. [40]Jeſum autem reverſum vulgo homines exceperunt: nam eum omnes expectabant. [41]Interea venit vir quidam nomine Jairus, qui collegii magiſter erat. Is Jeſu ad pedes accidit, eumque rogavit ut domum ſuam ingrederetur. [42]Erat enim ei unica filia, annorum circiter duodecim, quae moriebatur. [43]Ac Jeſu vadente, et turba eum ſuffocante, mulier quaedam ſanguinis profluvio jam a duodecim annis laborans (quae quidem conſumptis in medicos ſuis omnibus facultatibus, a nullo curari potuerat) [44]acceſſit a tergo, ejuſque togae limbum tetigit, et ſtatim cohibitum eſt ejus ſanguinis profluvium. [45]Tum Jeſus: Quis me tetigit? inquit. Cum omnes negarent, dixit Petrus, et qui cum eo erant: Praeceptor, te turba angit atque premit, et quaeris quis te tetigerit? [46]Et Jeſus: Tetigit aliquis me, inquit: ſenſi enim exire ex me vim. [47]Tum mulier, ſeſe non latuiſſe videns, tremebunda venit, eumque accidit, et quam ob cauſam eum tetigiſſet, ei in totius populi praeſentia expoſuit, utque confeſtim fuiſſet ſanata. [48]Et ille ſic ei dixit: Bono es animo, filia, tua te fiducia ſervavit, abi ſalva. [49]Adhuc eo loquente, venit a collegii magiſtro quidam, qui ei filiam mortuam eſſe dixit, nec eſſe quod magiſtro ne-

gotium faceſſeret. [50]Quo audito, Jeſus ſic eum allocutus eſt: ne metue: tantum crede, et ſanabitur. [51]Deinde ubi domum venit, non ſivit quenquam ingredi, niſi Petrum, et Jacobum, et Johannem, et puellae patrem atque matrem. [52]Cumque omnes eam plangentes deplorarent, ille eos plorare vetuit: non enim mortuam eſſe, ſed dormire. [53]At illi eum deridebant, ſcientes, eſſe mortuam. [54]Ipſe vero, ejectis foras omnibus, ejuſque prehenſa manu, ſic clamavit: Puella, ſurge. [55]Atque illa, reverſo ejus ſpiritu, protinus ſurrexit, et ille ei cibum dari juſſit. [56]Attoniti ſunt autem ejus parentes, et ille eis ne cui rem dicerent, praecepit.

CAPUT IX.

Apoſtolorum poteſtas, egeſtas, inſtitutio, facta. Herodis trepidi de Jeſu cupido. Quinque panes, piſces duo, caniſtra xii. rumor de Jeſu, ſuorum ſententia. Praedictum ſupplicium, et reſurrectio. Crux piorum, et lucrum. Aliqui ſuperſtites. Jeſu transformatio cum Elia, et Moſe. Diſcipulorum ſopor, imprudentia. Vox e nube. Daemon per diſcipulos non pulſus. Qui maximus piorum. Qui a Jeſu ſunt diſcipuli. In Samaritanos diritas. Chriſti inopia. Mortuos qui curet. Qui ad coelum ineptus.

CONVOCATIS autem duodecim, dedit eis vim atque poteſtatem in omnia daemonia, ſanandique morbos: [2]eoſque ad Dei regnum publicandum, et aegrotos ſanandos dimiſit, [3]eiſque dixit: Nihil in viam tollite, neque baculum, neque peram, neque panem, neque

argentum, neque binas tunicas habetote. [4]Ac in quamcunque domum intraveritis, ibi manetote, et indidem exitote. [5]Quod ſi qui vos non admiſerint, exite ex illa urbe, et pulverem etiam ex veſtris pedibus excutite, quod ſit adverſus eos teſtimonio. [6]Igitur illi digreſſi vicos obibant, ubique Evangelium docentes, et morbos curantes. [7]Cum audiviſſet autem Herodes tetrarcha, quam multa ab eo fierent, dubitabat quod dicebatur a quibuſdam, Johannem ex mortuis ſurrexiſſe, [8]a nonnullis item Eliam extitiſſe: ab aliis autem, aliquem veterum vatum revixiſſe. [9]Dicebat autem Herodes: Johanni ego caput praecidi: ſed quis eſt hic, de quo ego talia audio? eumque videre cupiebat. [10]Reverſi autem Apoſtoli, narrarunt ei quae fecerant. Et ille aſſumptis eis, ſeceſſit ſeorſum in deſertum locum, urbis vocatae Bethſaida. [11]Quo cognito, vulgus hominum eum ſecutum eſt: quos ille excepit, eiſque de Dei regno loquebatur, et curationis egentes ſanabat. [12]Ut autem inclinare dies coepit, duodecim eum hujuſmodi verbis aggreſſi ſunt: Dimitte hanc hominum multitudinem, ut in ſinitimos vicos et rura profecti diverſentur, et cibaria inveniant: nam hic in deſerto loco ſumus. [13]At ille: Praebete vos eis cibum, inquit illis. Cui illi: Non ſunt nobis, inquiunt, plures quam quinque panes, et duo piſces: niſi forte eamus emptum ad omnem hunc populum cibaria. [14]Erant enim viri circiter quinquies mille. Tum ille ſuis diſcipulis juſſit ut curarent, ut illi per quinquagenarios ordines diſcumberent. [15]Quod poſtquam illi fecerunt, et ut omnes diſcumberent curarunt,

[16]Ille ſumptis quinque panibus, et duobus piſcibus, in coelum intuitus, eos (ſuper eis fauſta precatione uſus) fregit, et diſcipulis multitudini apponendos dedit: [17]comederuntque omnes ad ſatietatem, et ſublatum eſt quod eis fragmentorum ſuperfuit, caniſtra duodecim. [18]Cum autem ſeorſum orandi gratia eſſet, et una cum eo adeſſent diſcipuli, interrogavit eos his verbis: Quem me vulgo eſſe dicunt? [19]Cui illi reſpondent, Johannem Baptiſtam, alii Eliam, alii vatem aliquem veterum revixiſſe. [20]Et ille: Vos vero, inquit eis, quem me eſſe dicitis? Et Petrus ſic ei reſpondit: Chriſtum Dei. [21]Ille vero eis interminatus eſt, praecepitque ne cui id dicerent, [22]dixitque oportere filium hominis multa pati, et ſenatoribus pontificibuſque et ſcribis improbari, ac interfici, et tertia die reſurgere. [23]Dicebat autem ad omnes: Si quis poſt me venire vult, abneget ipſe ſe, tollatque ſuam crucem quotidie, et me ſequatur. [24]Nam qui volet animam ſuam ſervare, perdet eam, qui vero animam ſuam mea cauſa perdet, is eam ſervabit. [25]Quid enim prodeſt homini, vel totum lucrari mundum, ſi ſeipſum perdat, aut ſui jacturam faciat? [26]Quem enim mei meorumque dictorum puduerit, hujus pudebit filium hominis, cum in ſua et patris ſanctorumque angelorum gloria venerit. [27]Hoc autem vobis certo dico, eſſe quoſdam eorum qui hìc adſunt, qui non ante ſentient mortem, quam Dei regnum videant. [28]Deinde octo fere diebus poſt haec dicta, aſſumpto Petro, et Johanne, et Jacobo, montem conſcendit, precandi gratia. [29]Atque eo precante, facta eſt ejus vultus ſpecies alia, ejuſ-

que veſtitus candore fulgurans. [30]Et ecce viri duo cum eo colloquebantur, qui quidem erant Moſes et Elias: [31]Qui cum ſplendore conſpecti, dicebant ejus exitum, quo perfuncturus erat Hieroſolymae. [32]Petrus vero et ejus comites ſomno gravati, poſtquam experrecti ſunt, viderunt ejus ſplendorem, duoſque qui apud eum aderant viros. [33]Atque illis ab eo digredientibus, dixit Petrus Jeſu: Praeceptor, bonum eſt hîc eſſe nos: faciamus tria tabernacula, tibi unum, Moſi unum, et Eliae unum. [34]Haec eo loquente, et quid diceret neſciente, extitit nubes quae illos obumbravit. Quibus in nubem ingreſſis, cum hi territi eſſent, [35]extitit ex nube vox, dicens: Hic eſt filius meus chariſſimus: hunc audite. [36]Interea dum extitit vox, repertus eſt Jeſus ſolus. Atque illi tacuerunt, neque cuiquam per eos dies quicquam eorum quae viderant, indicarunt. [37]Poſtridie eis de monte digreſſis, occurrit ei ingens hominum multitudo, [38]et ecce vir quidam ex turba ſic exclamavit: Magiſter, quaeſo te reſpice meum filium, qui mihi unicus eſt: [39]Quem ſimulac corripuit ſpiritus, clamat, eumque ille ſpumas agentem lacerat, et vix ab eo diſcedit, eum dilanians. [40]Diſcipulos quidem tuos oravi ut eum ejicerent: ſed non potuerunt. [41]At Jeſus reſpondens: O diffidens, inquit, perverſaque natio? quamdiu apud vos ero? voſque feram? adduc tuum huc filium. [42]Jam illo accedente, convulſit et laceravit eum daemonium. Sed Jeſus impurum ſpiritum objurgavit, puerumque ſanavit, et ejus patri reddidit, omnibus tanta Dei majeſtate attonitis. [43]Cunctis autem tam multa, quae fece-

rat, mirantibus ſic eſt diſcipulos ſuos allocutus: 44Con-
jicite vos in aures veſtras haec verba: Tradendus eſt
filius hominis in hominum manus. 45At illi dictum illud
ignorabant idque eis ita tectum erat, ut id non ſenti-
rent: ſed eum de eo dicto interrogare formidabant.
46Venerunt autem in cogitationem, quis eſſet eorum
maximus: 47et Jeſus intelligens eorum animi cogitati-
onem, prehenſo puero, et apud ſe ſtatuto, ſic ad eos
verba fecit: 48Qui puerum hunc meo nomine accipit,
me accipit: et qui me accipit, eum accipit qui me miſit.
Nam veſtrûm minimus quiſque, maximus erit. 49Tum
Johannes ſic eum allocutus eſt: Praeceptor, vidimus
quendam nomine tuo ejicientem daemonia, et eum pro-
hibuimus, quoniam non comitatur nos. 50Cui Jeſus:
Ne prohibete, inquit: qui enim contra nos non eſt, a
nobis eſt. 51Cum autem compleretur ejus aſſumptionis
dies, ipſe ita compoſito vultu, ut Hieroſolymam ire vi-
deretur, 52praemiſit ante ſe nuncios, qui profecti intra-
runt in Samaritanorum vicum, ut ei diverſorium para-
rent. 53Sed illi eum non admiſerunt, quoniam ire ſe
Hieroſolymam prae ſe ferebat. 54Quo viſo, ejus diſci-
puli Jacobus et Johannes dixerunt: Domine, vis jube-
amus ignem de coelo deſcendere, qui eos conficiat, ut
et fecit Elias? 55At Jeſus converſus, eos objurgavit:
Neſcitis inquit, cujuſmodi ſpiritus filii ſitis vos. 56Nam
filius hominis hominum vitas non perditum venit, ſed
ſervatum. Ita in alium vicum profecti ſunt. 57Vadenti-
bus autem eis in via, dixit ei quidam: Sequar te quo-
cunque iveris, Domine. 58Cui Jeſus: Vulpes habent

antra, inquit, et aëreae volucres nidos: at filius hominis non habet ubi caput reclinet. [59]Item alteri dixit: Sequere me. Et ille: Domine, inquit, permitte mihi ut eam prius ſepultum meum patrem. [60]At Jeſus: Sine (inquit ei) mortuos ſepelire mortuos ſuos: tu vero i annunciatum Dei regnum. [61]Item cum alius dixiſſet: Sequar te, Domine: ſed prius permitte mihi valedicere meis domeſticis, [62]dixit ei Jeſus: Nemo qui aratro admota manu reſpicit in tergum, aptus eſt ad Dei regnum.

CAPUT X.

Diſcipuli ſeptuaginta duo bini miſſi. Multa meſſis. Apoſtolorum calamitas, inopia. Eduliorum poteſtas. Minae in Chorazin, et Bethſaidam, et Capharnaum. Reverſi diſcipuli. Daemon ut fulgur. Piorum gaudia vera. Reſponſa ad Juriſperitum. Hiſtoria de vulnerato a latronibus, qui proximus. Martha, et Maria ad pedes Jeſu.

POSTEA conſtituit Dominus etiam alios ſeptuaginta *L.* duos, *G.* eoſque binos ante ſe praemiſit in omnes urbes et loca quo ipſe venturus erat. [2]Atque eos ſic affatus eſt: Meſſis quidem multa eſt, ſed operarii pauci: quocirca rogate meſſis dominum, ut operarios emittat in meſſem ſuam. [3]Vadite, en ego mitto vos tanquam agnos inter lupos. [4]Ne ferte crumenam, ne peram, neque calceos, neve quenquam in via ſalutaveritis. [5]In quamcunque autem domum intrabitis, primum dicite: Salveat haec domus. [6]Et ſi quidem erit

ibi aliquis ſalute dignus, requieſcet in eo veſtra ſalus: ſin minus, ad vos revertetur. [7]Atque in eadem domo manetote, comedentes et bibentes quae eis ſuppetent: nam dignus eſt operarius mercede ſua. Ne migratote ex domo in domum: [8]et in quamcunque urbem intraveritis, admiſſique fueritis, veſcimini iis quae vobis apponentur: [9]et qui erunt in ea aegroti, eos curatote, eiſque ad eos Dei regnum veniſſe dicitote. [10]In quam vero urbem ingreſſi, nec admiſſi fueritis, exitote in ejus fora, et ita dicitote. [11]Etiam pulverem, qui nobis ex urbe veſtra adhaeſit, vobis abſtergimus. Caeterum ſcitote, ad vos divinum veniſſe regnum. [12]Sic habetote cum Sodomis in illa die levius actum iri, quam cum illa urbe. [13]Hei tibi Chorazin, hei tibi Bethſaida: nam ſi Tyri et Sidone facta forent miracula, quae facta ſunt in vobis, jampridem in centone et pulvere degentes rediiſſent ad frugem. [14]Itaque cum Tyro et Sidone mitius agetur in judicio, quam vobiſcum. [15]Et tu Capharnaum, quae ad coelum uſque evecta es, ad inferos uſque deprimeris. [16]Qui vos audit, me audit: et qui vos repudiat, me repudiat: qui vero me repudiat, eum repudiat qui me miſit. [17]Reverſi autem ſeptuaginta *L.* duo *G.* cum laetitia, dixerunt: Domine etiam daemonia nobis per tuum nomen ſubjiciuntur. [18]Quibus ille: Spectabam, inquit, Satanam fulguris ritu lapſum de coelo. [19]Equidem vobis poteſtatem do ſerpentes ſcorpioſque calcandi, et contra omnes hoſtis vires, ita ut nihil vos laeſurum ſit. [20]Verum eo ne gaudete, quod vobis ſubjiciuntur ſpiritus: ſed eo potius gaudete, quod nomina

veſtra ſcripta ſunt in coelis. [21]Ea ipſa hora exultavit ſpiritu Jeſus, dixitque: Ago tibi gratias, pater, coeli terraeque Domine, quod haec ſapientes prudenteſque celaveris, et infantibus patefeceris: idque, o pater, quoniam ſic tibi placitum eſt. [22]Omnia mihi tradita ſunt a patre meo: neque quiſquam novit quis ſit filius, niſi pater: aut quis ſit pater, niſi filius, et cui voluerit filius patefacere. [23]Tum ſeorſum ad diſcipulos converſus: Felices, inquit, oculi qui aſpiciunt quae vos aſpicitis. [24]Scitote enim multos vates atque reges voluiſſe videre quae vos aſpicitis, neque vidiſſe: et audire quae auditis, nec audiviſſe. [25]Hic ſurrexit quidam legiſperitus, qui eum hujuſmodi verbis tentavit: Magiſter, quid faciendo ſempiternam vitam conſequar? [26]Cui ille: In lege quid ſcriptum eſt? inquit: quomodo legis? [27]Et ille reſpondens: Dominum Deum tuum, inquit, toto animo, totis viribus, totaque mente amato: itemque proximum tuum perinde ac teipſum. [28]Recte reſpondiſti, inquit ei: id facito, et vives. [29]At ille ſeipſum, commendare volens, dixit Jeſu: Ecquis eſt meus proximus? [30]Tum Jeſus ita ſubjecit: Homo quidam Hieroſolyma ad Hierichuntem deſcendens, in latrones incidit, qui eum deſpoliarunt, inflictiſque vulneribus diſceſſerunt, eo ſeminece relicto. [31]Forte fortuna ſacerdos quidam deſcendebat per eam viam, illum ut vidit, praeteriit. [32]Similiter et Levita ad eum locum delatus, ubi venit, viditque, praeteriit. [33]Samaritanus vero quidam iter faciens, venit ad eum: eoque viſo, miſertus, acceſſit, [34]et ejus vulnera oleo vinoque per-

fuſa obligavit, et eum jumento ſuo impoſitum duxit in diverſorium, ejuſque curam egit: [35]et poſtridie digreſſurus, deprompſit duos denarios, et cauponi dedit, eique mandavit ut ejus curam haberet: ſeſe quicquid ille inſuper inſumpſiſſet, ei in ſuo reditu eſſe ſoluturum. [36]Quis igitur horum trium tibi videtur proximus illius fuiſſe, qui in latrones inciderat? [37]Et ille: Qui ei miſericordiam tribuit, inquit. Tum Jeſus: I, inquit, et tu facito ſimiliter. [38]Accidit autem, ut eis iter facientibus, ingrederetur in quendam vicum: et mulier quaedam nomine Martha eum domi ſuae accepit. [39]Huic ſoror erat nomine Maria, quae ad Jeſu pedes aſſidens, audiebat ejus orationem. [40]Martha vero, quae tanto miniſterio diſtraheretur, ſic dicere inſtitit: Domine, hoccine non curas, quod mea ſoror ſolam me miniſtrare ſinit? Dic igitur ei ut me adjuvet. [41]Cui Jeſus reſpondens, Martha, Martha, inquit, tu multis ſolicita turbaris, et uno eſt opus. [42]Maria bonam conditionem elegit, quae quidem ab ea non auferetur.

CAPUT XI.

Oratio Chriſti. Petendum, quaerendum. Collationes de Amico, de Patre. Calumniae repulſae in Jeſum, de Beelzebule. Spiritus impurus, vagus. Qui vere beati. Lucerna. Manus illotae, Hypocritarum ingenia.

CUM autem quodam in loco oraret, poſtquam deſiit, dixit ei quidam ejus diſcipulorum: Domine, doce nos orare, ut et Johannes docuit ſuos diſcipulos. [2]Et

ille: Cum orabitis, inquit eis, dicitote: Pater noſter qui es in coelis: Sancte colatur nomen tuum. Veniat regnum tuum. Fiat voluntas tua, ut in coelo, ſic et in terra. [3]Victum noſtrum alimentarium da nobis quotidie: [4]et remitte nobis peccata noſtra, quandoquidem ipſi remittimus omnibus qui nobis debent: neve nos in tentationem adducito, ſed a malo tuere. [5]Tum illud eis dixit: Si quis veſtrûm habeat amicum, quem media nocte adeat, eique dicat: Amice, da mihi mutuo tres panes: [6]Etenim venit ad me amicus meus ex via, cui quid apponam non habeo, [7]atque ille intus ita reſpondeat: Noli mihi moleſtiam exhibere: jam clauſa janua eſt, et pueri mei mecum in lecto ſunt: non poſſum ſurgere, et tibi dare *L.* ſi ille pulſare perſeveraverit *G.* [8]Mihi credite, etſi non ſurget ad ei dandum, quia ſit ejus amicus: at certe propter ejus importunitatem ſurget, eique tot dabit, quot ille egebit. [9]Ego quoque vobis dico: Petite, et dabitur vobis: quaerite, et invenietis: pulſate, et vobis aperietur: [10]Quiſquis enim petit, adipiſcitur: et qui quaerit, invenit: et pulſanti aperitur. [11]Quis autem veſtrûm eſt, qui pater poſcenti filio panem, det lapidem? aut poſcenti piſcem, det pro piſce anguem? [12]Aut ſi ovum petat, det ei ſcorpium? [13]Quod ſi vos, qui mali eſtis, ſcitis bona dona dare veſtris liberis, quanto magis pater coeleſtis dabit ſanctum ſpiritum petentibus a ſe? [14]Ejiciebat autem aliquando daemonium, quod erat mutum: quo daemonio egreſſo, locutus eſt mutus, id quod vulgo mirati ſunt. [15]At eorum quidam dicebant, eum per Beelzebulem

daemoniorum principem ejicere daemonia. [16]Alii tentandi gratia ſignum ab eo petebant de coelo. [17]Quorum ipſe cogitationes intelligens: dixit eis: Omne regnum a ſeipſo diſſidens vaſtatur, et domus ſuper domum cadit. [18]Quod ſi Satanas a ſeipſo diſſideret, quo pacto ſtaret ejus regnum? ut vos me dicatis per Beelzebulem ejicere daemonia? [19]Quod ſi ego per Beelzebulem ejicio daemonia, veſtri generis homines per quem ejiciunt? Itaque erunt ipſi veſtri judices. [20]Sin ego divino digito ejicio daemonia, ergo venit ad vos divinum regnum. [21]Cum quis fortis armatus ſuum atrium cuſtodit, ſalvae ſunt ejus facultates. [22]Sed ſi quis eo fortior eum adortus vicerit, ejus et arma quibus confidebat, aufert, et ſpolia diſtribuit. [23]Qui mecum non eſt, contra me eſt: et qui mecum non congerit, diſſipat. [24]Dum impurus ſpiritus exiit ex aliquo homine, ſiticuloſa loca peragrat, requietem quaerens. Eam poſtquam non invenit, ſtatuit domum ſuam redire, unde exierat. [25]Deinde ubi venit, et eam verſam ornatamque offendit, [26]accerſit ſeptem alios ſpiritus deteriores ſe. Qui illuc ingreſſi, ibi manent: atque ita fit hominis illius conditio poſterior, priore deterior. [27]Eo haec dicente, mulier quaedam ex turba, ſublata voce dixit ei: Beatus venter qui te portavit, et ubera quae ſuxiſti. [28]At ille: Imo inquit, beati qui divinum ſermonem et audiunt et conſervant. [29]Vulgo autem coëunte, ſic infit: Haec natio mala eſt: ſignum quaerit: et nullum ei ſignum dabitur, niſi ſignum Jonae vatis. [30]Ut enim fuit Jonas ſignum Ninivitis, ſic erit etiam filius hominis huic nationi.

31 Auſtri regina ſurget in judicio cum hujus nationis hominibus, eoſque damnabit, quod ex ultimis terris venerit auditum Solomonis ſapientiam, cum hîc ſit Solomone praeſtantior. 32 Homines Ninivitae ſurgent in judicio cum hac natione, eamque damnabunt, quod ad Jonae praeconium mores ſuos correxerint, cum hîc ſit Jona praeſtantior. 33 Nemo accenſam lucernam in occulto ponit, aut ſub modio, ſed in candelabro, ut intrantes lumen aſpiciant. 34 Lucerna corporis eſt oculus. Quod ſi tuus oculus ſyncerus eſt, etiam totum corpus tuum lucidum eſt: ſin improbus eſt, tuum quoque corpus tenebricoſum eſt. 35 Vide ergo, ne quod in te lumen eſt, tenebrae ſint. 36 Quod ſi tuum corpus totum erit lucidum, et ita lucidum, ut nullam tenebricoſi partem habeat, perinde erit ac ſi te fulgore lucerna colluſtret. 37 Haec locutum rogavit Phariſaeus quidam, ut apud ſe pranderet. Et ille ingreſſus accubuit. 38 Et Phariſaeus miratus eſt, videns eum non prius ante prandium laviſſe. 39 Et Dominus dixit ei: Nunc vos Phariſaei exteriorem poculi catinique partem purgatis, cum interiora veſtra rapinae ſint et malitiae plena. 40 Dementes, quaſi vero non idem qui exteriora fecit, etiam interiora fecerit. 41 Facite modo benigne ex iis quae ſuppetunt, ita fiet ut vobis omnia munda ſint. 42 Sed vae vobis Phariſaeis, qui mentam, rutam, denique omne olus decimatis: et aequitatem, Deique amorem praetermititis. Debebant et haec fieri, et illa non omitti. 43 Vae vobis Phariſaeis, qui primum ſedendi locum in collegiis, et ſalutationes in foris amatis. 44 Vae vobis Scribae et Pha-

riſaei perſonati, qui perinde eſtis atque abdita ſepulchra, ſuper quae inſcientes gradiuntur homines. [45]Tum ſic eum allocutus eſt quidam legiſperitus. Magiſter, iſta dicens, nobis quoque facis injuriam. [46]At ille: Et vobis legiſperitis, inquit, vae, qui alios graviſſimis oneratis oneribus, quae onera vos ne uno quidem digito attingitis. [47]Vae vobis, quod vatum monimenta extruitis, cum veſtri majores eos interfecerint. [48]Ergo vobis majorum veſtrorum facta placere teſtamini, dum, quos illi peremerunt, eorum vos monimenta extruitis. [49]Itaque divina Sapientia ſic fata eſt: Mittam ad eos vates et legatos, quos partim interficient, partim perſequentur, [50]ut de hac natione ſupplicium ſumatur ſanguinis omnium vatum, ab orbe condito effuſi, [51]ab Abelis ſanguine, uſque ad Zachariae ſanguinem, qui inter aram et aedem peremptus eſt. Ita eſt, inquam vobis, ſumentur de hac natione poenae. [52]Vae vobis legiſperitis, qui ſcientiae clavem abſtuliſtis, nec ipſi intraſtis, et intrantes impediviſtis. [53]Haec eo ad illos dicente, coeperunt legiſperiti et Phariſaei acriter inſtare, et ejus orationem multis rationibus inſidioſe captare, [54]conantes aliquid ex ejus ore aucupari, quo eum criminarentur.

CAPUT XII.

Phariſaeorum fermentum. Quis nobis timendus. Dei de ſuis cura. Quos Jeſus tandem agnoſcet. Cui non ignoſcetur unquam. Doctor ſpiritus ſanctus. Avari conſilium vanum. Dei de nobis providentia. Theſaurus ubi ſtatuendus. Servus malus percuſſor. Sciens, imprudens. Ignis a Chriſto. Orbis diſſidia.

INTEREA cum tot vulgi millia convenissent, ut inter se opprimerent, coepit ille sic ad suos discipulos verba facere: In primis cavete vobis a Pharisaeorum fermento: hoc est simulatione. [2]Nihil enim tam tectum est, quod non sit detegendum: neque tam occultum, quod non sit cognoscendum. [3]Itaque quicquid in tenebris dixeritis, id in luce audietur: et quod in aurem in penetralibus locuti fueritis, id in tectis praedicabitur. [4]Hoc autem vobis amicis meis dico: Ne eos timete, qui corpus quidem interficiunt, sed deinde quid amplius faciant, non habent. [5]Sed vobis demonstrabo quem timeatis. Timete eum, qui postquam interfecit, potestatem habet in gehennam conjiciendi: hunc, inquam, timete. [6]Cum vaeneant quinque passerculi duobus assariis, tamen eorum nullus in oblivione est apud Deum. [7]At vestrûm etiam capitis capilli sunt omnes numerati. Quare ne timete, longe passeres antecellitis. [8]Illud quidem sic habetote: quisquis me apud homines agnoverit, hunc vicissim agnoscet filius hominis apud divinos angelos. [9]Qui vero me apud homines abnegaverit, abnegabitur apud divinos angelos. [10]Et quisquis aliquid adversus filium hominis dixerit, ignoscetur ei: sed ei qui sancto spiritui maledixerit, non ignoscetur. [11]Cum autem in collegia, et ad magistratus potestatesque sistemini, ne soliciti estote, quomodo, aut quid respondeatis, aut dicatis. [12]Sanctus enim spiritus docebit vos eadem hora quae dicenda sint. [13]Dixit autem ei quidam ex turba: Magister, jube meo fratri, ut mecum hereditatem partiatur. [14]Cui ille: Homo, inquit, quis

ne vobis judicem, aut diviſorem conſtituit? [15]Deinde illos alloquens: Videte, ut avaritiam caveatis. Non enim in eo cujuſque vita ſita eſt, ſi facultatibus abundet. [16]Tum eis hujuſmodi ſimilitudinem dixit: Quidam dives homo, cum ejus fundus abunde extuliſſet, [17]ſic ſecum ipſe cogitabat: Quid agam cum non habeam quo meas fruges congeram? [18]Hoc agam, inquit: horrea mea diruam, et majora conſtruam, eoque omnes meos proventus, et bona congeram, [19]atque ita animae meae dicam: Anima, habes multa bona in multos annos condita, requieſce, comede, bibe, indulge voluptati. [20]At Deus ſic eum interpellavit: O demens, hac nocte repoſcetur a te anima tua, quae vero paraſti, cujus erunt! [21]Sic accidit ei, qui ſibi ipſi congerit, neque Deo dives eſt. [22]Hanc ob rem vobis ita dico (inquit ſuis diſcipulis) ne ſolliciti eſte de vita veſtra, quid comeſuri: neque de corpore, quid induturi ſitis. [23]Vita plus eſt quam alimentum, et corpus quam indumentum. [24]Contemplamini corvos, qui neque ſerunt, neque metunt, neque cellam aut horreum habent, tamen eos nutrit Deus: quanto vos volucribus praeſtatis? [25]Quis autem veſtrûm ſua cura poſſit ſuam ſtaturam augere uno cubito? [26]Quod ſi ne minima quidem poteſtis, quid de caeteris ſolicitamini? [27]Contemplamini lilia ut creſcant, cum neque laborent, neque neant. Atqui ſcitote ne Solomonem quidem in ſuo tanto ſplendore, veſtiri ſolitum, ut eorum quodlibet. [28]Quod ſi herbam, quae hodie eſt in agro, et cras in clibanum conjicitur, tamen Deus ita veſtit, quanto magis vos; o

parum fidentes! [29]Vos igitur ne requirite quid eſuri, bibiturive ſitis, neve pendete. [30]Haec enim omnia mundi gentes requirunt, quae vobis opus eſſe ſcit pater veſter. [31]Sed quaerite Dei regnum, et haec omnia vobis addentur. [32]Ne formidate, o parvum ovile: nam viſum eſt patri veſtro vobis dare regnum. [33]Vendite facultates veſtras, et egentibus largimini. Facite vobis crumenas, quae non veteraſcant, theſaurum inexhauſtum in coelis, quo neque fur accedit, neque tinea corrumpit. [34]Nam ubi eſt theſaurus veſter, ibi etiam erit veſter animus. [35]Sint vobis latera ſuccincta, et ardentes lucernae: [36]Simileſque hominibus eſte dominum ſuum expectantibus, quando diſcedet a nuptiis, ut ſimulac venerit ac pulſaverit, ei aperiant. [37]Felices illi ſervi, quos cum venerit dominus, invenerit vigilantes. Mihi credite, accinget ſe, eoſque accumbere jubebit, et eis miniſtratum veniet. [38]Quod ſi, ſeu ſecunda, ſeu tertia venerit vigilia, idem invenerit, felices ſunt illi ſervi. [39]Illud autem ſcitote, ſi ſciret paterfamilias qua hora fur venturus eſſet, vigilaturum eſſe, neque domum ſuam perfodi paſſurum. [40]Vos igitur eſte parati: nam qua hora non putatis, filius hominis venturus eſt. [41]Tum Petrus: Domine, inquit ei, ad noſne ſimilitudinem iſtam dicis, an etiam ad omnes? [42]Et Dominus: Si quis eſt fidelis diſpenſator, et prudens, inquit, quem praefecerit herus ſuae familiae, ut ei ſuo tempore demenſum praebeat: [43]Beatus eſt ille ſervus, quem cum venerit ejus herus, invenerit officium ſuum facientem. [44]Mihi certo credite, eum ſuis omnibus facultatibus praeficiet. [45]Sin co-

gitaverit ſervus ille cum animo ſuo, herum ſuum diu non venire, coeperitque famulos, et famulas pulſare, epularique, et potare, et inebriari: [46]Veniet herus illius ſervi inexpectato ei die, ignotaque hora, eumque diſſecabit, et in infidelium numero habebit. [47]Is vero ſervus qui cum heri ſui voluntatem ſciret, non mandata fecerit, nec ejus voluntati paruerit, gravius vapulabit. [48]Qui vero neſciverit, et plagis digna fecerit, levius vapulabit. Ac cuicunque multum traditum fuerit, ab eo multum exigetur: et quanto cuique plus commiſſum fuerit, tanto plus ab eo repoſcetur. [49]Ignem veni injectum in terram, qui ſi jam incenſus eſt, quid volo? [50]Baptiſmate baptizandus ſum, quod dum abſolvatur, vehementer angor. [51]An me ad pacem in terris conciliandam veniſſe arbitramini? Nequaquam (inquam vobis) ſed potius diſcordiam. [52]Erunt enim deinceps quinque in una domo diſſidentes, tres a duobus et duo a tribus. [53]Diſſidebit pater a filio, et a patre filius: mater a filia, et a matre filia: ſocrus a nuru ſua, et a ſocru nurus. [54]Deinde ad vulgus: Dum videtis, inquit, exorientem ab occaſu nubem, continuo dicitis adventare pluviam, atque ita fit: [55]et dum ſpirantem auſtrum dicitis aeſtum futurum, id quod fit. [56]Ficti homines, terrae coelique faciem diſcernere ſcitis: tempus hoc quî fit ut non diſcernatis? [57]Aut cur ex vobiſipſis non judicatis ex aequo? [58]Cum enim una cum adverſario tuo magiſtratum adis, da operam in via ut ab eo libereris, ne te et ille ad judicem pertrahat, et judex lictori tradat, et lictor det in cuſtodiam. [59]Mihi

crede, non exibis inde, quin ultimum etiam teruncium ſolveris.

CAPUT XIII.

Galilaei per Pilatum caeſi, defenſi a Chriſto. Exemplum ficus in vinea, abſcindenda. Curata mulier. Perſonati de ſabbato rejecti. Regnum Dei quibus ſimile ſit rebus, nempe ſinapi, fermento, anguſtia ſalutis, alieni ſervandi. Vulpes Herodis. Minae in Hieroſolymam.

ADFUERUNT autem quidam eodem tempore, qui ei de Galilaeis nunciarunt, quorum ſanguinem Pilatus cum eorum ſacrificiis miſcuerat. [2]Quibus Jeſus in haec verba reſpondit: An putatis Galilaeos illos omnium fuiſſe Galilaeorum improbiſſimos, quod talia paſſi ſint? [3]Nequaquam, inquam vobis. Sed vos niſi ad frugem redieritis, omnes ſimiliter peribitis. [4]Item illos duodeviginti, quos delapſa turris in Siloa, interfecit, an fuiſſe putatis omnium Hieroſolymitanorum nocentiſſimos? [5]Nequaquam, inquam vobis: ſed vos niſi ad frugem redieritis, omnes ſimiliter peribitis. [6]Dixit item hoc exemplum: Ficum habebat quidam in vinea ſua ſatam, ex qua ficu fructum petitum venit nec invenit. [7]Itaque dixit vinitori: Ego jam per tres annos fructum ex hac ficu petitum venio, nec tamen invenio, abſcinde eam, quorſum terram inutiliter occupat? [8]Cui ille: Domine, inquit reſpondens: ſine eam etiam hunc annum, dum ego eam ablaqueem, atque ſtercorem, [9]ſi forte fructum edat. Sin minus, tu eam poſtea abſcin-

les. [10]Docebat autem aliquando in quodam collegio
abbatis, [11]et aderat quaedam mulier ſpiritum habens
lebilitatis jam annos duodeviginti, eaque ſic incurva,
t ſe erigere prorſus non poſſet. [12]Eam viſam vocavit
eſus, eique dixit: Mulier, ſoluta es ab infirmitate
ua: [13]Eique manus impoſuit: atque illa protinus cor-
ecta, Deo gratias agebat. [14]Hîc collegii magiſter, Je-
um Sabbato curaſſe indignans, his verbis plebem allo-
uitur: Sex dies ſunt, in quibus agi debet: in iis igitur
enite, ut curemini, non die Sabbati. [15]At Dominus ſic
d eum contra locutus eſt: O perſonate, nonne veſ-
trûm quiſque Sabbato bovem aſinumve ſuum ſolvit a
praeſepi, et potum ducit? [16]Hanc vero, quae ſit Abra-
hamo prognata, quam vinctam habuit Satanas annos
jam duodeviginti, non oportebat ab hoc vinculo ſolvi
die Sabbati? [17]Haec eo dicente, pudebat omnes ejus
adverſarios: at vulgus omne tot praeclaris, quae ab eo
fiebant, rebus laetabatur. [18]Dicebat item: Cui ſimile
eſt divinum regnum? aut cui id aſſimilem? [19]Simile eſt
grano ſinapis, quod ſumit homo, et in hortum ſuum
jacit, idque ſic crefcit, ut fiat arbor tanta, ut aëreae vo-
lucres in ejus ramis nidificent. [20]Itemque dixit: Cui
divinum regnum aſſimilem? [21]Simile eſt fermento, quod
mulier ſumit, et in farinae ſata tria recondit, dum tota
fermentetur. [22]Igitur cum oppidatim vicatimque va-
dens doceret, et ad Hieroſolymam iter faceret, [23]qui-
dam ſic ex eo quaeſivit: Domine, an pauci ſervandi
ſunt? [24]Et ille: Contendite, inquit eis, intrare per an-
guſtam portam. Nam multi (ut hoc ſciatis) qui intrare

conabuntur, non poterunt. [25]Poſtquam intraverit paterfamilias, oſtiumque clauſerit, et vos foris ſtare, et oſtium pulſare coeperitis, dicentes: Domine, Domine, aperi nobis: ille vobis ita reſpondebit, Neſcio vos unde ſitis. [26]Tum vos ita dicere inſiſtetis: Epulati ſumus coram te, et bibimus, et tu in noſtris plateis docuiſti. [27]Ait ille: Profecto neſcio vos, inquiet, unde ſitis. Faceſſite a me omnes malefici. [28]Illic erit ploratus ſtridorque dentium, dum Abrahamum, Iſaacum, et Jacobum, omneſque vates in Dei regno conſpicietis, vos vero foras ejici, [29]venientque ab Oriente, et Occidente, et Borea, et Auſtro, qui in divino regno accumbant. [30]Et quidem ultimi ſunt, qui primi erunt et primi ſunt, qui erunt ultimi. [31]Eodem die Phariſaei quidam eum his verbis convenerunt: Abi, et hinc diſcede, nam Herodes vult interficere te. [32]Quibus ille: Ite, inquit, dicite iſti vulpi, me daemonia ejecturum, ſanationeſque peracturum eſſe hodie et cras: tertio autem die perfectum iri. [33]Veruntamen mihi hodie et cras, et tertio die ambulandum eſſe: quoniam non licet ullum vatem extra Hieroſolymam perire. [34]Hieroſolyma, Hieroſolyma, quae vates interficis, et ad te miſſos lapidas, quoties volui tuos natos congregare, quomodo gallina ſuum nidum ſub alas? neque voluiſtis. [35]Scitote futurum eſſe, ut vobis veſtra domus deſerta relinquatur. Atque illud ſic habetote, vos non prius eſſe viſuros me, quam tempus veniat, quo dicetis: Bene ſit venienti in nomine Domini.

Jesus Pharisaei conviva. De Sabbato disceptatio. Modestia piorum. Qui vocandi ad epulas. Ad convivium vocati miseriores. Quis Christi discipulus. Sal infatuatum.

CUM autem in domum venisset cujusdam Pharisaeorum primarii Sabbato ad cibum capiendum, [2]et illi eum observarent, adesset que tum homo quidam hydropicus ante eum, [3]Jesus legisperitos, et Pharisaeos alloquens quaesivit an Sabbato curare fas esset. [4]Atque illis tacentibus, Jesus illum prehendit, sanavitque, et dimisit, [5]illosque sic affatus est: Quis vestrûm est, qui si ejus asinus aut bos in puteum cadat, non eum protinus extrahat die Sabbati? [6]Ad haec illi ei contra respondere non potuerunt. [7]Dixit item invitatis exemplum (animadvertens ut prima accubandi loca deligerent) eos sic alloquens, [8]Si fueris ab aliquo vocatus ad nuptias, noli accubare primo loco, ne si quis honoratior te sit ab eo invitatus, [9]veniatis qui et te et illum vocavit, tibique ut illi locum des, jubeat, atque ita sit tibi ultimus locus cum pudore occupandus. [10]Sed cum fueris invitatus, i accubitum ultimo loco, ut cum venerit qui te invitaverit, dicat tibi: Amice, ascende superius, id quod tibi erit apud eos qui tecum accumbent, gloriosum. [11]Nam quisquis seipsum evexerit, deprimetur, et qui se depresserit, evehetur. [12]Dixit item ei, qui se invitaverat: Cum prandium coenamve facis, ne vocato tuos amicos, nec fratres, nec cognatos, nec vicinos, *L.* nec *G.* divites, ne illi te vicissim invitent, tibique referatur gratia. [13]Sed cum convivium celebras, voca pau-

peres, mutilos, claudos, caecos: [14]Et felix eris, quoniam te remunerari nequeunt. Reddetur enim tibi in resurrectione justorum. [15]His auditis, quidam convivarum dixit ei: Felix, qui cibum capit in divino regno. [16]Et ille: Homo quidam (inquit ei) fecit magnam coenam, multosque invitavit: [17]Et hora coenae servum suum misit, qui invitatos venire juberet: jam enim parata esse omnia. [18]At illi omnes ad unum se excusare. Primus sic ei dixit: Fundum emi, et eum visere necesse habeo, rogo te habe me excusatum. [19]Alter item dixit: Juga boum emi quinque, et ea expertum eo: rogo te habe me excusatum. [20]Item alius: Uxorem duxi, inquit, ideoque ire non possum. [21]Haec servus domino suo renunciatum ivit. Tum iratus paterfamilias, dixit servo suo. Egredere e vestigio in urbis areas atque vicos: et pauperes, mutilosque, et claudos, et caecos huc introducito. [22]Deinde servus: Domine, inquit, factum est ut imperasti: sed supereſt locus: [23]Tum dominus: Proficiscere in vias, inquit, et in septa, et intrare coge, ut domus mea compleatur. [24]Nam illud scitote, neminem hominum illorum invitatorum esse meam coenam gustaturum. [25]Cum autem eum ingens hominum turba comitaretur, conversus dixit eis: [26]Si quis ad me venit, nec suum patrem, et matrem, et uxorem, et liberos, et fratres, et sorores, atque adeo suam ipsius animam odit, non potest meus esse discipulus. [27]Qui non portat suam crucem, et me sequitur, non potest meus esse discipulus. [28]Quis enim vestrûm volens turrim construere, non prius sedens

ſumptum computat, an habeat quae ad perfectionem requirantur? [29]Ne ſi jactis fundamentis abſolvere non valeat, omnes qui id ſpectabunt, eum illudere incipiant, [30]dicentes, eum hominem, quae aedificare coeperit, exaedificare nequiviſſe. [31]Aut quis rex ad praelium cum alio rege committendum profecturus, non ante ſedens deliberat, an poſſit cum decem millibus obviam ire illi qui ſe cum viginti millibus adoriatur? [32]Alioquin adhuc illo procul abſente, legatos de pace mittit. [33]Sic igitur quicunque veſtrûm non ſuis omnibus valedicit, non poteſt meus eſſe diſcipulus. [34]Bonum eſt ſal: verum ſi ſal infatuatum fuerit, quo condietur? [35]Nec terrae eſt, nec ſtercori accommodatum: foras projicitur, Qui aures habet ad audiendum, audiat.

CAPUT XV.

Malos cur Jeſus non abigat. Ovis perdita, drachma reperta, filius diſſolutus, ad frugem rediens. Frater invidus.

FREQUENTABANT autem eum omnes publicani, et improbi, ejus audiendi gratia, [2]et fremebant Phariſaei atque Scribae, dicentes, eum improbos admittere, cumque eis cibum capere: [3]Atque ille eis hujuſmodi ſimilitudinem in haec verba dixit: [4]quis homo veſtrûm eſt, qui ſi centum habeat oves, et earum unum perdiderit, non relinquat in ſaltu nonaginta novem, et ad perditam vadat, donec eam inveniat? [5]Quam inventam ſuis imponit humeris, gaudens: [6]Domumque profectus, convocatos ſuos amicos et vicinos admonet, ut

ſibi congratulentur, qui ſuam ovem perditam invenerit. [7]Scitote eodem modo majorem fore in coelo laetitiam ob unum ſontem, qui redeat ad frugem, quam ob nonaginta novem inſontes, qui vitae correctione non egeant. [8]Aut quae mulier eſt, quae ſi drachmas habeat decem, et unam drachmam amittat, non lucernam accendat domumque verrat, et diligenter conquirat donec inveniat? [9]Ac ea inventa, convocat amicas, et vicinas, eaſque ut ſibi congratulentur monet: ſeſe enim quam perdiderat inveniſſe drachmam. [10]Eodem modo ſcitote apud divinos angelos laetitiam fieri ob unum ſontem, qui ad frugem redeat. [11]Item illud dixit: Habebat homo quidam filios duos. [12]Quorum junior patri dixit: Pater da mihi competentem bonorum partem. Itaque ille diviſit ei facultates, [13]ac non multis poſt diebus, junior filius, congeſtis omnibus, in longinquam regionem peregre profectus eſt, atque illic facultates ſuas luxurioſe vivendo prodegit. [14]Poſtquam omnia abſumpſit, orta in illa regione gravi fame, coepit indigere. [15]Itaque adiit ejus regionis civium quendam, et apud eum haeſit, atque ille eum in praedium ſuum miſit ad paſcendos porcos: [16]Iſque eo devenit, ut cuperet ventrem ſuum replere ſiliquis, quas porci comedebant, nec ei quiſquam dabat. [17]Igitur ad ſeſe reverſus ita cogitare: Quam multi mei patris mercenarii panibus circumfluunt? et ego fame pereo. [18]Recipiam me ad meum patrem, eique dicam: Pater, et in coelum, et adverſum te peccavi: [19]Ita, ut jam non ſim dignus qui dicar tuus filius: utere me perinde ac uno tuorum mercena-

riorum. [20]Ita profectus venit ad patrem ſuum. Quem adhuc procul abſentem conſpicatus pater, miſertus accurrit, eique in collum inſiliit, et eum deoſculatus eſt. [21]Et filius ſic illum allocutus eſt: Pater, et in coelum, et adverſum te peccavi, ita, ut jam non ſim dignus qui dicar tuus filius. [22]At pater: Proferte (inquit ſuis ſervis) priorem ſtolam, eumque induite, et ejus manui annulum adhibete, et calceos pedibus,[23]eductumque vitulum altilem mactate, laetique epulemur: [24]Nam hic filius meus, qui mortuus erat, revixit: et qui perditus erat, inventus eſt. Itaque laetari coeperunt. [25]Erat autem ejus filius natu grandior ruri. Is cum veniens domui propinquaſſet, audito concentu atque choris, [26]vocato uno famulorum ſuorum, ſciſcitatus ex eo eſt, quid ea ſibi vellent? [27]Cui ille: Venit tuus frater, inquit: itaque mactavit tuus pater altilem vitulum, quod eum receperit incolumem. [28]Ille vero iratus noluit ingredi. Cumque pater ejus egreſſus, eum hortaretur, ille patri reſpondit in hunc modum: [29]Ego tot annos tibi ſervio, nec unquam contra tuum praeceptum feci, et tu mihi nunquam vel hoedum dediſti, ut cum meis amicis laetarer. [30]At iſte tuus filius, qui facultates tuas cum ſcortis abliguriit, ubi venit, tu ei altilem vitulum mactaſti. [31]At ille: Nate, inquit ei, tu mecum ſemper es, et omnia mea tua ſunt. [32]Enimvero de tuo hoc fratre laetari et gaudere oportuit, quod cum mortuus eſſet, revixit: cum perditus eſſet, inventus eſt.

CAPUT XVI.

Callidus Diſpenſator. Opum utilitas. Dominium repugnans. Pietas vim paſſa. Repudium. Lazarus felix. Divitis miſeria.

DIXIT item ſuis diſcipulis: Homo quidam dives diſpenſatorem habebat, qui apud eum tanquam qui ejus bona dilapidaret, delatus eſt: [2]et ille vocatum eum, ſic allocutus eſt: Quid eſt, quod audio de te? redde tuae diſpenſationis rationem: nec enim tibi licebit amplius diſpenſatorem eſſe. [3]Tum diſpenſator ſic ſecum cogitare: Quid agam? cum meus herus a me diſpenſationem auferat: Fodere non valeo, mendicare erubeſco: [4]ſcio quid agam, ut cum abdicatus diſpenſatione fuero, ſint qui me in ſuas domos accipiant. [5]Igitur advocatis ſingulis heri ſui debitoribus, dixit primo: Quantum debes hero meo? [6]Centum batos olei, inquit. Et ille: Accipe tuum ſcriptum, inquit ei, et ſede continuo, ac ſcribe quinquaginta. [7]Deinde alteri dixit: Tu vero quantum debes? Centum frumenti coros. Accipe tuum ſcriptum, inquit, et ſcribe octoginta. [8]Itaque laudavit herus diſpenſatorem iniquum, quod prudenter feciſſet. Nam hujus ſeculi homines ſunt in ſuo genere prudentiores, quam homines lucis. [9]Et ego hoc vobis dico: Facite vobis amicos ex falſis opibus, ut cum defuncti fueritis, admittant vos in aeterna domicilia. [10]Qui in minima re fidus eſt, idem in magna fidus eſt: et qui eſt in re minima injuſtus, idem in magna injuſtus eſt.

[11]Quod ſi in falſis opibus fidi non fueritis, veras quis vobis credat? [12]et ſi in alieno fidi non fueritis, veſtrum quis vobis committat? [13]Nullus famulus poteſt ſervire duobus dominis: aut enim alterum oderit, alterum amabit: aut alterum tuebitur, alterum contemnet. Non poteſtis et Deo ſervire, et opibus. [14]Audiebant autem haec omnia etiam Phariſaei, qui erant avari, eumque deridebant. [15]Itane ille ſic eis dixit: Vos ii eſtis, qui vos hominibus probetis: ſed Deus veſtros animos novit, nam quod eſt apud homines ſublime, id apud Deum eſt abominandum. [16]Lex et vates uſque ad Johannem: poſtea divinum regnum nunciatur, atque in id omnes irrumpunt. [17]Eſt autem facilius coelum terramque interire, quam legis vel unum apicem intercidere. [18]Quiſquis uxorem ſuam dimittit, et aliam ducit, adulterat: et quiſquis a viro dimiſſam ducit, adulterat. [19]Erat autem homo quidam dives, qui purpura et byſſo veſtiebatur, quotidie laute voluptatibus indulgens. [20]Erat et quidam pauper nomine Lazarus, qui ad ejus veſtibulum jacebat ulceroſus, [21]cupienſque ſaturari micis, quae de divitis menſa decidebant. Quin et canes veniebant, et ejus ulcera lingebant. [22]Accidit autem ut moreretur pauper, et ab Angelis in Abrahami gremium auferretur. Mortuus eſt et dives, et ſepultus. [23]Atque is in orco, ſublatis oculis, cum eſſet in cruciatibus, aſpicit Abrahamum procul, et in ejus gremio Lazarum, [24]et Pater Abrahame (inquit clamans) miſerere mei, et mitte Lazarum, qui ſummo digito ſuo in aqua intincto, mihi linguam refrigeret: crucior enim in hac

flamma. [25]At Abrahamus: Nate, inquit, memineris et te tuis bonis in vita tua, et Lazarum malis esse defunctum: Nunc et hic in solatio, et tu in dolore es. [26]Praeterea constat omnino inter nos et vos vasta vorago, ut qui velint hinc ad vos transire, non possint, neque qui istic sunt, ad nos trajiciant. [27]Tum ille, rogo igitur te, pater, ut eum in mei patris domum mittas, [28]ut meos fratres (habeo enim quinque) commonefaciat, ne ipsi quoque in hunc cruciatus locum veniant. [29]At Abrahamus: Habent Mosem et vates, inquit ei: eos audiant. [30]Et ille: At vero, pater Abrahame, si quis a mortuis ad eos fuerit profectus, corrigent se. [31]Si Mosem (inquit ille) et vates non audiunt, ne si quidem quispiam ex mortuis resurgat, obtemperabunt.

CAPUT XVII.

Offensionum necessitas. Offendentis miseria: benignitas in hostes. Leprosi x. gratus unus. Christi reditus. Judicium repentinum.

DIXIT autem discipulis: Non possunt non evenire offensiones: sed vae ei per quem eveniunt: [2]Satius esset ei, circumjecta ejus collo asinaria mola, in mare dejici, quam vel minimum horum offendere. [3]Cavete vobis. Quod si in te peccaverit tuus frater: reprehende eum: et si eum poeniteat ignosce ei. [4]Quod si vel septies uno die in te peccaverit, et septies eodem die ad te redierit, et se poenitere dixerit, ignosce ei. [5]Dixerunt autem Apostoli Domino: Adauge nobis fidem. [6]Et Dominus: Si tantum fidei haberetis, inquit, quantum est

granum ſinapis, et huic caprifico juberetis ut extirparetur, et in mari plantaretur, obediret vobis. [7]Quis autem veſtrûm eſt, qui ſi arantem aut paſcentem ſervum habeat, eum rure reverſum protinus accubitum ire jubeat? [8]Ac non potius ſic ei dicat: Para quod ego coenem, accinctuſque mihi miniſtra, donec comedero, ac bibero: poſtea comedes ac bibes tu. [9]Num gratiam habet ei ſervo, quod ſibi mandata fecerit: Non puto. [10]Sic et vos, cum omnia vobis mandata feceritis, dicite vos inutiles eſſe ſervos, qui quod debueritis facere, feceritis. [11]Cum autem Hieroſolymam contenderet, et per Samariam Galilaeamque vaderet, [12]ei in quendam vicum ingredienti occurrerunt decem homines leproſi, qui procul ſteterunt, [13]et ſublata voce dixerunt: Jeſu praeceptor miſerere noſtri. [14]Quibus ille viſis: Ite, inquit, oſtenſum vos ſacerdotibus. Atque illi inter abeundum purgati ſunt. [15]Unus autem eorum, ſe ſanatum eſſe videns, rediit, Deum magna voce collaudans: [16]Et ad illius pedes pronus accidit, ei gratias agens. Erat autem is Samaritanus. [17]At Jeſus ſic locutus eſt: Nonne decem purgati ſunt? ubi vero ſunt novem? [18]Nullumne repertum eſſe qui ſit ad gloriam Deo tribuendam reverſus, niſi hunc alienigenam? [19]Surge (inquit) abi: tua te fides ſervavit. [20]Interrogatus autem a Phariſaeis, quando venturum eſſet divinum regnum, ſic eis reſpondit: Non ita venturum eſt divinum regnum, ut obſervetur, [21]aut hic illicve eſſe demonſtretur. Scitote enim, divinum regnum intra vos eſſe. [22]Tum diſcipulos alloquens: Veniet tempus, inquit, cum vel unum filii hominis dierum

cernere cupietis, nec videbitis. [23]Vobiſque hic aut illic adeſſe dicetur: nolite adire, nec inſequi. [24]Ut enim fulgur ab altero coeli extremo ad alterum extremum refulgens lucet, ſic erit etiam filius hominis in ſua die, [25]Sed prius oportet eum multa pati, et improbari ab hac natione, [26]ac quemadmodum Noae temporibus accidit, ſic accidet temporibus filii hominis. [27]Comedebant, bibebant, ducebant uxores, nubebant, uſque ad diem, quo ingreſſo in arcam Noa, venit diluvium, quod omnes perdidit. [28]Similiter, ut et Loti temporibus accidit: comedebant, bibebant, emebant, vendebant, plantabant, aedificabant: [29]Quo vero die exiit Sodomis Lotus, pluit ignis et ſulphur de coelo, quod omnes perdidit. [30]Itidem accidet, qua die filius hominis patebit. [31]In illa die, qui in tecto erit, ſi erit ejus ſupellex domi, ne deſcendat ad eam auferendam, Itidem qui ruri, ne retro revertatur. [32]Memineritis autem uxoris Loti. [33]Qui animam ſuam ſervare conabitur, eam perdet: et qui eam perdiderit, conſervabit. [34]Hoc vobis dico: in ea nocte erunt in uno cubili duo, quorum alter aſſumetur, alter relinquetur. [35]Duarum, quae ſimul molent, altera aſſumetur, altera relinquetur. [36]Duorum qui ruri erunt, alter aſſumetur, alter relinquetur. [37]Et illi eum alloquentes: Ubi Domine? inquiunt. Quibus ille: Ubi corpus, inquit, erit, eo etiam aquilae coibunt.

CAPUT XVIII.

Vidua Judicem obtundens. Publicanus Phariſaeo melior. Quis bonus. Semet in lege laudans. Opulentiae damna. Praedicta

mors, ac reſurrectio. Diſcipulorum ineptia. Caecus videns fide.

DIXIT etiam eis exemplum, quo ſemper orandum eſſe, nec defatigari oportere oſtenderet. [2]Judex erat quidam in quadam urbe, inquit, qui nec Deum metuebat, nec homines reverebatur. [3]Erat in eadem urbe vidua quaedam, quae ad eum itabat, et ut ſe de adverſario ſuo vindicaret, petebat. [4]Ille vero aliquandiu noluit. Sed poſtea ſic ſecum dixit: Etſi nec Deum metuo, nec homines revereor: [5]Tamen quia mihi negotium faceſſit haec vidua, eam vindicabo, ne me aſſidue ventitans, obtundat. [6]Audite, inquit Dominus, quid judex injuſtus dicat. [7]Ergo Deus electos ſuos, ad ſe dies noctesque quiritantes, non ulciſcetur? et tam erit in eos difficilis? [8]Scitote eum cito ulturum eſſe eos. Caeterum filius hominis cum veniet, ſcilicet fidem in terris inveniet? [9]Dixit item ad quoſdam (qui ſibi ſe juſtos eſſe perſuaſerant, alioſque contemnebant) hoc exemplum. [10]Homines duo in templum aſcenderunt, orandi gratia, alter Phariſaeus, alter publicanus. [11]Ibi Phariſaeus haec apud ſe precabatur: Deus ago tibi gratias, quod non ſum quales reliqui hominum, rapaces, injuſti, adulteri: aut etiam qualis hic publicanus. [12]Jejuno bis intra ſingula Sabbata: decumas do omnium quae poſſideo. [13]At publicanus procul abſiſtens, ne oculos quidem in coelum attollere audebat, ſed ſibi pectus tundebat, dicens: Deus propitius eſto mihi ſonti. [14]Scitote, hunc approbatum deſcendiſſe domum ſuam: illum non item. Nam quiſquis ſeipſum extulerit, depri-

metur: et qui ſe depreſſerit, extolletur. [15]Afferebant autem ei etiam parvulos, ut eos tangeret. Quo viſo, diſcipuli illos objurgabant. [16]At Jeſus accerſitis parvulis: Sinite, inquit, pueros ad me venire, et eos ne prohibete: talium enim eſt divinum regnum. [17]Hoc vobis confirmo, qui divinum regnum non acceperit ut puer, is in id non intrabit. [18]Item interrogavit eum quidam qui magiſtratum gerebat, his verbis: Magiſter bone, quid faciendo vitam conſequar aeternam? [19]Cui Jeſus: Quid me dicis bonum? inquit. Nullus eſt bonus, niſi unus Deus. [20]Praecepta noſti: Ne adulterato: ne occidito: ne furator: ne falſum teſtimonium dicito: tuum patrem et matrem honorato. [21]Et ille: Haec omnia, inquit, executus ſum ab ineunte aetate. [22]His auditis, Jeſus inquit ei: Adhuc unum tibi deeſt: quicquid habes vende, et diſpertire pauperibus, habiturus in coelo theſaurum: deinde ades, et me ſequere. [23]At ille, his auditis, triſtis eſt factus: quippe qui praedives eſſet. [24]Eum triſtem factum videns Jeſus, dixit: O quam difficulter, qui pecunias habent, in divinum regnum intrabunt? [25]Facilius eſt enim rudentem per acus foramen trajici, quam divitem in divinum intrare regnum. [26]Tum auditores: Quis igitur ſervari poſſit? inquiunt. [27]Et illae: Quae ab hominibus fieri nequeunt, ea a Deo fieri poſſunt. [28]Tum Petrus: Nos quidem, inquit, omnibus relictis, te ſecuti ſumus. [29]Et ille: Hoc certo ſcitote, inquit eis, neminem eſſe qui domum, qui parentes, qui fratres, qui uxorem, qui liberos divini regni cauſa reliquerit, [30]quin ſit et in hoc tempore ſaepe con-

duplicata, et in futuro ſeculo vitam aeternam conſecuturus. [31]Aſſumptis autem duodecim, dixit eis: En aſcendimus Hieroſolyma, et filio hominis accident plane omnia quae ſunt a vatibus ſcripta. [32]Tradetur enim extraneis, et illudetur, et contumeliis afficietur, et conſpuetur, [33]et verberatus interficietur, et tertio die reſurget. [34]At illi nihil horum intellexerunt, adeoque tecta eis erat ea oratio, ut quae dicerentur, ignorarent. [35]Eo autem Hierichunti propinquante, ſedebat apud viam quidam caecus mendicans. [36]Is praetereuntem hominum turbam audiens, ſciſcitatus eſt quid illud eſſet? [37]Cumque ei indicatum eſſet, Jeſum Nazarenum praeterire, [38]clamavit his verbis: Jeſu Davidide, miſerere mei. [39]Et quamvis praecedentes increparent eum, ut taceret, ille multo magis clamabat: Davidide, miſerere mei. [40]Tum Jeſus reſtitit, et eum ad ſe duci imperavit: ac ubi ille acceſſit, ſic eum interrogavit: [41]Quid tibi vis faciam? Et ille: Domine, inquit, ut videam. [42]Et Jeſus: Cerne, inquit ei: tua te fides ſervavit. [43]Atque ille continuo vidit, eumque ſecutus eſt, Deum collaudans. Quo viſo, populus omnis Deo tribuit laudem.

CAPUT XIX.

Chriſti Zachaeus hoſpes. Varii minarum negotiatores. Ultimus vecors. Jeſus aſello vectus. Urbis ruina inſtans. Vendentes pulſi fano.

[1]Eo autem ingreſſo, et per Hierichuntem eunte, [2]erat quidam vir, qui nomine Zachaeus vocabatur, pub-

licanorum magiſter, iſque dives. [3]Is cum conaretur Je-
ſum videre quis eſſet, neque prae hominum turba poſ-
ſet, utpote qui eſſet ſtatura parvus, [4]praecurrit et in
caprificum aſcendit, ut eum videret: nam illac tranſi-
turus erat. [5]Ad eum locum ubi venit Jeſus, ſuſpexit, et
eo viſo ſic ei dixit: Zachaee, deſcende propere: hodie
enim mihi domi tuae manendum eſt. [6]Atque ille cele-
riter deſcendit, eumque laetus accepit. [7]Quo viſo fre-
mebant omnes, quod ad hominem improbum diverſa-
tum iviſſet. [8]Zachaeus vero Dominum ſic alloqui inſti-
tit: Scito me, Domine, dimidium facultatum mearum
largiri pauperibus: quod ſi quem ulla re fraudavi, red-
do quadruplum. [9]Tum Jeſus ei dicit, ſalutem eo die
partam eſſe ei domui, quatenus ipſe quoque Abraha-
mides eſſet: [10]Veniſſe enim filium hominis ad perditi
quaerenda, atque ſervanda. [11]Illis autem haec audien-
tibus, ſubjecit exemplum, quod ipſe prope Hieroſoly-
mam eſſet, et illi adfuturum mox divinum regnum ar-
bitrarentur. [12]Ait ergo: Homo quidam nobilis profec-
turus in longinquam regionem, ut in regni poſſeſſionem
invaderet, deinde rediturus, [13]vocatis ſuis decem ſer-
vis, dedit decem minas, eiſque mandavit ut negotia-
rentur, donec ipſe reveniret. [14]Ejus autem cives eum
oderant: itaque miſſis poſt eum legatis, negarunt ſe
velle ut is in ſe regnaret. [15]Poſtquam ille regnum ad-
eptus rediit, juſſit ad ſe ſervos illos accerſi, quibus ar-
gentum dederat, ut ſciret quid quiſque negotiando lu-
cratus eſſet. [16]Ergo primus advenit, et, Domine, inquit,
tua mina decem minas peperit. [17]Cui ille: Recte, bone

ſerve: quoniam in tantilla re fidelis fuiſti, habeto in decem oppida poteſtatem. [18]Deinde venit alter: Domine, inquit, tua mina quinque minas confecit. [19]Et ille: Tu quoque (inquit etiam huic) praeeſto quinque oppidis. [20]Item venit alius: Domine, inquit, ecce mina tua, quam ego in linteo compoſitam habui: [21]Metuebam enim te, utpote hominem ſeverum, qui et quod non depoſuiſti tollas, et quod non ſeminaſti metas. [22]At ille: Ex tuo ipſius ore te damnabo, inquit ei, ſerve nequam. Sciebas me hominem ſeverum eſſe, qui et quod non depoſui tollam, et quod non ſeminavi metam. [23]Cur ergo non dediſti meum argentum ad menſam, et ego reverſus id cum foenore recipiſſem: [24]Auferte ei minam, inquit eis qui aderant, et ei date qui decem minas habet. [25]At illi: Domine, habet decem minas. [26]Ergo ſcitote omni habenti dandum eſſe, inquit: non habenti autem, etiam quod habet, auferendum. [27]Caeterum inimicos illos meos, qui me in ſe regnare noluerunt, adducite huc, et coram me jugulate. [28]Haec fatus progredi perrexit, Hieroſolymam aſcendens. [29]Ut autem prope Betphagen et Bethaniam venit ad montem qui vocatur Olivarum, miſit diſcipulorum ſuorum duos cum his mandatis. [30]Ite in vicum qui eſt e regione, in quem ingredientes, invenietis aſellum vinctum, quem nemo unquam hominum inſedit: eum ſolvitote et adducitote. [31]Quod ſi quis vos cur ſolvatis interroget, ſic ei dicetis: Domino eum opus eſſe. [32]Igitur profecti qui erant miſſi, invenerunt quod eis ille dixerat. [33]Cumque ex eis aſellum ſolventibus

quaesiviſſent ejus domini, cur aſellum ſolverent, [34]dixerunt eum Domino opus eſſe, [35]eumque ad Jeſum adduxerunt: et injectis in aſellum ſuis veſtimentis, eo Jeſum impoſuerunt. [36]Atque eo vadente, inſternebant ſuis veſtimentis viam. [37]Ac ubi jam prope montis Olivarum deſcenſum venit, coepit univerſa diſcipulorum multitudo Deum laeta laudare magna voce, de tot quae viderant miraculis, his verbis: [38]Bene ſit venienti regi in nomine Domini: pax in coelo, et gloria in ſupremis. [39]At quidam Phariſaeorum ex turba dixerunt ei: Magiſter objurga tuos diſcipulos. [40]Quibus ille reſpondens: Scitote, inquit, ſi taceant hi, clamaturos eſſe lapides. [41]Deinde ut propius acceſſit, viſa urbe deploravit eam, dicens, [42]O ſi ſcires tu, et quidem hac ipſa tua die, quae tibi ſaluti forent: ſed nunc tuos latent oculos. [43]Veniet enim tibi dies, cum te tui hoſtes vallo circumdabunt, et circumſidebunt, et prement undique. [44]Teque et tuos in te natos complanabunt, nec in te lapidem lapidi impoſitum relinquent: quoniam tempus, quo tui habita cura fuerit, non noveris. [45]Deinde in fanum ingreſſus, coepit vendentes in eo et ementes ejicere, dicens eis: [46]Scriptum eſt: Mea domus, ſupplicationis domus eſt: at vos ex ea latronum ſpeluncam feciſtis. [47]Docebat autem quotidie in fano. Phariſaei vero et Scribae eum perimere conabantur, necnon populi primarii: [48]Sed quid agerent, non inveniebant, quod cunctus populus ab ejus ore pendebat.

Veniae cultores perdendi. Lapis offenſionis. Officium in Deum, in principem. Sadducaei rejecti, de reſurrectione, ac vidua vii. conjugii. Davidis Dominus geminus, Phariſaeorum cum faſtus, tum avaritia.

QUODAM autem illorum dierum eo populum in fano docente ac inſtituente adfuerunt pontifices et ſcribae cum ſenatoribus, eumque ſic allocuti ſunt: [2]Dic nobis, qua poteſtate iſta facias, aut quis tibi poteſtatem iſtam dederit? [3]Quibus ille reſpondens: Interrogabo vos ego viciſſim quiddam, inquit, quod mihi dicite. [4]Johannis baptiſma a coelone erat, an hominibus? [5]Illi vero ſic apud ſe ratiocinari: Si dixerimus a coelo, dicet: Cur ergo ei non credidiſtis? [6]Sin ab hominibus dixerimus, univerſus populus nos lapidabit: perſuaſum eſt enim ei, Johannem eſſe vatem. [7]Itaque reſponderunt, ſe neſcire unde. [8]Et Jeſus: Nec ego vobis dico, inquit eis, qua poteſtate haec faciam. [9]Coepit autem ad populum hoc exemplum dicere: Homo quidam vineam conſevit, et ea colonis elocata, domo abfuit ſatis diu. [10]Deinde ſuo tempore miſit ad colonos ſervum, ut illi ei de vineae fructu darent. At coloni eum verberatum dimiſerunt inanem. [11]Ille alterum item ſervum miſit, et illi eum quoque verberatum, et contumelia affectum, dimiſerunt inanem. [12]Cumque tertium item miſiſſet, illi eum etiam vulneratum expulerunt. [13]Tum vineae dominus: Quid agam? inquit, mittam filium meum chariſſimum: fortaſſis hunc viſum reverebuntur. [14]At coloni eo viſo, ſic inter ſeſe dicere: Hic

eſt haeres: agite perimamus eum, ut noſtra fiat haereditas. [15]Itaque ejectum ex vinea occiderunt. Quid ergo faciet eis vineae dominus? [16]Veniet, et colonos illos perdet, aliiſque vineam elocabit. Hoc audito illi dixerunt: Abſit. [17]Et ille eos intuitus: Quid ergo eſt ſcriptum illud? Quem lapidem improbaverant aedificatores, is adhibitus eſt ad caput anguli. [18]In eum lapidem quiſquis inciderit, collidetur, et in quem inciderit, ipſe eum comminuet. [19]Igitur pontifices et ſcribae ei manus injicere eadem hora conati ſunt, intellexerunt enim, eum adverſum ſe illud exemplum dixiſſe: ſed populum timuerunt. [20]Itaque illud obſervarunt, ut mitterent emiſſarios, qui ſe viros bonos ſimularent, ut eum verbis caperent, atque ita magiſtratui et praetoris poteſtati traderent. [21]Atque hi ſic eum interrogarunt: Magiſter, ſcimus te recte dicere, ac docere, neque perſonae rationem habere, ſed vere divinam vitae viam docere. [22]Licetne nobis Caeſari tributum pendere, an non? [23]At ille eorum verſutiam intelligens: Quid me tentatis? inquit: [24]Oſtendite mihi denarium. Cujus habet imaginem, et titulum? Caeſaris, inquiunt illi reſpondentes. [25]Et ille: ſolvite igitur, inquit eis, Caeſariana Caeſari, et divina Deo. [26]Ita illi, cum nullum ejus verbum apud populum carpere potuiſſent, ejus reſponſionem admirati, tacuerunt. [27]Tum eum aggreſſi Sadducaeorum quidam, qui reſurrectionem eſſe negant, ſic interrogarunt: [28]Magiſter, ſcripſit nobis Moſes, ſi cujus frater mortuus fuerit, uxorem habens, iſque ſine liberis mortuus fuerit, ut ducat ejus frater uxorem,

fratrique ſuo prolem ſuſcitet. [29]Jam vero ſeptem fuere fratres, quorum primus uxore ducta mortuus eſt ſine liberis, [30]duxitque ſecundus uxorem, et is item ſine liberis mortuus eſt. [31]Atque illam duxit tertius, itidemque ſeptem, neque liberos reliquerunt. [32]Atque illis mortuis, poſtrema omnium mortua eſt etiam foemina. [33]Igitur in reſurrectione cujus eorum futura eſt uxor? cum ſeptem eam in matrimonio habuerint. [34]Et Jeſus eis ita reſpondit: Hujus vitae homines et ducunt uxores et nubunt: [35]At quibus vitam illam aſſequi, et ex mortuis ſurrexiſſe contigit, ii nec ducunt uxores, nec nubunt, [36]quippe cum jam mori nequeant, ſunt enim angelorum ſimiles, et Dei filii ſunt, qui ſint reſurrectionis filii. [37]Mortuos autem reſurgere, etiam Moſes indicavit in rubo, ubi Dominum dicit Abrahami Deum, et Iſaaci Deum, et Jacobi Deum. [38]Deus quidem non mortuorum eſt, ſed viventium, utpote quum ei vivant omnes. [39]Tum quidam ſcribarum ſic eum alloquuntur: Magiſter, probe dixiſti. [40]Neque deinceps audebant eum quicquam interrogare. [41]Et ille: Quî fit ut dicant, Chriſtum Davide prognatum fore? [42]Cum ipſe David dicat in Pſalmorum libro: Ait Dominus domino meo, Sede ad meam dexteram. [43]Donec efficiam ex tuis hoſtibus tuorum pedum ſubſellium. [44]Quod ſi eum David dominum vocat, quî fit ut ſit eo prognatus? [45]Tum audiente cuncto populo, dixit ſuis diſcipulis: [46]Cavete Scribas, qui ſtolati libenter ambulant, et in foris ſalutationes, et in collegiis primas ſeſſiones, et primas in coenis accubationes amant: [47]Qui vidua-

rum domos per ſpeciem prolixarum precum devorant, eoque graviores poenas luent.

CAPUT XXI.

Viduae teruncii in fiſcum. Fani ruina impendens. Orbis calamitates. Piorum plagae. Urbis excidium.

QUUM autem aſpiciens vidiſſet conferentes ſua munera in fiſcum divites, [2]quumque vidiſſet etiam quandam pauperculam viduam eo duos conferentem teruncios, dixit: [3]Hoc certo vobis dico, hanc viduam plurimum omnium contuliſſe. [4]Nam omnes hi ex eo quod ſibi ſupererat, contulerunt in divina donaria: at haec ex inopia ſua, quicquid facultatum habebat, contulit. [5]Item quibuſdam de fano dicentibus, pulchris eſſe lapidibus et donariis ornatum, dixit: [6]Videtis haec? veniet dies, cum nullus lapidi lapis impoſitus relinquetur, qui non diſſolvatur. [7]Et illi eum interrogantes: Magiſter, inquiunt, quando igitur iſta fient? et quo ſigno iſta futura ſignificabuntur? [8]Et ille: Videte inquit, ne decipiamini, multi enim venient meo nomine, qui ſe eum eſſe dicant: et quidem tempus inſtat. Nolite igitur eos aſſectari. [9]Cum vero bella et ſeditiones audietis, nolite expaveſcere: oportet enim haec omnia prius fieri: ſed non continuo finis erit. [10]Conſurget et gens in gentem (inquiebat tum eis) et regnum in regnum, [11]magnique terrae motus nonnullis in locis, et fames et peſtes erunt, terriculaque et ſigna de coelo magna. [12]Sed ante haec omnia injicientur vobis manus,

et vexabimini, inque collegia et cuſtodias trademini, atque ad reges et praetores mei nominis cauſa perducemini: [13]Id quod vobis erit teſtimonio. [14]Igitur animum inducite, cauſae dictionem non praemeditari. [15]Ego enim vobis ejuſmodi os et ſapientiam dabo, ut ei contradicere aut reſiſtere nequeant omnes adverſarii veſtri. [16]Prodemini autem etiam a parentibus, et fratribus, et cognatis, et amicis, qui veſtrûm nonnullos necabunt, [17]eritiſque cunctis inviſi propter nomen meum. [18]Verum ne pilus quidem veſtri capitis peribit. [19]Veſtra patientia, veſtrae ſaluti conſulite. [20]Cum autem circundatam exercitibus Hieroſolymam videbitis, tum ſcitote, ejus inſtare vaſtitatem. [21]Tum qui erunt in Judaea, fugiant in montes: et qui erunt in medio, diſcedant: et qui in agris erunt, ne intrent in eam. [22]Nam ſupplicii tempora erunt illa, ut eveniant omnia quae ſcripta ſunt. [23]Hei uterum ferentibus et lactantibus per ea tempora. Nam haec regio graviter premetur, et in hunc populum atrociter ſaevietur. [24]Ut gladiorum acie cadant, et per omnes gentes exulent, calceturque a gentibus Hieroſolyma, donec exterarum gentium tempora compleantur. [25]Et erunt ſigna in ſole et luna, et ſideribus, et in terris tantus gentium angor trepidantium, mari undiſque reſonantibus, [26]ut homines, eorum metu et expectatione, quae orbi immineant, exanimentur: nam coeleſtes poteſtates concutientur, [27]ac tum aſpicietur filius hominis veniens in nube, cum ingenti poteſtate atque gloria. [28]His autem fieri incipientibus ſuſpicitote, et capita attollitote, quoniam veſtra inſtabit liberatio. [29]Tum eis

ſimilitudinem dixit: Cernite ficum, et omnes arbores: 30Quum jam frondeſcunt, id vos per vos ipſos cernentes, cognoſcitis jam prope eſſe aeſtatem. 31Similiter et vos, quum haec fieri videbitis, ſcitote prope eſſe divinum regnum. 32Hoc vobis confirmo, non prius eſſe praeteriturum aetatem hanc, quam fiant omnia. 33Etiamſi coelum et terra pereant, mea dicta non peribunt. 34Verum cavete ne forte obruantur animi veſtri crapula et ebrietate, et hujus vitae curis: atque ita vos nec opinantes illa dies opprimat. 35Adveniet enim tanquam decipula omnibus in totius terrae ſolo degentibus. 36Vigilate igitur, omni tempore orantes, ut vobis haec omnia eventura effugere liceat, et coram filio hominis conſiſtere. 37Ita interdiu docebat in fano: in noctes autem exibat, et in monte, qui vocatur Olivarum, verſabatur. 38Atque omnis populus ad eum mane ventitabat in templum, ejus audiendi gratia.

CAPUT XXII.

Ad Antiſtites proditor. Coena. Qui piorum Princeps. Precet pro Petro, hujus temeritas. In oliveto Jeſu preces. Angelus ad eum. Captus Jeſus. Pugnans Petrus, ter mox mendax. Jeſu calamitates.

INSTABAT autem azymorum feſtum, quod Paſcha dicitur, 2et quaerebant pontifices et ſcribae ejus interficiendi modum: timebant enim plebem. 3Intravit autem Satanas in Judam cognomine Iſcariotam, qui erat ex duodecim numero. 4Itaque is pontifices et an-

tiſtites aggreſſus, verba cum eis fecit, quo pacto eum traderet eis. [5]Quo laetati illi, pacti ſunt, ei ſe daturos argentum. [6]Itaque pollicitus, quaerebat opportunitatem cum illis ſine turba tradendi. [7]Poſtquam autem venit azymorum dies, in quo immolandum erat Paſcha, [8]miſit Jeſus Petrum et Johannem: Ite (inquit) paratum nobis paſcha, ut polluceamus. [9]Et illi: Ubi vis paremus? inquiunt ei. [10]Quibus ille: Simulac in urbem intraveritis, inquit, incidetis in hominem aquae fictile ferentem: eum ſequimini in domum quo ingredietur, [11]Et ſic ejus domus patriſamilias dicitote: Quaerit ex te magiſter, ubinam ſit manſio, ubi Paſcha cum ſuis diſcipulis polluceat? [12]Atque ille vobis coenaculum ingens inſtratum oſtendet: illic paratote. [13]Igitur digreſſi, et quae ille eis praedixerat nacti pararunt Paſcha. [14]Ac poſtquam venit hora, accubuit, et duodecim apoſtoli cum eo, [15]Eoſque ſic allocutus eſt: Hujus vobiſcum pollucendi Paſchae cupiditate ductus ſum, antequam ſupplicio afficiar. [16]Hoc enim ſic habetote, me eo non pollucturum eſſe, donec in Dei regno compleatur. [17]Tum ſumpto poculo, actiſque gratiis, dixit: Accipite hoc, et inter vos dividite. [18]Scitote enim, non ante me bibiturum eſſe de fructu vitis, quam Dei regnum veniat. [19]Item ſumptum panem actis gratiis fregit, eiſque dedit, dicens: Hoc eſt corpus meum, pro vobis dandum: hoc facite in mei recordationem. [20]Similiter et poculum poſtquam coenatum eſt, dicens: Hoc poculum eſt novum foedus, quod ſit per meum ſanguinem, qui eſt pro vobis effundendus. [21]Caeterum ſcitote,

mei proditoris manum esse mecum in mensa. [22]Et filius hominis quidem abit, ut est definitum: verum vae homini illi, per quem prodendus est. [23]Illi vero coeperunt inter sese quaerere, quisnam eorum foret, qui id facturus esset. [24]Extitit etiam inter eos contentio, quis eorum maximus esse videretur. [25]At ille: Gentium reges (inquit eis) in eas dominantur: quique eis imperant, gubernatores appellantur. [26]At vos non ita: quin vestrûm maximus perinde sit ac minimus: et qui praeest, perinde ac qui ministrat. [27]Uter enim major est? qui accumbit, an qui ministrat? nonne qui accumbit? Atqui ego sum inter vos perinde ac qui ministret. [28]Vos vero ii estis qui mecum permanseritis in meis adversis: [29]Et ego regnum, quemadmodum mihi pater meus legavit, sic vobis lego, [30]ut comedatis et bibatis in mea mensa in regno meo, et in tribunalibus sedeatis, jus dicentes duodecim tribubus Israelitarum. [31]Dixit item Dominus: Simon, Simon, conatus est quidem Satanas cribrare vos ut frumentum. [32]Verum ego pro te oravi, ne te fides deficeret. Tu vicissim aliquando recreatus, confirmato fratres tuos. [33]At ille: Domine, inquit ei, tecum paratus sum et carcerem et mortem adire. [34]Et ille: Sic habeto Petre, inquit: non prius gallum hodie cantaturum, quam tu me tibi notum esse ter negaveris. [35]Caeterum dum vos sine crumena, inquit eis, et pera et calces dimisi, num qua re caruistis? Nulla, inquiunt. [36]At nunc, inquit eis, et crumenam qui habet ferat, itidemque peram: et qui gladium non habet, vendat suum pallium, et emat. [37]Scitote enim, in me comprobandum

adhuc esse scriptum illud: Et inter nefarios habitus est, habent enim meae res finem. [38]Et illi: Domine, ecce hic duo gladii. Satis est, inquit eis. [39]Tum egressus contendit de more in olivarum montem, eumque secuti sunt discipuli. [40]Atque ubi ad locum venit, dixit eis: Orate, ne in tentationem veniatis. [41]Tum ab eis ferme ad lapidis jactum digressus, positis genibus precatus est hujusmodi verbis: [42]Pater, averte, si vis, hoc a me poculum. Quanquam non mea, sed tua voluntas fiat. [43]Apparuit autem ei angelus de coelo, qui eum confirmaret. [44]Atque ille cum esset in aestu, contentius orabat, et sudore manabat simili sanguineis guttis, ad terram delabentibus, [45]deinde precatus surrexit, et ad suos discipulos venit, quos prae aegritudine dormientes nactus, dixit eis. [46]Quid dormitis? surgite, orate, ne in tentationem veniatis. [47]Atque adhuc eo loquente, supervenit hominum turba, quibus is qui Judas dicebatur, unus ex duodecim, praeibat. Is ad Jesum osculandum accessit. [48]Et Jesus sic eum allocutus est: Juda, tune osculo filium hominis prodis? [49]Videntes autem sui quid futurum esset, dixerunt ei: Domine, feriemus ne gladio? [50]Percussitque quidam eorum pontificis servum, eique dexteram abscidit auriculam. [51]Et Jesus respondens: Sinite hactenus, inquit: et tacta illius auricula, eum sanavit. [52]Dixit autem Jesus eis qui se invaserant, pontificibus, et sani antistitibus, ac senatoribus: Tanquam ad latronem exiistis cum gladiis et fustibus: [53]Cum quotidie essem apud vos in sano, non injeciſtis mihi manus, sed haec vestra est hora, et tenebrarum potestas. [54]At

illi eum comprehenſum duxerunt, et in pontificis domum introduxerunt. Petrus autem procul ſequebatur. [55]Cumque illi ignem in medio atrio incendiſſent, et conſediſſent, ſedebat etiam Petrus inter eos. [56]Eum ſedentem ad ignem conſpicata et intuita quaedam ancilla, dixit: Hic quoque cum eo erat. [57]At ille eum negavit, dicens: Mulier, non novi eum. [58]Item paulo poſt alius eo viſo dixit: Et tu ex eis es. At Petrus: Homo, inquit, non ſum. [59]Deinde interpoſita una fere hora, alius quidam ſic affirmabat: Profecto hic quoque cum eo erat, etenim Galilaeus eſt. [60]At Petrus: Homo, inquit, neſcio quid dicas. Tum ſtatim, eo adhuc loquente, cecinit gallus. [61]Et converſus Dominus Petrum aſpexit, et Petrus Domini dictum recordatus, qui ei fore dixerat, ut priuſquam gallus caneret, eum ter negaret, [62]foras egreſſus, acerbe flevit. [63]Jeſum autem qui tenebant homines, illudebant, verberantes: [64]Eoque velato, tundebant ei faciem, et ita interrogabant: Divina quis ſit qui te percuſſit? [65]Atque alia multa contumelioſe dicebant in eum. [66]Deinde orto die coivit populi ſenatus, Pontifices et Scribae, et ei in ſuum conſeſſum adducto ſic dixerunt: [67]Dic nobis, an tu Chriſtus ſis: Quibus ille: Si vobis dixero, non credetis: [68]Quod ſi vos etiam interrogavero, non mihi reſpondebitis, aut me abſolvetis. [69]Futurum eſt, ut ſedeat filius hominis ad dexteram potentis Dei. [70]Tu igitur Dei filius es? inquiunt omnes. Et ille: Sum quem vos eſſe me dicitis, inquit eis. [71]Tum illi: Quid jam nobis teſtimonio opus eſt, inquiunt, cum ipſi ex ejus ore audiverimus?

Ad Pilatum Jeſus. Falſa crimina. Ad Herodem Jeſus tacitus. Reditus in gratiam Regis, ac Praetoris. Pro Chriſto Praetor. Populi furor. Cyrenaeus. Duo latrones. Pro carnificibus Jeſus: illuſiones, dicteria, titulus. Felix latro, mundi tenebrae. Veli ſciſſio. Chriſti mors. Verus Centurio. Joſephi pietas. Monimentum novum.

IGITUR ſurrexit omnis eorum multitudo, et eum duxit ad Pilatum, [2]eumque accuſare inſtiterunt, dicentes, ſe ab eo gentem everti deprehendiſſe, et eum Caeſari tributa ſolvi vetare, dicentem ſe Chriſtum eſſe regem. [3]Et Pilatus eum interrogavit: Tune Judaeorum rex es? Cui ille reſpondens: Ut tu dicis, inquit. [4]Pilatus vero Pontificibus, et hominum multitudini negavit, ullum ſe in eo homine crimen deprehendere: [5]At illi urgere: Excitat populum, inquiunt, docens per totam Judaeam, exorſus a Galilaea hucuſque. [6]Hic Pilatus audita Galilaea, quaeſivit an homo Galilaeus eſſet. [7]Ac poſtquam eum ditionis Herodis eſſe cognovit, miſit eum ad Herodem, qui et ipſe Hieroſolymis per eos dies erat. [8]Herodes viſo Jeſu, magnopere laetatus eſt, quippe qui eum jamdiu videre cuperet (quod multa de eo audiebat) et ſe aliquid ab eo prodigioſe fieri viſurum ſperaret. [9]Verum licet eum multis de rebus interrogaverit, ille nihil ei reſpondit: [10]Quamvis etiam Pontifices et Scribae qui aderant, eum acriter accuſarent. [11]Itaque deſpicatus eum Herodes, cum ſuis militibus, ac ludificatus, indutum veſte ſplendida Pilato remiſit. [12]Factique ſunt inter ſeſe amici Pilatus et Herodes eo ipſo die: nam

antea inter eos intercedebat ſimultas. [13]Pilatus autem convocatos Pontifices et magiſtratus ac populum ſic allocutus eſt: [14]Adduxiſtis hunc hominem mihi, tanquam qui populum avertat: atqui ego in veſtra praeſentia examinans, nullum eorum crimen in hoc homine deprehendi, quibus vos eum accuſatis. [15]Sed nec Herodes, ad eum enim miſi vos, et videtis nihil morte dignum ab hoc factum eſſe. [16]Itaque eum caſtigabo, ac relaxabo. [17]Habebat autem neceſſe eis unum relaxare per feſtum. [18]Igitur illi univerſa multitudine exclamarunt ut eum tolleret, ſibique Barrabam remitteret. [19]Qui fuerat propter ſeditionem quandam in urbe factam, et caedem, conjectus in carcerem. [20]Cumque rurſum Pilatus Jeſum abſolvere volens, clamaſſet, [21]illi ſic reclamare: Crucifige, crucifige eum. [22]Quid enim is mali fecit? inquit, eos tertium alloquens. Nullum in eo capitale crimen deprehendi. Itaque eum caſtigabo et abſolvam. [23]At illi magnis clamoribus inſtare, flagitantes ut is crucifigeretur, gliſcentibus eorum Pontificumque vocibus. [24]Itaque Pilatus eorum poſtulata facere decrevit: [25]Eiſque eum qui propter ſeditionem et caedem fuerat in cuſtodiam datus, et quem flagitabant, abſolvit. Jeſum autem eorum arbitrio tradidit. [26]Hoc illi abducto, Simonem quendam Cyrenaeum, rure venientem, comprehenderunt, eique crucem poſt Jeſu tergum ferendam impoſuerunt. [27]Sequebatur autem eum ingens hominum multitudo, et mulierum, quae plangebant, eumque lamentabantur. [28]Ad quas Jeſus converſus, dixit: Hieroſolymitanae foeminae, ne me deplorate, ſed vos veſtroſque natos de-

plorate. 29Nam ſcitote fore tempus, quo beatae dicentur ſteriles, et uteri qui non genuerint, et ubera quae non lactaverint. 30Cum quidem eo venietur, ut dicant homines montibus, Corruite in nos: et collibus, Obruite nos. 31Nam ſi viridi arbori fiunt haec, aridae quid fiet? 32Ducebantur autem etiam alii duo facinoroſi, cum eo interficiendi. 33Atque ubi ad locum ventum eſt, qui Calvaria vocatur, illi eum ibi, et facinoroſos, alterum ad dexteram, alterum ad ſiniſtram, crucifixerunt. 34Et Jeſus: Pater, inquit, ignoſce eis: neſciunt enim quid faciant. Illi vero ejus veſtimenta ſorte jacta partiti ſunt. 35Aſtabatque ſpectans populus, et magiſtratus quoque eum cum eis deridebant. Alios ſervavit, inquiebant, ſervet ſeipſum, ſi is Chriſtus eſt Dei electus. 36Accedebant etiam milites, qui ei illuderent, et acetum ei offerebant, 37et: Si tu Judaeorum Rex es, inquiebant, ſerva teipſum. 38Erat et titulus ſupra eum, Graecis, Romanis, et Hebraicis literis ſcriptus, HIC EST JUDAEORUM REX. 39Atque unus pendentium facinoroſorum ei maledicebat, ita dicens: Si tu Chriſtus es, ſerva et teipſum et nos. 40At alter contra, ſic eum objurgare: An tu Deum non metuis, qui ſis in eodem ſupplicio? 41Et nos quidem merito, nam noſtris digna factis accipimus: at hic nullum facinus commiſit. 42Tum ad Jeſum: Memento mei, Domine, inquit, cum veneris in regnum tuum. 43Cui Jeſus: Hoc tibi confirmo, inquit, te hodie fore mecum in Paradiſo. 44Erat autem hora fere ſexta, et tenebrae per totam terram extiterunt uſque ad horam nonam: 45Et ſol infuſcatus eſt, et templi velum medium

ſciſſum eſt. [46]Et Jeſus clamans ingenti voce, dixit: Pater, tibi in manus commendo ſpiritum meum. Atque haec locutus, expiravit. [47]Ea re viſa, centurio Deo gloriam tribuit, dicens: Profecto hic homo juſtus erat. [48]Et omnis hominum multitudo, qui ad hoc ſpectaculum venerant, videntes quae facta forent, tundentes ſua pectora reverſi ſunt. [49]Aſtabant autem omnes ejus noti procul, nec non foeminae, quae eum fuerant a Galilaea ſecutae, ea aſpicientes. [50]Tum vir quidam nomine Joſephus, ſenator, iſque vir bonus et juſtus, [51]qui illorum conſilio et facto non aſſenſus erat, ab Arimathea Judaeorum oppido, qui et ipſe Dei regnum expectabat, [52]Is inquam Pilatum aggreſſus, Jeſu corpus poſtulavit. [53]Idque detractum, linteo involvit, et in exciſo monimento poſuit, ubi nemo adhuc ſitus fuerat. [54]Erat autem ea dies Praeparatio, qua Sabbatum illuceſcebat. [55]Et mulieres ſubſecutae, quae ex Galilaea cum eo venerant, monimentum aſpexerunt, et ut ejus corpus poſitum ſit: [56]Reverſaeque praepararunt aromata et unguenta, et Sabbato quidem ex praecepto quieverunt.

CAPUT XXIV.

Ad monimentum aromata. Jeſus non inventus. Angeli duo. Mulieres ad Apoſtolos. Ad ſepulcrum Petrus. Chriſtus cum duobus in itinere: plagae Chriſti attractatae. In Bethania Jeſus in Coelum. Diſcipulorum charitas.

PRIMO autem poſt Sabbatum die, ſummo mane, venerunt ad monimentum, ferentes quae paraverant aro-

mata, quibuſdam eas comitantibus: [2]Saxumque invenerunt a monimento avolutum: [3]Et ingreſſae, Domini Jeſu corpus non invenerunt: [4]Atque hîc cum ea de re conſternatae eſſent, ecce duo viri eis in veſtibus aſtitere coruſcantibus, [5]qui perterritas, et vultum ad terram inclinantes, ſic allocuti ſunt: Quid quaeritis? viventem inter mortuos: [6]Non eſt hîc, ſed ſurrexit. Mementote ut vobis locutus ſit, cum eſſet adhuc in Galilaea, [7]dicens oportere filium hominis in hominum improborum manus tradi et crucifigi, et tertio die reſurgere. [8]Tum illae ejus verborum recordatae ſunt, [9]et a monimento reverſae, haec omnia undecim omnibuſque caeteris renunciarunt. [10]Erat autem Magdalena Maria, et Johanna, et Maria Jacobi mater, et reliquae una cum eis, quae haec Apoſtolis dixerunt. [11]Sed illis earum verba pro nugis habita ſunt, nec eis crediderunt. [12]Petrus autem ſurgit, et ad monimentum currit: et introſpiciens aſpicit lintea ſola poſita, et abiit, ſecum ipſe eam rem admirans. [13]Proficiſcebantur autem eorum duo eo ipſo die in vicum, diſtantem a Hieroſolyma ſtadia ſexaginta, cujus nomen erat Emaus. [14]Et inter ſeſe de omnibus iis rebus quae acciderant colloquebantur. [15]Atque eis colloquentibus ac diſputantibus, ipſe Jeſus accedit, et cum eis iter facit. [16]Ita autem tenebantur eorum oculi, ut eum non agnoſcerent. [17]Atque ille: Qui ſunt iſti ſermones, inquit eis, quos inter vos confertis, ambulantes, idque triſtes? [18]Cui unus, nomine Cleophas, ita reſpondit: Tune ſolus adeo Hieroſolymae hoſpes es, ut ea neſcias quae in ea per hoſce dies acciderunt? [19]Quaenam? inquit eis.

De Jeſu Nazareno, inquiunt, qui vir vates fuit, re verbiſque potens, et in Dei et in totius populi conſpectu: 20utque eum tradiderint pontifices magiſtratuſque noſtri ad capitale judicium, et in crucem ſuſtulerint? 21Et tamen nos eum eſſe ſperabamus, qui Iſraelitas liberaturus eſſet. Accedit ad haec omnia, quod tertius hic dies agitur, ex quo haec facta ſunt. 22Quanquam mulieres quaedam ex noſtris ſtupefecerunt nos: quae mane ad monimentum profectae, 23neque corpus nactae, redierunt, et ſe angelorum viſum vidiſſe dixerunt, qui eum vivere dicerent. 24Et ſociorum noſtrorum quidam ad monimentum profecti, ſic eſſe compererunt, quemadmodum dixerant foeminae: ipſum quidem non viderunt. 25Et ille: O ſocordes, inquit eis, et animo tardi, ad credenda quae tam multa dixere vates. 26Quaſi vero non ea pati Chriſtum, et ita ſuam inire gloriam oportuerit. 27Tum exorſus a Moſe, omnes obiens vates, eis per omnia ſcripta, quae de ſeipſo dicta forent, interpretabatur. 28Deinde ubi prope vicum, quo proficiſcebantur, ventum eſt, ipſe ſe longius ire ſimulabat. 29Sed illi eum coegerunt, dicentes: Mane nobiſcum: appetit enim veſpera, et dies inclinavit. Itaque ingreſſus eſt ad manendum cum eis. 30Atque inter accumbendum cum eis, panem ſumpſit eumque, fauſta ſuper eo precatione uſus, fregit, et eis praebuit. 31Et illi apertis eorum oculis, eum agnoverunt: atque ille ex eorum conſpectu evanuit. 32Tum illi inter ſeſe ſic dicere: Nimirum nobis ardebat animus, cum nos in via alloqueretur, cumque nobis ſcripta aperiret. 33Ergo ea ipſa hora ſurgunt, et

Hieroſolymam redeunt, et congregatos inveniunt undecim, eorumque ſocios, [34]qui dicebant reipſa ſurrexiſſe Dominum, ſeque Simoni oſtendiſſe. [35]Atque ipſi quae in via contigiſſent, narrare coeperunt, utque eis frangendo pane cognitus fuiſſet. [36]Haec eis loquentibus, ipſe Jeſus in eorum medio ſtetit, et: Salvete, inquit. [37]Cumque pavefacti ac perterriti, ſe ſpiritum cernere putarent, dixit eis. [38]Quid turbati eſtis? aut cur iſtae ſubeunt animos veſtros cogitationes? [39]Aſpicite meas manus atque pedes, quod ipſe ego ſum. Attrectate me, et aſpicite: nam ſpiritus quidem carnem et oſſa non habet, ut habere me videtis. [40]Haec locutus, oſtendit eis manus atque pedes. [41]Cumque adhuc prae gaudio diffiderent, ac mirarentur, dixit eis: Habetis hic aliquid edulii? [42]Tum illi toſti piſcis partem, et favi mellis, praebuerunt, [43]Et ille coram eis ſumpſit, ac comedit, [44]et ad eos ſic verba fecit: Haec ſunt quae vobis, dum adhuc vobiſcum eram, dixi, Scilicet oportere omnia in Moſis lege, Vatibuſque, et Pſalmis, de me ſcripta perfici. [45]Tum eis mentem ad intelligenda ſcripta aperuit, [46]et ita dixit: Sic ſcriptum fuit, et ſic Chriſtum ſupplicio affici oportuit, et tertia die ex mortuis reſurgere, [47]ejuſque nomine vitae correctionem, et peccatorum veniam per omnes gentes, facto a Hieroſolymis initio, praedicari. [48]Atque horum vos teſtes eſtis, et ego ſum vobis patris mei promiſſum miſſurus. [49]Vos vero manete in urbe Hieroſolyma, donec poteſtatem deſuper induatis. [50]Eduxit autem eos foras Bethaniam uſque, ſublatiſque manibus eis bene ominatus eſt: [51]Et inter

ominandum eis, discessit ab eis, et in coelum sublatus est. [52]Atque illi eum venerati, Hierosolymam cum ingenti laetitia redierunt: [53]Et erant continenter in templo, Deum collaudantes, eique gratias agentes. Amen.

EVANGELIUM
AUTHORE
JOHANNE.

CAPUT I.

Sermo ille ante ſecula ex Deo genitus. Et qui ſemper apud Patrem reſidebat. Homo factus eſt. Johannes quorſum a Deo miſſus. Concio ipſius de officio Chriſti. Teſtimonium ejuſdem Sacerdotibus redditum. Andreae vocatio: Petri: Philippi: Nathanaelis.

IN Principio erat ſermo, et ſermo erat apud Deum, et Deus erat is ſermo. [2]Is erat in principio apud Deum. [3]Omnia per eum facta ſunt, et abſque eo factum eſt nihil, quod factum ſit. [4]In eo vita erat, et vita erat lux hominum, [5]et lux in tenebris lucet, nec eam comprehenderunt tenebrae. [6]Fuit homo miſſus a Deo, nomine Johannes. [7]Is venit ob teſtimonium, ut de luce teſtaretur, ut omnes per eum crederent. [8]Non erat ille ipſa lux, ſed qui de luce teſtaretur. [9]Erat ipſa vera lux, quae colluſtrat omnem hominem veniens in mundum. [10]In mundo erat, et mundus per eum factus fuit, et mundus eum non cognovit, [11]in ſua venit, et ſui eum non acceperunt. [12]Quicunque autem eum acceperunt, iis

eam poteſtatem dedit, ut Dei filii fierent, fidem habentibus ejus nomini: [13]qui non ex ſanguine, nec ex voluntate carnis, nec ex voluntate viri, ſed ex Deo geniti ſunt. [14]Et ſermo caro factus eſt, et apud nos gratiae veritatiſque plenus habitavit: ejuſque ſplendorem, ut unigenae a patre ſplendorem aſpeximus. [15]De eo teſtificatus eſt Johannes, clamans his verbis: Hic eſt quem dixi, qui poſt me veniens, ante me fuit, quippe qui prior me ſit, [16]atque ex ejus plenitudine nos omnes ſumpſimus et gratiam pro gratia: [17]Siquidem lex per Moſem tradita eſt, gratia et veritas per Jeſum Chriſtum contigit. [18]Deum nemo vidit unquam: unigena filius, qui eſt in ſinu patris, is expoſuit: [19]Atque hoc eſt Johannis teſtimonium, tum cum miſerunt Judaei Hieroſolyma ſacerdotes et Levitas, qui ex eo quaererent quis eſſet. [20]Atque ille confeſſus eſt, neque negavit: confeſſus eſt ſe non eſſe Chriſtum. [21]Quid ergo? inquiunt illi interrogantes: Elias es tu? Non ſum inquit. Vates es tu? Non, inquit ille reſpondens. [22]Et illi: Quis es? inquiunt ei, ut reſponſum demus eis qui nos miſerunt. Quid de teipſo dicis? [23]Ego ſum, inquit, vox in ſolitudine clamantis: Corrigite Domini viam, quemadmodum dixit Eſaias vates. [24]Tum qui erant miſſi (erant autem ex Phariſaeis) ſic eum interrogarunt: [25]Quid ergo baptizas, ſi tu neque Chriſtus es, nec Elias, nec vates? [26]Ego aqua baptizo, inquit eis reſpondens Johannes: ſed inter vos adeſt, quem vos non noſtis: [27]Is eſt qui et poſt me venit, et ante me fuit, cujus ego non ſum dignus qui calcei corrigiam ſolvam. [28]Haec Bethabarae facta ſunt, trans Jor-

danem, ubi baptizabat Johannes. [29]Poſtridie aſpicit Johannes venientem ad ſe Jeſum, et dicit: Ecce agnus Dei, qui mundi peccatum tollit. [30]Hic eſt de quo dixi: Poſt me venit vir, qui ante me fuit, quippe prior me. [31]Equidem eum non noveram: ſed ut patefiat Iſraelitis, propterea veni ego aqua baptizatum. [32]Atque his verbis teſtificatus eſt Johannes. Vidi ſpiritum deſcendentem, veluti columbam de coelo, et ſuper eo manentem. [33]Atque equidem non noveram eum: ſed qui me ad aqua baptizandum miſit, is mihi ſic dixit: ſuper quem deſcendere et manere ſpiritum videris, is eſt qui ſancto ſpiritu baptizat. [34]Ego vero et vidi, et hunc eſſe Dei filium teſtatus ſum. [35]Poſtridie rurſus aderat Johannes, necnon ejus diſcipulorum duo, [36]et conſpicatus ambulantem Jeſum, dicit: Ecce agnus Dei. [37]Ejus verbis auditis, duo illi ejus diſcipuli Jeſum ſecuti ſunt. [38]Et Jeſus converſus, et eos ſequentes intuitus, dixit eis: Quid quaeritis? Cui illi: Rabbi (quod perinde eſt ac ſi dicas, Magiſter) ubi manes? [39]Venite viſum, inquit eis. Et illi iverunt, et apud eum manſerunt eum diem. Erat autem hora circiter decima. [40]Erat Andreas Simonis Petri frater unus ex duobus, qui eum audito Johanne ſecuti fuerant. [41]Is prior fratrem ſuum Simonem nactus, dicit ei: Invenimus Meſſiam (quod verbum Unctum declarat:) [42]Eumque duxit ad Jeſum. Eum intuitus Jeſus ait: Tu es Simon Jonae filius: tu vocabere Cephas: id verbum Petrum ſonat. [43]Poſtero die voluit Jeſus in Galilaeam proficiſci, et Philippum nactus, dixit ei: Sequere me. [44]Erat autem Philippus a Beth-

ſaida, Andreae et Petri urbe. [45]Philippus Nathanaelem nactus, ſic alloquitur: Quem ſcripſit Moſes in lege, et vates, invenimus Jeſum Joſephi filium a Nazaretha. [46]Cui Nathanael, A Nazaretha, inquit, poteſt aliquid bonum eſſe? Et Philippus, Veni viſum, inquit ei. [47]Vidit Jeſus venientem ad ſe Nathanaelem, et de eo dixit: Ecce vere Iſraelita, in quo dolus non eſt. [48]Et Nathanael: Unde me noſti? inquit ei. Cui Jeſus reſpondens: Antequam te Philippus vocaret, inquit, cum eſſes ſub ficu, ego te videbam. [49]Tum Nathanael: Rabbi (inquit eum alloquens) tu es Dei filius, tu rex es Iſraelitarum. [50]Et Jeſus: Quoniam tibi dixi (inquit ei) te a me ſub ficu eſſe viſum, credis. Majora his videbis. [51]Hoc vobis (inquit ei) etiam atque etiam confirmo, futurum eſſe ut apertum coelum videatis, et Dei angelos aſcendentes et deſcendentes ad filium hominis.

CAPUT II.

Chriſtus aquam in vinum mutatam, facit ſignorum ſuorum principium. Capharnaum deſcendit: hinc Hieroſolymam aſcendit, et mercatum e templo ejicit. Templum, nempe corpus ſuum ſolvendum a Judaeis praedicit. Multi credunt in eum ob ſigna quae edebat.

TERTIO autem die nuptiae factae ſunt Canae in Galilaea, ubi et Jeſu mater erat. [2]Et Jeſus, ejuſque diſcipuli ad nuptias vocati ſunt. [3]Cumque defeciſſet vinum, Jeſum mater ſic alloquitur: Vinum non habent. [4]Cui Jeſus: Quid tum poſtea? mulier, nondum venit hora

mea. [5]Mater miniſtros monuit, ut quod ille eis juſſiſſet, facerent. [6]Erant illic poſita ſex lapidea ſolia, ut ferebat Judaeorum purificatio, binarum ternarumve metretarum capacia. [7]Ea ſolia ut aqua replerent, juſſit eis Jeſus. Cumque ad ſummum uſque repleviſſent, [8]juſſit ut nunc haurirent, et convivii magiſtro ferrent. Atque illi tulerunt. [9]Ut vero guſtavit convivii magiſter factum ex aqua vinum, ignarus unde eſſet (nam miniſtri quidem ſciebant, qui aquam hauſerant) ſponſum accerſit, [10]Et ſic alloquitur: Cum omnes homines primum bonum vinum apponant, deinde potis convivis deterius, tu bonum vinum hucuſque ſervaſti. [11]Hoc praebuit miraculorum initium Jeſus Canae in Galilaea, ſuamque gloriam oſtendit, et ei fidem habuerunt ejus diſcipuli. [12]Poſtea deſcendit Capharnaum una cum ſua matre et fratribus, et diſcipulis, atque illic manſere non multos dies. [13]Cumque inſtaret Judaeorum Paſcha, aſcendit Hieroſolymam Jeſus, [14]et nactus in templo vendentes boves, et oves, et columbas, et numularios ſedentes, [15]facta ex loris ſcutica omnes ejecit ex fano, oveſque et boves et menſariorum aes effudit, evertitque menſas. [16]Et columbarum venditoribus dixit: Haec auferte hinc, et ex mei patris domo ne facite mercatoriam domum. [17]Recordati ſunt autem ejus diſcipuli, ita ſcriptum eſſe: Tuae domus ſtudio conficior. [18]At Judaei ſic eum contra allocuti ſunt: Ede nobis aliquod prodigium, quo intelligamus iſta tibi licere. [19]Quibus reſpondens Jeſus: Diſſolvite hoc templum, inquit, et ego tribus diebus id excitabo. [20]Et Judaei: Quadraginta ſex annis conſtruc-

tum eſt hoc templum, inquiunt, et tu id tribus diebus excitabis? [21]At ille de ſui corporis templo dicebat. [22]Itaque poſtquam ex mortuis ſurrexit, recordati ſunt ejus diſcipuli id eum illis dixiſſe: ſcriptoque, et Jeſu dicto crediderunt. [23]Quum autem Hieroſolymis eſſet in feſto Paſchae, frequentes in ejus nomen crediderunt, videntes quam mira faceret. [24]At ipſe Jeſus non ſe eis credebat, propterea quod cognoſcebat omnes: [25]Nec ei opus erat ut de homine a quoquam moneretur, quippe qui noſſet quid ineſſet in homine.

CAPUT III.

Chriſtus Nicodemum ab ipſis fundamentis Chriſtianae regenerationis inſtituit. Serpens in deſerto. Johannes baptizat, et ſuos docet, ſe non eſſe Chriſtum.

ERAT autem homo quidam ex Phariſaeis, nomine Nicodemus, Judaeorum primarius. [2]Is Jeſum noctu adiit, et eum ſic allocutus: Magiſter, ſcimus te veniſſe doctorem a Deo. Nam iſta tam miranda facere, quae tu facis, nemo poſſit, niſi adſit ei Deus. [3]Cui Jeſus reſpondens: Hoc tibi etiam atque etiam confirmo, inquit, qui denuo natus non fuerit, eum non poſſe divinum regnum videre. [4]Et Nicodemus: Quo pacto poſſit homo naſci, qui ſit ſenex? Nunquid poteſt iterum in ventrem ſuae matris ingredi, atque naſci? [5]At Jeſus ei reſpondens: Hoc tibi magnopere confirmo, qui ex aqua et ſpiritu natus non fuerit, non poſſe in divinum regnum intrare. [6]Quod ex carne natum eſt, caro eſt,

et quod ex ſpiritu natum eſt, ſpiritus eſt. [7]Noli mirari quod tibi dixerim, vobis eſſe renaſcendum. [8]Ventus quovis flat, ejuſque ſonitum tu audis: ſed unde veniat, aut quo abeat, neſcis. Sic eſt, quiſquis ex ſpiritu natus eſt. [9]At Nicodemus contra: Quo pacto poſſunt iſta fieri? inquit. [10]Cui reſpondens Jeſus: Tu Iſraelitarum doctor es, et haec neſcis? [11]Hoc iterum atque iterum tibi confirmo: nos quod dicimus, et teſtificamur, id ſcimus ac vidimus, et tamen teſtimonium noſtrum non accipitis. [12]Si cum terreſtria vobis dixerim, tamen non creditis, quomodo ſi dixero coeleſtia, creditis? [13]Atqui nemo coelum conſcendit, niſi qui ex coelo deſcendit, filius hominis qui eſt in coelo. [14]Ac quemadmodum Moſes ſerpentem extulit in ſolitudine, ſic oportet filium hominis extolli, [15]ut quiſquis ei fidem habet, non pereat, ſed vitam obtineat ſempiternam, [16]ſic enim amavit Deus mundum, ut filium ſuum unicum dederit, ut quiſquis in eum credat, non pereat, ſed vitam obtineat ſempiternam. [17]Non enim miſit Deus filium ſuum in mundum, ut mundum damnet, ſed ut ſervetur per eum mundus. [18]Qui in eum credit, non damnabitur: qui vero non credit, jam damnatus eſt, quod in unigenae Dei filii nomen non crediderit. [19]Haec eſt autem damnatio, quod cum venerit in mundum lux, tenebras magis quam lucem amaverint homines, quippe quorum prava forent opera. [20]Quiſquis enim vitioſa facit, lucem odit, nec in lucem prodit, ne ejus facta arguantur. [21]Sed qui vera facit, is in lucem prodit, ut pateſiant ejus opera, utpote facta divinitus. [22]Poſtea ve-

nit Jeſus una cum ſuis diſcipulis in Judaeam terram, et illic cum eis degens baptizabat. [23]Johannes vero in Aenone prope Salim baptizabat, quod ibi multa erat aqua, ventitabantque homines et baptizabantur: [24]Nondum enim erat conjectus in carcerem Johannes. [25]Orta igitur quaeſtione inter Johannis diſcipulos, et Judaeos, de purificatione, [26]Johannem adierunt, eumque ſic allocuti ſunt: Magiſter, qui tecum erat trans Jordanem, cui tu teſtimonium dediſti, eum ſcito baptizare, et omnes ad eum itare. [27]Et Johannes ita reſpondit: Nihil uſurpare poteſt homo, niſi ſit ei de coelo datum. [28]Ipſi vos teſtes eſtis, me dixiſſe, non eſſe me Chriſtum, ſed ei praemiſſum. [29]Qui ſponſum habet, ſponſus eſt. Sponſi autem amicus, qui ei aſtat, et eum audit, voluptatem ex ſponſi voce capit. [30]Haec igitur mea voluptas expleta eſt: illum creſcere, me decreſcere oportet. [31]Qui ſuperne venit, ſupra omnes eſt: qui a terra eſt, is et terreſtris eſt, et terreſtria loquitur. Qui a coelo venit, ſupra omnes eſt: [32]Quodque et vidit et audivit, id teſtatur, et tamen ejus teſtimonium admittit nemo. [33]Qui ejus teſtimonium admittit, is veracem eſſe Deum conſignat: [34]Quippe cum is quem Deus miſit, Dei verba eloquatur, utpote quem Deus ſine modo ſpiritu donet. [35]Amat pater filium, eique omnia tradidit in manum. [36]Qui filio fidem habet, vitam conſecuturus eſt ſempiternam. Qui vero filio non paret, is vitam non videbit, ſed ei imminet ira divina.

Jeſus fatigatus potum petit a muliere Samaritana. Veram adorationem docet. Fatetur ſe eſſe Meſſiam. Cibus ipſius. Samaritani credunt in eum. Regii filium ſanat.

UT igitur cognovit Dominus Phariſaeos audiviſſe Jeſum plures facere diſcipulos, et baptizare, quam Johannem, [2](Quamquam Jeſus ipſe non baptizabat, ſed ejus diſcipuli) [3]Reliquit Judaeam, et rurſus abiit in Galilaeam. [4]Erat autem ei per Samariam iter faciendum. [5]Itaque venit ad oppidum Samariae, nomine Sychar, prope locum quem Jacobus Joſepho filio ſuo donavit, [6]ubi Jacobi fons erat. Igitur Jeſus ex itinere feſſus, ibi apud fontem reſedit, hora ferme ſexta. [7]Venit mulier a Samaria hauſtum aquam. Et Jeſus ei ita dixit: Da mihi bibere. [8]Ejus enim diſcipuli iverant in urbem, ut cibos emerent. [9]At mulier Samaritana ſic ei reſpondit: quî fit, ut tu Judaeus a me muliere Samaritana potum petas? non enim habent Judaei cum Samaritanis commercium. [10]Et Jeſus ei reſpondens: ſi Dei donum intelligeres, inquit, et quiſnam ſit qui a te potum poſtulat, tu peteres ab eo, tibique ipſe daret aquam vivam. [11]Tum mulier: Domine, inquit ei, neque tu hauſtrum habes, et puteus eſt profundus: unde igitur habes iſtam aquam vivam? [12]Num tu major es parente noſtro Jacobo, qui nobis puteum tradidit, et hac aquatione uſus eſt tum ipſe, tum ejus nati atque pecora? [13]Cui Jeſus ita reſpondit: Quiſquis ex hac aqua bibit, tamen rurſum ſitit: [14]Sed qui ex aqua, quam ego ei dedero, biberit, is nunquam ſitiet, quin aqua, quam ei dedero, fiet in eo

fons ſcaturiens ad vitam aeternam. [15]Et mulier: Domine imperti me iſta aqua, ne ſitiam, aut huc hauſtura veniam. [16]Cui Jeſus: I evocatum virum tuum, et huc venito. [17]Non habeo virum, inquit ei reſpondens mulier. Et Jeſus: Recte dicis, non habere te virum, [18]Quinque enim viros habuiſti: nunc quem habes non eſt tuus vir. Iſtud vere dixiſti. [19]Hîc mulier: Domine, inquit ei, video te vatem eſſe. [20]Majores noſtri in hoc monte Deum coluerunt: atqui vos dicitis Hieroſolymis eſſe locum, ubi ſit colendus. [21]Cui Jeſus: Mulier crede mihi, adventat hora, cum nec in hoc monte, nec Hieroſolymis patrem coletis. [22]Vos quid colatis neſcitis: nos quid colamus, ſcimus. quippe quia ſalus a Judaeis eſt. [23]Sed adventat hora, et nunc eſt, cum veri cultores patrem in ſpiritu et veritate colent. Etenim pater a talibus ſe coli poſtulat. [24]Spiritus eſt Deus: et qui eum colunt, in ſpiritu et veritate debent colere. [25]Et mulier: ſcio, inquit ei, venturum eſſe Meſſiam (qui unctus dicitur.) Is quum venerit, rem omnem nobis explicabit. [26]Et Jeſus: ego is ſum, inquit ei, qui tecum loquor. [27]Interea ſupervenerunt ejus diſcipuli, et eum cum foemina loqui mirati ſane ſunt: nullus tamen quid quaereret, aut quid cum ea loqueretur percontatus eſt. [28]Igitur mulier, relicta ſua ſitula, urbem petiit, hominesque monuit, [29]ut hominem viſerent, qui ſibi omnia facta ſua dixiſſet: fortaſſis eum eſſe Chriſtum. [30]Itaque ex urbe egreſſi, venerunt ad eum. [31]Interea ſic eum hortati ſunt ejus diſcipuli: Magiſter, cape cibum. [32]At ille: ego cibum habeo comedendum, inquit eis, quem vos ne-

ſcitis. 33Ac quaerentibus inter ſeſe ejus diſcipulis, num quis ei cibum attuliſſet, 34Jeſus ſic eos alloquitur: mihi paſtus eſt, ejus voluntatem exequi, qui me miſit, ejuſque opus abſolvere. 35Vos quidem dicitis, hinc ad quatuor menſes futuram eſſe meſſem. At ego ſic vobis dico: erigite oculos, et rura aſpicite ut jam alba ſint ad meſſem. 36Et meſſor mercedem accipit, et ſator fruges congerit ad victum perpetuum, ut ſator ſimul gaudeat, et meſſor. 37Nam in hoc dictum illud comprobatur: alius eſt qui ſerit, alius qui metit. 38Ego vos miſi ad metendum quod vos non laboraſtis: alii laborarunt, vos in eorum laborem invaſiſtis. 39Ex ea autem urbe multi Samaritanorum in eum crediderunt propter foeminae ſermonem, teſtificantis, eum ſibi quicquid ipſa feciſſet dixiſſe. 40Igitur ut ad eum venerunt Samaritani, rogarunt ut apud ſe maneret: itaque manſit illic duos dies, 41multoque plures ob ejus ſermonem crediderunt, 42mulierique dicebant, non ſe jam propter ipſius ſermonem credere: ipſos enim audiviſſe, ſcireque eum vere mundi ſervatorem eſſe Chriſtum. 43Deinde biduo poſt illinc profectus, diſceſſit in Galilaeam. 44Ipſe enim Jeſus teſtatus eſt, nullum vatem in ſua patria in honore eſſe. 45Ut ergo venit in Galilaeam acceperunt eum Galilaei, ut qui omnia vidiſſent quae Hieroſolymis in feſto fecerat: nam et ipſi ad feſtum iverant. 46Venit igitur Jeſus rurſus Canam Galilaeae, ubi fecerat ex aqua vinum. Erat autem quidam regius, cujus filius aegrotabat Capharnai. 47Is audiens Jeſum ex Judaea venire in Galilaeam, eum adiit, rogavitque ut deſcenderet, ſuumque

filium ſanaret: nam jamjam moriturus erat. [48]Et Jeſus: niſi oſtenta et miracula videritis, inquit ei, non fitis credituri. [49] At regius: Domine, inquit, deſcende priuſquam moriatur puer meus. [50]Et Jeſus: abi, inquit, vivit tuus filius. Hic Jeſu verbis auditis credidit homo, et diſceſſit. [51]Jam vero eo deſcendente, ei obviam facti ejus ſervi, nunciarunt ejus puerum vivere. [52]Eique ſciſcitanti qua hora melius habuiſſet, dixerunt: pridie hora ſeptima liberatum fuiſſe febre. [53]Cognovit itaque pater eam ipſam horam eſſe, qua ei dixerat Jeſus, ejus filium vivere, crediditque tum ipſe, tum ejus univerſa domus. [54]Hoc item alterum oſtentum edidit Jeſus, cum ex Judaea veniſſet in Galilaeam.

CAPUT V.

Chriſtus ad piſcinam decumbentem ſanat in Sabbato. Phariſaeos praecipiti judicio factum ſuum calumniantes, Autoritate patris ſui convincit. Divinam ſuam virtutem multis argumentis, Moſis etiam teſtimonio comprobat.

Postea cum eſſet Judaeorum feſtum, aſcendit Jeſus Hieroſolymam. [2]Eſt autem Hieroſolymis apud oviaricam piſcinam, ea quae Hebraice Betheſda nuncupatur, quinque porticus habens. [3]In his jacebat ingens aegrotantium multitudo, caecorum, claudorum, tabidorum, aquae motionem expectantium. [4]Angelus enim certo tempore deſcendebat in piſcinam, aquamque turbabat: poſt quam aquae turbationem qui primus *L.* in piſcinam *G.* deſcendebat, ſanus evadebat, quocunque tan-

dem morbo teneretur. [5]Erat illic homo quidam annum agens in morbo duodequadrageſimum. [6]Hunc ut vidit Jeſus decumbentem, et jamdiu decubuiſſe cognovit, dicit ei: vis ſanus fieri? [7]Cui aegrotus: Domine, inquit reſpondens, hominem non habeo, qui me, dum turbata eſt aqua, conjiciat in piſcinam. Interim dum eo ego, alius ante me deſcendit. [8]Tum Jeſus: ſurge inquit ei, tolle grabatum tuum, et ambula. [9]Atque homo confeſtim ſanus evaſit, et ſublato ſuo grabato, ambulabat. Erat autem ea die Sabbatum. [10]Itaque dicebant Judaei curato: Sabbatum eſt, non licet tibi tollere grabatum. [11]Quibus ille ſic reſpondit: qui me ſanum effecit, is mihi juſſit ut grabatum meum tollerem, et ambularem. [12]Igitur eum interrogarunt quis eſſet homo, qui ei juſſiſſet ut ſuum grabatum tolleret, et ambularet? [13]At ille ſanatus neſciebat quis eſſet. Jeſus enim ſeſe ſubduxerat, cum eſſet hominum turba in eo loco: [14]poſtea nactus eum Jeſus in fano, ſic alloquitur: en ſanus evaſiſti: noli amplius peccare, ne quid tibi deterius accidat. [15]Homo Judaeis nunciatum ivit, Jeſum eſſe qui ſe ſanum effeciſſet. [16]Hanc ob cauſam inſectabantur Jeſum Judaei, et occidere conabantur, quod ea Sabbato faceret. [17]At Jeſus contra, ſic eis dixit: Pater meus hactenus operatur, et ego operor. [18]Hanc igitur ob rem magis eum interficere conabantur, quod non ſolum Sabbatum rumperet, ſed etiam patrem ſuum diceret Deum, ſeſe Deo parem faciens. [19]Reſpondit igitur eis Jeſus hujuſmodi verbis: illud vobis etiam atque etiam confirmo, nihil poſſe filium ex ſeipſo facere, niſi quid faci-

entem patrem viderit: quae enim ille facit, haec filius quoque ſimiliter facit. 20Nam pater filium amat, eique oſtendit omnia quae facit ipſe: quinetiam his majora ei monſtrabit opera, ut vos admiremini. 21Ut enim pater mortuos ſuſcitat, ac vivificat, ſic etiam filius quos vult vivificat. 22Nec enim pater quenquam judicat, ſed omne judicium filio dedit: 23ut omnes filium honorent, quemadmodum patrem honorant. Qui filium non honorat, patrem non honorat, qui eum miſit. 24Illud etiam atque etiam certo ſcitote: qui ſermonem meum audit, et ei credit qui me miſit, is vitam habet aeternam: nec in judicium venturus eſt, ſed ex morte migravit in vitam. 25Illud iterum atque iterum ſic certo habetote, venire horam, et nunc eſſe, cum mortui audient filii Dei vocem, et qui audiverint, reviviſcent. 26Ut enim pater vita praeditus eſt, ſic etiam filio dedit vita praeditum eſſe, 27eique poteſtatem dedit etiam judicium exercendi, quoniam filius hominis eſt. 28Nolite hoc mirari: nam venit hora, in qua omnes, qui in monimentis erunt, audient ejus vocem: 29et prodibunt, qui bona fecerint, ut ad vitam reſurgant: qui vero vitioſa egerint, ut ad ſupplicium reſurgant. 30Nihil poſſum ego ex meipſo facere. Ut audio, ſic judico, juſtumque eſt meum judicium: quippe qui non meae, ſed ejus, qui me miſit, patris voluntati ſtudeam. 31Si ego de meipſo teſtor, meum teſtimonium verum non eſt. 32Alius eſt qui de me teſtatur: ac verum eſſe teſtimonium, quod de me dicit, ſcio. 33Vos ad Johannem miſiſtis, iſque verum teſtatus eſt, 34ego vero non ab homine teſtimonium admitto: ſed haec dico,

ut vos ſalvi ſitis. [35]Ille ardens lucenſque lucerna erat, cujus in lumine vos ad tempus exultare voluiſtis. [36]At ego teſtimonium habeo majus quam Johannis. Quae enim opera mihi perficienda pater tradidit, haec, quae ego facio, opera, de me teſtantur, me a patre eſſe miſſum: [37]et qui miſit me pater, is de me teſtatus eſt, et vos ejus neque vocem audiviſtis unquam, neque ſpeciem vidiſtis, [38]neque ſermonem habetis manentem in vobis: quoniam quem miſit ille, huic vos non creditis. [39]Scrutamini literas, quandoquidem in eis vos aeternam habere vitam putatis, et ea ſunt quae de me teſtantur: [40]et tamen ad me venire non vultis, ut vitam adipiſcamini. [41]Gloriam ab hominibus non admitto: [42]verum vos novi non eſſe Dei amore praeditos. [43]Ego in mei patris nomine veni, nec accipitis me: ſi alius in ſuo ipſius nomine venerit, eum accipietis. [44]Quî poſſitis credere vos, qui et alii ab aliis gloriam accipiatis, neque gloriae, quae a ſolo Deo eſt, ſtudeatis? [45]Ne putate fore, ut ego vos apud patrem accuſem: eſt qui vos accuſet, Moſes, in quo vos ſpem habetis. [46]Si enim Moſi crederetis, mihi crederetis, utpote cum is de me ſcripſerit. [47]Quod ſi illius ſcriptis non creditis, quomodo meis verbis credatis?

CAPUT VI.

Quinque panibus et duobus piſciculis cibantur. Secedens Chriſtus, Diſcipulos navigantes Aquis inambulans aſſequitur. De vero et non perituro Pane vitae diſſerit. Murmurant Judaei: et diſcipuli plerique recedunt ab eo. Apoſtoli Dei filium eſſe fatentur.

POSTEA trajecit Jeſus Galilaeae lacum Tiberiadis, [2]ſequente eum frequenti hominum multitudine, quod viderent quam portentoſa faceret in aegrotantibus. [3]Conſcendit autem Jeſus montem, et ibi cum ſuis diſcipulis reſedit, [4]cum quidem inſtaret Paſcha, Judaeorum feſtum. [5]Sublatis igitur oculis Jeſus, videns ingentem hominum multitudinem ad ſe venire, dicit Philippo: unde panes ememus, quos hi comedant? [6]Id autem dicebat, ejus tentandi gratia: ſciebat enim ipſe quid facturus eſſet. [7]Cui Philippus ita reſpondit: ducentorum denariorum panes non ſatis ſint eis, ut eorum quiſque paululum quid accipiat. [8]Tum unus ex ejus diſcipulis, Andreas Simonis Petri frater, ſic eum alloquitur: [9]Eſt hîc quidam puer, qui habet quinque panes hordeaceos, et duos piſces: ſed haec quantula ſunt ad tam multos? [10]Et Jeſus: facite, inquit, ut homines diſcumbant. Erat autem in eo loco multum graminis. Igitur diſcubuere viri, numero circiter quinquies mille. [11]Et Jeſus ſumptos panes, actis gratiis, diſtribuit diſcipulis: diſcipuli porro diſcumbentibus: itidemque ex piſcibus quantum voluerunt. [12]Atque illis expletis, juſſit diſcipulis ſuis ut ſuperantia fruſta colligerent, ne quid periret. [13]Itaque collegerunt, et duodecim caniſtra ex quinque hordeaceis panibus replevere fruſtis, quae convivis ſuperfuerant. [14]Igitur homines videntes quod oſtentum edidiſſet Jeſus, dicebant eum vere vatem illum eſſe, qui in orbem venturus eſſet. [15]At Jeſus intelligens, venturos eſſe, et ſe rapturos, ut regem facerent, ſeceſſit rurſus in montem ipſe ſolus. [16]Deinde

ſub veſperam deſcenderunt ejus diſcipuli ad lacum, [17]et conſcenſa navi, contendebant trans lacum ad Capharnaum: et jam contenebraverat, nec ad eos venerat Jeſus, [18]et lacus vehementi flante vento concitabatur. [19]Poſtquam igitur ſtadia fere vigintiquinque aut triginta remigarunt, aſpiciunt ambulantem in lacu Jeſum, ac prope navem progreſſum: itaque territi ſunt. [20]Et Jeſus dixit eis: ego ſum, ne timete. [21]Et illi eum navem accipere voluerunt: ac protinus appulit navis ad terram, ad quam tendebant. [22]Poſtero die hominum turba, quae trans lacum erat, videns nullam illic aliam eſſe navim, niſi unam illam quam conſcenderant ejus diſcipuli, neque Jeſum cum ſuis diſcipulis ingreſſum eſſe navem, ſed ſolos ejus diſcipulos abiiſſe, [23]alias autem naves a Tiberiade veniſſe prope eum locum, ubi illi panem actis a Domino gratiis comederant. [24]Cum inquam vidiſſet hominum turba illic, nec Jeſum adeſſe, nec ejus diſcipulos, conſcenderunt et ipſi naves, et ad Capharnaum venerunt, Jeſum quaerentes. [25]Quem trans lacum nacti, ſic alloquuntur: Magiſter, quando huc veniſti? [26]Quibus ita reſpondit Jeſus: profecto, profecto, inquam, non ideo me quaeritis, quia portenta vidiſtis, ſed quia panes comediſtis ad ſatietatem. [27]Procurate non periturum cibum, ſed in omnem perennitatem permanſurum, quem vobis filius hominis dabit: hunc enim pater conſignavit Deus. [28]Et illi: quid agemus, inquiunt, ut divina opera faciamus? [29]Quibus reſpondens Jeſus: hoc divinum opus eſt, inquit, ut in eum credatis, quem ille miſit. [30]Et illi: quod ergo tu ſpecimen das,

ut eo viſo tibi credamus? quid facis? [31]Majores noſtri Manna in ſolitudine comederunt, quemadmodum ſcriptum eſt: panem de coelo dedit eis comedendum. [32]Quibus Jeſus: hoc vobis, inquit, etiam atque etiam confirmo, non Moſem vobis panem dediſſe de coelo: ſed meus pater verum vobis de coelo panem dat. [33]Nam divinus panis eſt qui de coelo deſcendit, vitamque dat mundo. [34]Tum illi: Domine, da nobis perpetuo panem iſtum. [35]Et Jeſus: ego ſum panis vitalis. Qui venit ad me, nunquam eſuriet: et qui mihi fidem habet, nunquam ſitiet. [36]Sed hoc vobis dico: vos et videtis me, neque creditis. [37]Quicquid mihi dat pater, ad me veniet: et venientem ad me ego non ejicio foras. [38] Deſcendi enim de coelo, non ut meam, ſed ut ejus, qui me miſit, voluntatem exequar. [39]Haec eſt autem ejus qui me miſit patris voluntas, ut quicquid mihi dederit, nihil ex eo deperdam, ſed id ultimo die exuſcitem. [40]Haec eſt autem ejus, qui me miſit, voluntas, ut quiſquis filium videt, in eumque credit, vitam adipiſcatur aeternam, et ego eum ultimo die exuſcitem. [41]At Judaei de eo fremere, quod ſe dixerat eſſe panem qui de coelo deſcendiſſet. [42]Nonne hic eſt Jeſus, dicebant, Joſephi filius, cujus nos patrem matremque novimus? Qui fit ergo ut is ſe de coelo deſcendiſſe dicat? [43]At Jeſus ſic eis contra reſpondit: ne muſſate inter vos. [44]Nemo poteſt ad me venire, niſi pater, qui me miſit, eum trahat, a me ultimo die ſuſcitandum. [45]Scriptum eſt in vatibus: eruntque omnes divinitus docti. Quiſquis ergo ex patre audivit, ac didicit, is ad me venit. [46]Non quia patrem

viderit quiſquam, niſi qui eſt a Deo, is patrem vidit. [47]Hoc etiam etiamque vobis confirmo, qui in me credit, vitam habet aeternam. [48]Ego ſum panis vitalis. [49]Majores veſtri, qui manna vixerunt in deſertis, tamen mortui ſunt. [50]Hic eſt panis qui de coelo deſcendit, quo qui veſcatur non ſit moriturus. [51]Ego ſum panis vivus, qui de coelo deſcendit: quo pane qui veſcetur, vivet in perpetuum. Panis autem quem ego dabo, caro mea eſt, quam ego pro mundi vita dabo. [52]At Judaei ſic inter ſeſe decertare: quomodo poteſt hic nobis carnem *L.* ſuam *G.* dare comedendam? [53]Et Jeſus: hoc certo certoque ſcitote, inquit eis, niſi filii hominis et carnem comederitis, et ſanguinem biberitis, non eſſe vos vita praeditos. [54]Qui mea carne veſcitur, meumque ſanguinem bibit, is vitam habet aeternam, eumque ego ultima die ſuſcitabo. [55]Caro enim mea vere eſt cibus, et ſanguis meus vere eſt potio. [56]Qui mea carne veſcitur, meumque ſanguinem bibit, is in me manet, et ego in eo. [57]Quemadmodum vivit pater, qui me miſit, ita et ego per patrem vivo: et qui me veſcetur, is quoque per me vivet. [58]Hic eſt panis qui de coelo deſcendit, non quale manna, quo quum vixerint majores veſtri, tamen mortui ſunt. Hoc pane qui veſcetur, vivet in ſempiternum. [59]Haec dixit in collegio docens Capharnai. [60]Quibus auditis multi ex ejus diſcipulis dixerunt: durus eſt hic ſermo, quis eum audire poſſit? [61]At Jeſus apud ſeipſum intelligens, ſuos diſcipulos de eo muſſare, ſic eos affatur: Hoc vos offendit? [62]Quid ſi videritis filium hominis eò aſcendentem ubi erat antea?

[63]Spiritus eſt qui vivificat: caro nihil prodeſt. Verba quae ego vobis loquor, ſpiritus ſunt, et vita ſunt. [64]Sed ſunt ex vobis quidam qui non credunt. Sciebat enim a principio Jeſus, quinam eſſent qui non crederent, et quis ſe proditurus eſſet. [65]Hanc ob cauſam, inquit, dixi vobis, neminem ad me venire poſſe, niſi id ei datum fuerit a patre meo. [66]Ex illo multi ejus diſcipulorum retro abierunt, nec amplius cum eo verſabantur. [67]Igitur Jeſus duodecim ſic alloquutus eſt: num vos quoque vultis diſcedere? [68]Cui Simon Petrus ita reſpondit: Domine, ad quem abeamus? tu aeternae vitae verba habes: [69]et nos credimus et novimus, te eſſe Chriſtum viventis Dei filium. [70]Et Jeſus: quum ego vos duodecim elegerim (inquit eos alloquens) unus veſtrûm diabolus eſt. [71]Dicebat autem Judam Simonis filium Iſcariotam: is enim eum proditurus erat, quum unus eſſet ex duodecim.

CAPUT VII.

Chriſtus affines ad feſtum tabernaculorum profectos, clam ſequitur. Docet in templo. Varia de illo ſunt vulgi judicia. Sacerdotes jubent eum comprehendi. Diſſidium in turba propter eum. Et inter Phariſaeos et ſatellites ad capiendum eum miſſos. Et Nicodemum.

POSTEA verſabatur Jeſus in Galilaea: nolebat enim in Judaea verſari, quod eum conarentur interficere Judaei. [2]Inſtabat autem Judaeorum feſtum umbraculorum, [3]et eum ſic allocuti ſunt ejus fratres: migra

hinc, et in Judaeam proficiſcere, ut tui quoque diſcipuli iſta, quae tu facis, opera videant. [4]Nemo enim quicquam facit in occulto, qui ſe celebrem eſſe ſtudeat. Si iſta facis, patefacito teipſum mundo. [5]Nec enim ejus fratres fidem ei habebant. [6]Et Jeſus ait eis: nondum adeſt meum tempus: at veſtrum tempus ſemper eſt paratum. [7]Non poteſt mundus odiſſe vos: at me odit, quoniam ego teſtor ejus opera eſſe mala. [8]Vos aſcendite ad hoc feſtum: ego nondum ad hoc feſtum aſcendo, quod meum tempus nondum eſt completum. [9]Haec ad eos fatus, manſit in Galilaea. [10]Deinde poſtquam aſcenderunt ejus fratres, aſcendit et ipſe ad feſtum, non palam, ſed ſubocculte. [11]Igitur Judaei eum in feſto requirebant, et ubinam eſſet ille, quaerebant: [12]multuſque de eo fremitus erat vulgo, partim eum bonum eſſe dicentibus, partim negantibus, ſed vulgus hominum ab eo decipi. [13]Nemo tamen aperte de eo loquebatur, prae Judaeorum metu. [14]Jam vero medio feſto aſcendit Jeſus in fanum, et docebat, [15]mirantibus Judaeis, et quo pacto literas noſſet quaerentibus, cum non didiciſſet. [16]Quibus Jeſus hac oratione reſpondit: mea doctrina, mea non eſt, ſed ejus qui me miſit. [17]Si quis volet ejus voluntati parere, cognoſcet de doctrina utrum ea ſit a Deo, an ego mea ſponte loquar. [18]Qui ſua ſponte loquitur, ſuae ipſius gloriae ſtudet: qui vero ejus, a quo miſſus eſt, gloriae ſtudet, is verax eſt, et ab injuſtitia alienus. [19]Moſes legem vobis tradidit, et tamen nullus veſtrûm legi paret. Quid me interficere conamini? [20]Et vulgus: tu furis, inquiunt reſpondentes: quis te

conatur interficere? [21]Quibus Jesus ita respondit: ego opus unum feci, et vos omnes miramini. [22]Ideo vobis circumcisionem tradidit Moses, non quod ea sit a Mose, sed a majoribus: et circumciditis Sabbato hominem. [23] Si circumcisionem accipit homo Sabbato, ut non solvatur Mosis lex: mihi succensetis, quod totum hominem sanum effeci Sabbato? [24]Ne ex aspectu judicate, sed justum judicium facite. [25]Dicebant ergo quidam Hierosolymitanorum: nonne hic est quem conantur occidere? [26]Atqui aperte loquitur, nec ei quicquam contradicitur. Num vere norunt proceres, eum vere esse Christum? [27]Sed hunc scimus unde sit: at Christus cum venerit, unde sit, nemo sciet. [28]At Jesus in fano clamans, docebat hujusmodi verbis: scilicet vos me nostis, et unde sim nostis: ego vero mea sponte non veni, sed ab eo missus qui verax est, quem vos non nostis. [29]At ego eum novi, quippe cum ab eo sim, cumque is me miserit. [30]Illi vero eum comprehendere conabantur, nec tamen quisquam ei manus injecit, quoniam nondum venerat ejus hora. [31]At ex plebe frequentes ei fidem habuerunt, et ita dictitabant: Christus cum venerit, num plura portenta edet, quam hic edidit? [32]Haec vulgo de eo mussari audientes Pharisaei, miserunt tum ipsi, tum pontifices, ministros, qui eum comprehenderent. [33]Quibus Jesus ita dixit: postquam adhuc parvo tempore apud vos fuero, discedam ad eum qui me misit. [34]Quaeretis me, nec invenietis: atque ubi ero ego, eò vos venire non potestis. [35]At Judaei sic apud sese dictitare: quonam abiturus est hic, ut nos

eum non ſimus inventuri? Num in diſperſas Graecorum nationes diſceſſurus eſt, docturuſque Graecos? [36]Quod eſt id dictum, quo dixit? Quaeretis me, nec invenietis: et ubi ero ego, eò vos venire non poteſtis? [37]Poſtremo autem die, qui erat feſti celeberrimus, conſtitit Jeſus, et hiſce verbis clamavit: ſi quis ſitit, veniat ad me, et bibat. [38]Qui mihi fidem habet, ut perhibent literae, ejus ex ventre fluent perennis aquae flumina. [39]Id autem dicebat de ſpiritu, quem accepturi erant, qui in eum crederent. Nondum enim erat ſpiritus ſanctus, utpote cum Jeſus nondum glorioſus eſſet factus. [40]Plerique igitur ex plebe, audita ea oratione, dicebant eum eſſe vere vatem. [41]Alii dicebant eſſe Chriſtum: alii Chriſtum a Galilaea profecturum negabant: [42]quippe cum in literis haberetur, ex Davidis ſemine, et a Bethlehema (quo in vico fuerat David) profecturum eſſe Chriſtum. [43]Itaque propter eum extitit in vulgo diſſidium: [44]Atque eorum nonnulli eum comprehendere volebant: ſed nullus ei manus injecit. [45]Venerunt igitur miniſtri ad pontifices et Phariſaeos, et quaerentibus illis cur eum non adduxiſſent, [46]Reſponderunt nullum unquam hominem ſic locutum fuiſſe, ut is homo. [47]At Phariſaei contra: num vos quoque decepti eſtis? inquiunt eis. [48]Num quis ex proceribus in eum credidit, aut ex Phariſaeis? [49]At iſta plebs ignara legis, nefaria eſt. [50]Hic Nicodemus, qui eum noctu convenerat, et erat ex eorum numero, ſic ad eos verba facit: [51]an lex noſtra hominem damnat, niſi prius eum audiverit, ejuſque factum cognoverit? [52]Cui illi ſic reſponderunt:

an tu quoque a Galilaea es? perſcrutare, et videbis nullum ex Galilaea extitiſſe vatem. [53]Ita in ſuam quiſque domum diſceſſerunt.

CAPUT VIII.

Mulieri in adulterio deprehenſae condonantur peccata. Chriſtus lux mundi. Phariſaei quaerunt ubi ſit ipſius pater. Filii Abrahae. Filii Dei. Satan mendacii pater. Abraham vidit diem Chriſti.

Jesus autem in olivarum montem diſceſſit. [2]Deinde mane rurſus venit in fanum, omnique ad eum veniente populo conſidet, et eos docet. [3]Adducunt autem ad eum Scribae et Phariſaei mulierem in adulterio deprehenſam, eaque in medio conſtituta, [4]ſic eum alloquuntur: magiſter, haec mulier deprehenſa eſt in ipſo facinore quum adulteraret. [5]In lege autem Moſes nobis tales lapidandas eſſe praecepit. Tu igitur quid ais? [6]Hoc autem dicebant, ejus tentandi cauſa, ut eum accuſare poſſent. At Jeſus ſeſe proclinare, et digito humum exarare. [7]Ac illis eum interrogare pergentibus, erexit ſe: et, qui veſtrûm peccati expers eſt, primus in eam lapidem jaciat. [8]Haec loquutus, ſeſe rurſum proclinat, et terram inſcribit. [9]Quo audito illi diſcedunt ſinguli, a ſenioribus exorſi: relictuſque eſt ſolus Jeſus, et aſtans in medio foemina. [10]Tum Jeſus ut ſeſe erexit, et neminem, excepta muliere, vidit, dixit ei: mulier, ubi ſunt illi accuſatores tui? nullus te condemnavit? [11]Nullus, Domine, inquit illa. Et Jeſus:

nec ego te condemno. Abi, et deinceps peccare noli: [12]Item eos Jesus sic allocutus est: ego sum lux mundi: Qui me sequetur, non in tenebris gradietur, sed vitae lumen habebit. [13]Et Pharisaei: tu de teipso testaris, inquiunt ei: testimonium tuum verum non est. [14]Quibus Jesus contra: etsi ego de meipso testor, est tamen verum meum testimonium, ut qui sciam unde venerim, et quo abeam. Vos neque unde venerim, neque quo discedam, scitis. [15]Vos more hominum judicatis: ego neminem judico: [16]et si judicarem ego, judicium meum verum esset: utpote qui non sim solus, sed una mecum etiam adsit, qui misit me pater. [17]In vestra quoque lege scriptum est, duorum hominum testimonium esse verum. [18]De me et ego ipse testimonium dico, et dicit etiam is qui me misit pater. [19]Et illi: ubi est tuus pater? inquiunt ei. Vos neque me nostis (respondit Jesus) neque patrem meum. Si me nosſetis, etiam patrem meum nosſetis. [20]Hanc orationem habuit Jesus apud fiscum, docens in fano: nec eum comprehendit quisquam, quod nondum venerat ejus hora. [21]Sic eos rursus allocutus est Jesus: ego abiturus sum, et vos me requiretis, atque in vestro peccato moriemini. Quo ego abibo, vos non potestis venire. [22]Et Judaei: num ipse se interficiet, inquiunt, ut dicat, quo ipse abiturus est, non posse venire nos? [23]At ille: vos inferne estis, inquit eis, ego superne sum: vos ex hoc mundo estis, ego non sum ex hoc mundo. [24]Itaque dixi vobis, vos in peccatis vestris morituros. Nisi enim me eum esse credideritis, in peccatis vestris moriemini. [25]Et illi: tu quis es? inqui-

unt ei. Quibus Jeſus: id quod jamdudum vobis eloquor, inquit. [26]Multa habeo de vobis dicere, et quidem cum judicio: ſed ut qui me miſit verax eſt, ſic ego ea demum, quae ex eo audivi, apud orbem eloquor. [27]Quum illi eum ſibi de patre loqui non intelligerent, [28]Jeſus ſic eos alloquitur: poſtquam filium hominis extuleritis, tum intelligetis, eum eſſe me, qui mea ſponte faciam nihil: ſed ſicut me docuit pater meus, haec loqui: [29]eumque qui me miſit, adeſſe mihi. Non me deſeruit ſolum pater, quandoquidem ego ſemper quae ei accepta ſint facio. [30]Haec eo loquente, frequentes ei fidem habuerunt. [31]Igitur Jeſus eos Judaeos, qui ſibi fidem habebant, ſic allocutus eſt: ſi vos in meis dictis manebitis, vere mei diſcipuli eritis, [32]veritatemque cognoſcetis, quae veritas vos in libertatem vindicabit. [33]Illi contra: Abrahami progenies ſumus, neque cuiquam unquam ſervivimus: quî fit ut tu dicas, nos liberos factum iri? [34]Quibus Jeſus reſpondit: certe certe, inquam vobis, quiſquis peccatum facit, peccati ſervus eſt. [35]Servus autem domi non manet perpetuo: filius manet perpetuo. [36]Quod ſi vos filius liberos fecerit, reipſa liberi eritis. [37]Scio vos Abrahami progeniem eſſe: ſed cupitis interficere me, quoniam oratio mea in vobis locum non habet. [38]Ego quod a patre meo cognovi, loquor: itidem vos quod didiciſtis a patre veſtro, facitis. [39]Cui illi contra: Pater noſter Abrahamus eſt. Et Jeſus: ſi Abrahami nati eſſetis, inquit eis, Abrahamo digna faceretis. [40]At nunc cupitis me perimere, hominem, qui verum vobis effatus ſum, quod ex Deo audivi. Iſtud non fecit Abrahamus.

41 Vos patre veſtro digna facitis. Cui illi: nos ex ſtupro nati non ſumus: unum patrem habemus Deum. 42 Si Deus eſſet pater veſter (inquit eis Jeſus) amaretis me: ego enim a Deo profectus veni. Nec enim mea ſponte veni, ſed ille me miſit. 43 Cur meam orationem non agnoſcitis? quia mea dicta audire non poteſtis. 44 Vos ex patre Diabolo eſtis, patriſque veſtri libidinibus libenter obtemperatis. Ille jam ab initio fuit homicida, nec in veritate perſtitit, quippe qui non ſit veritate praeditus. Quando falſum loquitur, de ſuo loquitur, ut qui ſit mendax, mendaciique pater. 45 At mihi vos, qui verum dico, non creditis. 46 Quis me veſtrûm coarguerit peccati? quod ſi verum dico, cur mihi vos non creditis? 47 Qui a Deo eſt, Dei verba audit. Vos ideo non auditis, quod a Deo non eſtis. 48 Tum contra Judaei: an non recte dicimus nos, te eſſe et Samaritanum, et daemonium habere? 49 Quibus Jeſus reſpondit: ego daemonium non habeo, ſed patrem meum honoro: vos vero me probro afficitis. 50 Sed non ego meae gloriae ſtudeo: eſt qui ſtudeat, et cum ratione. 51 Hoc vobis etiam atque etiam confirmo, ſi quis meae orationi paruerit, eum nunquam viſurum eſſe mortem. 52 Tum Judaei: nunc intelligimus te daemonium habere: Abrahamus ipſe mortuus eſt, ipſique vates: et tu dicis, ſi quis orationi tuae paruerit, eum nunquam viſurum eſſe mortem? 53 Num tu major es patre noſtro Abrahamo? qui tamen mortuus eſt, et vates ipſi mortui ſunt: quem tu te facis? 54 Reſpondit Jeſus: ſi ego meipſum laudarem, laudatio mea nihil eſſet. Eſt pater meus qui me laudat, quem vos

dicitis esse vestrum Deum, [55]et tamen eum non novistis. At ego eum novi: et si eum mihi notum esse negarem, vestri similis essem, mendax. Sed eum novi, ejusque dictis pareo. [56]Abrahamus ille parens vester meam diem videre gestivit, et vidit, idque laetatus est. [57]At Judaei: quinquaginta annos nondum habes, et Abrahamum vidisti? [58]Quibus Jesus: hoc mihi certo certoque credite, priusquam Abrahamus esset, ego sum. [59]Tum illi lapides sustulerunt, quos in eum conjicerent. At Jesus sese abdidit, et ex fano exiit.

CAPUT IX.

Christus caeci nati oculos in Sabbato aperit. Qui quum diu contra Pharisaeos disputasset, a Synagoga ejectum Christus aeternae lucis cognitione donat.

PRAETERIENS autem Jesus, vidit hominem a nativitate caecum, [2]de quo sic eum interrogarunt ejus discipuli: Magister, utrum quia peccaverit hic, an quia ejus parentes, caecus natus est: [3]quibus Jesus respondit: neque quia ipse, neque quia ejus parentes peccaverint, sed ut in eo divina opera patefiant. [4]Mihi agenda sunt ejus qui me misit, negotia, dum dies est. Veniet nox, quum operari nemo potest. [5]Donec in mundo sum, lux mundi sum. [6]Haec locutus, spuit humi, et ex sputo lutum fecit, quod lutum caeci oculis illevit, [7]eique jussit ut iret lotum in piscina Siloa, quod verbum idem est atque missus. Atque ille ivit, et lavit, rediitque videns. [8]Tum vicini, et qui eum ante caecum esse viderant,

quaerebant num is eſſet, qui antea ſedebat et mendicabat. [9]Alii eum eſſe, alii ejus ſimilem eſſe dicebant. Ipſe, eum ſe eſſe aiebat: [10]et ſciſcitantibus, quo pacto ei aperti fuiſſent oculi? [11]Sic reſpondit: homo nomine Jeſus, lutum fecit, et mihi oculos illevit, juſſitque ut irem ad piſcinam Siloam, et lavarem. Ego ivi, et lavi, et diſpexi. [12]Et illi: ubi eſt ille? Neſcio, inquit. [13]Illi eum qui fuerat aliquando caecus, ad Phariſaeos ducunt. [14]Erat autem Sabbatum, quando Jeſus facto luto ejus oculos aperuit. [15]Igitur eum rurſus interrogarunt Phariſaei, quo pacto diſpexiſſet? Quibus ille: lutum, inquit, impoſuit meis oculis, et lavi, et video. [16]Tum quidam Phariſaeorum dicere, eum hominem a Deo non eſſe, quod Sabbatum non ageret. Alii ſic dicere: quî poſſet improbus homo tam prodigioſa facere? Ita quum eſſet inter eos diſſenſio, [17]ſic caecum rurſus interrogant: tu quid de eo dicis, qui tibi oculos aperuerit? Vatem eſſe, inquit ille. [18]At Judaei eum et caecum fuiſſe, et diſpexiſſe, non crediderunt, donec accerſitos ejus parentes qui diſpexerat, [19]ſic interrogarunt: hiccine filius eſt veſter, quem vos dicitis caecum eſſe natum? quî fit ergo ut nunc cernat? [20]Quibus ejus parentes ita reſponderunt: hunc filium eſſe noſtrum, et caecum fuiſſe natum ſcimus: [21]quomodo vero nunc cernat, neſcimus: aut quis ei aperuerit oculos, nos neſcimus: ipſe jam grandis eſt, ipſum interrogate: ipſe de ſe ipſo loquetur. [22]Haec eo dixerunt ejus parentes, quod Judaeos formidabant. Jam enim conſpiraverant Judaei, ut ſi quis eum Chriſtum eſſe confiteretur, is collegii com-

munione privaretur. [23]Hanc ob cauſam dixerunt ejus parentes, jam grandem eſſe: ipſum interrogarent. [24]Illi igitur denuo hominem evocarunt, qui caecus fuerat, eique dixerunt: tribue Deo gloriam: nos ſcimus hunc hominem improbum eſſe. [25]Et ille reſpondens: an improbus ſit, inquit, neſcio: unum ſcio, me, qui caecus fui, nunc videre. [26]Et illi rurſum: quid tibi fecit? inquiunt ei: quo pacto tuos oculos aperuit? [27]Quibus ille reſpondit: jam vobis dixi, nec audiviſtis: quid rurſum vultis audire? num vos quoque vultis ejus diſcipuli fieri? [28]At illi ei convicium fecerunt: et, tu es ejus diſcipulus, inquiunt: nos vero Moſis diſcipuli ſumus. [29]Nos ſcimus, cum Moſe locutum eſſe Deum: hic autem unde ſit neſcimus. [30]At homo contra: ergo in eo eſt admirabilitas, inquit, quod vos neſcitis unde ſit, et tamen oculos meos aperuit. [31]Jam ſcimus, improbos a Deo non audiri: ſed ſi quis pius eſt, et ejus voluntati paret, hunc audit. [32]Nunquam fando auditum eſt, quenquam aperuiſſe oculos caeci nati. [33]Niſi eſſet is a Deo, nihil poſſet facere. [34]Tum illi: tu totus in peccatis natus es, inquiunt ei, et nos doces? Itaque eum foras ejecerunt. [35]Jeſus audiens, eum ab illis foras ejectum, nactus eum, ſic eſt allocutus: crediſne in Dei filium? [36]Et ille reſpondens: quis vero is eſt, Domine, ut in eum credam? [37]Cui Jeſus, vides eum, inquit: is eſt qui tecum loquitur. [38]Et ille: credo, Domine, inquit, eumque veneratus eſt. [39]Et Jeſus: ad ejuſmodi diſcrimen ego in hunc, inquit, orbem veni, ut qui non vident, videant: et qui vident, caeci fiant. [40]His auditis, Pha-

riſaei qui una erant, dixerunt ei: an et nos caeci ſumus? [41]Quibus Jeſus: ſi caeci eſſetis, inquit, non eſſetis in vitio: nunc quia dicitis, vos cernere, manet veſtrum peccatum.

CAPUT X.

Phariſaeos Chriſtus paſtores malos: ſe vero multis argumentis bonum comprobat. Diſſidium propterea oritur. Lapides tollentium, et prehendere cupientium manus evadit.

CERTO certoque ſcitote, qui in ovium ſtabulum non per januam intrat, ſed alia tranſcendit, eum furem ac latronem eſſe. [2]Qui vero per januam intrat, paſtor eſt ovium. [3]Huic janitor aperit, ejuſque vocem audiunt oves, iſque ſuas oves appellat nominatim, educitque, [4]et emiſſis ovibus ſuis praeit viam: eumque ſequuntur oves, quippe cujus vocem agnoſcant. [5]Alienum autem non ſequantur, ſed fugiant, quippe quae alienorum vocem non agnoſcant. [6]Hanc ſententiam quum eis dixiſſet Jeſus, nec illi intelligerent quid ſibi vellent ea quae eis dicebat. [7]Jeſus porro dixit eis: certo certoque ſcitote, me ovium eſſe januam. [8]Omnes quicunque ante me venerunt, fures ſunt et latrones, nec eos audiverunt oves. [9]Ego ſum janua: per me qui intrabit, ſervabitur, et intrabit, et exibit, et paſcuum inveniet. [10]Fur non venit niſi ut furetur, ut mactet, ut perdat. Ego veni ut vitam habeant, et largius habeant. [11]Ego ſum paſtor bonus. Paſtor bonus animam ſuam ponit pro ovibus. [12]At mercenarius, qui paſtor non eſt, cujus ſuae non ſunt oves, ſi venientem

lupum videt, fugit, relictis ovibus: lupus oves rapit, ac profligat. [13]At mercenarius fugit, nempe mercenarius, nec ovium curam gerens. [14]Ego ſum paſtor bonus, et meas agnoſco, et a meis agnoſcor. [15]Ut me novit pater, ſic ego patrem novi, animamque pono pro ovibus. [16]Et alias oves habeo, quae non ſunt hujus ovilis: quae etiam mihi adducendae ſunt, meamque vocem audient, et fiet unum ovile, unus paſtor. [17]Ideo me pater amat, quia animam meam pono: ut eam reſumam. [18]Eam mihi nullus eripit, ſed eam ipſe mea ſponte pono. Poteſtatem habeo eam ponendi, itemque poteſtatem habeo eam rurſum ſumendi. Hoc praeceptum accepi a patre meo. [19]Propter haec dicta ortum eſt rurſus inter Judaeos diſſidium. [20]Eorumque plerique dicebant: Daemoniis agitur et inſanit, quid eum auditis? [21]Alii dicebant: hae res daemonium habentis non ſunt: poteſt ne daemonium caecorum oculos aperire? [22]Quum autem agerentur Hieroſolymis Inſtauralia et hyems eſſet, [23]ambularetque Jeſus in fano in Solomonis porticu, [24]Judaei eum circumfuſi ſic alloquuntur: quandiu ſuſpenſos tenebis animos noſtros? ſi tu Chriſtus es, dic nobis aperte. [25]Quibus Jeſus ita reſpondit: dixi vobis, neque creditis. Opera quae ego mei patris nomine facio, ea de me teſtantur: [26]ſed vos non creditis: quoniam ex meis ovibus non eſtis, quemadmodum vobis dixi. [27]Oves meae vocem meam audiunt, eaſque ego novi, et ipſae me ſequuntur. [28]Et eis vitam do ſempiternam, nec poſſunt unquam perire, nec mihi quiſquam eas de manu eripuerit. [29]Meus pater, qui mihi dedit

eas, maximus est omnium, nec quisquam possit ex manu mei patris extorquere. 30Ego et pater unum sumus. 31Hic Judaei rursum lapides sustulerunt, ut eum lapidarent. 32Quos Jesus sic contra allocutus est: multa vobis praeclara opera, meo patre autore, edidi: propter quodnam eorum operum me lapidatis? 33Cui Judaei sic responderunt: ob praeclarum opus non lapidamus te, sed ob impia dicta: et quod homo quum sis, Deum te facis. 34Et Jesus contra: nonne scriptum est in vestra disciplina: ego vos deos appellavi? 35si illos appellavit deos, ad quos Dei fermo habitus est, nec scriptum rescindi potest, 36vos me, quem pater consecravit, et in mundum misit, impie loqui dicitis, quod me Dei filium esse dixerim? 37Si patre meo digna non facio, mihi ne credite, 38sin facio, si mihi minus creditis, at factis credite, ut et patrem in me, et me in eo esse cognoscatis, ac credatis. 39Hic illi eum rursum comprehendere conabantur. Sed exiit ex eorum manu, 40abiitque rursus trans Jordanem in eum locum, ubi primum baptizaverat Johannes, ibique mansit. 41Ac frequentes ad eum veniebant: et Johannem quidem nullum edidisse prodigium dicebant, sed quaecunque de eo Johannes dixisset, ea esse vera: 42multique in eum illic crediderunt.

CAPUT XI.

Christus ostensurus se esse vitam et resurrectionem, Lazarum mortuum, et sepultum resuscitat. Consultantibus pontificibus, Caiphas unum pro multis occidendum praedicit. Praecipiunt ut ubi fuerit prehendatur.

ERAT autem quidam aegrotus Lazarus a Bethania, Mariae et ejus ſororis Marthae vico. [2]Erat autem Maria ea, quae Dominum unguento perfuderat, ejuſque pedes ſuis capillis exterſerat: cujus frater Lazarus aegrotabat. [3]Miſerunt igitur ejus ſorores illi ſignificatum ita: Domine, ſcito eum quem amas aegrotare. [4]Hoc audito Jeſus ita dixit: hic morbus lethalis non eſt, ſed ob Dei gloriam eſt, ut per eum celebretur Dei filius. [5]Amabat autem Jeſus Martham, ejuſque ſororem et Lazarum. [6]Ut igitur eum aegrotare audivit, tum quidem manſit in quo erat loco duos dies. [7]Poſtea dicit ſuis diſcipulis: Petamus rurſum Judaeam. [8]Cui diſcipuli: Magiſter, inquiunt, modo te conabantur lapidare Judaei, et eodem rurſus abis? [9]At Jeſus contra: quum duodecim horae ſint diei, ſi quis interdiu graditur, non offendit: hujus enim mundi lucem aſpicit. [10]At ſi quis noctu graditur, offendit, quia lumine caret. [11]Haec fatus, ſic eos deinde alloquitur: Lazarus amicus noſter obdormivit, ſed ego ad eum expergefaciendum vado. [12]Tum ejus diſcipuli: Domine, inquiunt, ſi obdormivit, ſalvus eſt. [13]Dixerat autem Jeſus de ejus morte: illi vero de ſomni ſopore dicere opinabantur. [14]Itaque tum dixit eis Jeſus aperte: Lazarus mortuus eſt, [15]atque equidem me illic non adfuiſſe, gaudeo veſtra cauſa, ut credatis. Sed proficiſcamur ad eum. [16]Et Thomas nomine Didymus: eamus et nos, inquit diſcipulis, ut cum eo moriamur. [17]Igitur Jeſus ubi venit eò, invenit eum quartum jam diem agentem in monimento. [18]Aberat autem prope Bethania Hieroſolymis ſtadia circiter quindecim, [19]mul-

tique Judaeorum ad Martham et Mariam venerant, ut eas de ſuo fratre conſolarentur. [20]Igitur Martha ut Jeſum venire audivit, ei obviam ſedente domi Maria, ivit: [21]et ſic eum alloquuta eſt: Domine, ſi tu hîc adfuiſſes, meus frater mortuus non fuiſſet. [22]Quanquam nunc quoque ſcio, quicquid a Deo petiveris, daturum eſſe tibi Deum. [23]Cui Jeſus: reſurget frater tuus. [24]Scio, inquit ei Martha, reſurrecturum eſſe in reſurrectione in ultima die. [25]Et Jeſus: ego ſum, inquit ei, reſurrectio et vita. Qui in me credit, etiam ſi mortuus fuerit, reviviſcet: [26]et quiſquis vivit, et in me credit, nunquam moriturus eſt. Credis hoc? [27]Etiam. Domine, inquit illa, ego credo, te Chriſtum eſſe Dei filium, qui in mundum venturus eras. [28]Atque haec locuta, ivit accerſitum Mariam ſororem ſuam, eique clanculum dixit, magiſtrum adeſſe, qui eam vocaret. [29]Illa hoc audito, celeriter ſurgit, et illum adit. [30]Nondum autem venerat Jeſus in vicum, ſed in eo erat loco, ubi ei occurrerat Martha. [31]Judaei ergo, qui cum ea domi aderant, eamque conſolabantur, videntes Mariam celeriter ſurrexiſſe, atque exiiſſe, ſecuti ſunt eam, rati eam ad monimentum ire, ut ibi ploraret. [32]Igitur Maria ut eo venit, ubi erat Jeſus, eo viſo ei ad pedes accidit: Domine (inquit ei) ſi tu hîc adfuiſſes, non fuiſſet mortuus frater meus. [33]Tum Jeſus ubi eam plorantem, et comitatos eam Judaeos plorantes vidit, infremuit animo, conturbatuſque dixit: [34]Ubi eum poſuiſtis? Domine, inquiunt ei, veni viſum. [35]Lachrymavit Jeſus. [36]Itaque Judaei dicebant: En quantopere eum amabat? [37]Item

eorum quidam dicebant: Non poterat is, qui caeci oculos aperuit, efficere, ut hic quoque non moreretur? 38 Jesus igitur rursus apud se fremens, venit ad monimentum. Erat autem fossa, cui impositum erat saxum. 39 Et Jesus dixit: auferte saxum. Cui mortui soror Martha: Domine, inquit, jam foetet, nam quatuor dierum est. 40 At Jesus: Dixine ego tibi, inquit ei, te si fidem habueris, visuram Dei gloriam? 41 Igitur illi saxum sustulerunt, ubi situs erat mortuus. Et Jesus sublatis sursum oculis, dixit, Pater, ago tibi gratias, quod me audivisti. 42 Equidem sciebam, ut tu me semper audias: sed propter circumstantem hominum multitudinem dixi, ut me abs te missum esse credant. 43 Haec ille fatus, ingenti voce clamavit: Lazare, veni foras. 44 Et mortuus exiit, pedes manusque vinctus fasciis, vultu sudario obvelato. Solvite eum, inquit eis Jesus, et abire sinite. 45 Igitur multi Judaeorum, qui ad Mariam venerant, et quid fecisset Jesus viderant, in eum crediderunt. 46 At eorum quidam Pharisaeos adierunt, et eis quae fecisset Jesus dixerunt. 47 Itaque pontifices et Pharisaei coacto concilio, ita dicebant: quid agimus? nam hic homo multa portentosa facit. 48 Si eum sic sinimus, omnes ei fidem adjungent: atque ita venient Romani, qui nos et loco et gente privabunt. 49 Tum eorum quidam Caiaphas, ejus anni pontifex, sic ad eos verba facit: vos nihil scitis, 50 neque cogitatis, conducibilius esse nobis, unum hominem pro populo mori, quam totam perire gentem. 51 Id autem non sua sponte dixit, sed quòd esset ejus anni pontifex, vaticinatus est, Jesum pro gente

morituram esse: [52]nec solum pro gente, sed etiam ut dispersos Dei natos simul congregaret. [53]Igitur ex eo die de eo perimendo consultarunt. [54]Itaque Jesus non jam aperte versabatur in Judaeis, sed inde discessit in locum prope solitudinem, in oppidum Ephraim nomine, atque ibi commoratus est cum suis discipulis. [55]Instabat autem Judaeorum Pascha, et multi qui ex ea regione Hierosolymam ante Pascha sui lustrandi gratia ascenderant, [56]requirebant Jesum, et in fano stantes, sic inter sese dictitabant: quid vobis videtur, quod non venerit ad festum? [57]Dederant autem Pontifices et Pharisaei mandatum, ut si quis sciret ubinam is esset, indicaret, ut eum caperent.

CAPUT XII.

Christo apud Lazarum coenanti, pedes ungit Maria. Accusatur a Juda. A Christo defenditur. Sacerdotes Lazarum sublatum cupiunt. Christo Hierosolymam venienti obviam itur. Graeci eum videre cupiunt. Principes credentes in eum, et non confitentes ob metum, ad fidem hortatur.

IGITUR Jesus sex diebus ante Pascha Bethaniam venit, ubit erat Lazarus, qui mortuus fuerat, quem ille ex mortuis excitaverat. [2]Illic ei data coena est, quum quidem Martha ministraret, et Lazarus ex eodem numero esset, qui cum eo accumbebant. [3]Maria vero sumpta libra precioſi unguenti spicatae nardi, Jesu pedes perfudit, eosdemque suis capillis extersit. Ejus unguenti odore quum domus repleta foret, [4]unus ex

ejus diſcipulis, Judas Simonis filius, Iſcariota, qui eum proditurus erat, ita loquitur. [5]Cur hoc unguentum non eſt trecentis denariis venditum, et in pauperes erogatum? [6]Id autem dixit, non quod ei curae eſſent pauperes, ſed quod fur erat, et crumenam habebat, ac quae conferebantur portabat: [7]Tum Jeſus: ſine eam, inquit: id ad meae ſepulturae diem reſervavit, [8]pauperes enim ſemper habebitis vobiſcum: at me non ſemper habebitis. [9]Igitur quum ingens Judaeorum multitudo eum illic eſſe cognoviſſet, venerunt eo non ſolum propter Jeſum, ſed etiam ut Lazarum viderent, quem ſuſcitaverat ex mortuis. [10]Conſultarunt autem pontifices etiam de Lazaro necando. [11]Quod propter eum multi Judaeorum deſciſcebant, et in Jeſum credebant. [12]Poſtero die frequens hominum turba, qui ad feſtum venerant, audientes Jeſum adventare Hieroſolymam, [13]ſumptis palmarum ramis, ei obviam exierunt, atque ita clamabant: Hoſanna, bene ſit venienti in nomine Domini, regi Iſraelitarum. [14]Nactus autem Jeſus aſellum, in eo ſederat, quemadmodum ſcriptum eſt. [15]Ne metue puella Sion: ecce tuus rex venit in aſinae pullo ſedens. [16]Atque haec quidem primum non intellexerunt ejus diſcipuli; ſed poſtquam illuſtratus eſt Jeſus, tum demum recordati ſunt ea et de eo fuiſſe ſcripta, et ſe ei praeſtitiſſe. [17]Teſtificabatur autem hominum multitudo, qui cum eo adfuerant quum Lazarum evocavit e monimento, et a mortuis excitavit. [18]Atque hanc ob cauſam occurrit ei vulgus, quod id eum edidiſſe prodigium audiviſſent. [19]Itaque Phariſaei ſic inter ſeſe dicebant:

videtis nihil proficere vos, quum eum ſequatur mundus. [20]Erant autem quidam Graeci, ex iis qui aſcenderant ut in feſto adorarent. [21]Ii Philippum adierunt, eum qui erat a Bethſaida Galilaeae, eumque ſic rogarunt: Domine, vellemus Jeſum videre. [22]Id Philippus Andreae indicatum it, et porro Andreas et Philippus Jeſu dicunt. [23]Et Jeſus ſic eis reſpondit: venit hora, qua illuſtretur filius hominis. [24]Profecto, profecto, inquam vobis, niſi frumenti granum ad terram lapſum moriatur, ipſum ſolum manet: ſin moriatur, multum fructum fert. [25]Qui animam ſuam amabit, eam perdet: et qui animam ſuam in hoc mundo oderit, is eam in ſempiternam vitam conſervabit. [26]Si quis mihi miniſtrat, me ſequatur: atque ubi ero ego, ibidem meus etiam miniſter erit. Quod ſi quis mihi miniſtrabit, eum pater honorabit. [27]Nunc mihi turbatus eſt animus: ecquid dicam? Pater defende me ab hac hora: ſed ideo veni in hanc horam. [28]Pater illuſtra tuum nomen. Tum haec vox de coelo venit: et illuſtravi, et rurſus illuſtrabo. [29]Hoc audito, vulgus hominum qui aderant, dicebat extitiſſe tonitru. Alii angelum cum eo locutum aiebant. [30]At Jeſus ita locutus eſt: non propter me vox haec extitit, ſed propter vos. [31]Nunc fit de hoc mundo judicium: nunc hujus mundi princeps exigetur foras: [32]et ego ſi a terra evectus fuero, omnes ad me traham. [33]Id autem dicebat ſignificans, quo letho moriturus eſſet. [34]Ei vulgus reſpondit: nos audimus ex diſciplina, Chriſtum ſemper eſſe permanſurum: quî fit, ut tu dicas, evehendum eſſe filium hominis? quis eſt iſte filius hominis? [35]Qui-

bus Jeſus: adhuc parvo tempore vobis futura lux eſt. Ambulate dum lucem habetis, ne vos opprimant tenebrae: quoniam qui in tenebris ambulat, neſcit quo eat. 36 Dum lucem habetis, credite in lucem, ut lucis filii fiatis. Haec locutus Jeſus diſceſſit, et eis ſeſe ſubduxit. 37 Sed quamvis tot in eorum conſpectu oſtenta feciſſet, tamen in eum non credebant: ut illud ab Eſaia vate dictum fieret, quum ait: 38 Domine, quis credidit orationi noſtrae? et Jovae brachium cui patefactum eſt? 39 Ideo credere non poterant, quod item dixit Eſaias. 40 Eorum et oculos excaecavit, et animos ſtupefecit, ne oculis videant, et animo intelligant, ad frugemque redeant, atque eos ego ſanem. 41 Haec dixit Eſaias, tum quum ejus ſplendorem vidit, deque eo locutus eſt. 42 Tametſi multi ex principibus in eum crediderunt: ſed id propter Phariſaeos non fatebantur, ne collegii communitate privarentur. 43 Plus enim amabant hominum, quam Dei gloriam. 44 Jeſus autem clamavit his verbis: qui in me credit, non in me credit, ſed in eum qui me miſit: 45 et qui me videt, eum videt qui me miſit. 46 Ego lux in mundum veni, ut quiſquis in me crediderit, non maneat in tenebris. 47 Quod ſi quis mea verba audierit, neque crediderit, ego eum non damno. Non enim ut mundum damnem veni, ſed ut mundum conſervem. 48 Qui me repudiat, nec mea verba admittit, habet qui ſe damnet. Ipſe ſermo, quem ego loquor, eum damnabit in poſtremo die. 49 Quoniam ego non mea ſponte loquor, ſed qui me miſit pater, is mihi in mandato dedit, quid dicturus aut locuturus ſim: 50 et ſcio ejus mandatum ſempiternam eſſe

vitam. Quae igitur eloquor ego, quemadmodum mihi dixit pater, ſic eloquor.

CAPUT XIII.

A coena ſurgens Chriſtus, humilitatem commendaturus Apoſtolis, pedes eorum lavat. Proditorem Judam, certo ſigno denotat. Charitatem commendat. Et Petro lapſum abnegationis praedicit.

ANTE feſtum autem Paſchae, ſciens Jeſus ſuam horam veniſſe, qua ex hoc mundo migraret ad patrem, quum ſuos, qui erant in mundo, amaviſſet, eos ad extremum amavit. [2]Et coena parata, quum jam diabolus Judae Simonis filio Iſcariotae mentem injeciſſet, ut eum proderet: [3]Sciens Jeſus patrem ſibi omnia in manum dediſſe, ſeque a Deo profectum, ad Deum diſcedere. [4]Surgit ex coena, depoſitiſque veſtibus, ſumpto linteo, ſe praecingit. [5]Deinde emiſſa in pelvim aqua, diſcipulorum pedes lavare inſtitit, et linteo, quo praecinctus erat abſtergere. [6]Sed ubi ad Simonem Petrum venit, ille ſic ei dixit: Domine, tene mihi lavare pedes? [7]Cui Jeſus: quid ego faciam, inquit reſpondens, tu nunc ignoras, ſed poſtea cognoſces. [8]Et Petrus: numquam meos pedes lavabis, inquit ei. At Jeſus contra: niſi te lavero, inquit, non eris meus particeps. [9]Tum Simon Petrus: Domine, inquit ei, non ſolum meos pedes, ſed etiam manus atque caput. [10]Cui Jeſus: qui lotus eſt, inquit, huic non opus eſt niſi ut pedes lavet, quin totus purus eſt. Et vos puri eſtis, ſed non omnes. [11]Noverat enim ſuum proditorem,

ideo dicebat, non omnes esse puros. [12]Postquam eorum pedes lavit, sumptis suis vestibus rursus accubuit, et eos sic allocutus est: intelligitis quid vobis fecerim? [13]Vos me magistrum et dominum appellatis, et recte dicitis: sum enim. [14]Si igitur ego vobis, et dominus et magister, pedes lavi, vos quoque debetis alii aliorum lavare pedes. [15]Exemplum enim praebui vobis, ut quemadmodum ego vobis feci, vos quoque faciatis. [16]Certe, certe inquam vobis, non est servus domino suo major, neque legatus eo major qui eum misit. [17]Si hoc nostis, felices estis, si ea praestatis. [18]Non de omnibus vobis dico: ego scio quos elegerim. Sed oportet ut fiat quod scriptum habetur: qui mecum cibum capit, is me calce petit. [19]Jam nunc dico vobis, antequam fiat: ut quum factum fuerit, credatis eum esse me. [20]Hoc vobis certo certoque dico, qui eum quem ego misero accipit, me accipit: et qui me accipit, eum accipit qui me misit. [21]Haec locutus Jesus, turbatus est animo, et ita aperte dixit: certo certoque scitote, futurum esse ut unus vestrûm me prodat. [22]Tum discipuli inter sese intueri, dubitantes de quo diceret. [23]Recumbebat autem unus discipulorum Jesu, in ejus gremio, quem Jesus amabat. [24]Huic innuit Simon Petrus, ut sciscitaretur quisnam is esset, de quo diceret. [25]Atque ille in Jesu pectus incumbens: Domine, inquit ei, quis est? [26]Cui Jesus respondet: is est, cui ego intinctam bucceam porrigam. Tum bucceam intingit, et Judae Simonis filio Iscariotae dat: [27]ac tum post eam bucceam, intravit in eum Satanas. Et Jesus ei dixit:

quòd facis fac ocyus. [28]Id autem quorſum ei dixiſſet, nemo accumbentium intellexit. [29]Nonnulli enim arbitrabantur, quandoquidem crumenam habebat Judas, Jeſum mandare, ut emeret quae eis opus eſſent ad feſtum aut pauperibus ut aliquid daret. [30]Igitur ille ſimulac ſumpſit bucceam, exivit, quum quidem nox eſſet: [31]quo egreſſo, ſic fatur Jeſus: nunc filius hominis illuſtratur, et Deus illuſtratur in eo. [32]Si in eo Deus illuſtratur, eum quoque Deus in ſeipſo illuſtrabit, et mox illuſtrabit. [33]Filioli, adhuc pauliſper vobiſcum ſum. Quaeretis me, ac quemadmodum Judaeis dixi, quò ego abeo, eos venire non poſſe, etiam vobis nunc dico. [34]Praeceptum novum do vobis, ut inter vos ametis, quomodo ego vos amavi, ut et vos ametis inter vos. [35]In eo cognoſcent omnes, vos meos eſſe diſcipulos, ſi mutuo vos amore proſequemini. [36]Et Simon Petrus: Domine, quo abis? Cui Jeſus reſpondit: quo ego abeo, tu non potes me nunc ſequi: ſed tandem ſequeris me. [37]At Petrus: Domine, inquit ei, cur te nunc ſequi non poſſum? animam meam pro te ponam. [38]Cui reſpondit Jeſus: animam tuam pro me pones? Hoc tibi magnopere confirmo, non ante cantaturum eſſe gallum, quam tu me ter abnegaveris.

CAPUT XIV.

Conſolatur diſcipulos ſuos, Divinitatem ſuam et fructum mortis ſuae exponens. Conſolatorem Spiritum promittens, ejus officium deſcribit, pacemque ſuam pollicetur.

NOLITE animo turbari, inquit ſuis diſcipulis. Fidem habetis Deo, et mihi fidem habete. [2]In domo patris mei manſiones multae ſunt: quod ſi ſecus eſſet, dixiſſem vobis. Eo paratum vobis locum. [3]Quod ſi ivero paratum vobis locum, reveniam, et vos mecum aſſumam, ut ubi ero ego, vos etiam ſitis. [4]Et quidem quò ego proficiſcar, vos ſcitis, et viam tenetis. [5]Dicit ei Thomas: Domine neſcimus quò proficiſcaris, tantum abeſt ut viam tenere poſſimus. [6]Cui Jeſus: ego ſum via, et veritas, et vita. Nemo ad patrem venit, niſi per me. [7]Si me cognoſceretis, meum quoque patrem cognoſceretis, et jam nunc eum cognoſcitis ac vidiſtis. [8]Et Philippus: Domine, inquit ei, oſtende nobis patrem, et ſatis erit nobis. [9]Cui Jeſus: tantum jam tempus vobiſcum ſum, et tu me non noſti? Philippe, qui me vidit, patrem vidit: quî fit ut dicas, Oſtende nobis patrem? [10]Non credis, et me in patre, et patrem in me eſſe? Quae ego verba vobis dico, mea ſponte non dico: ſed ipſe pater, qui in me manet, facit opera. [11]Credite mihi, et me in patre, et patrem in me eſſe: aut certe de ipſis factis mihi credite. [12]Hoc certo certoque ſic habetote, qui mihi fidem habebit, eum eſſe eadem mecum, atque etiam his majora facturum. Nam ad patrem meum proficiſcor. [13]Ac quicquid per meum nomen petieritis, id faciam ut illuſtretur pater in filio. [14]Si quid per meum nomen petieritis, ego faciam. [15]Si me amatis, mea praecepta ſervate. [16]Ego vero meum patrem exorabo, ut alium vobis confirmatorem det, qui vobiſcum perpetuo maneat. [17]Scilicet veritatis ſpiri-

tum, quem mundus conſequi non poteſt, quod eum neque videt, neque cognoſcit: at vos eum cognoſcitis: quoniam apud vos manet, et in vobis futurus eſt. [18]Non relinquam vos pupillos: inviſam vos. [19]Poſt paulo jam me non videbit mundus: at vos videbitis, quoniam et ego vivo, et vos vivetis. [20]In illa die vos intelligetis, et me in patre meo, et vos in me, et me in vobis eſſe. [21]Qui mea praecepta tenet, conſervatque, ille eſt qui me amat. Qui vero me amat, amabitur a patre meo: eumque ego amabo, et me ei patefaciam. [22]Tum Judas, non Iſcariota: Domine, inquit ei, quid cauſae eſt, ut tu nobis teipſum ſis patefacturus, mundo non item? [23]Cui Jeſus: ſi quis me amat, inquit reſpondens, is ſermoni meo parebit, eumque meus pater amabit, et ad eum veniemus, et apud eum manebimus. [24]Qui me non amat, mea dicta non exequitur. Sermo autem, quem auditis, meus non eſt, ſed patris qui miſit me. [25]Haec vobis elocutus ſum, apud vos manens. [26]Sed confirmator, ſpiritus ſanctus, quem mittet pater meo nomine, is vos omnia docebit, et vobis in memoriam revocabit quaecunque ego vobis dixi. [27]Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis: non quemadmodum dat mundus, ego do vobis. Nolite animo perturbari, neque formidare. [28]Audiviſtis ut dixerim vobis, abire me, reviſurum vos. Si me amaretis, gauderetis, quia dixiſſem, me ad patrem proficiſci, quod pater major me ſit. [29]Et nunc dixi vobis priuſquam fiat, ut quum factum fuerit, credatis. [30]Jam non multa loquar vobiſcum: venit enim hujus mundi princeps, nec habet in me quicquam.

31 Sed intelligendum mundo eſt, me amare patrem: et ut mihi mandavit pater, ita facere. Surgite, abeamus hinc.

CAPUT XV.

Vitis, et palmitum ſimilitudine, oſtendit quomodo diſcipuli fructum ferre poſſint. Dilectionem mutuam commendat, ad patientiam in afflictionibus, ſuo exemplo adhortatur.

EGO ſum vera vitis, et pater meus eſt agricola, 2 qui omnem palmitem in me non ferentem fructum amputat, et omnem ferentem fructum expurgat, ut plus fructus ferat. 3 Jam vos puri eſtis, propter ſermonem quem ad vos habui. 4 Quapropter manete in me, et ego in vobis. Quemadmodum palmes fructum ferre per ſeipſum non poteſt, niſi maneat in vite: ſic neque vos, niſi maneatis in me. 5 Ego ſum vitis, vos palmites. Qui in me manet, et ego in eo, is multum fert fructum: ſiquidem ſine me vos nihil facere poteſtis. 6 Si quis in me non manet, is extra projectus aruit, ut ſarmenta, quae colliguntur, et in ignem deflagratura conjiciuntur. 7 Si et vos in me manſeritis, et mea verba in vobis manſerint, quicquid poſtulare voletis, id vobis concedetur. 8 In eo illuſtratur pater meus, ſi vos multum fructum feratis, meique diſcipuli eritis, 9 quemadmodum amavit me pater, ſic ego vos amavi. Manete in amore meo. 10 Si mea praecepta conſervaveritis, manebitis in amore meo: ut ego mei praecepta patris conſervavi, et in ejus amore maneo. 11 Haec vobis elocutus ſum, ut et mea laetitia in vobis maneat, et veſtra lae-

titia expleatur. [12]Hoc meum eſt praeceptum, ut ametis inter vos, quomodo ego vos amavi. [13]Majore charitate nemo praeditus eſt, quam ſi quis animam ſuam amicorum ſuorum cauſa impendat. [14]Vos mei eſtis amici, ſi feceritis quaecunque ego vobis praecipio. [15]Non jam vos dico ſervos, ſiquidem ſervus neſcit quid agat ſuus dominus. Vos autem amicos propterea dixi, quod vobis omnia, quae audivi ex patre meo, declaravi. [16]Non vos me elegiſtis, ſed ego vos elegi, et eo deſtinavi, ut abeatis, et fructum feratis, veſterque fructus duret, ut quicquid patrem per meum nomen popoſceritis, id vobis concedat. [17]Haec vobis praecipio, ut ametis mutuo. [18]Si vos mundus odit, illud cognoſcite quod me prius quam vos odit. [19]Si mundani eſſetis, mundus amaret ſuum. Verum quia mundani non eſtis, ſed ego vos ex mundo elegi, ideo vos odit mundus. [20]Memineritis ejus dicti, quod ego vobis dixi: non eſt ſervus major domino ſuo. Si me perſecuti ſunt, et vos perſequentur: ſi orationi meae paruerunt, et veſtrae parebunt. [21]Verum haec omnia vobis facient propter nomen meum: quoniam eum qui me miſit, non norunt. [22]Niſi ego veniſſem, et eos allocutus fuiſſem, in peccato non eſſent. Nunc peccati ſui excuſationem nullam habent. [23]Qui me odit, etiam patrem meum odit. [24]Si non opera apud eos feciſſem, qualia nemo fecit alius, non forent in peccato. Nunc et viderunt, et oderunt et me et patrem meum. [25]Sed confieri oportet illud, quod in eorum diſciplina ſcriptum extat: oderunt me immerito. [26]Quum autem venerit confirmator, quem ego vobis a patre mittam, ſcilicet

ſpiritus veritatis, qui a patre proficiſcitur, is de me teſtabitur: [27]Quin et vos teſtes eſtis, qui mecum fueritis ab initio.

CAPUT XVI.

Crucem praedicit diſcipulis. Conſolatorem promittens, ejus officium deſcribit. Mulieri parienti afflictiones ſuorum comparat.

HAEC vobis loquor, ne deficiatis. [2]Privabunt vos collegiis: atque adeo tempus erit, quum omnes qui vos interficient, putabunt ſe cultum praeſtare Deo. [3]Quae quidem vobis ideo facient, quod neque patrem, neque me norunt. [4]Atque haec ideo vobis locutus ſum, ut quum tempus venerit, memineritis eorum, quod ego vobis ea dixerim. Haec autem vobis ideo ab initio non dixi, quod vobiſcum eram. [5]Nunc vero proficiſcor ad eum qui me miſit: nec quiſquam me veſtrûm interrogat, quò proficiſcar: [6]ſed quoniam haec vobis locutus ſum, animos habetis moeroris plenos. [7]At ego vobis verum dico: e re veſtra eſt, ut ego diſcedam, niſi enim diſceſſero, confirmator ad vos non veniet. Sin abiero, eum ad vos mittam. [8]Atque ille ubi venerit, mundum arguet de peccato, et de juſtitia, et de judicio. [9]De peccato, quoniam mihi fidem non habent. [10]De juſtitia, quoniam ad patrem diſcedo, nec me videbitis amplius: [11]de judicio, quoniam hujus mundi princeps judicatus eſt. [12]Adhuc multa vobis habeo dicenda, ſed quae nunc ferre nequeatis. [13]Verum quum venerit ille, videlicet veritatis ſpiritus, praeibit vobis ad omnem veritatem. Non enim ſua ſponte loquetur, ſed quaecunque audi-

verit eloquetur, et futura vobis praenunciabit. [14]Ille me illuſtrabit: ſiquidem de meo ſumet, quae vobis exponat. [15]Omnia quaecunque pater habet, mea ſunt: propterea dixi illum de meo ſumpturum eſſe, quae vobis exponat. [16]Paulo poſt non videbitis me, rurſumque paulo poſt cernetis me, quoniam ego ad patrem proficiſcor. [17]Tum ejus diſcipulorum nonnulli ſic inter ſeſe dicere: quid ſibi vult, quod nobis dicit, paulo poſt non viſuros ſe, rurſumque paulo poſt aſpecturos ſe? itemque ſe ad patrem proficiſci? [18]Hoc quid eſt, quod dicit, paulo poſt? Neſcimus quid loquatur. [19]At Jeſus intelligens, eos velle interrogare ſe, ſic eos affatus eſt: De eo inter vos contenditis, quod dixi, vos paulo poſt non viſuros me, rurſumque paulo poſt aſpecturos me? [20]Hoc pro certo et indubitato habetote: vos flebitis ac lamentabimini, at mundus laetabitur: vos vero dolebitis, ſed dolor iſte vertetur in laetitiam. [21]Mulier dum parit, in dolore eſt, quippe cujus hora venerit: ſed poſtquam puerum edidit, non jam meminit cruciatus, prae laetitia, quod editus eſt in mundum homo. [22]Vos quoque nunc quidem in dolore eſtis: ſed reviſam vos, veſterque laetabitur animus, veſtramque laetitiam nullus vobis eripiet: [23]Ac tum temporis nihil ex me ſciſcitabimini. Hoc vobis etiam etiamque confirmo, quaecunque a meo patre per meum nomen poſtulaveritis, daturum eſſe vobis. [24]Hactenus nihil per meum nomen petiiſtis: petite, et obtinebitis, ut plena ſit veſtra laetitia. [25]Haec vobis oratione figurata locutus ſum: tempus erit, quum non jam per figuras vos alloquar, ſed aperte

vobis de patre meo diſſeram, [26]quo quidem tempore per meum nomen poſtulabitis. Neque vero vobis promitto, me veſtra cauſa oraturum eſſe patrem: [27]ipſe enim pater diligit vos, quoniam vos me diligitis, et me creditis a Deo profectum. [28]Profectus a patre veni in mundum, rurſum relinquo mundum, et ad patrem diſcedo. [29]Tum ejus diſcipuli: nunc tu quidem aperte loqueris, inquiunt ei, nec ulla orationis figura uteris. [30]Nunc ſcimus, te omnia ſcire, nec opus tibi eſſe ut te quis interroget. Hinc te a Deo profectum credimus. [31]At Jeſus contra: nunc creditis, inquit: [32]atqui adventat hora, et jam advenit, quum alius alio diſſipabimini, et me ſolum relinquetis: quamquam non ſum ſolus, adeſt enim mihi pater. [33]Haec vobis ideo locutus ſum, ut in me acquieſcatis. In mundo afficiemini cruciatu: ſed bono eſte animo, ego vici mundum.

CAPUT XVII.

Orat Chriſtus, ut mutua ſit illuſtratio gloriae ſuae et Patris. Orat pro Apoſtolis: et toto credentium grege.

HAEC effatus Jeſus, ſublatis ad coelum oculis dixit: Pater, venit hora, illuſtra tuum filium, ut te tuus viciſſim filius illuſtret: [2]quemadmodum ei poteſtatem dediſti omnium mortalium, ut quoſcunque ei dediſti, iis vitam det aeternam. [3]Haec eſt autem vita aeterna, ſi te ſolum cognoſcant verum Deum, et quem miſiſti Jeſum Chriſtum. [4]Ego te in terris illuſtravi, opus abſolvi quod tu mihi faciendum mandaveras: [5]tu nunc me pa-

ter, apud teipſum ea gloria illuſtra, qua apud te praeditus eram, antequam mundus eſſet. [6]Declaravi tuum nomen hominibus, quos mihi tu ex mundo dediſti. Tui erant, et eos tu mihi dediſti, et ipſi tuae orationi paruerunt. [7]Nunc intelligunt, quaecunque tu mihi dediſti, ea abs te eſſe. [8]Nam quae tu mihi verba tradidiſti, ea et ego eis tradidi, et ipſi acceperunt, et me abs te profectum vere cognorunt, et a te miſſum eſſe crediderunt. [9]Ego pro eis oro: non pro mundo oro, ſed pro iis quos tu mihi dediſti, nam tui ſunt, [10]et mea omnia tua, et tua mea ſunt: et in eis illuſtratus ſum. [11]Nec jam ſum in mundo, at hi in mundo ſunt, et ego ad te venio. Pater ſancte, conſerva per tuum nomen eos quos mihi dediſti, ut ſint unum, ſicut et nos. [12]Dum cum eis in mundo eram, eos equidem tuo nomine conſervabam. Quos tu mihi dediſti, cuſtodivi: nec eorum quiſquam periit, excepto homine perdito, ut quod ſcriptum eſt fiat. [13]Nunc vero ad te venio, et haec in mundo loquor, ut meam laetitiam in ſeſe plenam habeant. [14]Ego eis tuum ſermonem tradidi, et eos mundus odit, quod mundani non ſunt: quemadmodum ego mundanus non ſum. [15]Non oro ut eos ex mundo tollas, ſed ut a Malo tueare. [16]Mundani non ſunt, quemadmodum ego mundanus non ſum. [17]Sanctifica eos veritate tua. Sermo tuus veritas eſt. [18]Ut tu me in mundum miſiſti, ſic eos ego in mundum miſi. [19]Et eorum cauſa ego meipſum ſanctifico, ut ipſi quoque veritate ſanctificati ſint. [20]Neque vero pro his ſolum oro, ſed etiam pro eis qui per eorum ſermonem in me credent, [21]ut omnes unum ſint, quemadmodum

tu pater in me, et ego in te, ut ipſi quoque ſint in nobis unum: ut mundus me abs te miſſum fuiſſe credat. [22]Ego quoque quam tu mihi gloriam dediſti, eis dedi, ut ſint unum, quomodo nos unum ſumus, [23]ego in eis, et tu in me, ut perfecti ſint in unum, utque cognoſcat mundus, me abs te eſſe miſſum, et eos a te amatos, quemadmodum me amaſti. [24]Pater, quos tu mihi dediſti, volo ut ubi ero ego, ii quoque ſint mecum: ut meam videant gloriam, quam tu mihi dediſti, quod me ante mundum conditum amaveris. [25]Pater juſte, te quidem mundus non novit: at ego te novi, et hi me a te miſſum eſſe norunt, [26]eiſque nomen tuum et declaravi et declarabo: ut amor, quo tu me amas, ſit in eis, itemque ego in eis.

CAPUT XVIII.

Chriſti a Juda proditi virtute milites in terram proſternuntur. Chriſtus ad Annam: hinc ad Caiapham ducitur. Miniſtri bacillo caeſus, quid reſponderit. Pilato traditus, regnum ſuum declarat.

His dictis, Jeſus profectus eſt una cum ſuis diſcipulis trans torrentem Cedronem ubi hortus erat, in quem una cum ſuis diſcipulis intravit. [2]Sciebat autem etiam Judas, ejus proditor, locum, quod eò Jeſus ſaepenumero cum ſuis diſcipulis convenerat. [3]Igitur Judas accepta a pontificibus et Phariſaeis cohorte ac miniſtris, venit eò cum facibus ac funalibus, et armis. [4]Tum Jeſus ſciens omnia quae ſibi eventura eſſent, egreſſus, di-

xit eis: [5]quem quaeritis? Cui ille reſponderunt. Jeſum Nazarenum. Et Jeſus? Ego is ſum, inquit eis. Aderat autem cum eis etiam Judas, ejus proditor. [6]Ut ergo dixit eis, ego is ſum, illi retrorſum abierunt, et humi ceciderunt. [7]Et ille rurſus eos ſic interrogavit. Quem quaeritis: Jeſum Nazarenum, inquiunt. [8]Et Jeſus reſpondit: dixi vobis, eum eſſe me. Itaque ſi me quaeritis, ſinite hos abire. [9]Scilicet ut illud ejus dictum comprobaretur: quos tu mihi dediſti, eorum ego nullum perdidi. [10]Tum Simon Petrus, ſtricto quem habebat gladio, ſervum pontificis percuſſit, eique dexteram abſcidit auriculam. Ei ſervo Malchus nomen erat. [11]At Jeſus dixit Petro: conde tuum gladium in vaginam: egone ut quod mihi poculum dedit pater, non bibam? [12]Igitur cohors, et tribunus, Judaeorumque miniſtri, Jeſum comprehenderunt, [13]vinctumque ad Annam primum adduxerunt. Erat enim Caiaphae ſocer, qui erat ejus anni pontifex. [14]Erat Caiaphas is, qui Judaeis conſuluerat, expedire unum hominem perire pro populo. [15]Sequebatur autem Jeſum Simon Petrus, et alter diſcipulus: qui quidem diſcipulus, quod erat pontifici notus, ingreſſus eſt una cum Jeſu in pontificis atrium. [16]Et quum Petrus foris pro foribus aſtaret, prodiit ille alter diſcipulus, qui pontifici notus erat, et a janitrice ut Petrum intromitteret obtinuit. [17]Atque illa janitrix ancilla ſic Petrum alloquitur: nonne tu quoque ex hujus hominis diſcipulis es? Non ſum, inquit ille. [18]Aſtabant autem ſervi et miniſtri pyrae, quam fecerant (erat enim frigus) et caleſiebant: cum-

que eis aſtabat etiam Petrus, ac caleſiebat. [19]Igitur interrogatus a pontifice Jeſus, de ſuis diſcipulis ac doctrina. [20]Sic reſpondit: ego palam mundo locutus ſum: ego ſemper in collegio docui, atque fano, quo Judaei omnes conveniunt, neque quicquam in occulto locutus ſum. [21]Quid me interrogas? interroga eos qui audiverunt, quid eis locutus ſim, ii enim ſciunt, quae dixerim ego. [22]Haec locuto Jeſu, unus miniſtrorum, qui aderat, ei alapam impegit, et dixit: ſiccine reſpondes pontifici? inquit. [23]Cui Jeſus: ſi male locutus ſum, inquit, teſtificare de malo: ſin bene, cur me caedis? [24]Miſerat autem eum Annas vinctum ad Caiapham pontificem. [25]Simon Petrus autem aſtabat, ac caleſiebat, et quaerentibus, num ipſe quoque ex ejus diſcipulis eſſet, negavit, et: non ſum, inquit. [26]Tum unus ex ſervis pontificis, ejus cognatus, cujus Petrus abſciderat auriculam, dixit: nonne ego te vidi in horto cum eo? [27]At Petrus rurſum negavit, et continuo gallus cecinit. [28]Igitur Jeſum a Caiapha ducunt ad praetorium, quum quidem mane eſſet: nec ipſi in praetorium intrarunt, ne polluerentur. [29]Itaque Pilatus ad eos egreſſus eſt, et ita locutus: quodnam crimen affertis contra hunc hominem? [30]Cui illi his verbis reſponderunt: niſi eſſet hic nocens, eum tibi non tradidiſſemus. [31]Et Pilatus: capite eum vos, inquit eis, et ex lege veſtra judicate. At Judaei: nobis non licet quenquam interficere. [32]Ut illud fieret, quod dixerat Jeſus, ſignificans qua morte moriturus eſſet. [33]Tum Pilatus rurſus in praetorium ingreſſus, Jeſum vocavit, eique dixit: es ne tu rex Ju-

daeorum? [34]Cui Jeſus reſpondit: tuane iſtud ſponte dicis, an alii tibi de me dixerunt? [35]Et Pilatus: quaſi vero ego ſim Judaeus, inquit. Ipſi tui populares et pontifices te mihi tradiderunt. Quid feciſti? [36]Et Jeſus: regnum meum hujus mundi non eſt: ſi hujus mundi eſſet regnum meum, pugnaviſſent mei miniſtri, ne Judaeis addicerer. Verum meum regnum hinc non eſt. [37]Ergo tu rex es? inquit ei Pilatus. Cui Jeſus: eſt ut tu dicis, inquit, me eſſe regem. Ego eò natus ſum, et eò in mundum veni, ut veritatem teſter. Quiſquis a veritate eſt, vocem meam audit. [38]Et Pilatus: quid eſt veritas! Atque id locutus, rurſus prodiit ad Judaeos, eiſque dixit: ego nullum in eo crimen comperio. [39]Eſt autem vobis is mos, ut unum vobis in Paſcha condonem. Vultis ergo, ut vobis Judaeorum regem condonem? [40]At illi rurſus univerſi ſic exclamarunt: non iſtum, ſed Barrabam. Erat autem Barrabas latro.

CAPUT XIX.

Pilatus Chriſtum flagellatum, et ſpinis coronatum, liberare volens: Judaeorum improbitate vincitur, crucifigendum tradit. Jeſus matrem diſcipulo commendat, aceto guſtato, moritur. Mortui latus lancea confoditur. Sepelitur.

TUNC ergo cepit Pilatus Jeſum, ac verberavit: [2]et milites implexam ex ſpinis coronam impoſuerunt ejus capiti, eumque purpurea toga induerunt, [3]atque ita dicebant: ſalve rex Judaeorum, eique alapas impingebant. [4]Deinde rurſus exit Pilatus, et illos ſic alloqui-

tur: en vobis eum foras adduco, ut ſciatis, me nullum in eo comperire crimen. [5]Ac egreſſo foras Jeſu, ſpineam coronam purpureamque togam ferente, dixit eis Pilatus: ecce homo. [6]At pontifices et miniſtri eo viſo exclamare: crucifige, crucifige. Quibus Pilatus: capite eum vos, inquit, et crucifigite, nam ego crimen in eo non deprehendo. [7]At Judaei contra: nos legem habemus, inquiunt ei, ex qua lege noſtra debet mori, quoniam ſe Dei filium fecit. [8]Hac voce audita, Pilatus magis timuit, [9]et rurſus in praetorium ingreſſus, dixit Jeſu: unde es tu? At Jeſus ei reſponſum non dedit. [10]Itaque Pilatus ſic eum affatur: mihi non eloqueris? neſcis me poteſtatem habere tui vel crucifigendi, vel abſolvendi? [11]Reſpondit Jeſus. Non haberes ullam in me poteſtatem, niſi id tibi ſuperne datum foret. Itaque qui me tibi tradidit, in majore culpa eſt. [12]Ex eo ſtudebat Pilatus eum abſolvere. At Judaei reclamare: ſi iſtum abſolvis, non es Caeſaris amicus: quicunque ſe regem facit, contravenit Caeſari. [13]Hac audita voce, Pilatus Jeſum foras eduxit, et pro tribunali ſedit, in loco qui Lapidipavium appellatur, Hebraice autem Gabbatha: [14]quum quidem eſſet Paſchae praeparatio, hora fere ſexta, atque ita Judaeos alloquitur: ecce rex veſter. [15]At illi occlamare: tolle tolle, crucifige eum. Regem ego veſtrum crucifigam? inquit eis Pilatus. Cui pontifices reſponderunt: non habemus regem, niſi Caeſarem. [16]Tum demum eum illis crucifigendum tradidit. Et illi Jeſum acceptum abduxerunt: [17]iſque ſuam ferens crucem, profectus eſt in locum Calvariae appel-

latum, [18]qui dicitur Hebraice Golgatha, ubi eum crucifixerunt, et una cum eo hinc atque hinc duos alios, Jeſum autem medium. [19]Scripſit autem titulum Pilatus, quem cruci impoſuit in quo ita ſcriptum erat: Jeſus Nazarenus rex Judaeorum. [20]Hunc titulum quum multi Judaeorum legiſſent (nam prope urbem erat is locus, ubi in crucem ſublatus eſt Jeſus, et ſcriptum erat Hebraice, Graece, et Latine) monuerunt Judaeorum pontifices Pilatum, [21]ne ſcriberet Judaeorum regem, ſed, qui ſe Judaeorum regem eſſe dixiſſet. [22]Pilatus reſpondit: quod ſcripſi, ſcripſi. [23]Igitur milites, poſtquam Jeſum cruci affixerunt, ejus veſtimenta ceperunt, et ex eis quatuor partes fecerunt, ſingulis militibus unam: itemque tunicam. Erat autem tunica inconſuta, a ſummo tota contexta. [24]Itaque commonuerunt inter ſeſe, non eſſe dividendam, ſed de ea ſortiendum, cujus eſſet: ut fieret quod in ſcripto illo habetur: Partiti ſunt inter ſeſe mea veſtimenta, et ſuper veſte mea ſortem jecerunt. Atque haec quidem fecere milites. [25]Aſtabant autem apud Jeſu crucem, ejus mater, et matris ſoror, Maria Cleophae conjux, et Maria Magdalena. [26]Jeſus igitur conſpicatus matrem, et aſtantem diſcipulum quem amabat, dicit matri ſuae: mulier, ecce filius tuus. [27]Deinde dicit diſcipulo: ecce mater tua. Atque ex illa hora recepit eam diſcipulus ad ſe. [28]Poſtea ſciens Jeſus omnia jam perfecta eſſe, ut perficeretur quod ſcriptum erat, dicit: ſitio. [29]Jacebat autem ibi vas aceti plenum. Itaque illi oppletam aceto ſpongiam, et hyſopo affixam, admoverunt ejus ori.

30 Et Jeſus aceto ſumpto, dixit: peractum eſt, ac inclinato capite, emiſit ſpiritum. 31 Judaei vero, quandoquidem erat Praeparatio, ne manerent in cruce corpora Sabbato (erat enim celebris illa dies Sabbati) Pilatum rogarunt, ut eorum crura frangerentur, iique auferrentur. 32 Itaque venerunt milites, et primi quidem crura fregerunt, itemque alterius cum eo crucifixi. 33 Sed ubi ad Jeſum ventum eſt, ut eum viderunt jam mortuum, non fregerunt ejus crura: 34 ſed unus militum lancea latus ejus pupugit, ac continuo exiit ſanguis et aqua. 35 Atque hoc idem qui vidit teſtatur, eſtque verum ejus teſtimonium: iſque ſe vera dicere ſcit, ut vos quoque credatis. 36 Acciderunt enim haec, ut ſcriptum illud comprobaretur: Nullum ejus os frangetis. 37 Itemque aliud ſcriptum ait: intuebuntur quem compunxerint. 38 Poſtea rogavit Pilatum Joſephus ab Arimathaea (qui Jeſu diſcipulus erat, ſed occultus, metu Judaeorum) ut Jeſu corpus auferre ſibi liceret: id quod permiſit Pilatus. 39 Acceſſit et Nicodemus (is qui prius Jeſum noctu adierat) ferens myrrhae et aloes miſturam ad libras centum. 40 Hi Jeſu corpus ceperunt, et linteis cum aromatis obligarunt, ut Judaeis ſepeliendi mos eſt. 41 Erat autem in eo loco, ubi ille crucifixus fuit, hortus, et in horto monimentum novum, in quo nemo adhuc poſitus fuerat. 42 Illic igitur, propter Judaeorum Praeparationem, quoniam prope erat monimentum, poſuere Jeſum.

Maria nunciat Chriſtum reſurrexiſſe. Petrus et Joannes hoc viſuri, excurrunt. Jeſus Mariae apparet, et diſcipulis domi congregatis. Thomas ante incredulus credit.

PRIMO autem poſt Sabbatum die, Maria Magdalena mane venit, quum adhuc tenebrae forent, ad monimentum, et ſaxum aſpicit amotum a monimento. [2]Itaque currit, et ad Simonem Petrum, atque ad alterum diſcipulum, quem Jeſus amabat, venit, eisque ſic dicit: Sublatus eſt ex monimento Dominus, neque ſcimus ubi ſit poſitus. [3]Igitur egreſſus Petrus, et alter diſcipulus, venerunt ad monimentum. [4]Accurrentibus ſimul ambobus, alter diſcipulus Petro celerius praecucurrit, priorque venit ad monimentum, [5]et introſpiciens vidit quidem jacentia lintea, non tamen introgreſſus eſt. [6]At Simon Petrus eum ſequens venit, et in monimentum ingreſſus, videt jacentia lintea, [7]et ſudarium (quod ſuper ejus capite fuerat) non cum linteis jacens, ſed ſeorſum in uno loco involutum. [8]Tum demum intravit etiam alter diſcipulus, qui prior venerat, in monimentum: viditque, et credidit, [9]nondum enim literas intelligebant, oportere eum ex mortuis reſurgere. [10]Itaque rurſus ad ſe diſceſſerunt diſcipuli. [11]Maria vero aſtabat apud monimentum, plorans extra. Atque inter plorandum introſpexit in monimentum. [12]Et aſpicit duos angelos, albo veſtitos, ſedentes, alterum ad caput, alterum ad pedes, ubi jacuerat Jeſu corpus, qui ſic eam alloquuti ſunt. [13]Mulier, cur ploras? Quibus illa: quoniam, inquit, ſublatus eſt meus Dominus, ne-

que ſcio ubi ſit poſitus. [14]Atque haec loquuta, convertit ſe in tergum, et aſpicit aſtantem Jeſum: neſciens eſſe Jeſum. [15]Et Jeſus: mulier, quid ploras? inquit ei, quem quaeris? Illa holitorem eſſe putans, dicit ei: Domine, ſi tu eum abſtuliſti, dic mihi ubi eum poſueris, ut ego eum auferam. [16]Et Jeſus dixit ei: Maria. Et illa converſa, Rabboni, inquit: hoc eſt magiſter. [17]Et Jeſus: ne me tange, nondum enim aſcendi ad patrem meum, ſed adi fratres meos, eiſque dicito, aſcenſurum me ad patrem meum et patrem veſtrum, et Deum meum et Deum veſtrum. [18]Venit Maria Magdalena nunciatum diſcipulis, ſeſe vidiſſe Dominum, eumque illa dixiſſe ſibi. [19]Igitur quum eſſet veſpera illo ipſo die, qui proximus erat a Sabbato, clauſis prae Judaeorum metu, ejus loci portis, ubi erant diſcipuli congregati, venit Jeſus, in medioque ſtetit, et eis dixit: ſalvete. [20]Ac eo dicto, oſtendit eis ſuas manus atque latus. Hîc quum diſcipuli viſo Domino laetati eſſent, [21]Jeſus eos denuo ſic alloquutus eſt: ſalvete. Quemadmodum miſit me pater, ſic ego mitto vos. [22]Hoc dicto, afflavit, et eis dixit: accipite ſpiritum ſanctum. [23]Si quorum peccata remiſeritis, remiſſa erunt: ſi quorum tenueritis, tenta erunt. [24]Thomas autem unus ex duodecim, nomine Didymus, non erat cum eis quando venit Jeſus. [25]Huic igitur alii diſcipuli dixerunt, vidiſſe ſe Dominum. Sed ille ſic eis dixit: niſi et in ejus manibus clavorum impreſſionem videro, et meum digitum clavorum veſtigio, et manum lateri ejus admovero, non credam. [26]Deinde poſt dies octo, quum rurſus eſſent intus ejus diſcipuli,

et Thomas cum eis, venit Jeſus, portis clauſis, in medioque ſtetit, et: ſalvete, inquit. [27]Deinde Thomae dicit: affer huc tuum digitum, et vide meas manus: tuamque manum affer, et meo lateri admove: neve incredulus eſto, ſed credens. [28]Et Thomas ei reſpondens dixit: Dominus meus, et Deus meus. [29]Cui Jeſus: quia vidiſti me, Thoma, inquit, credis: felices, qui non viderint, et tamen crediderint. [30]Et alia quidem multa miranda fecit Jeſus in conſpectu ſuorum diſcipulorum, quae non ſunt in hoc libro ſcripta. [31]Haec autem ſcripta ſunt, ut credatis Jeſum eſſe Chriſtum Dei filium: utque credentes, vitam per ejus nomen adipiſcamini.

CAPUT XXI.

Jeſus piſcantibus Apoſtolis apparet, quem miraculo captorum piſcium agnoſcunt. Petro ovium curam committit, mortiſque genus eidem praenunciat.

POSTEA rurſus monſtravit ſeipſum Jeſus apud Tyberiadis lacum. Monſtravit autem hoc pacto. [2]Erant ſimul Simon Petrus et Thomas, qui Didymus appellatur: et Nathanael, is qui erat a Cana Galilaeae: et Zebedaei filii, aliique ex ejus diſcipulis duo. [3]His Simon Petrus dicit, ſe ire piſcatum. Cui illi dixerunt, ſe quoque cum eo ituros. Profecti, protinus navem conſcenderunt, eaque nocte nihil ceperunt. [4]Ubi jam mane fuit, ſtetit Jeſus in littore (neque tamen Jeſum eſſe ſciebant diſcipuli). [5]Et eos ſic alloquitur: juvenes, nunquid edulii habetis? Nihil, reſpondent illi. [6]Jacite rete,

inquit eis, ad dexteram navis partem, et invenietis. Itaque jecerunt, tantamque piſcium multitudinem ceperunt, ut rete non poſſent extrahere. [7]Tum diſcipulus ille, quem Jeſus amabat, dicit Petro: Dominus eſt. Et Simon Petrus, ut Dominum eſſe audivit, induſium induit (erat enim nudus) ſeque jecit in lacum. [8]Alii vero diſcipuli navigio venerunt (non enim longius aberant a terra, quam ad ducentos cubitos) trahentes rete piſcium. [9]Ut igitur ad terram deſcenderunt, vident humi prunas, et piſcem iis impoſitum, et panem. [10]Et Jeſus: afferte (inquit eis) de piſcibus, quos nunc cepiſtis. [11]Conſcendit Simon Petrus, et rete traxit ad terram, magnis refertum piſcibus, centum quinquaginta tribus: qui quamvis tot eſſent, non tamen ruptum eſt rete. [12]Adeſte (inquit eis Jeſus) prandete. Nullus autem audebat diſcipulorum eum percontari quis eſſet, quod ſciebant Dominum eſſe. [13]Igitur venit Jeſus, panemque ſumit, et eis dat, itidemque piſcem. [14]Hic jam tertiùm apparuit Jeſus diſcipulis, ſuſcitatus ex mortuis. [15]Deinde poſtquam pranderunt, dicit Jeſus Simoni Petro: Simon Johannide, amas me plus his? Cui ille: etiam domine, tu ſcis te ut diligam. Et ille: paſce agnos meos. [16]Itemque iterum: Simon Johannide, amas me? inquit ei. Cui ille: etiam, Domine, tu ſcis ut te diligam. Et ille, paſce meas oves, inquit. [17]Itemque tertio: Simon Johannide, diligis me? inquit ei. Hic Petrus aegre ferens, illum ex ſe ter, an ſe diligeret, quaeſiviſſe, dixit ei: Domine tu noſti omnia, tu ſcis ut te diligam. Et Jeſus: paſce meas oves, inquit ei.

18 Illud certo certoque ſic habeto: quum juvenis eſſes, cingebas ipſe te, et ibas quo volebas. Sed ubi ſenueris, extendes tuas manus, et alius te cinget, ducetque quo noles. 19 Id autem dixit, ſignificans quo letho ille Dei gloriam illuſtraturus eſſet. Atque hoc locutus, dicit ei: ſequere me. 20 Et Petrus converſus aſpicit ſequentem diſcipulum, quem amabat Jeſus, eum qui in coena ejus pectori incumbens dixerat: Domine, quis eſt qui te eſt proditurus? 21 Hunc intuitus Petrus, dicit Jeſu: Domine, hic vero quid? 22 Cui Jeſus: ſi eum volo manere donec veniam, quid ad te? Tu ſequere me. 23 Itaque diſſipatus eſt hic ſermo inter fratres, diſcipulum illum non eſſe moriturum, tametſi non dixerat illi Jeſus non eſſe moriturum: ſed, ſi eum volo manere donec veniam, quid ad te? 24 Hic eſt is diſcipulus, qui haec teſtatur, et haec ſcripſit, cujus nos teſtimonium verum eſſe ſcimus. 25 Sunt autem et alia multa, quae fecit Jeſus: quae ſi ſingula ſcribantur, ne ipſum quidem mundum ſcribendos hac de re libros capere poſſe arbitror.

BR. MUS.